

7 Den svenska naturgasmarknaden

7.1 Inledning

Den svenska naturgasmarknaden har beskrivits i ett antal betänkanden och rapporter sedan början av 2000-talet. Denna inledande beskrivning är en uppdaterad och omarbetad version av beskrivningen i Energinätsutredningens slutbetänkande Koncessioner för el- och gasnät (SOU 2009:48).

Naturgasen introducerades i Sverige den 14 juni 1985 genom en anslutning av det då nybyggda svenska naturgassystemet till det danska. Tillförseln av naturgas sker fortfarande uteslutande från Danmark genom transmissionsledningen från Dragör i Danmark till Klagshamn utanför Malmö. Naturgasen har sitt huvudsakliga fysiska ursprung i de danska naturgasfälten i Nordsjön, även om själva handeln med gas omfattar andra länder än Danmark. Produktionen i de danska naturgasfälten bedöms för närvarande befinna sig på sin topp för att successivt minska i framtiden. År 2007 producerades ca 8,7 miljarder Nm³ naturgas i de danska naturgasfälten. Med nuvarande utvinningstakt väntas de danska naturgasreserverna räcka i ca 20 år. Denna uppgift är dock behäftad med viss osäkerhet.

Naturgas är ett förhållandevis rent bränsle som har vissa klimatfördelar jämfört med andra fossila bränslen. Ur ett slutförbrukarperspektiv kan naturgasen ha fördelar jämfört med andra bränslen just på grund av sin renhet, men också av praktiska skäl då naturgasen är ett lätthanterligt bränsle. Naturgas används till värme- och kraftvärmeproduktion, som drivmedel och som råvara inom processindustrin. Naturgasen är kolfattigt i förhållande till sitt innehåll av väte, vilket gör den lämplig som råvara i syntesgasprocesser.

Som bränsle är naturgasen emellertid relativt lätt att ersätta. Naturgasen konkurrerar med värmepumpar, fjärrvärme, biobränslen och i viss mån även med andra fossila bränslen. Det finns exempelvis industriella processer där användning av olja kan ha process fördelar framför användning av naturgas, även om oljan i sig är utbytbar. När det gäller naturgasens konkurrenskraft i förhållande till andra energislag beror den bl.a. på naturgaspriset, aktuella överföringstariffer, skatter och andra ekonomiska styrmedel som syftar till att minska användningen av fossila bränslen.

I en jämförelse med den svenska elmarknaden är den svenska naturgasmarknaden att betrakta som ung och relativt outvecklad – om än inte till sin funktion, så till sin geografiska utbredning liksom till antal slutförbrukare, nätägare och gasleverantörer. Vid en jämförelse med flertalet andra europeiska länder blir resultatet det samma. Den svenska naturgasmarknaden är liten. Gasmarknadsdirektivet ger t.ex. möjlighet till undantag från åtskillnad mellan olika typer av verksamhet för små vertikalt integrerade naturgasföretag med färre än 100 000 kunder, dvs. mer än dubbelt så många som finns på den svenska naturgasmarknaden totalt. Antalet slutförbrukare anslutna till det svenska naturgassystemet har successivt minskat under senare år och uppgick år 2009 till ca 47 000.¹

Slutförbrukarna utgörs av allt från enskilda hushåll till tunga industrier som använder naturgasen såväl som bränsle, som till råvara i sina processer. Karaktäristiskt för den svenska naturgasmarknaden är att en liten andel av slutförbrukarna står för en stor andel av den samlade förbrukningen. Genom det sista steget i marknadsöppningen den 1 juli 2007 har samtliga slutförbrukare anslutna till det svenska naturgassystemet möjlighet att välja gasleverantör.

7.2 Infrastruktur

Utbyggnaden av naturgassystemet har skett successivt sedan introduktionen 1985 och i dag omfattar naturgasnätet ett 30-tal kommuner i södra och sydvästra Sverige. Naturgasnätet delas in i transmissionsnät respektive distributionsnät. Ett transmissionsnät

---

¹ Enligt uppgift från Svenska Gasföreningen väntas antalet kunder på den svenska naturgasmarknaden ha sjunkit till ca 41 000 vid utgången av år 2010. Minskningen uppges bero på pågående stadsgasomställning i Göteborg.

utgörs av en naturgasledning eller system av naturgasledningar för högtrycksöverföring av naturgas, från inmatningspunkt till mät och reglerstation (MR-station). Transmissionsnätet omfattar dels stamledningen från gränspunkten i Dragör, som via anslutningen i Klagshamn fortsätter till Trelleborg i söder och Stenungsund i norr. Dessutom omfattar transmissionsnätet ett antal grenledningar anslutna till stamledningen, för överföring av gas vid samma tryck som i stamledningen. Transmissionsnätet bestående av stam- och grenledningar kallas i vissa sammanhang även för högtrycksnätet.

Trycket i transmissionsnätet varierar normalt mellan 50 och 65 bar och transmissionsnätets sammanlagda längd uppgår till drygt 600 km. Stamledningen från Dragör till Stenungsund är ca 390 km lång och ägs av Swedegas AB. Längden hos de grenledningar som ägs av E.ON Gas Sverige AB uppgår till ca 230 km.

Figur 7.1 Det svenska naturgassystemet 2007

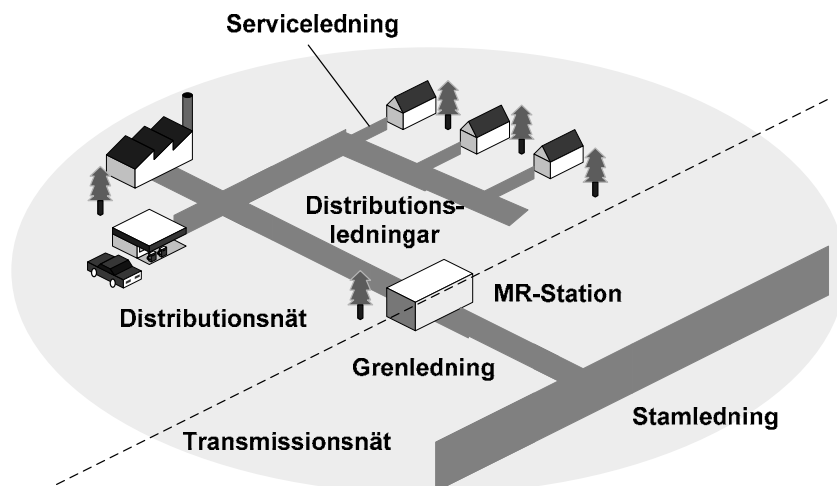

Källa: Svensk Gasmarknadshandbok.

Stamledningen har en årlig kapacitet på ca 22 TWh. Marknaden har emellertid inte ett jämnt uttag över året vilket gör att den möjligt överförbara energimängden uppgår till ca 15 TWh per år (Energimarknadsinspektionen, rapport EI R2009:8). Dessutom är kapacitetsutnyttjandet i viss mån beroende av var i naturgassystemet uttagen äger rum. Tillförseln av naturgas sker i dagsläget endast genom gränspunkten till Danmark i den södra delen av naturgassystemet. Uttag i den norra delen av systemet orsakar därför större tryckfall än uttag i den södra delen. Information om tillgänglig kapacitet liksom villkor för bokning av kapacitet i stamledningen publiceras löpande av Swedegas. Historiskt sett har kapaciteten i stamledningen inte varit något problem, möjligen bortsett från de problem som generellt är knutna till överkapacitet. För de slutförbrukare som redan är anslutna till naturgasnätet är det viktigt att kostnaderna kan delas av så många som möjligt. En fortsatt utbyggnad av befintlig infrastruktur liksom nya kraftvärmeverk som Rya i Göteborg och Öresundsverket i Malmö bidrar till ett mer effektivt utnyttjande av tillgänglig kapacitet i stamledningen.

Transmissionsnätet är sammankopplat med det underliggande naturgasnätet genom ett antal MR-stationer. Det finns knappt 40 MR-stationer samt ett hundratal reglerstationer i det svenska naturgassystemet. En naturgasledning eller ett nät av naturgasledningar som löper från MR-station till gasanvändare kallas för ett distributionsnät. Trycket i ett distributionsnät uppgår normalt till maximalt 4 bar. Det finns dock exempel på distributionsnät med olika trycknivåer inom ett och samma nät. Orsaken kan vara att vissa kunder har behov av ett högre tryck än andra. Trycket kan då reduceras, eller regleras, i ett eller flera steg genom reglerstationer belägna efter MR-stationen. Distributionsnätens sammanlagda längd uppgår till drygt 2 500 km. Flertalet av gasanvändarna anslutna till det svenska naturgassystemet får sin gas överförd genom något av distributionsnäten. Ett mindre antal slutförbrukare är anslutna direkt till transmissionsnätet.

Figur 7.2 Principskiss över transmissions- och distributionsnät

7.3 Tillförsel och leveranser av naturgas 2008

År 2008 uppgick tillförseln av naturgas till Sverige till ca 908 miljoner normalkubikmeter (Nm³). Omräknat till energi motsvarar detta knappt 10 TWh (undre värmevärde), och med smärre variationer har tillförseln legat i denna storleksordning under 2000-talet. Detta kan jämföras med Sveriges totala slutliga energianvändning som 2007 uppgick till 404 TWh (Energiläget 2009, Statens energimyndighet). Naturgasanvändningen uppgår således till ca två procent av Sveriges slutliga energianvändning. I de kommuner i vilka naturgassystemet är utbyggt står emellertid naturgasanvändningen för upp emot 20 procent av den slutliga energiförbrukningen. Inom EU:s medlemsstater och världen som helhet står naturgasen för ca 25 procent av den totala energiförbrukningen. Tillförsel och leveranser av naturgas i Sverige under 2008, liksom fördelningen av leveranserna framgår av tabell 7.1 och figur 7.3 nedan.

Tabell 7.1 Tillförsel och leveranser av naturgas i Sverige år 2008

Tillförsel och leveranser av naturgas år 2008	1000-tals Nm3 (1)	TWh (2)
Import	866 000	9,50
Egen förbrukning	5 000	0,05
Statistisk differens	-47 000	-0,52
Summa leveranser, därav	908 000	9,96
Utvinning av mineral och tillverkningsindustri	492 000	5,40
-Livsmedels-, dryckesvaru och tobaksindustri	92 000	1,01
-Kemisk, petroleum-, gummivaru, plast och plastvaruindustri	197 000	2,16
-Övrig industri inkl. ej branschfördelad industri	203 000	2,23
El- och värmeverk (3)	262 000	2,87
Övriga näringar	117 000	1,28
Bostäder	37 000	0,41

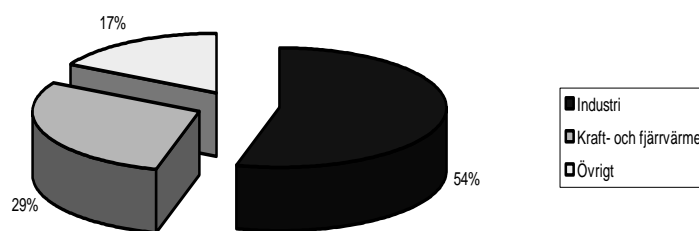
Källa: EN 31 SM 0902, Statens energimyndighet (STEM) och Statistiska Centralbyrån (SCB).

1. Volym i 1000-tals kubikmeter vid 1,01325 mbar och 0°C.

2. Enligt omräkning med slutligt undre värmevärde för juli 2008, 10,966 kWh/Nm3. (Källa: www.svk.se)

3. Inkl. förbrukning för industriell mottrycksproduktion.

Figur 7.3 Fördelning av naturgasleveranser i Sverige år 2008

Källa: EN 31 SM 0902, Statens energimyndighet och SCB.

7.4 Roller och aktörer på den svenska naturgasmarknaden enligt nuvarande marknadsmodell

7.4.1 Gasproducenten

En gasproducent producerar gas för överföring i det svenska naturgasnätet. Produktionen äger rum i en produktionsanläggning som kan vara belägen inom eller utom Sverige. I Sverige finns endast produktionsanläggningar för biogas. Värmevärdet hos den biogas som matas in på naturgasnätet höjs genom tillsats av gasol i syfte att erhålla samma kvalitet som naturgas. Härigenom blir biogasen och naturgasen två likvärdiga varianter av metan. Skillnaden är att biogasen är förnybar, medan naturgasen är fossil. Av denna anledning omfattar gasmarknadsdirektivets regler även biogas (rötgas), gas från biomassa (gas som erhålls genom förgasning) och andra typer av gaser. En förutsättning är dock att det är tekniskt möjligt och säkert att föra in och överföra dessa gaser i naturgassystemet för att gasmarknadsdirektivets bestämmelser ska vara tillämpliga.

I dagsläget finns det sju produktionsanläggningar som matar in biogas på det svenska naturgasnätet. Anläggningarna är belägna i Bjuv, Göteborg, Helsingborg (2 st), Laholm, Malmö och Falkenberg. I Eslöv finns ytterligare en produktionsanläggning ansluten till naturgassystemet. I dagsläget matar denna emellertid inte in någon biogas på nätet, utan använder naturgas som backup vid biogasproduktionen (E.ON Gas Sverige AB, november 2009). Biogas produceras även för distribution i lokala distributionsnät som inte är anslutna till det svenska naturgassystemet. Dessa distributionsnät omfattas inte av naturgaslagens tillämpningsområde.

7.4.2 Nätägaren

Nätägare har kommit att bli ett inarbetat begrepp på den svenska naturgasmarknaden. Med nätägare avses enligt Svensk Gasmarknadshandbok en ägare av såväl koncessionspliktigt som ej koncessionspliktigt nät för överföring av gas i det svenska naturgassystemet. Begreppet *nätägare* är att betrakta som synonymt med begreppet *ledningsinnehavare*. Nätägaren ansvarar för att naturgasen överförs till gasanvändarna. Nätägaren är en central aktör på

naturgasmarknaden, då denne har all originalinformation om gasleveranserna inom sitt nät. Genom naturgaslagen, förordningar och föreskrifter regleras även nätägarens ansvar och åtaganden t.ex. vad gäller anslutning, underhåll och utbyggnad av nätet liksom rapportering av mätvärden. Det är nätägaren som rapporterar uppmätta energimängder i inmatnings- och uttagspunkter och förser gasleverantörer, balansansvariga och den systemansvarige med de uppgifter som krävs för fakturering, planering, reglering och balansavräkning. Nätägaren ansvarar också för att anvisa gasleverantör i det fall den ordinarie gasleverantören av någon anledning inte längre kan leverera gas i en eller flera uttagspunkter.

Man skiljer mellan transmissionsnätägare och distributionsnätägare. Det finns två ägare till det svenska transmissionsnätet. Swedegas AB äger stamledningen mellan inmatningspunkten till det svenska naturgassystemet i Dragör upp till Stenungsund. E.ON Gas Sverige AB äger de grenledningar som utgår från stamledningen och ingår i transmissionsnätet. E.ON Gas Sverige AB är även ägare till distributionsnät. Distributionsnätägarna i det svenska naturgassystemet utgörs av företagen nedan. Inom parentes anges respektive nätägares sammanlagda längd distributionsnät. Uppgifterna är från 2008 och ska betraktas som ungefärliga.

- E.ON Gas Sverige AB (1 800 km).
- Göteborg Energi Gasnät AB (235 km).
- Kraftringen Nät AB (172 km) (Ingår i Lunds Energikoncernen).
- Varberg Energi AB (70 km).
- Öresundskraft AB (260 km, inkl. Ängelholm) (Öresundskraft AB, november 2009).

7.4.3 Lagerägaren

Lagerägaren är ägare av en anläggning som lagrar naturgas åt marknadens aktörer. I allmänt tal kallas denna anläggning för *naturgaslager*. I lagtexten används emellertid begreppet *lagringsanläggning*. Lagerägarens verksamhet finansieras genom offentliggjorda tariffer och reglerat tillträde till lagret, på samma sätt som nätägaren finansierar sin nätverksamhet. Ett naturgaslager fungerar både som inmatnings- och uttagspunkt. Detta bidrar till att upprätthålla balansen och till ett effektivt utnyttjande av naturgassystemet. En

eller flera balansansvariga ansvarar för eventuella obalanser i samband med utnyttjande av lagret. I Sverige finns endast ett naturgaslager anslutet till naturgassystemet. Lagret ägs av E.ON Gas Sverige AB och är beläget i berget Skallen utanför Halmstad.

7.4.4 Gasanvändaren

En gasanvändare är en förbrukare av naturgas och kan vara allt från en tung industri till en hushållskund som använder naturgas för uppvärmning av sin villa. En gasanvändare är alltid kund hos såväl en gasleverantör som hos en nätägare. En förutsättning för att kunna teckna ett avtal om leverans av gas med en gasleverantör är att det finns ett anslutnings- och överföringsavtal med en nätägare. Ur gasleverantörens perspektiv är gasanvändaren att betrakta som en gaskund. I sin relation till nätägaren genom anslutnings- och överföringsavtalet, benämns kunden ofta nätkund. Om kunden uteslutande använder naturgasen för egen förbrukning är han att betrakta som en slutkund eller slutförbrukare.

7.4.5 Gashandelsföretaget

Gashandelsföretaget köper in naturgas från en gasproducent eller från andra gashandelsföretag inom eller utom Sverige och säljer den vidare till gasanvändaren i konkurrens med övriga gasleverantörer på marknaden. Ett gashandelsföretag kan ha flera olika roller samtidigt:

- Gasleverantör – som säljer naturgas till slutförbrukare.
- Balansansvarig – med balansansvar för såväl sina egna som andra gasleverantörers leveranser.
- Trader – som handlar med gas med andra gashandelsföretag.

I Sverige råder fri etableringsrätt för gasleverantörer. Det sker således inte någon prövning av företagets lämplighet att bedriva verksamheten och förs heller inte några officiella register över vilka gasleverantörer som agerar på den svenska marknaden. Ett gashandelsföretag har i sin egenskap av gasleverantör heller inte någon relation till den systemansvarige, till skillnad från nätägare och balansansvariga.

Även om Skatteverket kan antas ha kännedom om vilka som agerar som gasleverantörer inom landet, kan i praktiken en eller flera gasleverantörer vara verksamma på den svenska naturgasmarknaden genom avtal med någon av de balansansvariga aktörerna i egenskap av ombud, utan att detta behöver vara allmänt känt. De i dagsläget kända gasleverantörerna på den svenska naturgasmarknaden listas nedan.

- DONG Energy AB.
- E.ON Försäljning Sverige AB.
- Göteborg Energi AB.
- Kraftringen Energihandel AB.
- Varberg Energimarknad AB.
- Öresundskraft Företagsmarknad AB/Öresundskraft Marknad AB (hushållskunder).

7.4.6 Balansansvarig

Den balansansvarige bär det ekonomiska ansvaret för att balansen upprätthålls mellan tillförd mängd gas och uttagen mängd gas i de inmatnings- och uttagpunkter som balansansvaret omfattar. Genom balansavtalet med den systemansvarige åtar sig den balansansvarige att upprätthålla balansen på dygnsbasis. Balanseringen sker genom att kontinuerligt planera, följa upp och genom balansplaner till den systemansvarige ange energimängder för kommande dygn. Ett gashandelsföretag kan välja att antingen hantera balansansvaret för sina leveranser själv, eller att köpa tjänsten från ett annat gashandelsföretag i egenskap av balansansvarig. Balansansvariga aktörer på den svenska naturgasmarknaden är:

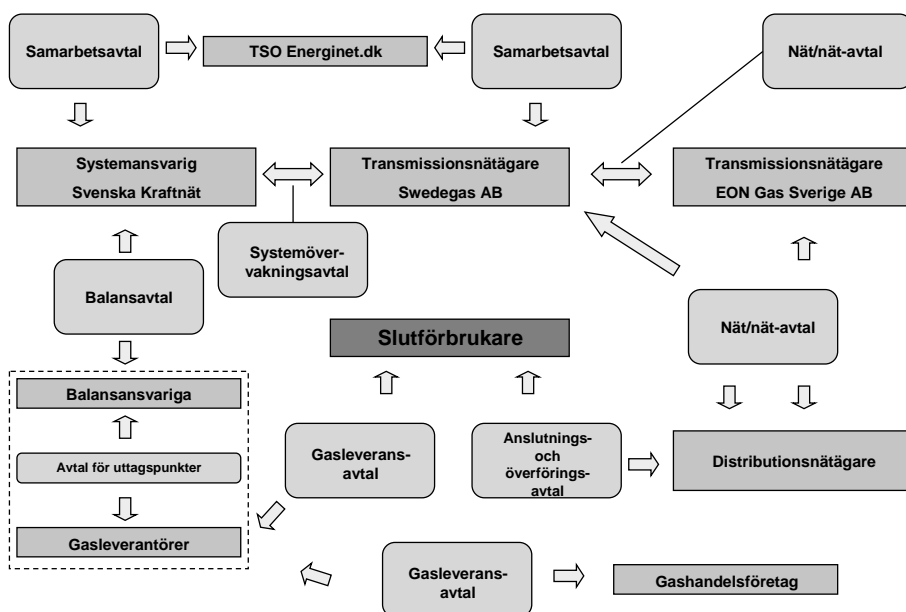
- DONG Naturgas A/S.
- E.ON Gashandel Sverige AB.
- Göteborg Energi AB.
- Kraftringen Energihandel AB.
- Öresundskraft Energy Trading AB.

7.4.7 Systemansvarig

Den systemansvarige har det övergripande ansvaret för att den kortsiktiga balansen mellan inmatning och uttag av gas i det svenska naturgassystemet upprätthålls. Detta sker genom att se till att trycket i transmissionsnätet hålls på en sådan nivå att reserver finns för störningar i överföringen av gas. Ansvaret omfattar även att se till att trycket inte överstiger gränsen för vad som är tillåtet. Obalans uppstår när uttaget inte motsvarar planerad inmatning. I balansavräkningen beräknar den systemansvarige eventuell obalans för respektive balansansvarig. Kostnaderna för obalans regleras med den eller de balansansvariga som bär det ekonomiska ansvaret. Systemansvarig för den svenska naturgasmarknaden är Affärsverket svenska kraftnät (Svenska kraftnät). Systemansvaret delas emellertid av flera aktörer och detta beskrivs i avsnitt 9.2.

7.5 En sammanfattning av avtalsrelationerna mellan aktörerna

Figur 7.4 Sammanfattning av avtalsrelationer på den svenska naturgasmarknaden

Notera att vissa slutförbrukare är anslutna direkt till transmissionsnätet, t.ex. genom ett anslutnings- och överföringsavtal med Swedegas AB. E.ON Gas Sverige AB utgör även en av distributionsnätägarna. Energinet.dk är systemansvarig i det danska naturgassystemet.

8 Direktiv 2009/73/EG om gemensamma regler för den inre marknaden för naturgas

8.1 Inledning

I detta kapitel redovisas det huvudsakliga innehållet i Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/73/EG av den 13 juli 2009 om gemensamma regler för den inre marknaden för naturgas och om upphörande av direktiv 2003/55/EG.

Vidare görs en analys av hur den nuvarande svenska naturgaslagen stämmer överens med direktivet. I de delar utredningen har gjort bedömningen att en artikel inte föranleder några konsekvenser för svenskt vidkommande omfattar beskrivningen av artikeln i det följande ingen mer uttömmande bedömning. I kapitel 9 ges förslag till de ändringar i den svenska lagstiftningen och det regelverk i övrigt som behövs för att genomföra direktivet i svensk rätt.

Direktivet är uppdelat i tio kapitel och omfattar 56 artiklar och 2 bilagor. Här nedan görs en sammanfattande beskrivning av direktivet samt bedömningar av om det behövs åtgärder för att genomföra de olika artiklarna i svensk rätt.

8.2 Direktivets ingress

Ett övergripande mål för EU:s energipolitik, vilket också återspeglas i detta direktiv, är att öka energieffektiviseringen och visa hänsyn till miljön. Dessa två mål ingår i det mer övergripande syftet att säkerställa en långsiktigt hållbar energiförsörjning på effektivt fungerande inre marknader för el och naturgas samtidigt som EU:s konkurrenskraft på den globala arenan säkerställs. I gasmarknadsdirektivet kommer dessa mål till uttryck i ingressens

första stycke där det tydligt anges att den inre marknaden syftar till att skapa faktiska valmöjligheter för alla kunder i EU, både enskilda och företag, nya affärsmöjligheter, och ökad handel över gränserna vilket ska leda till ökad effektivitet, konkurrenskraftiga priser, högre kvalitet på tjänsterna och bidra till försörjningstrygghet och hållbarhet.

Ingressens fem första punkter beskriver *bakgrunden* till det nya gasmarknadsdirektivet. Inledningsvis konstateras att det tidigare gasmarknadsdirektivet 2003/55/EG har bidragit till att skapa den inre marknaden för naturgas. Det föreligger dock fortfarande hinder mot att sälja gas på lika villkor inom gemenskapen. Framför allt konstateras att villkoren för nättillträde liksom myndighetstillsynen varierar mellan medlemsstaterna. I det följande ges en kort beskrivning av ingressens innehåll i övrigt.

Inledningsvis behandlar ingressen *åtskillnad* (punkter 6–12) och beskriver ur olika synvinklar vikten av en effektiv åtskillnad mellan nätverksamhet och verksamheter som rör produktion och leverans. De framsteg som gjorts i fråga om åtskillnad mellan olika verksamheter bedöms ännu inte vara tillräckliga. Framför allt har åtskillnadsreglerna i det tidigare direktivet inte medfört någon effektiv åtskillnad av systemansvariga för överföringssystem. Utan effektiv åtskillnad mellan nätverksamhet respektive produktion och leverans finns uppenbar risk för en snedvridning av konkurrensen.

Möjligheten till åtskilt ägande belyses och medlemsstaterna bör beviljas extra tid för omstruktureringar i syfte att uppnå detta. Med tanke på de vertikala kopplingarna mellan el- och gassektorn bör bestämmelserna om åtskillnad dessutom tillämpas tvärsöver de båda sektorerna.

Ingressen behandlar därefter systemansvar i punkterna 13–16 samt 18–21. Här anges att vertikalt integrerade företag bör ges möjlighet att bibehålla sitt ägande av nättillgångar och agera som systemansvariga för transmissionssystem förutsatt att medlemsstaterna tillämpar en ISO- eller ITO-lösning (independent system operator respektive independent transmission operator). I medlemsstater där transmissionssystem den 3 september 2009 ingick i vertikalt integrerade företag finns således möjlighet att välja mellan att genomföra åtskilt ägande och en TSO-lösning (transmissions system operator) eller att tillämpa ISO- respektive ITO-lösningen. Om en medlemsstat har valt fullständigt åtskilt ägande, finns därefter ingen möjlighet att välja en ISO- eller ITO-lösning.

Principen om icke-diskriminering mellan den offentliga och privata sektorn bör respekteras vid genomförandet av effektiv åtskillnad. Det är därför viktigt att enskilda personer inte tillåts utöva någon form av inflytande som står i strid med det åtskilda ägandet. Tillsynsmyndigheterna bör ges befogenheter att vägra certifiering av systemansvariga för transmissionssystem som inte uppfyller bestämmelserna om åtskillnad.

Punkten 17 behandlar *utvecklad konkurrens*, varvid det anges att stora icke-hushållskunder bör ha möjlighet att välja gashandlare och teckna avtal med flera gashandlare för att täcka sina försörjningsbehov. Syftet är att utveckla konkurrensen på den inre marknaden för gas.

Punkten 22 om *tryggad energiförsörjning* är relativt omfattande och beskriver förutsättningarna för en tryggad energiförsörjning inom EU. Personer från tredjeländer bör endast tillåtas kontrollera ett transmissionssystem eller en systemansvarig för ett transmissionssystem om de uppfyller de krav på effektiv åtskillnad som tillämpas inom gemenskapen. Kommissionen uppmanas att vid behov lägga fram rekommendationer för förhandlingar om relevanta avtal med tredjeländer.

Punkterna 23–25 samt 27 omfattar frågor som rör *tillträde* för transmission, distribution och lagring av gas. Det konstateras att ytterligare åtgärder krävs för att säkerställa transparenta och icke-diskriminerande tariffer för tillträde till transmission. Tarifferna bör gälla alla användare av systemen utan diskriminering. Systemansvariga för lagringssystem måste vara oberoende i syfte att förbättra tredjepartstillträde till dessa anläggningar. Det är nödvändigt att öka transparensen för lagringskapacitet som erbjuds tredje part. Kommersiellt känslig information måste hanteras konfidentiellt när det endast finns en användare av en lagringsanläggning.

Utrymmet för diskriminering när det gäller tredjepartstillträde till distributionsnät bedöms vara mindre än för transmissionsnät. Ett icke-diskriminerande tillträde till distributionssystemen är dock avgörande för alla kunder i återförsäljarledet. Nuvarande regler om rättslig och funktionell åtskillnad kan sannolikt leda till effektiv åtskillnad förutsatt att de definieras tydligare, genomförs ordentligt och övervakas noggrant.

Systemansvariga för distributionssystem bör därför övervakas i syfte att hindra dem från att dra fördel av sin vertikala integration, framför allt gentemot hushållskunder och små icke-hushållskunder. Medlemsstaterna bör dock vid behov kunna undanta berörda före-

tag från krav på rättslig åtskillnad. Detta för att undvika att små systemansvariga för distributionssystem får en oproportionerlig tung ekonomisk och administrativ börda.

Punkten 26 behandlar *främjandet av biogasanvändning*. Här fastställs att medlemsstaterna bör vidta konkreta åtgärder för att främja en ökad användning av biogas och gas från biomassa. Biogasproducenter bör ges icke-diskriminerande tillträde till naturgassystemet. Detta förutsätter dock att det är tekniskt möjligt och säkert att föra in gasen i naturgassystemet.

Med *slutna distributionssystem* avses industriella och kommersiella platser samt platser där gemensamma tjänster tillhandahålls (punkten 28). Exempel på sådana platser är tågstationer, flygplatser, sjukhus, stora campingplatser eller kemiska anläggningar. Den systemansvarige för ett slutet distributionssystem bör ges möjlighet till undantag från skyldigheter som skulle utgöra en onödig administrativ börda.

I punkt 29 om *tillsyn och sanktioner* konstateras att tillsynens effektivitet ofta hämmas av att tillsynsmyndigheterna inte är tillräckligt självständiga gentemot staten. De har dessutom otillräckliga befogenheter och för liten handlingsfrihet. Det är därför viktigt med en harmonisering av tillsynsmyndigheternas befogenheter och en förstärkning av deras oberoende. Det bör vara möjligt för de nationella tillsynsmyndigheterna att utöva tillsyn inom såväl el- som gassektorn. Den nationella lagstiftarens godkännande av tillsynsmyndigheternas budget får inte utgöra ett hinder för budgetmässig självständighet.

I punkt 31 konstateras att det krävs icke-diskriminerande *balansmekanismer* som avspeglar kostnaderna för att säkerställa ett effektivt tillträde för alla marknadsaktörer. De nationella tillsynsmyndigheterna bör därför aktivt arbeta för att balanstarrifferna ska vara icke-diskriminerande och avspegla kostnaderna. De nationella tillsynsmyndigheterna bör dessutom kunna fastställa eller godkänna *tariffer eller beräkningsmetoder för tariffer* på grundval av ett förslag från systemansvariga för olika typer av system.

Av punkterna 33–34 framgår att tillsynsmyndigheterna bör ha befogenhet att fatta *bindande beslut* angående naturgasföretag. De bör dessutom själva kunna besluta om effektiva, proportionerliga och avskräckande *sanktioner*, eller föreslå att en domstol beslutar om detta. Tillsynsmyndigheterna bör dessutom ha befogenhet att begära in relevant information från naturgasföretagen samt att göra lämpliga och tillräckliga undersökningar liksom att lösa tvister.

I punkt 35 konstateras att *investeringar* i ny och viktig infrastruktur kraftigt bör prioriteras. I samband med undantag för ny infrastruktur bör marknadsintresse prövas. Om ett infrastrukturprojekt sträcker sig över mer än en medlemsstats territorium bör byrån för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter (ACER) i sista hand behandla ansökan om undantag. Syftet är att bättre beakta de gränsöverskridande effekterna. *Undantag* som beviljas i enlighet med det tidigare gasmarknadsdirektivet 2003/55/EG fortsätter att gälla fram till det planerade slutdatum som fastställs i beslutet om beviljande av undantag.

Det konstateras att den inre marknaden för naturgas har vissa brister när det gäller likviditet och transparens. Förtroendet för marknaden, dess likviditet och antalet marknadsaktörer måste därför öka. Punkt 36 lyfter således fram vikten av att *tillsynsmyndigheterna för energisektorn och finansmarknaden samarbetar* för att ge varandra överblick av berörda marknader.

Balansen mellan *tillgång och efterfrågan* på gas i varje medlemsstat bör bevakas för att säkra försörjningstryggheten (punkten 39–42). Övervakningen bör göras i tillräckligt god tid så att åtgärder hinner vidtas innan försörjningstryggheten hotas. Gashandelsföretag bör även fortsättningsvis kunna använda långsiktiga avtal i syfte att säkra balansen mellan tillgång och efterfrågan. Medlemsstaterna bör samtidigt uppmuntra utvecklingen av avbrytbara leveransavtal. Av punkten 41 framgår i likhet med punkt 26 att medlemsstaterna bör se till biogas och gas från biomassa kan få icke-diskriminerande tillträde till naturgassystemet. Förutsättningen är dock att detta är tekniskt möjligt och säkert.

Allmännyttiga tjänster och konsumentfrågor behandlas i punkterna 43–54. Inledningsvis framgår av punkt 43 att medlemsstaterna regelbundet bör underrätta kommissionen om åtgärder som vidtas för att uppnå målet med det nya gasmarknadsdirektivet. Syftet är att säkerställa att de allmännyttiga tjänsterna håller en hög kvalitet i medlemsstaterna. Kunderna bör informeras om sin rätt att få tillgång till gasförsörjning av en bestämd kvalitet och till rimliga priser.

Det är viktigt att medlemsstaterna kan tolka kraven på allmännyttiga tjänster utifrån ett nationellt perspektiv i syfte att beakta nationella omständigheter. Om de åtgärder som vidtas för att uppfylla kraven på allmännyttiga tjänster kan definieras som statligt stöd, är medlemsstaterna skyldiga att informera kommissionen om detta.

I punkt 47 betonas vikten av att konsumenter har tillgång till objektiva och transparenta förbrukningsuppgifter, priser och servicekostnader. Av punkten framgår också att förskottsbetalningar bör återspegla den sannolika naturgasförbrukningen samt att de olika betalningssystemen bör vara icke-diskriminerande.

Konsumenternas intresse bör enligt punkt 48 stå i centrum för det nya gasmarknadsdirektivet då befintliga konsumenträttigheter behöver stärkas och tryggas. Konsumenterna bör få tydlig och begriplig information om sina rättigheter inom energisektorn genom utformandet av en lättillgänglig och användarvänlig kontrollista.

Berörda medlemsstater bör utarbeta nationella handlingsplaner för att åtgärda energifattigdom, vilket har kommit att bli ett växande problem inom gemenskapen. Direktivet bör ligga till grund för en nationell politik till förmån för utsatta kunder. Medlemsstaterna bör dessutom införa snabba och effektiva förfaranden för behandling av klagomål.

System med smarta mätare bör enligt punkt 52 införas baserat på en ekonomisk bedömning. Medlemsstaterna har enligt punkten möjlighet att väga kostnaden mot tänkbar nytta. Punkterna 53–54 understryker behovet av marknadsbaserade lösningar och fungerande konkurrens till fördel för konsumenterna.

Regionalt samarbete, integration och harmonisering behandlas i punkterna 55–64. Inledningsvis tydliggörs i punkt 55 värdet av regionalt och solidariskt samarbete i syfte att bidra till en ökad försörjningstrygghet. Om medlemsstaterna så önskar kan detta samarbete grundas på marknadsbaserade mekanismer. Integrationen av de inhemska marknaderna måste främjas genom samarbete mellan systemoperatörer på gemenskapsnivå och regional nivå. Ett viktigt mål är att utveckla den inre marknaden för naturgas. Tillsynsmyndigheterna har i detta avseende en viktig roll, bl.a. genom att tillhandahålla kommissionen information om de olika marknaderna. I de fall priserna utgör ett hinder för konkurrensen och en väl fungerande marknad, bör de nationella tillsynsmyndigheterna informera konkurrensmyndigheterna och kommissionen.

Kommissionen kan anta riktlinjer i syfte att uppnå den harmoniseringsgrad mellan medlemsstaterna som krävs. Riktlinjerna utgör bindande åtgärder. Medlemsstaterna uppmuntras att för egen del och i gemenskapens intresse åskådliggöra hur man införlivat gasmarknadsdirektivet i nationell rätt. Detta kan med fördel göras i tabellform.

Ingressen avslutas med punkterna 65–66 som behandlar *övriga frågor*. Punkt 65 berör de omfattande ändringarna av det tidigare gasmarknadsdirektivet 2003/55/EG. I punkt 66 konstateras att det nya gasmarknadsdirektivets bestämmelser överensstämmer med EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna.

8.3 Kapitel I – Syfte, tillämpning och definitioner

Kapitel I behandlar syfte, tillämpningsområde och definitioner, och omfattar artiklarna 1 och 2.

8.3.1 Artikel 1 – Syfte och tillämpningsområde

Artikel 1 fastställer direktivets syfte och tillämpningsområde. Det framgår att direktivet fastställer gemensamma regler för överföring, distribution, leverans och lagring av naturgas. Vidare framgår att direktivet innehåller regler för naturgassektorns organisation och funktion, öppet tillträde till marknaden, kriterier och förfaranden som ska tillämpas vid beviljande av tillstånd för överföring, distribution, leverans och lagring av naturgas och för driften av system.

Det framgår även att de bestämmelser som fastställs i direktivet för naturgas, inbegripet kondenserad naturgas (LNG), på ett icke-diskriminerande sätt ska gälla biogas och gas från biomassa eller andra typer av gas om det är tekniskt möjligt och säkert att föra in dessa gaser i och transportera dem genom naturgassystemet.

8.3.2 Artikel 2 – Definitioner

Artikel 2 innehåller 36 definitioner. Nya i förhållande till direktiv 2003/55/EG är punkterna 34–36. Några punkter har omformulerats men inte förändrats i sak. I punkt 3 har ett tillägg gjorts gällande vad som avses med överföring: transport *”vars avsikt är tillhandahållande till kunder”*. Vidare har i punkten även undantagits *”den del av högtrycksrörledningarna som huvudsakligen används för lokal distribution av naturgas”*.

I punkt 7 har ordet leverans fått tillägget *”eller handel”*.

I punkt 8 har ordet leveransföretag ersatts med orden *”gashandelsföretag eller gashandlare.”* I punkt 14 har i definitionen av stödtjänster *”injektion av inerta gaser”* tillkommit.

I punkt 20 har vad gäller definitionen av vertikalt integrerade företag i stället för den tidigare hänvisningen till rådets förordning (EEG) nr 4064/89 om kontroll av företagskoncentrationer angetts ”ett naturgasföretag eller en grupp av naturgasföretag där samma person(er) direkt eller indirekt har rätt att utöva kontroll”.

Bedömning

Naturgaslagen innehåller sju definitioner. Genomförandet av direktivet och de ändringar av naturgaslagen som kommer att vara nödvändiga med anledning av detta medför att definitionerna behöver ses över. De nya definitionerna bör överföras till svensk rätt i den mån de inte redan finns upptagna. Utredningen kommer endast att lämna förslag som innebär att dagens terminologi i naturgaslagen förändras i de fall utredningen föreslår lagändringar till följd av direktivets implementering i svensk rätt. Utredningen anser dock att det vore önskvärt att den svenska naturgaslagens terminologi anpassades till direktivets och även ses över i övrigt.

8.4 Kapitel II – Allmänna regler för organisation av sektorn

Kapitlet innehåller allmänna regler för organisation av sektorn och omfattar artiklarna 3–8.

Det tredje gasmarknadsdirektivet syftar bl.a. till att stärka naturgaskonsumenternas rättigheter på marknaden. Det framgår genom att artikel 3 i gasmarknadsdirektivet och bilaga I till direktivet har reviderats i denna riktning. I och med ändringarna i direktivet kommer även naturgasleverantörernas verksamhet att regleras i viss mån. Då Energimarknadsinspektionen är ansvarig tillsynsmyndighet för efterlevnaden av naturgaslagen kommer naturgasleverantörerna att stå under inspektionens tillsyn i vissa avseenden. De sanktionsmöjligheter som finns i dag gentemot naturgasnätföretagen kan användas även mot naturgasleverantörerna då det anses nödvändigt.

8.4.1 Artikel 3

Reglerna om konsumentskydd återfinns explicit i artikel 3 samt i bilaga I till direktiv 2009/73/EG. Artikel 3 innehåller regler om skyldigheten att tillhandahålla allmännyttiga tjänster och om skyddet för kunderna. Det som anges här gäller alla kunder utom när det uttryckligen framgår av direktivet att regeln syftar till skydd av konsumenten. Artikeln innehåller 12 punkter mot 6 punkter i det tidigare gasmarknadsdirektivet 2003/55/EG.

Punkterna 2 och 3 har omformulerats något. I punkten två har begreppet energi från förnybara energikällor tillkommit. Ordet ”öppna” har här liksom i flera andra artiklar i direktivet bytts ut mot ”transparenta”.

Punkten 3 är något omformulerad och tydligare i ambitionen att skydda kunderna. Bland annat stadgas att ”[v]arje medlemsstat ska definiera begreppet utsatta kunder, varvid det kan hänvisas till energifattigdom och bl.a. förbud mot avstängning av dessa kunder från leverans av gas i kritiska situationer.”

Punkten 4 är ny och handlar om att medlemsstaterna ska vidta lämpliga åtgärder för att se till att alla kan få energi i viss utsträckning. Som lämpliga åtgärder anges nationella energihandlingsplaner och förmåner inom de sociala trygghetssystemen eller att stödja energieffektivitetsförbättringar.

Punkten 5 är ny och behandlar rätten att få sin naturgasförsörjning tryggad av en gashandlare, under förutsättning att denne samtycker, oberoende av vilken medlemsstat gashandlaren är registrerad i.

Punkten 6 fastslår att om en kund, under iakttagande av de avtalsenliga villkoren önskar byta gashandlare, den eller de berörda operatörerna genomför detta byte inom tre veckor samt rätten att erhålla samtliga relevanta förbrukningsuppgifter. För konsumenter finns också detta reglerat i bilaga I till direktivet under rubriken Konsumentskyddsåtgärder. Punkten 7 är oförändrad och motsvaras av punkten 4 i det tidigare direktivet.

I punkten 8 åläggs medlemsstaterna att främja energieffektiviteten genom att starkt rekommendera att naturgasföretagen optimerar gasförbrukningen. Detta kan till exempel ske genom att de tillhandahåller energiförvaltning, utvecklar prissättningssystem som gynnar energieffektivisering eller genom att införa system med smarta mätare eller intelligenta nät, om det är lämpligt.

Vidare har punkten 9 tillkommit med skyldighet för medlemsstaterna att se till att det inrättas gemensamma kontaktpunkter där konsumenterna kan få tillgång till all nödvändig information om sina rättigheter, gällande lagstiftning och möjligheter till tvistlösning i händelse av en tvist. Dessa kontaktpunkter kan vara en del av allmänna konsumentupplysningsställen. Punkten stadgar också att medlemsstaterna ska se till att det finns en oberoende mekanism, till exempel i form av en energiombudsman eller ett konsumentorgan, för effektiv behandling av klagomål och tvistlösning utanför domstol. Detta krav återkommer också i bilaga I.

Punkterna 10 och 11 motsvarar punkterna 5 och 6 i det tidigare direktivet och är oförändrade.

Slutligen så riktar sig punkten 12 till kommissionen som, efter samråd med berörda intressenter, ska fastställa en tydlig och kortfattad kontrollista för energianvändare med praktiska upplysningar om energianvändarnas rättigheter.

Bedömning

Huvudparten av bestämmelserna i artikel tre är redan genomförda i Sverige.

Den nya punkten 5 handlar om rätten till ett leveransavtal och detta uppfyller Sverige med bestämmelserna om anvisningsleverantör. Sista delen av punkten handlar om att det inte får finnas diskriminerande hinder för leverantörer från andra medlemsstater att sälja gas till gaskunder i Sverige. För att få sälja gas i Sverige krävs i dag att företaget har etablerat en filial i landet och att det är registrerat hos Skatteverket. Dessutom ska företaget uppfylla samma regler som de svenska leverantörerna.

I dag kan en kund byta naturgasleverantör per den första i varje månad och vid flytt. Direktivet ställer krav på att ett byte ska kunna ske inom tre veckor oavsett när i månaden kunden begär bytet. Dock ska de avtalsenliga villkoren vara uppfyllda för att byte ska kunna ske. Naturgasföretagen får inte ta ut särskilda avgifter för byte på andra dagar än de som företagen vill styra mot eller ha diskriminerande avgifter mellan olika kunder, t.ex. mellan företagskunder och konsumenter, eller mellan tillsvidarekunder och fastpriskunder.

Aktörerna torde klara av att genomföra ett byte inom tre veckor och ändå hinna kvalitetssäkra mätvärdena. Det kan även vara posi-

tivt att få ett mer utjämnat flöde av leverantörsbyten under en månad.

Dock kan rätten att ångra sitt val av naturgasleverantör i enlighet med distans- och hemförsäljningslagens (2005:59), DHL, bestämmelser som ger konsumenter rätt att ångra sitt val av naturgasleverantör inom två veckor medföra problem. Även ett avtal om leverans av naturgas kan, i den mån det nu förekommer i Sverige, ingås på ett sådant sätt att DHL:s bestämmelser blir tillämpliga. Konsumentverket har skrivit till regeringen med förslag om att även gatuförsäljning (s.k. canvasförsäljning) ska omfattas av DHL:s bestämmelser. Rätten till ångerveckor finns redan i dag när byte endast tillåts den första varje månad. Om en konsument i dagsläget begär byte måste anmälan ske minst en månad före dagen för leverantörsbytet. Det torde dock inte vara så många konsumenter som nyttjar sina ångerveckor att hanteringen kan förväntas innebära några större problem för bytesprocessen. Skulle detta förhållande förändras får regleringen ses över.

Det är själva bytesprocessen som avses i kravet på byte inom tre veckor. Uppsägningstiden kan variera mellan olika avtalstyper och olika företag. Uppsägningstiden ska beaktas vid byte av naturgasleverantör eller avtalstyp. Vill konsumenten avbryta ett avtal i förtid kan denne bli skyldig att ersätta den frånträdande leverantören för detta.

Sammanfattningsvis motsvarar det svenska regelverket inte bestämmelserna om leverantörsbyten inom tre veckor, varför det svenska regelverket måste ändras i denna del. I direkt anslutning till en sådan bestämmelse bör också reglering av slutfakturering efter byte av naturgasleverantör i enlighet med bilaga I punkten 1 j) införas.

Direktivet anger att varje medlemsstat ska ta fram en definition av utsatta kunder samt att de kan hänvisa till energifattigdom i den definitionen. Dessa kunder ska skyddas från avstängning i kritiska situationer. Slutförbrukare i avlägsna områden ska skyddas. EU har konstaterat att trots att det antagligen är mycket få som kommer att omfattas av definitionen i de flesta medlemsländerna är det nödvändigt att ta fram en definition av utsatta kunder.¹

---

¹ Commission Staff Working Paper, Interpretative Note on Directive 2009/72/EC Concerning Common Rules for the Internal Market in Electricity and Directive 2009/73/EC Concerning Common Rules for the Internal – Market in Natural Gas – Retail Markets.

ERGEG² publicerade i juli 2009 en rapport, Status review of the definitions of vulnerable customer, default supplier and supplier of last resort.³ I rapporten presenterade de bl.a. status i medlemsländernas användande av begreppet ”utsatta kunder” och hur skyddet av dessa såg ut. Det konstaterades att det inte finns någon enhetlig definition inom EU av begreppet. Studien omfattade 25 medlemsländer samt Norge och Kroatien. Det konstaterades att endast åtta av dessa 27 länder använder begreppet ”utsatta kunder”. De allra flesta länderna har dock något slags skydd för ekonomiskt svaga konsumenter, men hur det ser ut varierar mellan de olika länderna. Flertalet länder har dock, liksom Sverige, sin skyddslagstiftning i annan lagstiftning än naturgaslagen, dvs. ett generellt skydd. I några länder är priset på naturgas fortfarande reglerat.

Naturgaslagen innehåller i dag skyddsregler som tar hand om de situationer då en konsument hotas av avstängning av naturgas. Enligt naturgaslagens bestämmelser tar de sociala myndigheterna över ansvaret och tillämpar det sociala skyddsnetet på ändamålsenligt sätt. Det finns inte heller något krav på medlemsländerna att införliva skyddslagstiftning i naturgaslagen om skyddet är ordnat på annat sätt. Äldre och handikappade kan vara särskilt drabbade, men ålder eller handikapp i sig utgör inte grund för att räknas till gruppen utsatta kunder. Enligt Statistiska centralbyråns senaste undersökning av levnadsförhållanden (ULF) från år 2007 finns ca 665 000 svenskar över 25 år som har svårt att klara sina löpande utgifter för mat, hyra och annat nödvändigt. Kan man inte klara sin försörjning kan man under vissa förutsättningar vara berättigad till bistånd enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453).

Utredningen avser således inte att föreslå någon annan skyddslagstiftning än den som redan finns genom socialtjänstlagen. En definition av utsatta kunder bör dock tas in i naturgaslagen. Det torde vara lämpligt att definitionen av utsatta kunder är samordnad med socialtjänstlagens regler om bistånd.

Det ska, enligt punkten 9, finnas gemensamma kontaktpunkter för konsumenterna där de ska kunna få tillgång till all nödvändig information om sina rättigheter, gällande lagstiftning och möjligheter till tvistlösning i händelse av tvist. I Sverige finns det i många kommuner kommunala konsumentvägledare som lämnar information och råd bland annat i el- och gashandelsfrågor. Dock finns de

---

² European Regulators' Group for Electricity and Gas.

³ Ref: E09-CEM-26-04, 16 July 2009.

inte i alla kommuner och det kan vara svårt att säkerställa att de har den kompetens inom området som kan krävas av en kontaktpunkt. I dag fungerar Konsumenternas elrådgivningsbyrå närmast som en kontaktpunkt i dessa frågor. De besitter en vid kompetens och erfarenhet och har utarbetat en webbaserad information liksom telefonrådgivning för konsumenter i dessa frågor. Byrån är en ekonomisk förening som finansieras av elbranschen. Majoriteten i styrelsen utgörs av representanter från myndigheterna Konsumentverket, Energimarknadsinspektionen och Energimyndigheten. Utredningen menar att det mest effektiva och mest lämpliga torde vara att ge Konsumenternas elrådgivningsbyrå rollen som kontaktpunkt för elfrågor. Utredningen anser också att det är lämpligt om byrån även kunde ha rollen som kontaktpunkt för naturgasfrågor. Då tillskapas en samlad informationspunkt för stora delar av energimarknaden och konsumenten får lättare att hitta informationen.

I bilaga I föreskrivs att konsumenter ska ha rätt till tvistlösning utanför domstol. Artikel 3.9 tycks föreskriva rätten till tvistlösning utanför domstol för samtliga kunder. Det måste dock tolkas som att andra kunder än fysiska personer får lösa sina tvister i enlighet med avtalet eller vid domstol.

8.4.2 Artikel 4 – Tillståndsförfarande

Artikel 4 innehåller bestämmelser om tillståndsförfarande och är oförändrad jämfört med det tidigare direktivet.

I första punkten anges att medlemsstaterna, eller den behöriga myndighet som utses ska följa punkterna 2–4 när tillstånd krävs för uppförande eller drift av naturgasanläggning (t.ex. licens, tillåtelse, koncession, samtycke eller godkännande).

Den andra punkten anger att medlemsstater som har ett tillståndssystem ska fastställa de objektiva och icke-diskriminerande kriterier som ska uppfyllas av företag som ansöker om tillstånd för att bygga och/eller driva naturgasanläggningar eller som ansöker om tillstånd att leverera naturgas. De icke-diskriminerande kriterierna och förfarandena för att bevilja tillstånd ska offentliggöras.

I den tredje punkten anges att skälen för avslag på ansökan om tillstånd ska vara objektiva och icke-diskriminerande och att de ska meddelas den sökande. Skälen för sådant avslag ska meddelas kommissionen för kännedom. Medlemsstaterna ska införa ett förfarande som ger den sökande möjlighet att överklaga ett avslag.

Den fjärde punkten anger att medlemsstaterna får avslå en ansökan om ytterligare tillstånd att bygga och driva rörlednings-system för distribution inom något visst område. En ansökan får avslås för att kunna utveckla områden som nyligen har börjat bli försörjda och för en effektiv drift i allmänhet utan att det påverkar tillämpningen av artikel 38 som handlar om direktledningar.

Bedömning

Artikel 5 är oförändrad jämförd med det tidigare direktivet. Artikelns bestämmelser hade motsvarande bestämmelser i den då gällande naturgaslagen (2000:599). Dessa bestämmelser återfinns i den nu gällande naturgaslagen (2005:403). Artikel 5 kräver därför ingen åtgärd.

8.4.3 Artikel 5 – Övervakning av försörjningstryggheten

Artikel 5 behandlar övervakning av försörjningstryggheten och är oförändrad jämfört med det tidigare direktivet. Artikel 5 föreskriver en skyldighet för medlemsstaterna att se till att frågor som rör försörjningstrygghet övervakas. Vid behov får medlemsstaterna överlåta denna uppgift till de tillsynsmyndigheter som avses i artikel 39.1. Framförallt är det balansen mellan tillgång och efterfrågan på den inhemska marknaden, förväntad framtida efterfrågan, ytterligare kapacitet som planeras eller håller på att anläggas, samt nätets kvalitet och underhållsnivå samt åtgärder för att täcka efterfrågetoppar och hantera brister i leverans från en eller flera gashandlars sida som avses. De behöriga myndigheterna ska senast den 31 juli varje år offentliggöra en rapport i vilken resultatet av övervakningen av dessa frågor och de åtgärder som vidtagits eller planerats ska anges. Rapporten ska därefter genast överlämnas till kommissionen.

Bedömning

Det övergripande ansvaret för försörjningstrygghetsfrågor ligger i Sverige hos Statens energimyndighet. Enligt 1 § förordningen (2007:1153) med instruktion för Statens energimyndighet ska myndigheten verka för att på kort och lång sikt trygga tillgången på

el och annan energi, samt verka för en effektiv och hållbar energianvändning. Enligt 4 § i instruktionen ska Energimyndigheten vara tillsynsmyndighet för naturgasförsörjning enligt 8 a kap. naturgaslagen (2005:403). Den tillsynsmyndighet som avses i direktivets artikel 39.1 är Energimarknadsinspektionen. Genom artikel 39.1 kan annan myndighet hantera vissa uppgifter, medan den nationella tillsynsmyndigheten utgör den nationella kontaktpunkten för kommissionen och ACER. Den nuvarande ordningen torde därmed kunna vara oförändrad eftersom ansvaret kan ligga på medlemsstaten snarare än på en myndighet.

8.4.4 Artikel 6 – Regional solidaritet

Artikel 6 är helt ny och handlar om regional solidaritet.

I punkten 1 stadgas att medlemsstaterna, för att säkerställa försörjningstryggheten på den inre marknaden för naturgas, ska samarbeta i syfte att främja regional och bilateral solidaritet.

I punkten 2 anges att detta samarbete ska omfatta situationer som leder till, eller som på kort sikt troligen kommer att leda till, allvarliga avbrott i leveranserna som påverkar en medlemsstat.

Enligt punkten 2 a ska samarbetet innefatta samordning av de nationella åtgärder för krissituationer som nämns i artikel 8 i rådets direktiv 2004/67/EG om åtgärder för att säkerställa en tryggad naturgasförsörjning (gasförsörjningsdirektivet).

I punkten 2 b stadgas att samarbetet också ska innefatta identifiering och, vid behov, utveckling eller uppgradering av sammanlänkningar av el- och naturgasnät.

Enligt punkten 2 c ska samarbetet även innefatta villkor och praktiska metoder för ömsesidigt stöd.

I punkten 3 anges att kommissionen och de övriga medlemsstaterna ska hållas informerade om sådant samarbete.

Avslutningsvis stadgas i punkten 4 att kommissionen får anta riktlinjer för regionalt samarbete i en solidarisk anda. Dessa åtgärder ska antas i enlighet med det föreskrivande förfarande med kontroll som avses i artikel 51.3.

Bedömning

Artikel 7 är ny och återfinns endast i gasmarknadsdirektivet. Av beaktandesats 55 i direktivet framgår att medlemsstaterna kan besluta att det samarbete som avses i första hand ska bygga på marknadsbaserade mekanismer. Bestämmelsen innehåller dock inte några skarpa krav på hur samarbetet ska utformas. Rent praktiskt torde innehållet i samarbetet kring försörjningstrygghet i första hand utformas utifrån det nu gällande gasförsörjningsdirektivet, se bl.a. den hänvisning som görs i punkten 2 a i artikel 6.

Som en följd av den kris som uppstod i den europeiska naturgasförsörjningen i januari 2009 har EU-kommissionen föreslagit en revidering av det nuvarande gasförsörjningsdirektivet (KOM [2009] 363 slutlig). I förslaget läggs ytterligare fokus på regionalt samarbete. Förslaget förhandlas för närvarande.

Energimyndigheten ska i samråd med Energimarknadsinspektionen, Affärsverket svenska kraftnät och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, lämna förslag till behörig myndighet för naturgas. Synpunkter ska inhämtas från de myndigheter och organisationer som i övrigt kan beröras. Bestämmelsen om regionalt samarbete i gasmarknadsdirektivet föranleder således inte nu några åtgärder i svensk lagstiftning.

8.4.5 Artikel 7 – Främjande av regionalt samarbete

Artikel 7 är ny och behandlar främjande av regionalt samarbete. Artikel 7 består av fyra punkter.

Den första punkten handlar om medlemsstaternas och tillsynsmyndigheternas skyldighet att samarbeta med varandra i syfte att integrera sina inhemska marknader på en eller flera regionala nivåer. De regionala samarbetena är ett första steg mot en helt liberaliserad inre marknad för naturgas. Främst ska samarbetet underlättas mellan de systemansvariga för överföringssystemen bland annat i gränsöverskridande frågor. De geografiska områden som stipuleras i förordning (EG) nr 714/2009 ska omfattas av denna skyldighet, men även andra områden får förekomma.

Punkten 2 handlar om ACER:s uppgifter och tydliggör att byrån ska samarbeta med de nationella tillsynsmyndigheterna och de systemansvariga för överföringssystem för att de olika regionernas regelverk ska vara förenliga med målet att skapa en konkur-

rensutsatt inre marknad för naturgas. ACER får rätt att utfärda rekommendationer om byrån anser att det krävs bindande regler för att få ett samarbete att fungera.

Punkten 3 stadgar att medlemsstaterna vid genomförandet av direktivet ska se till att de systemansvariga för överföringssystemen har ett eller flera regionalt integrerade system som omfattar två eller flera medlemsstater för kapacitetstilldelning och för kontroll av säkerheten för nätet.

I punkten 4 slutligen återfinns regler som gäller vertikalt integrerade systemansvariga för överföringssystem som deltar i ett samriskföretag som inrättats för att genomföra samarbetet. I dessa fall ska samriskföretaget upprätta och genomföra en övervakningsplan med åtgärder som ska vidtas för att förhindra diskriminerande och konkurrensbegränsande beteende. Planen ska underställas ACER:s godkännande. De övervakningsansvariga för de vertikalt integrerade systemansvariga för överföringssystemen ska oberoende av andra kontrollera att planen följs.

Bedömning

Artikel 7 är ny. Genom artikeln tydliggörs den ökade tonvikten på regionala samarbeten som ett steg på vägen mot en väl fungerande konkurrensutsatt inre marknad för naturgas.

Sverige berörs av det arbete som sedan flera år bedrivs inom NordReg som arbetar för en gemensam nordisk marknad. Det förekommer därutöver även energisamarbete för både gas och el inom ramen för the High Level Group of Baltic Energy Market Interconnection Plan. Förutom dessa angivna områden är det även möjligt för ett enskilt land att delta i andra regionala konstellationer, t.ex. den nordiska marknaden.

Enligt de nya bestämmelserna i gasmarknadsdirektivet är det de systemansvariga för överföringssystem som certifieras i enlighet med direktivets bestämmelser som ska ingå i ENTSO för gas (ENTSOG) och därmed utföra de uppgifter som är förenade med denna roll enligt direktivet, såsom att främja det regionala samarbetet.

Även Energimarknadsinspektionen har i uppgift att för Sveriges räkning delta i utvecklingen av marknaderna för el och naturgas inom Norden och EU. Energimarknadsinspektionen har även i uppdrag att samarbeta med nordiska och övriga europeiska till-

synsmyndigheter i syfte att verka för en harmonisering av regelverk så att likvärdiga förutsättningar skapas på marknaderna för el och naturgas inom Norden och EU, enligt 1 § punkterna 7 och 8 i förordningen (2007:1118) med instruktion för Energimarknadsinspektionen. I 1 § punkten 6 a i instruktionen anges även att Energimarknadsinspektionen inom sitt område ska fullgöra de uppgifter som följer av gasmarknadsdirektivet 2003/55/EG. Hänvisningarna till gasmarknadsdirektivet samt övriga rättsakter i andra energimarknadspaketet kommer att uppdateras till hänvisningar till rättsakterna i tredje energimarknadspaketet i inspektionens instruktion. Därmed torde inga ytterligare förändringar vara nödvändiga vad gäller Energimarknadsinspektionens roll beträffande regionala samarbeten. Artikelns bedöms inte föranleda någon åtgärd i svensk lagstiftning.

8.4.6 Artikel 8 – Tekniska regler

Artikel 8 behandlar tekniska regler. Artikelns anger att medlemsstaterna ska se till att tekniska säkerhetskriterier definieras och att det utarbetas och offentliggörs tekniska regler. De tekniska reglerna ska fastställa de lägsta tekniska konstruktions- och driftkraven för anslutning till systemet av LNG-anläggningar, lagringsanläggningar, andra överförings- eller distributionssystem och direktledningar. De aktuella reglerna ska säkerställa att systemen är driftskompatibla, och de ska vara objektiva och icke-diskriminerande. Den nybildade byrån, ACER, ska vid behov få utfärda rekommendationer för hur dessa regler ska bli förenliga med varandra. Reglerna ska anmälas till kommissionen.

Bedömning

Artikel 8 är i stort sett oförändrad jämfört med det tidigare direktivet. Det nya i artikeln är en bestämmelse som rör den harmoniseringsroll som ACER ges. Den nybildade byrån får en harmoniseringsroll vad gäller de tekniska reglernas förenlighet med varandra. ACER har möjlighet att utfärda rekommendationer kring hur de tekniska reglerna i medlemsstaterna ska utformas i syfte att bidra till harmonisering av de tekniska reglerna inom gemenskapen. Då ACER avses avge rekommendationer innebär detta ett formellt sett

icke-bindande instrument för byrån. Det torde dock finnas ett starkt intresse hos berörda parter att skapa ett harmoniserat regelverk som bidrar till kompatibla lösningar i syfte att fullborda en effektivt fungerande inre marknad för naturgas. Enligt utredningens bedömning är artikel 8 genomförd och inga ytterligare förändringar av det svenska regelverket bedöms därför vara nödvändiga.

8.5 Kapitel III – Överföring, lagring och LNG

Kapitel III innehåller regler om överföring, lagring och LNG och omfattar artiklarna 9–16.

Artiklarna 9–16 handlar om systemansvariga för överföringssystem (artikel 9–11), systemansvariga för lagringssystem och LNG-anläggningar (artikel 12–13), oberoende systemansvariga (artikel 14) och åtskillnad av ägare till överföringssystem och systemansvariga för lagringssystem (artikel 15), samt konfidentiell behandling när det gäller systemansvariga för överföringssystem och ägare till överföringssystem (artikel 16).

8.5.1 Artikel 9 – Åtskillnad av överföringssystem och systemansvariga för överföringssystem (TSO)

Artikeln innehåller 12 punkter som tillsammans beskriver de krav på åtskillnad och oberoende som ställs på en TSO. En TSO definieras enligt direktivets artikel 2.4 som varje fysisk eller juridisk person som bedriver överföringsverksamhet och som ansvarar för drift och underhåll och, vid behov, utbyggnad av överföringssystemet inom ett visst område och, i tillämpliga fall, dess sammanlänknings till andra system och för att säkerställa att systemet på lång sikt kan uppfylla rimliga krav på gastransporter. Grundläggande är att en aktör som ikläder sig rollen som TSO måste vara ägarmässigt åtskild från produktions- och/eller leveransverksamhet.

Punkten 1 inleds med att fastställa att artikelns krav gäller fr.o.m. den 3 mars 2012. Av punkten 1 a framgår vidare att varje företag som äger ett transmissionssystem ska agera som systemansvarig för detta. Punkterna 1 b-d beskriver de krav på oberoende som ställs på en TSO. Texten ger en relativt detaljerad beskrivning

av vad samma person eller personer inte får utöva kontroll över i syfte att bibehålla den systemansvariges oberoende.

Kraven enligt punkt 1 specificeras ytterligare i punkt 2 a-c. Genom punkten 3 utökas åtskillnadskravet till att även omfatta oberoende i förhållande till produktions- eller leveransverksamhet enligt elmarknadsdirektivets (2009/72/EG) definition. Omvänt gäller att kraven på oberoende för en TSO på elmarknaden även omfattar oberoende i förhållande till produktions- eller leveransverksamhet enligt gasmarknadsdirektivets definition.

Enligt punkten 4 har medlemsstaterna möjlighet att bevilja undantag från direktivets krav på oberoende enligt punkt 1 b-c. Undantag får beviljas t.o.m. den 3 mars 2013, under förutsättning att den systemansvarige för transmissionssystemet inte ingår i ett vertikalt integrerat företag.

Punkten 5 gör det möjligt för två eller fler ägare av transmissionssystem att agera som TSO genom bildandet av ett samriskföretag. Ett sådant samriskföretag kan emellertid endast agera som en TSO för transmissionssystem i två eller fler medlemsstater.

I punkten 6 lämnas förtydliganden avseende punkten 1. Punkten 6 fastställer att de krav som beskrivs i punkt 1 b-d inte gäller i det fall de personer som avses utgörs av en medlemsstat eller ett offentligt organ.

Punkten 7 handlar om skyddande av kommersiellt känsliga uppgifter. I det fall en systemansvarig för ett transmissionssystem tidigare har ingått i ett vertikalt integrerat företag, ska medlemsstaterna se till att kommersiellt känsliga uppgifter som innehas av den systemansvarige inte överförs till företaget som bedriver produktions- eller leveransverksamhet.

Punkten 8 gör det möjligt för medlemsstaterna att under vissa förutsättningar inte tillämpa TSO-lösningen enligt artikelns punkt 1. För att detta ska vara möjligt krävs att transmissionssystemet den 3 september 2009 ägdes av ett vertikalt integrerat företag. Vidare måste medlemsstaten enligt punkten 8 a tillämpa en ISO-lösning (independent system operator), eller enligt punkten 8 b, tillämpa en ITO-lösning (independent transmission operator) enligt direktivets kapitel IV.

Om transmissionssystemet den 3 september 2009 tillhörde ett vertikalt integrerat företag, kan medlemsstaterna även genom punkten 9 besluta att inte tillämpa TSO-lösningen. Skillnaden jämfört med punkt 8 är att det enligt punkten 9 inte ställs några krav på vare sig ISO- eller ITO-lösning. Kravet är i stället att det

finns arrangemang som säkerställer att den systemansvarige för transmissionssystemet är mer oberoende än vad som föreskrivs i direktivets kapitel IV.

Enligt punkten 10 måste varje företag som utses till systemansvarig för ett transmissionssystem först certifieras enligt bestämmelserna i artikel 10 i gasmarknadsdirektivet samt i artikel 3 gasförordningen (EG) nr 715/2009.

Vertikalt integrerade företag som äger ett transmissionssystem får enligt punkten 11 inte hindras från att vidta åtgärder i syfte att kunna agera som TSO enligt artikelns punkt 1. Slutligen förtydligas i punkten 12 att företag som bedriver produktions- och/eller leveransverksamhet inte under några omständigheter får utöva någon form av kontroll över en TSO i en medlemsstat som tillämpar artikelns punkt 1.

Bedömning

Enligt artikel 1 gasförordningen (EG) nr 715/2009 får medlemsstaterna inrätta ett organ vilket ska genomföra en eller flera av de uppgifter som vanligen handhas av en TSO. Sverige tillämpar en systemansvarslösning som innebär att systemansvaret i dagsläget delas mellan tre aktörer; Swedegas AB, E.ON Gas Sverige AB och Affärsverket svenska kraftnät (Svenska kraftnät).

I egenskap av nätägare, eller ledningsinnehavare, ansvarar Swedegas AB och E.ON Gas Sverige AB för sådana TSO uppgifter som enligt direktivets artikel 13 avser nätverksamheten. Svenska kraftnät ansvarar för den kortsiktiga balanseringen av det svenska naturgassystemet. Härigenom har Svenska kraftnät ansvar för vissa av de uppgifter som enligt artikel 13 vanligen handhas av en TSO.

Tillämpningen av direktivets artikel 9.1 om inrättande av en TSO bygger på att den systemansvarige för transmissionssystemet är ägarmässigt åtskild från produktions- och/eller gashandelsverksamhet. Enligt artikelns punkt 10 ska ett företag certifieras innan det godkänns och utses till TSO. Certifieringsförfarandet beskrivs i gasförordningens artikel 3 liksom i gasmarknadsdirektivets artikel 10. I samband med certifieringen ska tillsynsmyndigheten intyga att företaget uppfyller kraven enligt artikel 9. Utnämningen ska anmälas till kommissionen och offentliggöras i Europeiska unionens officiella tidning.

Swedegas AB ägs av EQT Infrastructure Fund och är ägarmässigt åtskilt från verksamhet som rör handel och/eller produktion av naturgas. Swedegas AB uppfyller således direktivets krav enligt artikel 9 för att kunna certifieras som TSO. Även Svenska kraftnät uppfyller kravet på ägarmässig åtskillnad, men till skillnad från Swedegas AB äger Svenska kraftnät inte något transmissionssystem för naturgas. Svenska kraftnät torde därför inte kunna certifieras som TSO endast med hänvisning till artikel 9. I dagsläget hanterar emellertid Svenska kraftnät vissa av de uppgifter som normalt handhas av en TSO. Enligt artikel 1 gasförordningen ska Svenska kraftnät därför vara föremål för certifiering enligt artikel 3 i gasförordningen och enligt artikel 10 i gasmarknadsdirektivet.

E.ON Gas Sverige AB ingår i E.ON-koncernen och torde i dagsläget således inte uppfylla kravet på ägarmässig åtskillnad enligt artikel 9. Utredningen bedömer därför att E.ON Gas Sverige AB med dagens förutsättningar sannolikt inte kommer att kunna certifieras som TSO.

Enligt artikel 9.8 punkten a har Sverige möjlighet att utse en ISO och därigenom erhålla en systemansvarslösning i enlighet med direktivets krav på åtskillnad, även vad avser de delar av transmissionssystemet som i dag ägs av E.ON Gas Sverige AB. En sådan lösning kan emellertid synas vara långsökt mot bakgrund av att två av de tre aktörer som i dagsläget delar på systemansvaret faktiskt kan certifieras i enlighet med kommande krav. Lösningen bygger dessutom på att en ISO utses på förslag av de nuvarande ägarna av transmissionssystemet. Under arbetets gång har utredningen gjort bedömningen att detta scenario inte är särskilt sannolikt, i synnerhet mot bakgrund av att Swedegas AB har genomfört en tydlig ägarmässig åtskillnad och uppfyller kraven för att certifieras som TSO.

Enligt artikel 9.8 punkten b torde Sverige även ha möjlighet att tillämpa en ITO-lösning för den del av transmissionssystemet som i dagsläget ägs av E.ON Gas Sverige AB. Denna lösning skulle innebära att systemansvaret i det svenska naturgassystemet övergår till att hanteras av en TSO, ett fristående organ samt en ITO. Som framgår av avsnitt 9.2 bedömer utredningen att detta alternativ inte torde vara relevant för svenskt vidkommande.

Vad gäller artikel 9.9 bedömer utredningen att Sverige i dagsläget inte bör argumentera för att det finns arrangemang som säkerställer att den systemansvarige för transmissionssystemet

faktiskt är mer oberoende än vad som föreskrivs i direktivets kapitel IV.

I avsnitt 9.2 ges en mer utförlig beskrivning av bakgrunden till de problemställningar som berörs i detta avsnitt. Avsnitt 9.2 sammanfattar även tänkbara alternativ samt utmynnar i utredningens förslag gällande den fortsatta hanteringen av systemansvaret i det svenska transmissionssystemet, liksom gällande den kortsiktiga balanseringen av naturgassystemet i sin helhet.

8.5.2 Artikel 10 – Utnämning och certifiering av systemansvariga för överföringssystem (TSO)

Reglerna om utseende av systemansvarig för överföringssystemet motsvaras till viss del av den tidigare artikel 7 i direktiv 2003/55/EG med nya tillägg. De nuvarande reglerna innebär att innan ett företag utses till systemansvarig för ett överföringssystem ska det certifieras i enlighet med de förfaranden som finns i artikeln och i artikel 3 i gasförordningen.

Medlemsstaten ska godkänna och certifiera det företag som uppfyller kraven i artikel 9 i direktivet. Utnämningen ska anmälas till kommissionen och offentliggöras i unionens officiella tidning.

Punkterna 3–6 innehåller regler om att den systemansvariga för överföringssystemet ska anmäla planerade transaktioner som kan komma att kräva en omprövning av godkännandet till tillsynsmyndigheten. Tillsynsmyndigheten ska kontrollera att de systemansvariga för överföringssystemet fortlöpande uppfyller kraven i artikel 9. Slutligen ska tillsynsmyndigheten fatta beslut om certifiering inom fyra månader från ansökningsdagen eller från den dag då kommissionen inkom med sin begäran.

Bedömning

Det finns i dag ingen reglering för certifiering av systemansvariga i Sverige. Regelverket bör därför kompletteras med bestämmelser om certifiering. Utredningen utgår från att Energimarknadsinspektionen i egenskap av tillsynsmyndighet enligt gasmarknadsdirektivet ska ansvara för certifieringsprocessen. Det är lämpligt att bemyndiga Energimarknadsinspektionen att utfärda närmare föreskrifter i frågan. Denna certifiering ska göras även för befintlig

TSO i samband med att regleringen träder i kraft. Vidare bör det införas en bestämmelse i naturgaslagen som ålägger systemansvariga för överföringssystem att till Energimarknadsinspektionen anmäla planerade transaktioner som kan komma att kräva en omprövning av om de uppfyller kraven i artikel 9.

8.5.3 Artikel 11 – Certifiering i förhållande till tredjeländer

Artikeln är ny och innehåller regler om förfarandet då en systemansvarig för ett överföringssystem som begär certifiering kontrolleras av en eller flera personer från tredje land. Med tredje land avses i detta direktiv länder utanför EU och EES. Bakgrunden till bestämmelsen framgår av beaktandesatsen 21 och 22 i direktivet. Enligt dessa bör, för att säkerställa att nätverksamhet å ena sidan och leverans och produktion å andra sidan bedrivs oberoende av varandra, tillsynsmyndigheterna ges befogenheter att vägra certifiering av sådana systemansvariga för överföringssystem som inte uppfyller bestämmelserna om åtskillnad. För att säkerställa att dessa bestämmelser tillämpas enhetligt inom hela gemenskapen anges det vidare att tillsynsmyndigheterna bör ta största möjliga hänsyn till kommissionens uppfattning när de fattar beslut om certifiering. Det anges också att fungerande öppna gasmarknader har en avgörande betydelse för den allmänna säkerheten, ekonomins konkurrenskraft och för unionsmedborgarnas välfärd. Personer från tredjeländer bör därför endast tillåtas kontrollera ett överföringssystem eller en systemansvarig för överföringssystem, om de uppfyller de krav på effektiv åtskillnad som tillämpas inom gemenskapen. Tillsynsmyndigheten ska fortlöpande kontrollera att den certifierade uppfyller certifieringskraven. Denna kontroll kan ske på eget initiativ eller efter ett motiverat yttrande från Europeiska kommissionen.

Bedömning

Syftet med bestämmelsen är att upprätthålla kraven på åtskillnad även gentemot företag från tredje land som agerar på den inre marknaden för energi. Utredningen utgår från att det är Energi-marknadsinspektionen i egenskap av tillsynsmyndighet enligt direktivet som också kommer att ansvara för denna uppgift. Det är

utredningens bedömning att det bör föras in bestämmelser i naturgaslagen och i en särskild förordning om certifiering om hur förfarandet går till när en systemansvarig för ett överföringssystem som kontrolleras av en eller flera personer från tredje land ska certifieras.

8.5.4 Artikel 12 – Utnämning av systemansvariga för lagringssystem och LNG-anläggningar

Artikel 12 motsvaras av artikel 7 i det tidigare direktivet. Artikeln innehåller bestämmelser om utnämning av systemansvariga. Medlemsstaterna ska, för en tid som de själva bestämmer, utse eller ålägga de naturgasföretag som äger lagrings- eller LNG-anläggningar att utse en eller flera systemansvariga. I det tidigare direktivets artikel 7 fanns även "naturgasföretag som äger överföringssystem" med bland de uppräknade. Dessa certifieras nu enligt de mer detaljerade bestämmelserna i artikel 10 eller 11 i direktivet.

Bedömning

Vid införlivandet av det tidigare direktivet 2003/55/EG föranledde artikeln inte någon åtgärd då det i dåvarande naturgaslagens (2000:599) tredje kapitel fanns skyldigheter för den som innehar en naturgasledning. I naturgaslagens fjärde kapitel finns bestämmelser om skyldigheter för den som innehar en lagrings- eller förgasningsanläggning. Någon åtgärd krävs därför inte i denna del vad gäller lagrings- eller LNG-anläggningar.

8.5.5 Artikel 13 – Uppgifter som åligger de systemansvariga för överförings-, lagrings-, och/eller LNG-anläggningar

Artikel 13 innehåller bestämmelser om systemansvarigas uppgifter. Artikel 13 motsvaras av artikel 8 i det tidigare direktivet med några nya tillägg.

Direktivets användning av begreppet systemansvarig innebär att denne bl.a. ska ansvara för drift och underhåll och, om nödvändigt, utveckling av överföringssystemet och dess länkar till andra system för att garantera driftsäkerhet. Begreppet innebär således inte ett ansvar att se till att hela naturgassystemet fungerar driftsäkert och

är i balans, utan innebär endast ett tekniskt drift- och balansansvar för det egna systemet.

I första punkten finns bestämmelser om vilka uppgifter som åligger de systemansvariga för överförings-, lagrings- och/eller LNG-anläggningar. De systemansvariga ska på affärsmässiga villkor med hänsyn till miljön, driva, underhålla och utveckla säkra, tillförlitliga och effektiva överförings-, lagrings- och eller LNG-anläggningar. De får inte göra någon diskriminerande åtskillnad mellan systemanvändare eller kategorier av systemanvändare. I första punkten har ett tillägg gjorts ”för att säkra en öppen marknad, samt säkerställa tillräckliga resurser för fullgörandet av skyldigheten att tillhandahålla tjänster”.

Artikelns andra punkt är ny och där stadgas att varje systemansvarig för överföringssystem ska bygga upp en tillräcklig gränsöverskridande kapacitet för att integrera en europeisk överföringsstruktur för att tillgodose alla ekonomiskt rimliga och tekniskt genomförbara kapacitetsbehov och ta hänsyn till en tryggad gasförsörjning.

Punkten 3 motsvaras av artikel 8.2 i det tidigare direktivet och behandlar systemansvarigas regler och villkor för balansering av gasöverföringssystemet och hur dessa regler och villkor ska vara utformade. Villkoren, inklusive regler och tariffer, för de tjänster som tillhandahålls av systemansvarig för överföringssystemet ska fastställas på ett icke-diskriminerande sätt som avspeglar de verkliga kostnaderna enligt en metod som är förenlig med artikel 41.6. Villkoren ska offentliggöras. I punkten är orden ”klara och begripliga” utbytt mot ordet ”transparenta”.

Punkten 4 motsvaras av artikel 8.3 i det tidigare direktivet och är i princip oförändrad. Bestämmelsen ger medlemsstaterna möjlighet att begära att den systemansvariga för överföringssystemet uppfyller vissa minimikrav i fråga om underhåll och utbyggnad av överföringssystemet, inbegripet sammanlänkningskapaciteten. Direktivet kräver inte att en sådan skyldighet införs varför denna punkt vid genomförandet av det tidigare direktivet inte föranledde någon åtgärd.

Punkten fem motsvaras av artikel 8.4 i det tidigare direktivet och är i princip oförändrad. I bestämmelsen anges att systemansvariga för överföringssystemet ska anskaffa den energi de behöver för att kunna utföra sin verksamhet på ett öppet, marknadsorienterat och icke-diskriminerande sätt.

Bedömning

Medlemsstaterna ska, för en tid som de själva bestämmer, utse eller ålägga de naturgasföretag som äger lagrings- eller LNG-anläggningar att utse en eller flera systemansvariga. De systemansvariga ska nu certifieras enligt bestämmelserna i artikel 10 eller 11 i direktivet. Artikel 10 är sedan tidigare införlivad i svensk lagstiftning.

8.5.6 Artikel 14 – Oberoende systemansvarig (ISO)

Artikel 14 är ny och beskriver de regler som gäller för oberoende systemansvariga. ISO står för independent system operator och innebär jämfört med TSO-lösningen en alternativ hantering av systemansvaret för transmissionssystemet. ISO-lösningen kan vara aktuell i det fall transmissionssystemet ägs av ett företag som tillhör ett vertikalt integrerat företag och därmed inte kan utses till TSO. Genom en ISO-lösning fråntas ägaren av infrastrukturen i princip alla uppgifter utom själva ägandet. Samtidigt överläts systemansvaret till en aktör som uppfyller direktivets krav på åtskillnad och oberoende enligt artikel 9.1 punkterna b–d. Härigenom uppnås indirekt samma åtskillnadseffekt som vid en TSO-lösning.

Artikelns första punkt återkopplar till artikel 9.8 och fastställer att om transmissionssystemet den 3 september 2009 tillhörde ett vertikalt integrerat företag, får medlemsstaterna besluta att inte tillämpa artikel 9.1 (TSO-lösningen). Medlemsstaterna får i stället utse en ISO vilken ska föreslås av transmissionssystemets ägare (transmission system owner – TSOW). Utnämningen ska godkännas av kommissionen.

Punkten 2 a–e beskriver de villkor som måste uppfyllas för att en medlemsstat ska kunna utse en ISO. Den oberoende systemansvarige måste t.ex. visa att den uppfyller samma krav på åtskillnad och oberoende som ställs på en TSO. Vidare ställs krav på resurser, utformning av nätutvecklingsplan och förmåga att fullgöra sina skyldigheter enligt förordning (EG) nr 715/2009.

Enligt punkten 3 måste en ISO liksom en TSO godkännas och utnämnas av en medlemsstat. Samma certifieringsförfarande gäller som vid TSO-lösningen. Punkten 4 understryker vikten av att en ISO verkar för direktivets grundläggande krav bl.a. vad gäller tredjepartstillträde, drift, underhåll och utveckling av transmissions-

systemet. Punkten torde syfta till att förtydliga att dessa skyldigheter faktiskt åligger ISO:n och inte transmissionssystemets ägare (TSOW), vilket vore fallet vid en TSO-lösning.

De skyldigheter som däremot åligger en TSOW framgår tydligt av punkten 5. En TSOW ska t.ex. tillhandahålla en ISO det samarbete och stöd som krävs för att ISO:n ska kunna utföra sina uppgifter. Vidare ska en TSOW finansiera de investeringar som ISO:n beslutar om, stå för skadeståndsansvar i anslutning till nättillgångarna och ge garantier för att underlätta finansieringen av en utbyggnad av nätet. En ISO står emellertid under tillsyn av tillsynsmyndigheten som i fråga om finansiering ska samråda med TSOW:n vad gäller finansiering.

Enligt punkten 6 ska konkurrensmyndigheten i samverkan med tillsynsmyndigheten övervaka att en ISO fullgör sina skyldigheter enligt punkten 5.

Bedömning

ISO-lösningen möjliggör åtskillnad och oberoende i medlemsstater där de aktuella ägarförhållandena i transmissionssystemet förhindrar tillämpningen av en TSO-lösning. Sverige skulle teoretiskt sett kunna tillämpa en ISO-lösning, men då endast för den del av transmissionssystemet som i dag ägs av E.ON Gas Sverige AB. Om E.ON Gas Sverige AB ikläder sig rollen som en TSOW krävs emellertid att en annan aktör ikläder sig rollen som ISO. Om så sker bedömer utredningen att det inte är klarlagt vilken aktör som lämpligen agerar som ISO.

Mot bakgrund av utredningens bedömning av artikel 9, är det sannolikt att såväl Swedegas AB som Svenska kraftnät, givet dagens förutsättningar, kan certifieras enligt kommande krav. Alternativet att införa en ISO-lösning för hela den svenska naturgasmarknaden bedömer utredningen därmed inte som relevant för svenskt vidkommande. I övrigt hänvisar utredningen till avsnitt 9.2.

8.5.7 Artikel 15 – Åtskillnad av ägare till överföringssystem (TSOW) och systemansvariga för lagringssystem

Artikel 15 har en direkt koppling till artikel 14 och beskriver kraven på åtskillnad mellan en ägare till ett transmissionssystem (TSOW), i det fall en ISO-lösning tillämpas, och en systemansvarig för ett lagringssystem. Artikel 15 är ny och innehåller tre punkter.

I punkten 1 fastställs de grundläggande kraven på åtskillnad och oberoende. I det fall en TSOW och en systemansvarig för ett lagringssystem ingår i ett (och samma) vertikalt integrerade företag, ska dessa vad gäller juridisk form, organisation och beslutsfattande vara oberoende av annan verksamhet som inte rör transmission, distribution och lagring.

I punktens andra stycke tydliggörs att artikel 15 endast gäller lagringsanläggningar som är tekniskt och/eller ekonomiskt nödvändiga för ett effektivt tillträde till naturgassystemet enligt artikel 33. Artikel 33 beskriver regler för tillträde till lager liksom tillträde till lagring av gas i rörledning. Här undantas stödtjänster och tillfällig lagring som rör LNG-anläggningar vilka krävs för återförgasningsprocessen liksom efterföljande leverans till transmissionssystemet.

Punkten 2 beskriver de minimikriterier som ska gälla i syfte att säkerställa oberoendet hos en TSOW liksom hos den systemansvarige för ett lagringssystem. Punkt 2 a–b beskriver krav på personer i ledningen för en TSOW och den systemansvarige för ett lagringssystem. Punkten 2 c tydliggör kravet på att den systemansvarige för lagringssystemet ska ha faktisk beslutanderätt, oberoende av det integrerade naturgasföretaget när det gäller drift, underhåll och utveckling av lager.

Enligt punkten 2 d ska en TSOW och den systemansvarige för lagringsanläggningen upprätta en övervakningsplan. Planen ska beskriva vilka åtgärder som vidtagits för att motverka diskriminerande beteende.

Punkten 3 ger kommissionen möjlighet att utfärda riktlinjer för att säkerställa att en TSOW och den systemansvarige för lagringssystemet uppfyller artikelns punkt 2 i alla avseenden.

Bedömning

Reglerna i artikel 15 är mycket snarlika de regler som beskrivs i artikel 26 och som syftar till åtskillnad av systemansvariga för distributionssystem. Artikel 15 riktar sig emellertid till vertikalt integrerade naturgasföretag med såväl transmissionsledningar som lagringssystem.

Utredningen tolkar artikeln som att bestämmelserna omfattar såväl lagringsanläggningar som lagring av gas i rörledning i de fall dessa lagringssystem tillhör ett vertikalt integrerat naturgasföretag. I artikelns rubrik används ordet lagringssystem. Enligt artikel 2.13 definieras begreppet system som ”varje överföringsnät, distributionsnät, LNG-anläggning och/eller lagringsanläggning som ägs och/eller drivs av ett naturgasföretag, inbegripet lagring av gas i rörledning”. Vidare hänvisar artikeln till artikel 33, vars första punkt omfattar tillträde till lagringsanläggningar och lagring av gas i rörledning samt stödtjänster.

Genom att inrätta en ISO finns möjlighet att säkerställa åtskillnad och oberoende i det fall ett transmissionssystem ägs av ett företag som tillhör ett vertikalt integrerat företag. Eftersom en TSOW och en systemansvarig för en lagringsanläggning kan tillhöra ett och samma vertikalt integrerade företag, är det relevant att ställa krav på åtskillnad och oberoende i likhet med kraven på vertikalt integrerade distributionsföretag. Artikeln ger dock till skillnad från artikel 26 inte någon möjlighet till undantag för integrerade naturgasföretag med färre än 100 000 kunder.

I Sverige finns endast ett naturgaslager anslutet till det nationella naturgassystemet. För tillträde till lager tillämpar Sverige reglerat tillträde med offentliggjorda tariffer. Naturgaslagret i berget Skallen utanför Halmstad ägs av E.ON Gas Sverige AB, som även utgör en av ägarna till det svenska transmissionssystemet. Eftersom E.ON Gas Sverige AB med dagens förutsättningar inte bedöms uppfylla direktivets krav för att kunna certifieras som TSO, skulle reglerna i artikel 15 kunna bli aktuella för svenskt vidkommande.

E.ON Gas Sverige AB är även att betrakta som systemansvarig för lagring av gas i rörledning (line pack) i egenskap av en av ägarna till det svenska transmissionssystemet. I jämförelse med stamledningens line pack är emellertid den line pack som går att hänföra till E.ON Gas Sverige AB:s grenledningar av mindre omfattning.

När det gäller Swedegas AB bedömer utredningen att artikel 15 torde sakna praktisk betydelse. Företaget är ägarmässigt åtskilt från annan verksamhet. Sammanfattningsvis bedömer utredningen att artikel 15 teoretiskt sett skulle kunna få tillämpning i Sverige i det fall E.ON Gas Sverige AB den 3 mars 2012 inte uppfyller direktivets krav för att kunna certifieras som TSO. Utredningen förespråkar dock inte en ISO-lösning för svenskt vidkommande.

8.5.8 Artikel 16 – Konfidentiell behandling när det gäller systemansvariga för överföringssystem (TSO) och ägare till överföringssystem (TSOW)

Artikel 16 motsvaras delvis av artikel 10 i det tidigare direktivet. Artikel 10 innehåller bestämmelser om ett förbud för systemansvariga för överföringssystemet eller ägaren till detta, att på ett otillbörligt sätt använda sig av eller på ett diskriminerande sätt röja kommersiellt känsliga uppgifter som erhållits i verksamheten. Information som är nödvändig för en effektiv konkurrens ska offentliggöras. Detta gäller dock inte känsliga kommersiella uppgifter som ska behandlas konfidentiellt.

Det som tillkommit är en regel om åtskillnad av information som innebär att överföringssystemets ägare och övriga delar av företaget inte får ha gemensamma funktioner, t.ex. gemensam juridisk avdelning.

Bedömning

Artikel 16 behandlades i samband med att direktiv 2003/55/EG genomfördes i svensk lagstiftning. Det konstaterades då att de ansvariga för överföringssystemet, dåvarande Nova Naturgas och Sydkraft (numera Swedegas AB respektive E.ON Gas Sverige AB) var enskilt ägda aktiebolag. Tryckfrihetsförordningen och sekretesslagen var därför inte tillämpliga på företagens verksamhet. Regering och riksdag ansåg dock inte att några regler om tystnadsplikt för företagen på den svenska naturgasmarknaden borde införas vid införlivandet av det första gasmarknadsdirektivet (98/30/EG). Inga andra slutsatser framkom heller vid införlivandet av det andra gasmarknadsdirektivet (2003/55/EG). Någon annan bedömning är inte aktuell vid införlivandet av detta direktiv.

8.6 Kapitel IV – Oberoende systemansvariga för överföring (ITO)

Kapitel IV innehåller regler om oberoende systemansvariga för överföring (ITO) och omfattar de nya artiklarna 17–23. Kapitlet reglerar därmed vad som ska gälla i det fall en systemansvarig för överföringssystemet är vertikalt integrerad och medlemsstaten har valt att inte tillämpa artikel 9.1 b.

I Sverige utgör i direktivets bemärkelse såväl Swedegas AB som E.ON Gas Sverige AB systemansvariga för transmissionssystem (TSO).

Enligt artikel 9.8 b torde Sverige även ha möjlighet att tillämpa en ITO-lösning för den del av transmissionssystemet som i dagsläget ägs av E.ON Gas Sverige AB. Denna lösning skulle innebära att systemansvaret i det svenska naturgassystemet övergår till att hanteras av en eller två certifierade TSO:er tillsammans med en ITO. Utredningen bedömer att detta alternativ inte bör vara relevant för svenskt vidkommande. Utredningens slutsatser kring förutsättningarna för införandet av en ITO-lösning beskrivs i bedömningarna till artikel 9 samt i avsnitt 9.2. Nedan följer därmed enbart en kort genomgång av vad artikel 17–23 omfattar. För mer detaljerad information se gasmarknadsdirektivet som återfinns i bilaga 5.

8.6.1 Artiklarna 17–23

Artiklarna 17–23 reglerar hur oberoende och icke-diskriminerande beteende ska säkerställas i förhållande till oberoende systemansvariga för överföring, s.k. ITO. Artikel 17 omfattar regelverket kring tillgångar, utrustning, personal och identitet. Artikel 18 innehåller regler om oberoende för en ITO, medan artikel 19 omfattar regelverket för oberoende för en ITO:s personal och företagsledning. Artikel 20 innehåller bestämmelser om tillsynsorgan, medan artikel 21 innehåller bestämmelser om övervakningsplan och övervakningsansvarig. Artikel 22 reglerar nätutveckling och befogenhet att fatta investeringsbeslut. Kapitlet avslutas med artikel 23 som omfattar bestämmelser om beslutsbefogenheter avseende kopplingen av nya lagringsanläggningar, anläggningar för återförgasning av LNG och industrikunder till överföringsnätet.

Bedömning

Kapitlet i sin helhet blir tillämpligt i det fall en ITO-lösning är aktuell för överföringssystemet. Då så inte är fallet bedömer utredningen att bestämmelserna i kapitlet inte behöver införas i svensk lag.

8.7 Kapitel V – Distribution och leverans

Kapitel V omfattar artiklarna 24–29 och behandlar utnämning av systemansvariga för distributionssystem och dennes uppgifter. Vidare innehåller kapitlet regler om åtskillnad och konfidentiell behandling av viss information av systemansvarig för distributionssystem. Slutligen finns också regler om slutna distributionssystem och regler om kombinerat systemansvar.

8.7.1 Artikel 24 – Utnämning av systemansvariga för distributionssystemet

Artikel 24 motsvarar artikel 11 i det tidigare direktivet och är oförändrad. Artikeln innehåller bestämmelser om utnämning av systemansvariga för distributionssystemet. Bestämmelserna anger att medlemsstaterna ska utse eller ålägga företag som äger eller är ansvariga för distributionssystem att utse en eller flera systemansvariga för distributionssystemet. Medlemsstaterna ansvarar för att den systemansvarige handlar i överensstämmelse med artiklarna 25, 26 och 27 i direktivet.

Bedömning

Vid införlivandet av det tidigare direktivet (2003/55/EG) föranledde artikeln inte någon åtgärd då det i dåvarande naturgaslagens (2000:599) tredje kapitel fanns skyldigheter för den som innehar en naturgasledning. Det konstaterades att det i Sverige inte råder någon ovisshet om vem som har driftansvaret, och därmed de skyldigheter som stadgas i naturgaslagens tredje kapitel. Det har härigenom ansetts att det även pekats ut vilka som är ansvariga för driften av såväl överförings- som av distributionssystemen. Bestämmelserna i dåvarande naturgaslagens tredje kapitel gällande

skyldigheter för den som innehar naturgasledningar återfinns i nuvarande naturgaslagens (2005:403) tredje kapitel. Artikel 25 föranleder därför ingen åtgärd för svensk vidkommande.

8.7.2 Artikel 25 – Uppgifter som åligger de systemansvariga för distributionssystemet

Artikel 25 innehåller fem punkter med närmare bestämmelser om vilka uppgifter som åligger systemansvariga för distributionssystemet. Artikel 25 motsvarar i huvudsak artikel 12 i det tidigare direktivet (2003/55/EG).

Punkten 1 har omformulerats något varvid krav på ett främjande av energieffektivisering har förts in. Ny skrivning är också att den systemansvariga ska se till att nätet har en "långsiktig förmåga att uppfylla rimliga krav på distribution" samt att de systemansvariga "på affärsmässiga villkor ska driva, underhålla och utveckla näten."

Av punkten 5 framgår att villkor och bestämmelser, inklusive regler och tariffer, för de systemansvarigas tillhandahållande av balanstjänster ska fastställas på ett icke-diskriminerande sätt som avspeglar de verkliga kostnaderna enligt en metod som är förenlig med artikel 41.6. Villkor och bestämmelser inklusive regler och tariffer ska dessutom offentliggöras. Nytt i artikelns femte punkt är dock hänvisningen till artikel 41.6 i direktivet.

Artikel 25 motsvaras av artikel 12 i direktiv 2003/55/EG. Den tidigare artikeln 12 punkten 5 är i princip identisk med den nya artikeln 25 punkten 5. I den tidigare artikeln görs emellertid en hänvisning till dåvarande artikel 23.2. Artikel 23.2 handlar om öppnande av marknaderna och ömsesidighet, och artikel 23.2 a–b anger vad som gäller för avtal om leverans med en berättigad kund i en annan medlemsstat. Eftersom de nationella marknaderna inte öppnades i samma takt, var det möjligt för en kund att vara berättigad i en medlemsstat, men samtidigt inte uppfylla kraven för att vara berättigad i en annan.

Artikel 23 i det tidigare direktivet motsvaras av artikel 37 i det nya direktivet. Artikel 37 är i princip oförändrad jämfört med den tidigare artikeln 23. Fr.o.m. den 1 juli 2007 ska dessutom samtliga kunder vara berättigade, varför den tidigare problematiken kopplad till olika öppningstakter inte längre torde vara aktuell. Att i konsekvens med tidigare hänvisning till dåvarande artikel 23.2, hänvisa till artikel 37.2 i det nya direktivet skulle därför inte vara relevant.

Nuvarande artikel 41.6 anger att tillsynsmyndigheterna ska ansvara för att tillräckligt lång tid i förväg och innan dessa träder i kraft, fastställa eller godkänna åtminstone metoder för att beräkna villkor och tariffer för anslutning och tillträde, till LNG-anläggningar och balanstjänster.

Artikel 41.6 motsvaras av artikel 25.2 i det tidigare direktivet. Den nuvarande artikeln har utvecklats något jämfört med tidigare, men i sak reglerar de bägge artiklarna samma frågor.

Bedömning

Vid införlivandet av det tidigare direktivet bedömdes att de bestämmelser som anges i artikel 25 punkten 1–4 redan omfattades av de bestämmelser om skyldigheter och villkor för den som innehar en naturgasledning som stadgades i dåvarande naturgaslagens tredje kapitel. Dessa skyldigheter och villkor avser anslutning av naturgasledning, överföring av naturgas, mätning och rapportering av naturgas, anslutningsavgifter och överföringstariffer. Dessa regler återfinns i nuvarande naturgaslagens tredje kapitel. Skyldigheterna och villkoren omfattades också av tillsynsmyndighetens tillsyn enligt dåvarande naturgaslagens kapitel VI som motsvaras av bestämmelserna om tillsyn i nu gällande naturgaslagens kapitel 10.

Vad gällde den femte punkten föranledde den ingen åtgärd för Sveriges del. Med hänsyn till den ringa omfattningen av det svenska naturgassystemet bedömdes det inte vara nödvändigt att ålägga den systemansvarige för distributionssystemet att ansvara för balansering. Nuvarande hänvisning i artikel 25.5 till artikel 41.6 torde för svensk del inte föranleda några nya åtgärder. Mot bakgrund av vad som regleras i artikel 25.5 är hänvisningen till artikel 41.6 logisk.

Det nya kravet på främjande av energieffektivitet tillgodoses genom miljöbalkens bestämmelser. Vad gäller stadgandet att på affärsmässiga villkor driva, underhålla och utveckla näten får kraven på affärsmässighet anses ligga implicit i naturgaslagen genom bestämmelser om krav på åtskillnad och krav på skäliga tariffer. I övrigt uppfyller svensk lagstiftning direktivets krav.

8.7.3 Artikel 26 – Åtskillnad av systemansvariga för distributionssystemet

Artikel 26 behandlar regler om åtskillnad av systemansvariga för distributionssystemet. Artikel 26 innehåller fyra punkter och motsvarar i huvudsak artikel 13 i det tidigare direktivet med tillägg för punkten 3 som är helt ny.

Punkten 1 och 2 motsvarar skrivningarna i det tidigare direktivet. Ett tillägg har gjorts i punkten 2 d som innebär att en övervakningsansvarig ska utses och att denne ”ska vara helt oberoende och ha tillträde till all nödvändig information om den systemansvarige för distributionssystemet och alla anknutna företag för att utföra sitt uppdrag.”

Punkten 3 är ny och innebär en skyldighet för medlemsstaterna att se till att den systemansvarige för distributionssystemet som ingår i ett vertikalt integrerat företag övervakas av tillsynsmyndigheterna eller andra behöriga organ, så att den systemansvarige inte kan dra fördel av sin vertikala integration för att snedvrیدا konkurrensen. Vidare stadgas att vertikalt integrerade systemansvariga för distributionssystem inte får, i synnerhet i samband med kommunikation och varumärkesprofilering, ge upphov till förvirring i fråga om den separata identitet som leveransdelen av det integrerade företaget har.

Punkten 4 motsvarar undantagsmöjligheten i det gamla direktivet.

Bedömning

Med ”den övervakningsansvarige” avses den person eller det organ som ansvarar för att övervakningsplanen följs. Denna person ska vara ”helt oberoende”. Det innebär att den person som utses att fungera som övervakningsansvarig kan utses inom naturgasnätsföretaget, men ska ha en självständig ställning. Personen som utses bör vara erfaren och ha integritet samt mycket goda kunskaper inom området. Denna person ska även ges befogenheter för att kunna genomföra uppdraget. Den övervakningsansvarige kan jämföras med de personuppgiftsombud som ska utses enligt 38 § personuppgiftslagen (1998:204), PUL, eller det uppdrag som en internrevisor har. Ett personuppgiftsombud ska enligt PUL ”själständigt se till att den personuppgiftsansvarige behandlar person-

uppgifter på ett lagligt och korrekt sätt och i enlighet med god sed samt påpeka eventuella brister” för den ansvariga. Omsatt till naturgaslagen skulle motsvarande bestämmelse innebära att den övervakningsansvarige självständigt ska se till att nätföretaget upprättar övervakningsplanen på rätt sätt samt att nätföretaget också genomför sin övervakningsplan och de skyldigheter som är förknippade härmed. I 38 § andra stycket PUL föreskrivs att personuppgiftsombudet ska anmäla till tillsynsmyndigheten om den personuppgiftsansvarige har brutit mot bestämmelserna som gäller för personuppgifter och om han inte vidtar rättelse. Motsvarande skyldighet bör den övervakningsansvarige åläggas. I 38 § tredje stycket PUL framgår slutligen att personuppgiftsombudet ska samråda med tillsynsmyndigheten vid tveksamhet om hur de bestämmelser som gäller för behandlingen av personuppgifter ska tillämpas. Den skyldigheten bör även den övervakningsansvarige ha. Den övervakningsansvarige ska ha tillgång till all nödvändig information om den systemansvarige för distributionssystemet och alla anknutna företag. Den övervakningsansvarige ska ansvara för att övervakningsplanen upprättas och lämnas in till tillsynsmyndigheten.

Det kan förefalla att reglerna om övervakningsansvarig ska träffa samma subjekt som reglerna om skyldigheten att ta fram övervakningsplaner. Att ålägga även icke vertikalt integrerade företag att utse övervakningsansvariga framstår som alltför långtgående. Kravet skulle då träffa även väldigt små naturgasnätsföretag där det är svårt att hitta en så självständig person som förestavas inom företaget. Risken är stor att små företag skulle behöva köpa tjänsten utifrån. Fördelarna av att ha en övervakningsansvarig torde inte uppväga detta. Utredningen har också diskuterat att i stället harmonisera reglerna kring övervakningsansvarig och övervakningsplanen genom att föreslå att endast vertikalt integrerade företag behöver upprätta övervakningsplaner. Detta var också El- och gasmarknadsutredningens förslag då det förra direktivet skulle införlivas (SOU 2003:113). Dock valde regeringen att föreslå riksdagen att samtliga nätföretag skulle vara skyldiga att upprätta övervakningsplaner. Regeringen menade att det är viktigt att samtliga innehavare av naturgasledningar aktivt arbetar med att säkerställa att de i alla lägen agerar objektivt och icke-diskriminerande, varför samtliga företag som bedriver överföring av naturgas borde omfattas av kravet på upprättande av övervakningsplan (prop. 2004/05:62 s. 156). Utredningen delar regeringens bedömning och föreslår

därför inte några förändringar i reglerna rörande övervakningsplanerna.

Den tredje punktens första del handlar om tillsyn så att den systemansvarige inte kan dra fördel av sin vertikala integration för att snedvrider konkurrensen. Detta torde falla under tillsynen av övervakningsplanerna och därmed kunna anses infört i lagen. Energimarknadsinspektionen har tillsyn över efterlevnaden av naturgaslagen. Naturgaslagen behöver kompletteras med stadgande om att de företag som är vertikalt integrerade ska utse en oberoende övervakningsansvarig.

Den andra delen av tredje punkten stadgar att vertikalt integrerade systemansvariga för distributionssystem inte får, i synnerhet inte i samband med kommunikation och varumärkesprofilering, ge upphov till förvirring i fråga om den separata identitet som leveransdelen av det vertikalt integrerade företaget har. Syftet är att man inte ska kunna dra otillbörlig nytta av att vara vertikalt integrerade. Den bakomliggande problematiken beskrivs närmare i avsnitt 8.7.3.

Enligt fjärde punkten får medlemsstaterna besluta att inte tillämpa punkten 1–3 på integrerade naturgasföretag som har färre än 100 000 anslutna kunder.

Det sammanlagda antalet naturgaskunder som är anslutna till det svenska naturgassystemet uppgick under 2009 till ca 47 000. Enligt uppgift från Svenska Gasföreningen i februari 2010 väntas antalet kunder på den svenska naturgasmarknaden minska till ca 41 000 vid utgången av 2010 till följd av en pågående omställning till stadgas i Göteborg. Vid utgången av 2010 väntas kunderna på den svenska naturgasmarknaden utgöras av ca 4 000 anslutna ”icke-hushållskunder”, knappt 17 000 villakunder och ca 20 000 spiskunder. Mot bakgrund av den ringa omfattningen av den svenska naturgasmarknaden bedömer utredningen att undantaget i punkten 4 bör användas avseende punkten 3. Punkten 3 föranleder därför ingen åtgärd för svenskt vidkommande. Om detta i framtiden visar sig vara ett problem på den svenska naturgasmarknaden kan en förnyad bedömning göras.

8.7.4 Artikel 27 – skyldighet till konfidentiell behandling för systemansvariga för distributionssystemet

Artikel 27 motsvaras av artikel 14 i det tidigare direktivet och är oförändrad. Artikeln innehåller bestämmelser om sekretess när det gäller systemansvariga för distributionssystemet. Den första punkten föreskriver att den systemansvarige för distributionssystemet ska bevara sekretessen för kommersiellt känsliga uppgifter som denne erhåller inom ramen för sin verksamhet. Den systemansvariga ska också förhindra att sådana uppgifter om den egna verksamheten som kan vara kommersiellt fördelaktiga röjs på ett diskriminerande sätt. Enligt den andra punkten får inte den systemansvarige för distributionssystemet, i samband med försäljning eller köp av naturgas från anknutna företag, missbruka kommersiellt känsliga uppgifter som erhållits från tredje part i samband med tillhandahållande av eller förhandlingar om tillträde till systemet.

Bedömning

I samband med införlivandet av direktiv 2003/55/EG gjordes en genomgång av vilka möjligheter som fanns att ålägga anställda vid nätföretagen tystnadsplikt för vissa uppgifter. Det konstaterades då att anställda vid kommunalt ägda nätföretag omfattades av reglerna i tryckfrihetsförordningen samt i sekretesslagen. Man valde att inte föreslå någon tystnadsplikt för anställda i privata eller statliga företag.

Den 30 juni 2009 trädde en ny lag i kraft som ersatte den gamla sekretesslagen, Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). Utredningen bedömer inte att det heller nu framkommit något som talar för att vidta några åtgärder med anledning av detta.

8.7.5 Artikel 28 – Slutna distributionssystem

Artikel 28 är ny och behandlar slutna distributionssystem. Artikeln består av fyra punkter. I första punkten ges medlemsstaterna en möjlighet att föreskriva om att den nationella tillsynsmyndigheten ska kunna klassificera vissa gassystem som slutna distributionssystem. För att system ska kunna klassificeras som slutna ska de distribuera gas inom en geografiskt avgränsad kommersiell eller

industriell plats eller plats där gemensamma tjänster tillhandahålls och som inte distribuerar gas till hushållskunder.

Vidare krävs att driften eller produktionsprocessen hos systemanvändarna är integrerad av särskilda tekniska skäl eller säkerhetsskäl, eller att systemet huvudsakligen distribuerar gas till ägaren eller den driftsansvarige för systemet eller till företag med anknypning till ägaren av eller den driftsansvarige för systemet.

Om ett distributionssystem klassificeras som slutet får medlemsstaterna föreskriva att tillsynsmyndigheten undantar det slutna systemet från skyldigheten att få tarifferna prövade innan de träder i kraft i enlighet med artikel 37. Dock föreskrivs i punkten 3 att om någon av användarna av det slutna systemet kräver det ska tarifferna ändå prövas innan de träder i kraft.

Slutligen i punkten 4 finns ett begränsat undantag från förbudet att ha hushållskunder anslutna till det slutna distributionssystemet. Ett litet antal hushållskunder som har anställning hos eller liknande koppling till ägaren av distributionssystemet och som befinner sig inom området kan få leveranser av gas från det slutna systemet för tillfällig användning under en begränsad tid.

Bedömning

Ett slutet distributionssystem benämns på den svenska naturgasmarknaden för ett internt ledningsnät. I syfte att så långt som möjligt använda gasmarknadsdirektivets terminologi, används begreppet slutet distributionssystem i det följande.

Överföring av naturgas i slutna distributionssystem är en typ av överföring som faller utanför naturgaslagens definition av begreppet överföring. Slutna distributionssystem utmärks av att de är belägna inom ett visst avgränsat område och där uteslutande används för att distribuera gas inom området. De slutna distributionssystemen används således av en ledningsinnehavare för att överföra gas för egen räkning. Exempel på slutna distributionssystem är ledningar inom hamn- och industriområden.

De slutna distributionssystemen fyller en viktig funktion för gasanvändare i industriområden anslutna till det svenska naturgasystemet. Explicita regler för slutna distributionssystem saknas dock i naturgaslagen i dagsläget vilket bidrar till otydlighet. Utredningen bedömer därför att naturgaslagen bör kompletteras med regler i enlighet med gasmarknadsdirektivets artikel 28. Artikel

28 bedöms i praktiken inte innebära några skillnader för de slutna distributionssystemen jämfört med i dagsläget. Däremot skulle reglerna kunna bidra till att befästa dagens väl fungerande praxis samtidigt som de bidrar till en ökad tydlighet och långsiktighet för marknadsaktörer.

I samband med ett införande av nya regler kring slutna distributionssystem bör gasmarknadsdirektivets begrepp slutet distributionssystem införas i naturgaslagen i syfte att omfatta ledningar inom hamn- och industriområden. Den tidigare naturgaslagens (2000:599) undantag från koncessionsplikt för ledningar inom hamn- och industriområden bör åter införas i naturgaslagen, men nu i syfte att omfatta slutna distributionssystem.

I Energinätsutredningens slutbetänkande Koncessioner för el- och gasnät (SOU 2009:48) föreslås en ny avgränsning mellan koncessionspliktiga och icke-koncessionspliktiga naturgasledningar. Förslaget syftar till att koppla koncessionen till syftet med en naturgasledning och inte huruvida den är belägen före eller efter en mät- och reglerstation (MR-station). Denna avgränsning torde vara mer logisk än den nuvarande och kan bidra till att undvika framtida gränsdragningsproblem.

Ett införlivande av artikel 28 i naturgaslagen berör i viss mån samma delar av naturgaslagen som Energinätsutredningens förslag i fråga om gränsdragnings för koncession. De förändringar som krävs för att införliva artikel 28 bör därför ta hänsyn till Energinätsutredningens förslag. Utredningen väljer mot denna bakgrund att utgå från Energinätsutredningens förslag och med erforderliga kompletteringar möjliggöra ett införande av artikel 28.

8.7.6 Artikel 29 – Kombinerat systemansvar

Artikel 29 motsvarar artikel 15 i det tidigare direktivet. Bestämmelsen rör de fall då en systemansvarig har ett kombinerat ansvar för såväl överföringssystemet som ett distributionssystem. I bestämmelsen anges att bestämmelserna i artikel 26.1 inte ska hindra verksamhet med ett kombinerat systemansvar för överförings-, LNG-, lagrings- och distributionssystem som vad avser juridisk form, organisation, och beslutsfattande är oberoende av annan verksamhet utan samband med överförings-, lagrings-, och distributionssystem. I de fall ett kombinerat systemansvar tillåts ska vissa närmare angivna krav på organisation och beslutsfattande ställas.

Bedömning

Vid införlivandet av det tidigare direktivet bedömdes att det skulle vara fortsatt tillåtet med ett kombinerat systemansvar för överförings-, LNG, lagrings och distributionssystem på naturgasmarknaderna. Utredningen finner inga skäl att göra någon annan bedömning. Artikel 30 kräver därför ingen vidare åtgärd.

8.8 Kapitel VI – Särredovisning och transparens i bokföringen

Kapitel VI innehåller bestämmelser om särredovisning samt transparens i bokföringen och omfattar artiklarna 30 och 31.

8.8.1 Artikel 30 – Tillgång till räkenskaper

Artikel 30 motsvaras av artikel 16 i det tidigare direktivet och är i princip oförändrad. Nytt är att begreppet behörig tillsynsmyndighet har kompletterats med ”*inklusive de nationella tillsynsmyndigheterna som avses i artikel 39.1*”. Artikel 30 innehåller bestämmelser om rätt till tillgång till räkenskaper. Medlemsstaterna eller varje behörig myndighet som medlemsstaterna utser, inklusive de nationella tillsynsmyndigheterna, ska i den utsträckning det behövs för att de ska kunna utföra sina uppgifter ha tillgång till naturgasföretagens bokföring i enlighet med artikel 31. Medlemsstaterna och varje behörig utsedd myndighet, inklusive de nationella tillsynsmyndigheterna, ska behandla kommersiellt känsliga uppgifter konfidentiellt. Medlemsstaterna får föreskriva att sådan information offentliggörs om detta är nödvändigt för att de behöriga myndigheterna ska kunna utföra sina uppgifter.

Bedömning

I samband med införlivandet av direktiv 2003/55/EG konstaterades att dåvarande Energimyndigheten hade tillsynen över efterlevnaden av naturgaslagen. I dag är Energimarknadsinspektionen den myndighet som utövar denna tillsyn. Tillsynen omfattar bl.a. företagens tariffer. För att kunna utöva denna tillsyn måste Energimarknadsinspektionen ha tillgång till företagens bokföring. Med

stöd av 10 kap. 2 § naturgaslagen har Energimarknadsinspektionen den möjligheten. Den 30 juni 2009 trädde en ny lag i kraft som ersatte den gamla sekretesslagen, Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). Mot bakgrund av att dåvarande bestämmelser gällande myndighetens möjlighet att få tillgång till företagens bokföring samt dåvarande sekretesslagens bestämmelser nu motsvaras av bestämmelser i gällande naturgaslagen och i 30 kap. 23 § i den nya sekretesslagen finner utredningen att det inte heller nu framkommit något som talar för några andra slutsatser. Artikeln föranleder därför inte någon åtgärd.

8.8.2 Artikel 31 – Särredovisning

Artikel 31 motsvaras av artikel 17 i det tidigare direktivet och är oförändrad. Artikeln innehåller bestämmelser om särredovisning.

Enligt första punkten ska medlemsstaterna vidta de åtgärder som är nödvändiga för att säkerställa att naturgasföretagens bokföring utförs i enlighet med punkterna 2–5. De företag som kan beviljas undantag från denna bestämmelse enligt artikel 49.2 och 49.4 ska i vart fall hantera sin interna bokföring enligt denna artikel.

I andra punkten stadgas att naturgasföretag, oberoende av ägartyp eller juridisk form, ska upprätta, låta revidera och offentliggöra sina årsredovisningar enligt bestämmelser i nationell lagstiftning som avser årsredovisning för aktiebolag och som har fastställts i enlighet med rådets fjärde direktiv 78/660/EEG av den 25 juli 1978 grundat på artikel 44.2 g i fördraget om årsbokslut i vissa typer av bolag. Företag som enligt lag inte är skyldiga att offentliggöra sin årsredovisning ska hålla en kopia av denna tillgänglig för allmänheten på sitt kontor.

Bedömning

I samband med införlivandet av direktiv 2003/55/EG konstaterades att det vad avser upprättande, revision och offentliggörande av årsredovisningar finns sådana krav i årsredovisningslagen (1995:1554). Årsredovisningslagen gäller för alla naturgasföretag, utom om de bedrivs som kommunala eller statliga verk. För de naturgasföretag som bedriver överföring eller lagring av naturgas

för annans räkning fanns vid införlivandet av det tidigare direktivet föreskrifter meddelade av regeringen om redovisning och revision av naturgas och lagring av naturgas för annans räkning. Föreskrifterna har nu ersatts av förordningen (2006:1051) om redovisning och revision av överföring av naturgas, lagring av naturgas och drift av förgasningsanläggning. Förordningen gäller för alla företag som bedriver verksamhet som rör överföring av naturgas och lagring av naturgas för annans räkning oavsett associationsform. Förordningen bygger på samma principer som årsredovisningslagen. Införlivandet av de två första punkterna i denna artikel bedöms därför inte föranleda någon åtgärd.

I tredje punkten finns bestämmelser om hur särredovisningen ska ske i naturgasföretag. I sin interna bokföring ska naturgasföretag särredovisa verksamhetsgrenarna överföring, distribution, LNG och lagring så som de skulle behöva göra om verksamheten drevs av separata företag. De ska också redovisa, eventuellt genom en sammanställd redovisning, andra gasverksamheter utan samband med överföring, distribution, LNG och lagring. Fram till den 1 juli 2007 ska de särredovisa leveranserna till de berättigade kunderna och leveranserna till de icke-berättigade kunderna. Inkomster från äganderätt till transmissions-/distributionsnät ska specificeras i bokföringen. Vid behov ska de upprätta en sammanställd redovisning för annan verksamhet utanför gassektorn. Den interna bokföringen ska omfatta en balansräkning och en resultaträkning för varje verksamhetsgren.

Enligt fjärde punkten ska den revision som avses i punkten 2 särskilt verifiera att den i punkten 3 angivna skyldigheten att undvika diskriminering och korssubventioner uppfylls.

Enligt femte punkten ska företagen i sin interna bokföring ange de regler för fördelning av tillgångar och skulder, utgifter och inkomster samt för avskrivningar som de följer vid upprättandet av den separata bokföringen som anges i punkten 3. Dessa interna regler får ändras i undantagsfall och ska vara väl underbyggda.

Föreskrifter i detta hänseende fanns vid införlivandet av det tidigare direktivet i Statens energimyndighets föreskrifter och allmänna råd om redovisning och revision av verksamhet avseende överföring av naturgas och lagring av naturgas för annans räkning (STEMFS 2001:1). Eftersom de krav som ställs på redovisning i dåvarande artikel 17 (nuvarande direktivs artikel 31) tredje punkten är mer omfattande än vad som stadgades i dåvarande naturgaslag bedömdes att föreskrifterna behövde anpassas med de krav som

ställs enligt direktivet. Föreskriften har sedan ersatts med Statens energimyndighets föreskrifter och allmänna råd om redovisning av naturgas, lagring av naturgas och drift av förgasningsanläggning (STEMFS 2006:3). Även punkten 5 är därmed införlivad. Enligt sjätte punkten ska årsredovisningen i noter ange alla transaktioner av en viss storlek som har genomförts med anknutna företag.

Föreskrifter om detta saknades vid införlivandet av det tidigare direktivet i Statens energimyndighets föreskrifter och allmänna råd om redovisning och revision av verksamhet avseende överföring av naturgas och lagring av naturgas för annans räkning (STEMFS 2001:1). Föreskrifterna bedömdes därför behöva kompletteras med detta. Föreskriften har sedan ersatts med Statens energimyndighets föreskrifter och allmänna råd om redovisning av naturgas, lagring av naturgas och drift av förgasningsanläggning (STEMFS 2006:3). Även punkten 6 är därmed införlivad. Artikeln föranleder därför ingen åtgärd.

8.9 Kapitel VII – organisation av tillträde till systemet

Kapitel VII innehåller bestämmelser om organisationen av tillträde till systemet och omfattar artiklarna 32-38.

8.9.1 Artikel 32 – Tillträde för tredje part

Artikel 32 omfattar reglerna om tillträde för tredje part och motsvaras av artikel 18 i det tidigare direktivet. Artikeln är i princip oförändrad jämfört med det tidigare direktivet. Enligt första punkten ska medlemsstaterna se till att det införs en ordning för tredjepartstillträde till överförings- och distributionssystem och LNG-anläggningar som grundas på offentliggjorda tariffer. Tillträdet ska gälla alla berättigade kunder och ska tillämpas objektivt och utan att någon diskriminerande åtskillnad görs mellan systemanvändarna. Medlemsstaterna ska se till att dessa tariffer, eller de metoder som använts för att beräkna dem, godkänns av en i artikel 39.1 avsedd tillsynsmyndighet innan de träder i kraft samt att tarifferna – och metoderna om endast dessa har godkänts – offentliggörs innan de träder i kraft. I artikeln hänvisas till artikel 41 som

är ny och reglerar den nationella tillsynsmyndighetens skyldigheter och befogenheter.

Nuvarande artikel 41.6 anger att tillsynsmyndigheterna ska ansvara för att i tillräckligt lång tid i förväg och innan dessa träder i kraft, fastställa eller godkänna åtminstone metoder för att beräkna villkor och tariffer för anslutning till och tillträde till LNG-anläggningar och balanstjänster.

Artikel 41.6 motsvaras av artikel 25.2 i det tidigare direktivet. Den nuvarande artikeln har utvecklats något jämfört med tidigare, men i sak reglerar de båda artiklarna samma frågor.

Bedömning

Artikeln är sedan tidigare genomförd och föranleder därför ingen ytterligare åtgärd.

8.9.2 Artikel 33 – Tillträde till lagring

Artikel 33 gäller tillträde till lagring och motsvaras till större delen av artikel 19 i det tidigare direktivet.

Enligt punkten 1 får medlemsstaterna, vad det gäller organiseringen av tillträdet till lagringsanläggningar och lagring av gas i rörledning samt stödtjänster välja att organisera detta enligt två olika förfaranden som regleras i punkterna 3 och 4. Detta får ske om det är tekniskt och/eller ekonomiskt nödvändigt för att tillhandahålla ett effektivt tillträde till systemet för leverans till kunderna. Förfarandena ska användas i enlighet med objektiva, transparenta och icke-diskriminerande kriterier.

Artikeln omfattar nu även punkten 1 andra stycket vilken innebär att tillsynsmyndigheten, om medlemsstaterna föreskrivit detta, eller medlemsstaterna, ska fastställa vilka regler för tillträde som ska tillämpas för lagringsanläggningar och lagring av gas i rörledning. De ska vidare offentliggöra eller ålägga systemansvariga för lagringsanläggningarna och överföringssystem att offentliggöra, vilka lagringsanläggningar eller delar av sådana anläggningar respektive vilken lagring av gas i rörledning som tillhandahålls i enlighet med de olika förfaranden som anges i punkten 3 och 4 i artikel 33. Nytt är också att det i första punktens tredje stycke anges att den skyldighet som avses i andra stycket första meningen

inte ska påverka medlemsstaternas valmöjlighet i enlighet med första stycket.

Punkten 2 är oförändrad mot det tidigare direktivet.

Nytt i punkten 4 är att tillsynsmyndigheterna, om medlemsstaterna föreskrivit detta, eller medlemsstaterna ska samråda med systemanvändarna i samband med utarbetandet av tarifferna eller metoderna för deras fastställande.

Bedömning

Bestämmelser om att tillsynsmyndigheten ska fastställa vilka regler för tillträde som ska tillämpas för lagringsanläggningar och lagring av gas i rörledning bör införas i naturgaslagen. Vidare bör bestämmelser om offentliggörande om vilka lagringsanläggningar respektive vilken lagring av gas i rörledning som tillhandahålls i enlighet med de olika förfaranden som anges i punkten 3 och 4 i artikel 33 införas.

Sverige har valt att organisera tillträde till naturgaslager inklusive lagring av gas i rörledning som reglerat tillträde enligt artikel 33.4 i direktivet. Punkten 3 i artikel 33 är därför inte relevant för svenskt vidkommande.

För att uppfylla gasmarknadsdirektivets artikel 33.4 bör en bestämmelse införas i naturgaslagen som anger att tillsynsmyndigheten ska samråda med systemanvändarna vid utarbetandet av tarifferna eller metoderna för deras fastställande.

8.9.3 Artikel 34 – Tillträde till tidigare led i rörledningsnätet

Artikel 34 motsvarar artikel 20 i det tidigare direktivet och är oförändrad. Artikeln innehåller bestämmelser om tillträde till tidigare led i rörledningsnäten. Med tidigare led i rörledningsnätet avses, enligt definitionen i artikel 2 punkten 2 i direktivet, varje rörledning eller nät av rörledningar som drivs och/eller byggs som en del av en anläggning för olje- eller gasproduktion, eller som används för att överföra naturgas från en eller flera sådana anläggningar till en bearbetningsanläggning eller terminal eller slutlig landnings-terminal vid kusten.

Bedömning

I det svenska naturgassystemet finns inga tidigare led i rörlednings-systemet. Artikel 35 saknar därför relevans för svensk del och kräver ingen åtgärd.

8.9.4 Artikel 35 – Vägrat tillträde

Artikel 35 motsvaras av artikel 21 i det tidigare direktivet och är oförändrad. Artikel 35 innehåller bestämmelser om vägrat tillträde.

Enligt första punkten får naturgasföretag vägra tillträde till systemet på grund av bristande kapacitet, eller om tillträde till systemet skulle hindra dem från att tillhandahålla sådana allmännyttiga tjänster som de åläggs i enlighet med artikel 3.2. De kan även vägra tillträde på grundval av allvarliga ekonomiska och finansiella problem med take-or-pay-avtal som har att göra med kriterierna och förfarandena i artikel 48 och det alternativ som valts av medlemsstaterna i artikel 48.1. Motiverade skäl ska ges för en sådan vägran.

Bedömning

Enligt 3 kap. 5 § naturgaslagen är den som innehar en naturgasledning skyldig att på skäligen villkor ansluta en annan naturgasledning som innehas av ett naturgasföretag eller en berättigad kund. Skyldighet att ansluta föreligger inte om ledningen saknar kapacitet för den begärda anslutningen eller om det annars finns särskilda skäl. Denna bestämmelse står i överensstämmelse med artikel 35. Utredningen bedömer risken för kapacitetsbrist på den svenska naturgasmarknaden som liten. Någon ytterligare åtgärd krävs därför inte i denna del.

Av 3 kap. 3 § naturgaslagen i den tidigare naturgaslagen (2000:599) framgick att innehavaren av en naturgasledning som gjort inköpsåtaganden i avtal om köp av naturgas efter ansökan av regeringen fick beviljas ett tillfälligt undantag från skyldigheten i dåvarande 3 kap. 2 § att transportera naturgas. Ett sådant undantag kunde bara beviljas om ledningsinnehavaren skulle få eller kunde antas få allvarliga eller finansiella svårigheter till följd av skyldigheten att transportera naturgas enligt dåvarande 3 kap. 2 § naturgaslagen. Denna bestämmelse ansågs vid införlivandet av det tidi-

gare direktivet stå i överensstämmelse med artikel 35. Motsvarande bestämmelse saknas i naturgaslagen (2005:403) eftersom något behov inte längre bedömdes föreligga av att reglera frågan.

Den andra punkten ger medlemsstaterna möjlighet att införa bestämmelser som ålägger naturgasföretag som vägrar tillträde till systemet på grund av bristande kapacitet att genomföra nödvändiga förbättringar.

Den svenska naturgaslagstiftningen innehåller inga bestämmelser som ålägger naturgasföretag som vägrar tillträde till systemet på grund av bristande kapacitet att genomföra nödvändiga förbättringar. Direktivet kräver inte heller att sådana bestämmelser införs. Artikeln föranleder således ingen åtgärd.

8.9.5 Artikel 36 – Ny infrastruktur

Artikel 36 innehåller bestämmelser om ny infrastruktur. Större gasinfrastrukturprojekt får på begäran undantas från bestämmelserna i artiklarna 9, 32, 33, 34 och artikel 41.6, 41.8 och 41.10 under vissa närmare angivna villkor. Artikel 36 innehåller 10 punkter och är från och med punkten 3 ändrad jämfört med artikel 22 i det tidigare direktivet. Nytt är bl.a. att det i punkten 3 anges att det är den nationella tillsynsmyndighet som varje medlemsstat ska utse enligt kapitel VIII i direktivet som får besluta från fall till fall om det undantag som avses i punkterna 1 och 2.

Enligt punkten 4 som också är ny får, om den berörda infrastrukturen sträcker sig över mer än en medlemsstats territorium, byrån (ACER) till de berörda medlemsstaternas tillsynsmyndigheter, inom två månader från den dag då en begäran om undantag mottogs av den sista av dessa tillsynsmyndigheter, lämna ett rådgivande yttrande som kan utgöra grund för detta beslut. I fjärde punktens andra stycke stadgas att byrån ska informeras om beslutet när samtliga berörda tillsynsmyndigheter kommit överens beträffande en begäran om undantag inom sex månader från den dag då begäran mottogs av den sista av dessa tillsynsmyndigheter. I punkten 4, tredje stycket a och b anges i vilka fall byrån ska utföra de uppgifter som i denna artikel tilldelas de berörda medlemsstaternas tillsynsmyndigheter.

I femte punkten som också är ny stadgas att byrån, innan beslutet fattats, ska samråda med relevanta tillsynsmyndigheter och med de sökande.

I punkten 6 har en ny skrivning införts. Skrivningen innebär att enligt de regler som ska gälla för förvaltning och tilldelning av kapacitet vid beviljande av undantag ska alla potentiella användare av infrastrukturen ges möjlighet att meddela intresse för att teckna avtal.

Enligt punkten 7 som är ny får medlemsstaterna föreskriva att tillsynsmyndigheten eller byrån, alltefter omständigheterna, ska avge sitt yttrande om förfrågan om undantag till det relevanta organet i medlemsstaten inför det formella beslutet. Yttrandet ska offentliggöras tillsammans med beslutet.

I punkten 8 har ett tillägg gjorts som innebär att tillsynsmyndigheten så snart den mottagit en begäran om undantag utan dröjsmål ska skicka en kopia av denne till kommissionen.

I punkten 9 har ett tillägg gjorts. Tillägget omfattar möjligheten att förlänga den tid kommissionen har att fatta beslut med ytterligare två månader efter det att anmälan mottagits. I andra stycket har ett tillägg gjorts med avseende på när en anmälan ska anses återkallad. I tredje stycket stadgas att tillsynsmyndigheten inom en månad ska följa kommissionens beslut att ändra eller återkalla beslutet om undantag, och att myndigheten ska meddela kommissionen när detta skett. I femte stycket anges när ett beslut om undantag ska upphöra att gälla.

Avslutningsvis anges i punkten 10 att kommissionen får anta riktlinjer för tillämpningen av de villkor som avses i punkten 1 och fastställa det förfarande som ska följas vid tillämpningen av punkterna 3, 6, 8 och 9.

Bedömning

I artikeln anges under vilka förutsättningar det är möjligt att begära undantag för större gasinfrastrukturprojekt. Undantag kan beviljas från ett antal av bestämmelserna i direktivet. Artikelns bestämmelser kan komma att aktualiseras om större infrastrukturprojekt startas i Sverige. Artikeln införlivades i svensk lagstiftning vid införandet av det tidigare direktivet. Bestämmelserna om undantag regleras i naturgaslagens 9 kapitel och kräver inga ytterligare åtgärder.

8.9.6 Artikel 37 – Öppnande av marknader och ömsesidighet

Artikel 37 innehåller bestämmelser om öppnande av marknaderna och ömsesidighet. Artikel 23 i det tidigare direktivet.

Enligt den första punkten ska de berättigade kunder som avses i artikel 18 i direktiv 98/30/EG vara berättigade kunder fram till den 1 juli 2004. Senast från och med den 1 juli 2004 ska samtliga icke-hushållskunder vara berättigade kunder. Vidare stadgas att samtliga kunder ska vara berättigade kunder från och med den 1 juli 2007. Det anges också att medlemsstaterna senast den 31 januari varje år ska offentliggöra kriterierna för fastställandet av vilka dessa berättigade kunder är.

Bedömning

Enligt artikel 2.28 i direktivet avses med berättigad kund en kund som fritt kan välja gashandlare i den mening som avses i artikel 37. I 1 kap. 5 § i den tidigare naturgaslagen (2000:599) angavs kriterierna för vad som avsågs med berättigad kund. Definitionen uppfyllde kraven på berättigad kund i direktiv 98/30/EG. I nuvarande naturgaslagen saknas en sådan definition.

Sedan den 1 juli 2007 kan, som ett sista steg i marknadsöppningen, även hushållskunder välja naturgashandlare i Sverige enligt 3 kap. 5 § naturgaslagen. Genom att samtliga kunder nu är berättigade kunder uppfylls kraven på offentliggörande av kriterierna för fastställande av vilka dessa berättigade kunder är. Några åtgärder krävs därför inte i denna del.

I artikel 37 andra punkten finns den s.k. reciprocitetsklausulen. Den innebär att om en leverans vägras beroende på att den aktuella kunden är berättigad bara i den ena medlemsstaten kan kommissionen tvinga fram leveransen. Vidare får avtal om leverans inom en annan medlemsstats system inte förbjudas om kunden är berättigad i båda de berörda systemen.

Artikel 37 kräver ingen åtgärd i svensk lagstiftning.

8.9.7 Artikel 38 – Direktledningar

Artikel 38 motsvaras av artikel 24 i det tidigare direktivet och är oförändrad. Artikel 24 omfattar vissa föreskrifter om rätten att bygga direktledningar, dvs. en ledning som förbinder ett visst naturgasföretag med en viss berättigad kund.

Bedömning

Rätten att bygga ledningar före en mät- och reglerstation regleras i naturgaslagen. De kriterier som ligger till grund för tillståndsprövningen ansågs vid införlivande av det tidigare direktivet stå i överensstämmelse med de krav som anges i artikel 38 (artikel 24 i det tidigare direktivet). Rätten att bygga direktledningar före en mät- och reglerstation kan således prövas inom ramen för den nu gällande naturgaslagstiftningen. När det gäller ledningar efter en mät- och reglerstation krävs inte koncession för att bygga dessa, jfr 2 kap. 1 § andra stycket naturgaslagen. Det är således enligt svensk lagstiftning möjligt att bygga sådana direktledningar.

8.10 Kapitel VIII – Nationella tillsynsmyndigheter

Kapitel VIII behandlar nationella tillsynsmyndigheter och omfattar artiklarna 39-44.

8.10.1 Artikel 39 – Tillsynsmyndigheternas utnämning och oberoende

Artikel 39 behandlar tillsynsmyndigheternas utnämning och oberoende. Artikel 39 motsvarar artikel 25.1 i det tidigare direktivet. Andemeningen i artikel 39 motsvarar de två första meningarna i den tidigare artikeln 25.1, men artikel 39 är betydligt mer utförlig.

Artikel 39 innehåller fem punkter. I punkten 1 stadgas att varje medlemsstat ska utse en nationell tillsynsmyndighet på nationell nivå. I punkten 2 slås dock fast att punkt 1 inte ska påverka utnämningen av andra tillsynsmyndigheter på regional nivå i medlemsstaterna, förutsatt att det finns en företrädare på hög nivå för representation och kontakt på gemenskapsnivå i den tillsynsnämnd som ingår i byrån.

En undantagsmöjlighet från punkten 1 finns i punkten 3. En medlemsstat kan utse en tillsynsmyndighet för mindre system inom ett geografiskt separat område vars konsumtion 2008 understeg 3 procent av den samlade konsumtionen i den medlemsstat där området är beläget. Det finns även i detta fall regler om representation och kontakt på gemenskapsnivå.

Punkten 4 anger att medlemsstaterna ska garantera tillsynsmyndighetens oberoende och säkerställa att myndigheten utövar sina befogenheter på ett opartiskt och transparent sätt. Följande ska gälla när tillsynsmyndigheten utför de uppgifter som den tilldelas i enlighet med detta direktiv och tillhörande lagstiftning. Tillsynsmyndigheten ska vara juridiskt åtskild från och funktionellt oberoende av alla andra offentliga och privata organ.

Vidare ska dess personal och de personer som svarar för dess ledning

- i) agera oberoende av marknadsintressen, och
- ii) inte söka eller inhämta direkta anvisningar från någon regering eller annat offentligt eller privat organ när de utför sina tillsynsuppgifter. Detta krav inkräktar inte i förekommande fall på ett nära samarbete med andra berörda nationella myndigheter eller på de allmänna politiska riktlinjer som regeringen utfärdar och som inte avser tillsynsskyldigheter och tillsynsbefogenheter enligt artikel 41.

Slutligen innehåller punkten 5 regler om att medlemsstaterna, för att bevara tillsynsmyndighetens oberoende ställning, ska se till att tillsynsmyndigheten kan fatta självständiga beslut oberoende av något politiskt organ. Medlemsstaten ska även se till att myndigheten har särskilda årliga budgetanslag med självständigt ansvar för den anslagna budgetens genomförande och tillräckliga personella och ekonomiska resurser för att kunna utföra sina uppgifter. Därvid ska medlemsstaten se till att ledamöterna i tillsynsmyndighetens styrelse eller, om sådan inte finns, tillsynsmyndighetens högsta ledning utses för en bestämd period på mellan fem och sju år, som ska kunna förnyas en gång. Styrelsens ledamöter eller, om styrelse inte finns, högsta ledningen kan avsättas endast om de inte längre uppfyller villkoren i denna artikel eller har gjort sig skyldiga till tjänstefel enligt nationell lag.

Bedömning

Artikel 39 tydliggör att huvudregeln är att det ska finnas en nationell tillsynsmyndighet på nationell nivå. I Sverige är Energimarknadsinspektionen tillsynsmyndighet för både elsektorn och naturgassektorn. Sveriges har således uppfyllt direktivet i denna del. Som framkommer under genomgången av artikel 39 hanteras dock vissa av de uppgifter som anges i direktivet av andra myndigheter än Energimarknadsinspektionen. Detta redovisas i mer detalj under artikel 41.

Artikelns bestämmelser ställer även tydliga krav på att den nationella tillsynsmyndigheten ska vara oberoende från politiska organ och privata intressen.

Energimarknadsinspektionen utgör en separat myndighet vars verksamhet styrs genom dess instruktion (Förordning [2007:1110] med instruktion för Energimarknadsinspektionen) samt myndighetens regleringsbrev. Instruktionen gäller tills vidare medan regleringsbreven förnyas årligen. I regleringsbreven anges vilka mål och resurser myndigheten har att uppfylla och tillgå under det aktuella året. Det faktum att målen för myndighetens verksamhet fastställs i regleringsbrev och myndighetens befogenhet regleras i instruktionen strider inte mot direktivets krav på självständighet. Riksdagen, regeringen eller annan myndighet får enligt grundlagen inte ändra i enskilda beslut som utgör myndighetsutövning. Enligt 11 kap. 7 § i regeringsformen får ingen myndighet, inte heller riksdagen eller kommuns beslutande organ, bestämma, hur förvaltningsmyndighet i särskilt fall ska besluta i ärende som rör myndighetsutövning mot enskild eller mot kommun eller som rör tillämpning av lag. Energimarknadsinspektionen är en myndighet och omfattas därmed av dessa bestämmelser.

Enligt 3 § och 5 § i Energimarknadsinspektionens instruktion leds inspektionen av en generaldirektör. Inspektionen ska ha ett insynsråd som utses av regeringen. Inspektionens generaldirektör är ordförande i insynsrådet. Rådet ska utöva insyn i inspektionens verksamhet och bistå myndighetschefen med råd. Inspektionen är i huvudsak anslagsfinansierad, men har möjlighet att ta ut vissa avgifter enligt förordningen (2000:672) om naturgasavgifter.

Artikel 39 innebär att Energimarknadsinspektionens ledning ska agera oberoende av marknadsintressen och inte söka eller ta emot direkta anvisningar från externa intressenter oavsett om dessa är statliga eller privata subjekt. Med ledning avses generaldirektören.

Därmed läggs ett stort ansvar på generaldirektören, då inspektionen i dag inte har en styrelse.

I syfte att säkerställa ledningens oberoende uppställer direktivet bestämmelser kring när den får avsättas. Härigenom kommer anställningsvillkoren för ledningen att likna det som exempelvis gäller för ordinarie domare. Domares anställningsskydd regleras dock i regeringsformen. Att införa motsvarande bestämmelser för en generaldirektör för en myndighet torde dock vara alltför långtgående. För myndigheter i Sverige gäller i dag att om chefen för en förvaltningsmyndighet som lyder omedelbart under regeringen är anställd för en bestämd tid får denne förflyttas till annan statlig tjänst om personen inte kan vara kvar på sin ursprungliga post. Den nya tjänsten tillsätts enligt 33 § lag (1994:260) om offentlig anställning. Förflyttningen får ske om det är påkallat av organisatoriska skäl eller om det annars är nödvändigt för myndighetens bästa. En generaldirektör som i förtid skiljs från sitt uppdrag kan därmed behålla sin inkomst till dess att personens förordnande gått ut. Dessa villkor torde därmed säkerställa inspektionens lednings, dvs. generaldirektörens, oberoende från ett ekonomiskt perspektiv. Enligt 7 d § samma lag ska chefer för myndigheter som lyder omedelbart under regeringen på eget initiativ upplysa arbetsgivaren om vilka bisysslor de har. Bestämmelserna om jäv i 11–12 §§ i förvaltningslagen (1986:223) anger i vilka fall den som ska handlägga ett ärende är jävig och att denne självmant ska påtala ett jäv. Dessa regler gäller för såväl myndighetschefen som handläggare och säkerställer myndighetens oberoende i handläggning och beslutsfattande.

Vad gäller förordnandet av myndighetschefer i Sverige sker detta i regel på 6 år, med en eventuell förlängning på tre år. Syftet är att skapa rörlighet i ledningen av statsförvaltningen, samtidigt som det skapas möjligheter att överföra kompetens mellan olika myndigheter. Detta följer av praxis och finns inte reglerat.

Artikel 39 i gasmarknadsdirektivet torde därmed vara i princip genomförd bortsett från att det saknas bestämmelser som anger tidsramarna för uppdraget som chef för Energimarknadsinspektionen. Dessa regler kan lämpligen föras in i naturgaslagen.

8.10.2 Artikel 40 – Tillsynsmyndigheternas allmänna mål

Artikel 40 behandlar tillsynsmyndighetens allmänna mål. Artikeln är ny och anger åtta allmänna mål för tillsynsmyndigheten. Dessa mål är tvingande för myndigheten. Målen ska beaktas när myndigheten arbetar inom ramen för sina skyldigheter och uppgifter enligt direktivets artikel 41 (se nedan). Arbetet ska i förekommande fall ske i samarbete med andra nationella myndigheter, varvid konkurrensmyndigheterna nämns särskilt. Artikeln betonar att tillämpningen inte får inkräkta på de andra myndigheternas behörighet.

Punkten a anger att tillsynsmyndigheten ska främja en konkurrenskraftig, säker och miljömässigt hållbar inre marknad för naturgas, samt pekar på att de långsiktiga målen ska beaktas. Punkten b fokuserar på utvecklandet av konkurrenskraftiga och väl fungerande regionala marknader för att uppnå målen i punkten a. Punkten c berör undanröjandet av restriktioner för gränsöverskridande naturgashandel inklusive att utveckla den kapacitet som rimligen krävs för detta.

Punkten d anger bl.a. att tillsynsmyndigheten ska bidra till ett kostnadseffektivt utvecklande av tillförlitliga, effektiva och icke-diskriminerande system. Systemen ska vara konsumentinriktade. Myndigheten ska även bidra till att främja energieffektivitet och integreringen av gas från förnybara källor och distribuerad produktion. Enligt punkten e ska myndigheten underlätta tillträdet till gasnätet för ny produktionskapacitet, varvid nya marknadsaktörer och gas från förnybara källor särskilt nämns.

Enligt punkten f ska myndigheten även säkerställa att det finns lämpliga incitament för att öka systemeffektiviteten och främja marknadsintegreringen. Punkten g anger att myndigheten även ska säkerställa att kunderna drar nytta av en effektivt fungerande nationell marknad. Myndigheten ska även främja effektiv konkurrens och bidra till att säkerställa konsumentskyddet. Enligt punkten h omfattar de allmänna målen även att tillsynsmyndigheten ska bidra till en hög standard på samhällsomfattande och allmännyttiga tjänster på naturgasförsörjningsområdet, samt bidra till skydd för utsatta kunder. Myndigheten ska även arbeta för att de processer som behövs för att utbyta uppgifter i samband med kundernas bytesprocesser ska vara kompatibla.

Bedömning

I artikel 40 nämns bl.a. miljömässig hållbarhet, främjandet av energieffektivitet och produktion av gas från förnybara energikällor. Härigenom berörs numera även kopplingen mellan energi och miljö- och klimatfrågor tydligare inom ramen för gasmarknadsdirektivet. För svenskt vidkommande hanteras frågor rörande främjandet av förnybar energi främst av Energimyndigheten, medan Energimarknadsinspektionen hanterar frågor av tillsynskaraktär även för denna typ av energi vad gäller t.ex. anslutning till nät.

Ett av de allmänna målen är att utveckla den gränsöverskridande kapaciteten i syfte att främja gränsöverskridande handel och stärka den inre marknaden för gas. Energimarknadsinspektionen har ett tydligt uppdrag i denna del. Enligt sin instruktion 1 § punkterna 7 och 8 ska Energimarknadsinspektionen för Sveriges räkning delta i utvecklingen av marknaderna för el och naturgas inom Norden och EU, och samarbeta med nordiska och övriga europeiska tillsynsmyndigheter i syfte att verka för en harmonisering av regelverket så att likvärdiga förutsättningar skapas på marknaderna för el och naturgas inom Norden och EU. Inspektionen har därmed en viktig roll och möjlighet att aktivt arbeta med att stärka den inre marknaden för naturgas och el.

De allmänna målen i artikel 40 rör även frågor som handlar om att stärka marknadens funktion samt att bidra till att stärka konsumenters ställning. Dessa mål berör även den verksamhet som bedrivs av Konkurrensverket respektive Konsumentverket.

Konkurrensverkets instruktion anger att Konkurrensverket ska verka för en effektiv konkurrens till nytta för konsumenterna, samt samverka med myndigheter, länsstyrelser och andra berörda aktörer.

Förordning (2009:607) med instruktion för Konsumentverket omfattar däremot inte någon explicit hänvisning till de för utredningen aktuella rättsakterna eller deras föregångare. Instruktionen anger dock att Konsumentverket har ansvar för de konsumentskyddande regler som ligger inom myndighetens tillsynsansvar, samt för konsumenternas tillgång till information i syfte att möjliggöra aktiva val om ingen annan myndighet har denna uppgift. Verket ska även arbeta för att genom olika åtgärder stärka konsumenternas ställning på marknaden.

1 § punkten 6 b i förordning (2007:118) med instruktion för Energimarknadsinspektionen hänvisar redan i dag till att Energimarknadsinspektionen inom sitt område ska fullgöra uppgifter som följer av gasmarknadsdirektivet 2003/55/EG, dvs. det tidigare direktivet. I samband med att denna hänvisning uppdateras till det nya gasmarknadsdirektivet torde därmed även de allmänna målen täckas genom att dessa ska beaktas när en nationell tillsynsmyndighet agerar inom ramen för sina skyldigheter och befogenheter enligt artikel 41 i det nya direktivet.

Det är därmed utredningens bedömning att oavsett att bestämmelserna i artikel 40 berör flera myndigheters verksamhetsområden omfattas de i huvudsak redan i dag av de befintliga reglerna för dessa myndigheter. Ytterligare resonemang kring respektive myndighets uppgifter återfinns under artikel 41. Där återfinns även kompletterande resonemang om behovet av eventuella förtydliganden och förändringar i de regelverk som gäller för de berörda myndigheterna.

8.10.3 Artikel 41 – Tillsynsmyndigheternas skyldigheter och befogenheter

Artikel 41 behandlar tillsynsmyndighetens skyldigheter och befogenheter. Artikeln innehåller 17 punkter varav vissa är indelade i ett antal underpunkter. Enligt jämförelsetabellen i bilaga II motsvarar artikel 41 den tidigare artikeln 25 med undantag för dess första och andra mening. Artikeln är dock omarbetad, och omfattar både mer detaljerade och utökade bestämmelser.

I *punkten 1* anges tillsynsmyndighetens skyldigheter. Skyldigheterna är indelade i 21 underpunkter (a–u):

- a) Fastställa eller godkänna överförings- eller distributionstariffer, alternativt att fastställa eller godkänna metoder för beräkning av sådana tariffer.
- b) Säkerställa att systemansvariga, ägare av överförings- och distributionssystem och naturgasföretag fullgör sina skyldigheter både vad gäller direktivet och annan gemenskapslagstiftning. Här nämns särskilt gränsöverskridande aspekter.
- c) Samarbeta om gränsöverskridande frågor med andra nationella tillsynsmyndigheter samt med ACER.

- d) Följa och genomföra rättsligt bindande och relevanta beslut tagna av ACER och kommissionen.
- e) Avge en årlig verksamhetsrapport till berörda myndigheter i medlemsstaterna, ACER och kommissionen. Rapporten ska redogöra för åtgärder och resultat som är att hänföra till artikel 41.
- f) Förhindra korssubventionering mellan verksamhetsgrenarna överföring, distribution, lagring, LNG och leverans av gas.
- g) Övervaka de systemansvarigas investeringsplaner. Årsrapporten ska omfatta en bedömning av investeringsplanernas överensstämmelse med den gemenskapsomfattande nätutvecklingsplanen (förordning (EG) nr 715/2009 artikel 8.3 b). Tillsynsmyndigheten har därvid möjlighet att rekommendera förändringar av investeringsplanerna.
- h) Tillsynsmyndigheten ska övervaka hur reglerna för nätens säkerhet och tillförlitlighet efterlevs samt själv eller tillsammans med andra berörda myndigheter fastställa eller bidra till att det fastställs normer och krav på tjänsternas och leveransernas kvalitet.
- i) Övervaka och säkerställa att naturgasföretagen uppfyller sina skyldigheter vad gäller transparens, samt att graden av transparens är tillräcklig. Det senare omfattar även grossistpriserna.
- j) Övervaka graden och effektiviteten av marknadsöppnande och konkurrens både på grossistnivå och konsumentnivå. Övervakningen ska bl.a. omfatta naturgasbörser, konsumentpriser och klagomål, bytesfrekvensen, avstängningsfrekvensen, avgifter och genomförande av underhållstjänster. Tillsynsmyndigheten ska även övervaka negativa effekter på konkurrensen samt uppmärksamma och informera de berörda konkurrensmyndigheterna på relevanta fall.
- k) Övervaka om det förekommer avtalsvillkor som begränsar konkurrensen, t.ex. exklusivitetsklausuler, samt vid behov underrätta de nationella konkurrensmyndigheterna.
- l) Respektera avtalsfriheten så länge avtalen överensstämmer med gemenskapens lagstiftning och politik.
- m) Övervaka genomförandet av sammanlänknings- och reparations- åtgärder med hänsyn till tidsaspekterna.

- n) Övervaka och granska villkoren för tillträde till lagring, lagring av gas i rörledningar och andra stödtjänster enligt artikel 33. Om reglerna för tillträde till lagring fastställs i enlighet med artikel 33.3 ska denna uppgift inte omfatta granskning av tariffer.
- o) Tillsynsmyndigheten ska tillsammans med relevanta myndigheter bidra till att konsumentskyddsåtgärderna genomförs och fungerar effektivt.
- p) Tillsynsmyndigheten ska offentliggöra sina rekommendationer om leverantörsuppgifternas, dvs. gasprisets, överensstämmelse med artikel 3 två gånger per år. Vid behov ska rekommendationerna skickas till konkurrensmyndigheterna.
- q) Säkerställa att kunderna har tillgång till sina förbrukningsuppgifter på ett lättbegripligt och harmoniserat sätt enligt led h i bilaga I.
- r) Övervaka att reglerna för systemansvariga för både överföringssystem och distributionssystem, gashandlare, kunder och andra marknadsaktörer genomförs i enlighet med gasförordningen (EG) nr 715/2009.
- s) Övervaka att kriterierna för att avgöra om en lagringsanläggning omfattas av artikel 33.3 eller 33.4 tillämpas korrekt.
- t) Övervaka genomförandet av skyddsåtgärder enligt artikel 46 som rör olika nödsituationer.
- u) Bidra till att de viktigaste marknadsprocesserna på regional nivå är kompatibla vad gäller informationsutbyte.

I *punkten 2* ges medlemsstaterna möjlighet att allokera övervakningsuppgifterna i *punkten 1* på andra myndigheter än tillsynsmyndigheten. Dock ska tillsynsmyndigheten snabbt få ta del av övervakningsresultaten. I *punkten* åläggs tillsynsmyndigheten även en skyldighet att vid behov rådgöra med systemansvariga för överföringssystemen samt att samarbeta med andra relevanta myndigheter när så är lämpligt för att genomföra uppgifterna i *punkten 1*. Dock ska myndigheternas självständighet behållas.

Punkten 2 tydliggör att även efter eventuella godkännanden som givits av en tillsynsmyndighet eller av ACER enligt direktivet, kan tillsynsmyndigheten eller ACER även därefter använda sig av sina befogenheter enligt denna artikel om de kan motivera detta,

eller sanktioner som åläggs av andra berörda myndigheter eller kommissionen

I tillägg till de skyldigheter tillsynsmyndigheten har enligt punkten 1 så stadgas i *punkten 3* att när en oberoende systemansvarig (ISO) har utsetts enligt artikel 14 har tillsynsmyndigheten dessutom ett antal skyldigheter som rör ISO-lösningen. Dessa finns uppräknade i fem punkter. Då en ISO-lösning inte är aktuell för svenskt vidkommande kommer underpunkterna i punkten 3 inte att beskrivas.

Fjärde punkten innebär en skyldighet för medlemsstaterna att säkerställa att tillsynsmyndigheterna får befogenheter att kunna utföra de skyldigheter som anges i punkterna 1, 3 och 6 på ett effektivt och snabbt sätt. För detta ändamål ska tillsynsmyndigheten få vissa minimibefogenheter som räknas upp i fem punkter.

I punkten 4 a föreskrivs att tillsynsmyndigheten ska ha rätt att fatta bindande beslut om naturgasföretag.

I punkten 4 b sägs att tillsynsmyndigheten ska ha befogenhet att göra undersökningar av gasmarknadernas funktion och att besluta om och införa nödvändiga och proportionerliga åtgärder för att främja effektiv konkurrens och säkerställa att marknaden fungerar korrekt. Vid behov ska tillsynsmyndigheten också ha befogenhet att samarbeta med den nationella konkurrensmyndigheten, tillsynsmyndigheterna för finansmarknaden samt kommissionen när undersökningen gäller konkurrenslagstiftningen.

I punkten 4 c ges tillsynsmyndigheten rätt att begära den information från naturgasföretagen som är relevant för utförandet av dess uppgifter, bl.a. rörande skäl till en eventuell vägran att ge tredje part tillträde till nätet samt uppgifter om åtgärder som krävs för att stärka nätet.

Vidare ska tillsynsmyndigheten enligt punkten 4 d ha befogenhet att besluta om effektiva, proportionerliga och avskräckande sanktioner för naturgasföretag som inte fullgör sina skyldigheter enligt gasmarknadsdirektiv eller enligt relevanta och rättsligt bindande beslut som fattats av tillsynsmyndigheterna eller ACER. Alternativt kan tillsynsmyndigheten föreslå att en behörig domstol beslutar om sådana sanktioner. De aktuella sanktionerna ska kunna uppgå till högst 10 procent av den systemansvariges årliga omsättning eller till 10 procent av det vertikalt integrerade företagens årliga omsättning för den systemansvarige för överföringssystemet eller det vertikalt integrerade företaget, alltefter omständigheterna.

I punkten 4 e ges tillsynsmyndigheten rätt att göra nödvändiga undersökningar samt relevanta befogenheter vad gäller instruktioner för tvistlösning enligt punkterna 11 och 12.

Punkten 5 anger tillsynsmyndigheternas befogenheter utöver skyldigheterna och befogenheterna enligt punkterna 1 och 4 när en oberoende systemansvarig för överföring har utsetts i enlighet med kapitel IV. Kapitel IV behandlar oberoende systemansvariga för överföring (ITO). Då en ITO-lösning inte är aktuell för svenskt vidkommande kommer punkten 5 inte att beskrivas närmare.

I *punkten 6* anges att tillsynsmyndigheterna ska ansvara för att i tillräckligt god tid på förhand fastställa eller godkänna åtminstone metoder för att beräkna eller fastställa villkoren för anslutning och tillträde till näten samt villkor och tariffer för tillträde till LNG-anläggningar (a), tillhandahållandet av balanstjänster (b) samt tillträde till gränsöverskridande infrastruktur, inbegripet förfaranden för kapacitetstilldelning och hantering av överbelastning (c). Tarifferna och metoderna enligt punkten 1 a ska utformas så att nödvändiga investeringar i näten kan göras på ett sätt som gör det möjligt att säkra nätens funktion. Fastställandet/godkännandet enligt punkten 6 ska ske innan de aktuella metoderna och villkoren träder i kraft. Metoderna eller villkoren ska offentliggöras enligt *punkten 7*.

Punkten 8 anger att tillsynsmyndigheten ska säkerställa att de systemansvariga för överförings- och distributionssystemen både på kort och lång sikt får lämpliga incitament att öka effektiviteten, främja integrationen av marknaden och säkra leveranser samt stödja forskningsverksamheten på området. Detta gäller vid fastställandet eller godkännandet av tariffer eller metoder och av balanstjänsterna.

I *punkten 9* stadgas att tillsynsmyndigheten ska övervaka hur överbelastningssituationer hanteras inom nationella gasöverföringsnät och sammanlänkningsnät och hur reglerna för hantering av överbelastning tillämpas. För detta ändamål ska de systemansvariga för överföringssystemen eller marknadsaktörerna översända sina regler för hantering av överbelastning, inklusive kapacitetstilldelning, till de nationella tillsynsmyndigheterna. De nationella tillsynsmyndigheterna får begära ändringar av dessa regler.

I *punkten 10* föreskrivs att tillsynsmyndigheterna ska ha befogenhet att vid behov begära att de systemansvariga för överförings- och distributionssystemen ändrar villkoren för att säkerställa att de är proportionella och tillämpas på ett icke-diskriminerande sätt.

Om reglerna för tillträde till lagring fastställs i enlighet med artikel 33.3 ska denna uppgift inte omfatta ändring av tariffer. En sådan begäran ska kunna omfatta de tariffer eller metoder som avses i denna artikel. Om fastställandet av överförings- och distributions-tariffer försenas ska tillsynsmyndigheterna ha befogenhet att fastställa eller godkänna preliminära överförings- och distributions-tariffer eller metoder för detta. De ska även ha befogenhet att fatta beslut om lämpliga kompensationsåtgärder om de slutliga tarifferna eller metoderna skiljer sig från de preliminära.

I *punkten 11* regleras möjligheten att klaga till tillsynsmyndigheten på en systemansvarig för överförings-, lagrings-, LNG- eller distributionssystemet vad avser den systemansvariges skyldigheter i enlighet med detta direktiv. Myndigheten ska i egenskap av tvistlösande myndighet fatta ett beslut inom två månader från det att klagomålet mottagits. Tiden kan förlängas med två månader om tillsynsmyndigheten begär ytterligare upplysningar. Den förlängda perioden får förlängas ytterligare om den klagande samtycker till detta. Ett sådant beslut ska vara bindande så länge det inte har upphävts vid ett överklagande.

Punkten 12 handlar om preskriptionstid. Varje berörd part som har rätt att inge klagomål mot ett beslut om metoder som fattats i enlighet med denna artikel eller, om tillsynsmyndigheten är skyldig att samråda, mot de föreslagna tarifferna eller metoderna, får senast inom två månader efter offentliggörandet av beslutet eller förslaget till beslut inge ett klagomål för behandling. Medlemsstaterna får föreskriva en kortare tidsperiod. Dock ska ett klagomål inte utgöra hinder för verkställighet.

Punkten 13 föreskriver att medlemsstaterna ska inrätta lämpliga och effektiva mekanismer för reglering, kontroll och öppenhet för att förhindra missbruk av en dominerande ställning, särskilt om det är till konsumenternas nackdel, och underprissättning. Dessa mekanismer ska beakta bestämmelserna i fördraget, särskilt artikel 82⁴ som behandlar missbruk av en dominerande ställning.

I *punkten 14* återfinns medlemsstaternas skyldighet att se till att lämpliga åtgärder vidtas mot ansvariga fysiska eller juridiska personer när direktivets bestämmelser om konfidentialitet inte har följts. Sådana åtgärder inbegriper administrativa åtgärder eller straffrättsliga förfaranden i enlighet med nationell lagstiftning.

---

⁴ Artikel 102 i konsoliderade versionen av fördraget med Lissabonfördraget inkluderat.

Punkten 15 tar upp rätten att överklaga enligt gemenskapsrätten eller den nationella lagstiftningen oavsett om man klagat enligt punkten 11 eller 12.

Punkten 16 är av förvaltningsrättslig karaktär och föreskriver att beslut ska vara fullt motiverade för att medge domstolsprövning. Besluten ska även vara tillgängliga för allmänheten samtidigt som den konfidentiella karaktären hos kommersiellt känsliga uppgifter ska bevaras.

Slutligen, innebär *punkten 17* att medlemsstaterna ska se till att det finns lämpliga mekanismer på nationell nivå som ger den part som berörs av ett beslut fattat av en tillsynsmyndighet rätt att överklaga till ett organ som är oberoende av de berörda parterna och av någon regering.

Bedömning

Punkten 1 i artikel 41 anger den nationella tillsynsmyndighetens skyldigheter. Som tidigare nämnts utgör Energimarknadsinspektionen den nationella tillsynsmyndigheten. Listan i punkten 1 utgör därmed en lista över Energimarknadsinspektionens skyldigheter med avseende på naturgasmarknaden. Med utgångspunkt från gasmarknadsdirektivet sträcker sig därmed inspektionens uppgifter från tariff tillsyn till övervakning av den avreglerade marknadens funktion både vad gäller tillgång till tillräcklig kapacitet samt vad gäller den konkurrensutsatta marknadens tillgänglighet. Inspektionens uppgifter kommer därmed även fortsättningsvis innebära att både den reglerade och de konkurrensutsatta delarna av marknaden ska övervakas.

Som redan nämnts under artikel 40 kan och ska delar av arbetet ske i samarbete med andra relevanta myndigheter. Detta tydliggörs även i punkten 2 i denna artikel, av vilken det framgår att en annan myndighet än den aktuella nationella tillsynsmyndigheten får utföra övervakningsuppgifter. Informationen ska då snarast överlämnas till den nationella tillsynsmyndigheten. Där så bedöms relevant finns därmed möjlighet att genom de berörda myndigheternas instruktioner säkerställa att de aktuella uppgifterna genomförs och att Energimarknadsinspektionen får ta del av resultatet. Det torde därmed inte föreligga några hinder för att i relevanta fall behålla den befintliga ordningen.

Som nämnts under artikel 40 utgör myndigheter som Konkursverket, Konsumentverket och Energimyndigheten myndigheter som kan beröras av de uppgifter som listas under punkten 1 i denna artikel. Här följer en genomgång av uppgifterna enligt punkten 1 för att belysa vilka myndigheter som kan komma att beröras av uppgifterna under varje punkt. Det är dock viktigt att även här lyfta fram att det är Energimarknadsinspektionen som kommer att ansvara för att övervakningen sker. I de fall den faktiska övervakningen mer effektivt hanteras av en annan myndighet ska denna myndighet rapportera resultatet av övervakningen till Energimarknadsinspektionen.

Skyldigheterna enligt *punkten 1 a* hanteras redan i dag av Energimarknadsinspektionen, likaså uppgifterna enligt *punkten 1 b*. Här anges att tillsynsmyndigheten ska säkerställa att aktörerna fullgör sina skyldigheter enligt direktivet samt övrig relevant gemenskapslagstiftning inbegripet i fråga om gränsöverskridande aspekter. Den relevanta lagstiftningen är antingen införd i eller ska föras in i svensk lag. Därmed torde det finnas möjlighet för Energimarknadsinspektionen att säkerställa att de berörda aktörerna uppfyller de aktuella skyldigheterna.

Energimarknadsinspektionen avses även kunna undersöka och påföra sanktioner vad gäller efterlevnaden av de nätverkskoder som ska tas fram inom ramen för det tredje energimarknadspaketet. Detta blir dock först aktuellt när dessa nätverkskoder fastställts genom kommitologiprocessen och därigenom blivit en del av gemenskapsrätten.

Rörande *punkten 1 c* föreslår utredningen i kapitel 6 med förslag med anledning av byråförordningen (EG) nr 713/2009 att Energimarknadsinspektionens instruktion ska kompletteras med en hänvisning till att inspektionen ska samarbeta med ACER i syfte att harmonisera regelverket för tillsyn av el- och naturgasmarknaderna inom EU. Det finns redan i dag en hänvisning i inspektionens instruktion 1 § punkterna 7–8 som anger att inspektionen ska delta i utvecklingen av marknaderna för el och naturgas inom Norden och EU (punkten 7 i instruktionen) samt samarbeta med nordiska och övriga europeiska tillsynsmyndigheter i syfte att verka för en harmonisering av regelverk så att likvärdiga förutsättningar skapas på marknaderna för el och naturgas inom Norden och Europa. Ingen ytterligare åtgärd krävs i denna del.

Enligt *punkten 1 d* ska Energimarknadsinspektionen följa upp och genomföra de rättsligt bindande och relevanta besluten som

fattats av ACER och kommissionen. Det kan dock förekomma att sådana beslut i vissa fall även kan falla inom Konkurrensverkets eller Konsumentverkets ansvarsområden. I de fall dessa myndigheter följer upp beslut från ACER och kommissionen som är relevanta i detta sammanhang ska de rapportera detta till Energimarknadsinspektionen.

Den rapport som Energimarknadsinspektionen ska lämna enligt *punkten 1 e* omfattas i dag av inspektionens instruktion där det i 1 § punkten 6 b fastslås att inspektionen inom sitt område ska fullgöra de uppgifter som följer av gasmarknadsdirektivet 2003/55/EG. Genom att detta direktiv nu ersätts av det nya gasmarknadsdirektivet 2009/73/EG krävs endast en justering av hänvisningen till gällande direktiv.

Punkten 1 f rör förhindrande av korssubventionering mellan överföring, distribution, lagring, LNG och leverans. Energimarknadsinspektionen utgör tillsynsmyndighet för efterlevnaden av naturgaslagen och av de föreskrifter eller villkor som meddelats med stöd av denna. Naturgaslagen innehåller bestämmelser om avgränsning, redovisning samt revision av nätverksamhet och lagringsverksamhet i 3 kap. 3 och 4 §§ samt 4 kap. 3 och 4 §§. Där fastställs villkor vars syfte är att säkerställa att någon korssubventionering inte kan ske. Någon åtgärd krävs därmed inte i denna del.

Punkten 1 g rör övervakning av investeringsplaner (artikel 8.3 i förordning (EG) nr 715/2009. I sin årsrapport ska Energimarknadsinspektionen presentera en bedömning av investeringsplanen, samt kan rekommendera förändringar i denna. Detta torde omfattas av reglerna om tillsyn i 10 kap. 1 § punkten 2 i naturgaslagen (2005:403) som anger att Energimarknadsinspektionen är tillsynsmyndighet enligt förordningen ovan. Ingen åtgärd krävs i denna del. Gasmarknadsdirektivet saknar tvingande bestämmelser om tioåriga nätutvecklingsplaner för TSO:er. Enligt direktivets artikel 22 ska emellertid en ISO varje år till tillsynsmyndigheten överlämna en tioårig nätutvecklingsplan. Utredningen bedömer dock att en ISO-lösning inte är aktuell för svenskt vidkommande.

Punkten 1 h rör nätens säkerhet och tillförlitlighet. Enligt 3 kap. 1 § naturgaslagen ska ett företag som innehar en naturgasledning och bedriver överföring av naturgas ansvara för drift och underhåll. Likaså ska företaget vid behov ansvara för utbyggnad och anslutning till andra ledningssystem. Företaget ansvarar också för att dess ledningssystem är säkert, tillförlitligt och effektivt och för att det på lång sikt kan uppfylla rimliga krav på överföring av naturgas.

Enligt förordning (2007:1118) med instruktion för Energimarknadsinspektionen 1 § ansvarar Energimarknadsinspektionen för tillsyn, regelgivning och tillståndsprovning enligt naturgaslagen, med undantag för frågor om försörjningstrygghet enligt 8 a kap. naturgaslagen. Statens energimyndighet ska enligt förordning (2007:1153) med instruktion för Statens energimyndighet, vara tillsynsmyndighet för naturgasförsörjning enligt 8 a kap. naturgaslagen.

Punkten 1 i rör transparens. Tillsynsmyndigheten ska säkerställa att naturgasföretagen fullgör sina skyldigheter vad gäller kraven på transparens. Energimarknadsinspektionen har enligt sin instruktion i uppgift att inom sitt område fullgöra uppgifter som följer av gasmarknadsdirektivet. Inspektionen ska inom sitt verksamhetsområde verka för en effektiv konkurrens på gasmarknaden, samt stärka naturgaskundernas ställning och möjliggöra aktiva valmöjligheter genom lättillgänglig och tillförlitlig information. En sätt att uppnå detta är att säkerställa att marknaden har en lämplig grad av transparens för att säkra tillgången till den information som är nödvändig för att befintliga och potentiella aktörer ska kunna fatta välgrundade beslut utan att konkurrensen påverkas negativt genom vissa aktörers alltför långtgående informationsövertag. Härmed torde inga förändringar krävas i det befintliga regelverket.

Punkten 1 j omfattar övervakning av ett flertal olika aspekter som för svenskt vidkommande redan i dag hanteras av flera olika myndigheter. Övervakningen har delvis redan diskuterats under punkten 1 i, t.ex. övervakningen av priser för konsumenter. Vad gäller klagomål kommer Energimarknadsinspektionen fortsättningsvis att ha tillgång till relevant statistik från Konsumenternas Elrådgivningsbyrå, vilken utredningen föreslår ska utgöra kontaktpunkt enligt direktivets bestämmelser (se avsnitt 8.4.1).

För uppgifterna under punkten 1 j spelar även Konsumentverket en viktig roll genom sitt uppdrag som förvaltningsmyndighet för konsumentfrågor. Enligt förordning med instruktion för Konsumentverket (2009:607) ska verket bl.a. följa och analysera konsumenternas ställning på marknaderna samt vid behov vidta eller föreslå åtgärder. Det är därmed rimligt att anta att Konsumentverket kan ha viktiga synpunkter och väsentlig information rörande de aktuella frågorna. Sådana synpunkter och information bör överlämnas till Energimarknadsinspektionen som ansvarar för att rapportera resultaten av övervakningen. Det svenska regelverket

saknar dock sådana regler varför Konsumentverkets instruktion bör förtydligas med att verket ska bistå inspektionen i denna del.

Det saknas i dagsläget även en sammanställning av uppgifter om de kunder som får sina leveranser avstängda. Utredningen har tolkat avstängda kunder som att detta endast avser avstängningar som sker på begäran av annan än aktuell kund/konsument. Direktivet ställer krav på att tillsynsmyndigheten ska övervaka graden av effektivitet och marknadsöppnande och konkurrens på den avreglerade marknaden bland annat genom att titta på hur många kunder som fått sina leveranser avstängda. Det har inte framkommit uppgifter som tyder på att det skulle finnas problem på den svenska marknaden i detta avseende och insatsen för övervakning rörande avstängda kunder bör därför begränsas. Det är inte rimligt att ålägga företagen ytterligare rapporteringsskyldigheter med anledning av detta. Denna typ av uppgifter kan samlas in på mer än ett sätt. Den bästa och mest heltäckande bilden torde nätföretagen ha då denna information är lättillgänglig för dessa företag genom att de ansvarar för att genomföra eventuella avstängningar. Mer rimligt är dock att skapa sig en bild av andelen avstängningar genom att enkäter som riktar sig till ett urval av nätföretagen eller exempelvis att uppdra åt SCB att ta fram statistik genom enkätundersökningar bland kunderna. Det är således utredningens bedömning att något bemyndigande till nätmyndigheten att utfärda föreskrifter kring insamlandet av uppgifter rörande avstängda kunder inte behövs.

Punkten 1 j rör även konkurrensförhållandena på gasmarknaden. I huvudsak rör det sig om att övervaka graden och effektiviteten av marknadsöppning och konkurrens, men även övervakning av eventuell snedvridning eller inskränkning av konkurrensen berörs. Dessa aspekter av punkten j faller delvis inom Energimarknadsinspektionens uppdrag att följa och analysera utvecklingen på naturgasmarknaden i enlighet med 1 § punkten 5 i inspektionens instruktion samt inspektionens uppdrag att inom sitt verksamhetsområde verka för en effektiv konkurrens på el- och naturgasmarknaderna i enlighet med inspektionens instruktion 1 § punkten 3 a. Konkurrensverket är dock den myndighet som har det övergripande ansvaret för att med utgångspunkt från konkurrenslagens bestämmelser och sin instruktion övervaka konkurrensförhållandena oavsett marknad. Som en del av sin ordinarie verksamhet kan Konkurrensverket därmed komma i besittning av information om sådana förhållanden eller beteenden på gasmarknaden som kan ha en negativ inverkan på konkurrensen på denna marknad. Oavsett

om de aktuella förfarandena föranleder några åtgärder från verkets sida bör Konkurrensverket på lämpligt sätt informera Energimarknadsinspektionen. Energimarknadsinspektionen ansvarar för att rapportera även övervakningen enligt punkten 1 j i enlighet med punkten 1 e. Det svenska regelverket bör förtydligas varför Konkurrensverkets instruktion bör ändras så att det framgår att verket ska bistå inspektionen i denna del.

I de fall Energimarknadsinspektionen uppmärksammar förhållanden som leder till en inskränkning eller snedvridning av konkurrensen ska de informera Konkurrensverket om detta. Konkurrensverket har därefter att hantera sådan information enligt verkets uppdrag.

Även *punkten 1 k* rör konkurrensförhållandena på gasmarknaden genom att den avser övervakningen av om det förekommer begränsande avtalsvillkor som kan påverka större icke-hushållskunders möjligheter att teckna avtal med fler än en gashandlare samtidigt. Här nämns bl.a. exklusivitetsklausuler som kan hindra större icke-hushållskunder från att teckna avtal med mer än en gashandlare.

I den svenska naturgasmarknadens regelverk finns i dagsläget inget som direkt hindrar en gasanvändare från att teckna avtal med fler än en gasleverantör samtidigt. Däremot gör sig kunden normalt skyldig till avtalsbrott vid tecknande av avtal med en ny gasleverantör om det samtidigt finns ett gällande gasleveransavtal med en redan befintlig. Kunden kan härigenom bli ersättningskyldig gentemot den ursprungliga gasleverantören.

För dygnsavräknade kunder, som omfattar större icke-hushållskunder, är det under vissa förutsättningar möjligt att arrangera leveranser från mer än en gasleverantör samtidigt. Den praktiska aspekt som måste vara klarlagd i förväg är hur den uppmätta leveransen skall fördelas mellan de inblandade leverantörerna. Nätägaren, som har att rapportera varje leverantörs andel av den uppmätta energimängden, ska inte själv fatta beslut om någon fördelningsprincip. Därför måste nätägaren i förväg förses med en fördelningsprincip som är överenskommen mellan kund och de berörda leverantörerna. Principen måste vara så pass klar och väl beskriven att den utan problem kan implementeras i nätägarens rapporteringssystem.

På de flesta naturgasmarknader, där varje leverantörs leveranser balanseras på en aggregerad nivå, är ovan nämnda tillvägagångssätt en tillräcklig förutsättning för att åstadkomma delade leveranser.

I nuvarande naturgaslag finns i dag ett ytterligare krav som komplicerar möjligheten att arrangera flerpartsleveranser. Enligt naturgaslagen ska det, utöver en leverantör även finnas en balansansvarig för varje inmatnings- och uttagspunkt. Det åligger gasleverantören att tillse att det finns en balansansvarig i varje uttagspunkt som gasleverantören levererar gas i.

Nuvarande lagstiftning gör de praktiska arrangemangen kring delade leveranser mer besvärliga. För nätägaren är kravet det samma som ovan; dvs. att denne i förväg måste ha klarlagt hur den uppmätta energimängden skall fördelas. Skillnaden är att den uppmätta energimängden måste fördelas ut två gånger; mellan leverantör och mellan balansansvariga. Om inte önskade fördelningar i sin helhet kan göras av nätägaren måste andra lösningar tillgripas vilka omfattar gasutbyten mellan handelsaktörer. Principer för gasutbyten finns beskrivna i kapitlet ”Affärer med fasta gasmängder” i Svensk Gasmarknadshandbok.

Om tillsynsmyndigheten finner att större icke-hushållskunder hindras, eller begränsas, i detta avseende, ska den underrätta de nationella konkurrensmyndigheterna om detta.

Detta faller generellt sett under konkurrenslagens bestämmelser, och därmed inom Konkurrensverkets uppgifter, i de fall de föranleder konkreta tillsynsåtgärder. Vad gäller punkten 1 k handlar det dock om övervakning av dessa företeelser. På samma sätt som utredningen redogjorde för under punkten 1 j vad gäller konkurrensrelaterade frågor gör utredningen bedömningen att övervakningen enligt punkten 1 k faller inom Energimarknadsinspektionens uppdrag. Härmed avses inspektionens uppdrag att följa och analysera utvecklingen på gasmarknaden i enlighet med inspektionens instruktion samt dess uppdrag att inom sitt verksamhetsområde verka för en effektiv konkurrens på el- och naturgasmarknaderna i enlighet med 1 § punkten 3 a inspektionens instruktion. Konkurrensverket är dock den myndighet som har det övergripande ansvaret för att med utgångspunkt från konkurrenslagens bestämmelser och sin instruktion övervaka konkurrensförhållandena oavsett marknad, varför övervakningen även delvis kan sägas falla inom ramen för verkets ordinarie uppgifter. Verket kan därmed komma i besittning av information om sådana avtalsvillkor. Oavsett om de aktuella villkoren föranleder några åtgärder från verkets sida bör Konkurrensverket på lämpligt sätt informera Energimarknadsinspektionen. Energimarknadsinspektionen ansvarar även för rapporteringen enligt punkten 1 k. Det svenska regel-

verket bör därmed förtydligas även här, varför Konkurrensverkets instruktion bör ändras så att det framgår att verket ska bistå inspektionen i denna del.

I de fall Energimarknadsinspektionen uppmärksammar den aktuella typen av villkor ska de informera Konkurrensverket om detta. Konkurrensverket har därefter att hantera sådan information i enlighet med verkets uppdrag.

Även med den nya ordningen förutsätts det goda samarbetet mellan Energimarknadsinspektionen och Konkurrensverket fortsätta, varunder myndigheterna har bistått varandra med relevant information och kompetens när så varit relevant.

Punkten 1 l berör avtalsfrihet. Avtalsfrihet är en civilrättslig princip som innebär att det är upp till envar att sluta avtal med den man vill. Under förutsättning att ett företag beaktar annan lagstiftning som kan innehålla krav som påverkar möjligheterna att ingå eller vägra ingå avtal är grundprincipen för svenska förhållanden att det ska råda avtalsfrihet på naturgasmarknaden vad gäller leveranser av gas. Denna princip kan därmed sägas omfattas av det befintliga regelverket varför inga förändringar förutses nödvändiga.

Punkten 1 m rör övervakningen av den tid som behövs för att genomföra sammanlänknings- och reparationer. Nya sammanlänknings- och reparationer av befintliga sådana har en väsentlig påverkan på tillgången av naturgas. Uppdraget torde omfattas av de hänvisningar i inspektionens instruktion som anger att inspektionen inom sitt område ska utföra uppgifterna som följer av gasmarknadsdirektivet samt den som anger att inspektionen ska följa marknadens utveckling.

Punkten 1 n rör övervakning och granskning av villkoren för tillträde till lagring, lagring av gas i rörledningar och andra stöd-tjänster enligt artikel 33. Om reglerna för tillträde till lagring fastställs i enlighet med artikel 33.3 ska denna uppgift inte omfatta granskning av tariffer. Anledningen till detta är att artikel 33.3 beskriver vad som gäller vid förhandlat tillträde.

Punkten 1 o rör konsumentskyddsåtgärder. Energimarknadsinspektionen har redan i dag i uppgift att stärka naturgaskundernas ställning på marknaden vilket framgår av inspektionens instruktion 1 § punkten 3 c. Som tidigare nämnts anger instruktionen även att inspektionen inom sitt område ska fullgöra de uppgifter som följer av gasmarknadsdirektivet. Därutöver har även Konsumentverket i uppdrag att arbeta för att stärka konsumenternas ställning på

marknaderna, och som en del av detta uppdrag ingår därmed att stärka konsumenternas ställning på gasmarknaden.

Punkten 1 p rör offentliggörande av rekommendationer om leveransavgifterna överensstämmer med artikel 3. Artikel 3 omfattar bestämmelser om skyldigheten att tillhandahålla allmännyttiga tjänster och skyddet av kunderna. Som ovan angivits ansvarar Energimarknadsinspektionen för att följa naturgasmarknadens utveckling och arbetar även med att stärka gaskundernas ställning på marknaden. Som ett led i detta arbete och i linje med de uppgifter som följer av direktivet faller det inom Energimarknadsinspektionen område att följa prisutvecklingen samt att vid behov påtala eventuella tveksamheter till Konkurrensverket. Konkurrensverket har sedan att bedöma de påtalade förhållandena i förhållande till konkurrenslagens bestämmelser.

Punkten 1 q anger att tillsynsmyndigheten ska säkerställa tillgången till kundernas förbrukningsuppgifter. Här torde avses både kundens tillgång till sina förbrukningsuppgifter, dvs. mätvärden, samt relevanta gasleverantörers tillgång till dessa uppgifter. Här anges även att detta ska ske i ett harmoniserat format på nationell nivå. Hanteringen av mätvärden beskrivs mer i detalj i avsnittet om gasmarknadsdirektivets bilaga punkterna 1 h–i. Kunderna får vanligen tillgång till sina förbrukningsuppgifter i samband med utskick av fakturan. Energimarknadsinspektionen ansvarar för tillsynen vad gäller säkerställandet av tillgången till kundernas förbrukningsuppgifter.

Punkten 1 r rör övervakning av genomförandet av regler om uppgifter och skyldigheter för gasnätsföretag, gashandlare och kunder samt andra marknadsaktörer enligt förordningen (EG) nr 715/2009. Detta är en uppgift för Energimarknadsinspektionen eftersom nätmyndigheten utgör tillsynsmyndighet enligt denna förordning i enlighet med 10 kap. 1 § andra punkten. Det svenska regelverket behöver därmed inte förändras.

Punkten 1 s rör övervakning av om kriterierna som används för att avgöra om en lagringsanläggning omfattas av artikel 33.3 eller 33.4 tillämpas korrekt. Artikel 33.3 beskriver vad som gäller vid förhandlat tillträde medan 33.4 handlar om reglerat tillträde.

Punkten 1 t rör övervakning av skyddsåtgärder enligt artikel 46. Utredningen avser inte att föreslå sådana skyddsåtgärder varför denna punkt inte föranleder vidare resonemang. I den mån det sker någon typ av skyddsåtgärder på naturgasmarknaden torde dessa

följas av Energimarknadsinspektionen som ett led i deras uppgift att följa utvecklingen på naturgasmarknaden.

Punkten 1 u anger att tillsynsmyndigheten ska bidra till inbördes överensstämmelse av processer för utbyte av uppgifter om de viktigaste marknadsprocesserna på regional nivå. Enligt Energimarknadsinspektionens instruktion ska inspektionen enligt 1 § punkterna 7 och 8 i instruktionen för Sveriges räkning delta i utvecklingen av marknaderna för el och naturgas inom Norden och EU samt samarbeta med nordiska och övriga europeiska tillsynsmyndigheter i syfte att verka för en harmonisering av regelverk så att likvärdiga förutsättningar skapas på marknaderna för el och naturgas inom Norden och EU. Inga förändringar i det svenska regelverket är därmed nödvändiga.

Sammanfattningsvis beskriver artikel 41.1 tillsynsmyndigheternas övergripande tillsyn enligt direktivets och förordningens krav.

Konkurrensverket har ett övergripande uppdrag att främja konkurrensen inom alla sektorer inom svenskt näringsliv. Med utgångspunkt från konkurrenslagens bestämmelser kan verket agera oavsett bransch, vilket innebär att Konkurrensverket kan agera även inom energisektorn. Energimarknadsinspektionen har inte möjlighet att tillämpa konkurrenslagens bestämmelser. Det finns inte heller någon anledning eller något intresse att införa särlagstiftning vad gäller övervakningen av konkurrensförhållandena på gasmarknaden, då detta skulle innebära en avvikelse från den restriktiva hållning som förespråkas vad gäller sådana avvikelser i förhållande till övervakningen av konkurrensförhållanden på olika marknader. Vad gäller Konkurrensverket förekommer det löpande kontakter mellan Konkurrensverket och Energimarknadsinspektionen, samt kontakter i samband med olika typer av ärenden där myndigheterna kan ha ett behov av att inhämta synpunkter från varandra. Det är rimligt att anta att ett samarbete enligt artikelns bestämmelser även fortsättningsvis kommer att ske.

Likaså förutsätts ett fortsatt samarbete med Konsumentverket ligga i både Energimarknadsinspektionens och Konsumentverkets intresse. Redan i dag sker ett samarbete myndigheterna emellan, exempelvis genom samarbetet i Konsumenternas Elrådgivningsbyrå där båda myndigheterna ingår i styrelsen tillsammans med Energimyndigheten och branschorganisationen Svensk Energi. Konsumenternas Elrådgivningsbyrå arbetar med rådgivning till hushållskonsumenter av el och som ett led i sitt arbete för byrån bl.a. statistik över de frågeställningar som konsumenterna tar upp.

Utredningen föreslår även att Konsumenternas Elrådgivningsbyrå ska utses till konsumenternas kontaktpunkt på såväl elmarknaden som naturgasmarknaden, vilket innebär att denna byrå i framtiden även kommer att kunna föra statistik över konsumenternas frågor rörande naturgas.

Punkten 2 första och andra stycket har behandlats ovan. Utredningen tolkar tredje stycket i punkten 2 som att om det vederbörligen kan motiveras är vare sig tillsynsmyndigheter eller ACER bundna av tidigare praxis vad gäller eventuella godkännande som de kan ge i enlighet med gasmarknadsdirektivet. Inga förändringar av det svenska regelverket krävs.

Punkten 4 behandlar tillsynsmyndighetens befogenheter i förhållande till punkterna 1 och 6. *Punkten 4 a* rör bindande beslut. Enligt utredningens bedömning täcks detta för svenska förhållanden av tillsynsmyndighetens möjligheter att fatta beslut som är omedelbart gällande vad gäller tillgång till upplysningar och handlingar som krävs för tillsynen. Besluten är dock överklagbara på samma sätt som övriga beslut som fattas av myndigheten. Inga förändringar av det svenska regelverket krävs i denna del.

Punkten 4 b rör undersökningar av gasmarknadens funktion och möjligheten att besluta om och införa nödvändiga och proportionerliga åtgärder för att främja effektiv konkurrens och marknadens funktion. Tillsynsmyndigheten ska även ha befogenhet att samarbeta med den nationella konkurrensmyndigheten och tillsynsmyndigheterna för den nationella finansmarknaden eller kommissionen när det gäller konkurrenslagstiftningen.

Energimarknadsinspektionen har i uppdrag att följa och analysera utvecklingen på naturgasmarknaden i enlighet med 1 § punkten 5 i inspektionens instruktion samt att inom sitt verksamhetsområde verka för en effektiv konkurrens på el- och naturgasmarknaderna i enlighet med 1 § i inspektionens instruktion. Härmed har Energimarknadsinspektionen som ovan angetts ett uppdrag att främja konkurrensen på marknaden. Enligt svensk lagstiftning är det dock enbart Konkurrensverket som har möjlighet att tillämpa konkurrenslagens bestämmelser, och att när en överträdelse av denna lag konstaterats ålägga företag att upphöra med överträdelsen. Konkurrensverket har även möjlighet att särskilt studera förhållandena på en specifik marknad. Vare sig Konkurrensverket eller Energimarknadsinspektionen har dock befogenheter att framtvinga strukturella förändringar inom en viss sektor. Båda myndigheterna har dock möjlighet att analysera

gasmarknaden och dess funktion, samt därefter komma med förslag på hur eventuella problem på marknaden ska kunna åtgärdas. Sådana framställningar torde då riktas till Näringsdepartementet såsom ansvarigt för energifrågor. Härmed torde medlemsstaten Sverige ha möjlighet att agera i det fall Energimarknadsinspektionen finner det relevant att påtala eventuella missförhållanden på marknaden. Som angivits ovan finns det redan i dag ett samarbete mellan Energimarknadsinspektionen och Konkurrensverket. Det existerar inte heller några formella hinder för att i relevanta fall involvera Finansinspektionen i ett sådant samarbete. Det bör dock noteras att även om det är Energimarknadsinspektionen som följer gasmarknaden och kan lägga fram förslag till hur dess funktion kan förbättras, är det dock Konkurrensverket som tillämpar konkurrenslagens bestämmelser. Det finns redan i dag ett regelverk som möjliggör för Konkurrensverket att samarbeta med kommissionen i fall som rör undersökningar vad gäller konkurrenslagstiftningen. Denna uppdelning av uppgifterna torde överensstämma med direktivets bestämmelser då det är upp till medlemsstaten att säkerställa att dessa uppgifter utförs på ett effektivt och snabbt sätt. Inga förändringar av det svenska regelverket krävs i denna del.

Punkten 4 c anger att tillsynsmyndigheten ska kunna begära in nödvändig information från naturgasföretagen för att kunna utföra sina uppgifter. Som ovan nämnts har en tillsynsmyndighet rätt att på begäran få de upplysningar och ta del av de handlingar som behövs för tillsynen enligt 10 kap. 2 § naturgaslagen. Inga förändringar av det svenska regelverket krävs i denna del.

Punkten 4 d anger att tillsynsmyndigheten ska kunna besluta om sanktioner för naturgasföretag som inte fullgör sina skyldigheter enligt gasmarknadsdirektivet eller enligt relevanta och rättsligt bindande beslut som fattats av tillsynsmyndigheterna eller ACER. Alternativt ska de kunna föreslå en behörig domstol att besluta om dem. Sanktionerna ska kunna uppgå till 10 procent av omsättningen. Det finns i dag ingen övre gräns för de vite som tillsynsmyndigheten kan besluta att förena ett föreläggande till ett gasföretag med. Inga förändringar av det svenska regelverket krävs i denna del.

Punkten 4 e anger att tillsynsmyndigheten ska kunna göra erforderliga undersökningar och ha relevanta befogenheter vad gäller instruktioner för tvistlösning enligt punkterna 11 och 12. Som ovan nämnts har tillsynsmyndigheten rätt att få ta del av de

upplysningar och de handlingar som behövs för att utöva tillsyn. De har även rätt att meddela de förelägganden som behövs för att trygga efterlevnaden av de föreskrifter och villkor som omfattas av tillsynen. Inga förändringar av det svenska regelverket krävs i denna del.

Artikel 41.6 i det nya direktivet motsvaras av artikel 25.2 i det tidigare. Artikel 41.6 har utvecklats något jämfört med tidigare, men reglerar i sak samma frågor som tidigare. Enligt artikeln ska tillsynsmyndigheterna ansvara för att tillräckligt lång tid i förväg innan dessa träder i kraft, fastställa eller godkänna åtminstone metoder för att ta fram villkor och tariffer för anslutning och tillträde till nät och LNG-anläggningar liksom villkor och tariffer för balanstjänster.

Punkten 6 a behandlar anslutning och tillträde till nationella nät, inbegripet transmissions- och distributionstariffer samt villkor och tariffer för tillträde till LNG-anläggningar. Skrivningarna kring LNG-anläggningar har tillkommit i det nya direktivet.

Punkten 6 b behandlar tillhandahållandet av balanstjänster. Här sluter Svenska kraftnät avtal med de företag som tillhandahåller balanstjänster. Energimarknadsinspektionen ska godkänna balansavtalet. Enligt utredningens bedömning krävs inga förändringar i det svenska regelverket i denna del.

Punkten 6 c behandlar tillträde till gränsöverskridande infrastruktur inklusive förfaranden för kapacitetstilldelning och hantering av överbelastning. Vad gäller den svenska marknaden erbjuder Swedegas AB och E.ON Gas Sverige AB överföringstjänster i det nationella transmissionsnätet. Swedegas AB är det enda gasnät-företag i Sverige som innehar gränsöverskridande infrastruktur för naturgas. Enligt utredningens bedömning krävs inga förändringar i det svenska regelverket i denna del.

Vad gäller *punkten 7* ska enligt 6 kap. 4 § naturgaslagen den som bedriver överföring av naturgas eller innehar ett naturgaslager eller en förgasningsanläggning offentliggöra sin tariff. I 7 kap. 6 § naturgaslagen anges att den systemansvariga myndigheten ska offentliggöra de villkor som tillämpas i balansavtalen.

Nätföretagens anslutningsavgifter fastställs inte särskilt. Beträffande nätföretagens anslutningstariffer anges i naturgaslagen 6 kap. 1 § att anslutningspunktens geografiskt läge och den avtalade effekten i anslutningspunkten särskilt ska beaktas vid utformningen av en nättariff för anslutning samt att ledningsinnehavarens skäligena kostnader för anslutningen ska täckas. Därmed torde prin-

ciperna för en övergripande metod vara fastställda i förväg, varför inga förändringar i det svenska regelverket torde vara nödvändiga i denna del.

Punkten 8 rör incitament att öka bl.a. effektiviteten och främja integrationen. Energimarknadsinspektionens instruktion anger i 1 § punkten 9 att inspektionen ska se till att de regelverk och rutiner som myndigheten disponerar över är kostnadseffektiva och enkla för medborgare och företag. Inspektionen ska enligt 1 § punkten 8 även verka för en harmonisering av regelverk så att likvärdiga förutsättningar skapas på marknaderna för el och naturgas inom Norden och EU. Detta innebär att myndigheten har att beakta dessa aspekter inom hela sitt verksamhetsområde, dvs. även i de delar som rör fastställande eller godkännande av tariffer eller metoder och av balanstjänster. Enligt utredningens bedömning krävs inga förändringar i det svenska regelverket i denna del.

Punkten 9 rör situationer med överbelastning i de nationella näten och i sammanlänkningsnät. Enligt 10 kap. 3 § naturgaslagen får en tillsynsmyndighet meddela de förelägganden som behövs för att trygga efterlevnaden av de föreskrifter och villkor som omfattas av tillsynen. Energimarknadsinspektionen har i uppdrag att följa utvecklingen på naturgasmarknaden, vilket även torde omfatta att följa hur de sammanlänkningsnät hanteras med vilka det svenska nätet är kopplat till kringliggande nät. Sammantaget faller därmed övervakningen av punkten 9 på Energimarknadsinspektionen enligt gällande regelverk. Enligt utredningens bedömning krävs därmed inga förändringar i det svenska regelverket i denna del.

Punkten 10 rör möjligheterna att begära förändringar i naturgasnätsföretagens villkor m.m. Som ovan nämnts får en tillsynsmyndighet enligt 10 kap. 3 § naturgaslagen meddela de förelägganden som behövs för att trygga efterlevnaden av de föreskrifter och villkor som omfattas av tillsynen. Enligt utredningens bedömning krävs inga förändringar i det svenska regelverket i denna del.

Punkten 11 rör klagomål mot systemansvariga för överförings-, lagrings-, LNG- eller distributionssystemet vad avser deras skyldigheter enligt direktivet. I syfte att säkerställa att det svenska regelverket till fullo uppfyller direktivets krav i denna del bör bestämmelser införas i det svenska regelverket som klargör hanteringen av klagomålen enligt direktivet. Sådana bestämmelser om tvistlösning placeras lämpligen i naturgaslagen (2005:403). Bestämmelserna bör ange vilken typ av klagomål det gäller, de aktuella tidsfristerna samt att beslutet är bindande.

Punkten 12 rör varje berörd part som klagar på beslut om metoder eller tariffer. Tillsynsmyndighetens beslut kan överklagas vilket framgår av 11 kap. 4 § naturgaslagen. Enligt 23 § förvaltningslagen (1986:226) ska ett skriftligt överklagande ha inkommit till den myndighet som meddelade beslutet inom tre veckor från den dag då klaganden fick del av beslutet. Enligt utredningens bedömning krävs inga förändringar i det svenska regelverket i denna del.

Punkten 13 Med utgångspunkt från denna bestämmelse ska Konkurrensverket ansvara för den aktuella rapporteringen. Enligt utredningens bedömning krävs inga förändringar i det svenska regelverket i denna del utöver den som berörts tidigare under artikel 41 i förhållande till Konkurrensverkets uppgifter.

Punkten 14 motsvarar punkten 9 i artikel 25 i det tidigare direktivet. De bestämmelser som omfattas av punkten ansågs kunna hanteras genom befintliga åtgärder som skulle kunna användas om nätföretag röjde kommersiellt känsliga uppgifter som kommit dem till del. *Punkten 15* motsvarar den tidigare punkten 11 i artikel 25 i det tidigare direktivet. Enligt utredningens bedömning krävs inga förändringar i det svenska regelverket i dessa delar.

Punkten 16 anger att tillsynsmyndighetens beslut ska vara fullt motiverade för att medge domstolsprövning. Besluten ska vara tillgängliga för allmänheten samtidigt som den konfidentiella karaktären hos kommersiellt känsliga uppgifter ska bevaras. Den svenska offentlighetsprincipen säkerställer att tillsynsmyndighetens beslut är offentliga och därmed tillgängliga för allmänheten. Likaså ger bestämmelserna i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) inspektionen möjlighet att behandla relevanta uppgifter konfidentiellt. Enligt 20 § förvaltningslagen (1986:226) ska ett beslut varigenom en myndighet avgör ett ärende innehålla de skäl som har bestämt utgången, om ärendet avser myndighetsutövning mot någon enskild. Under vissa omständigheter kan skälen utelämnas, men myndigheten bör då på begäran av den som är part om möjligt upplysa honom om dem i efterhand. Det föreligger därmed inget behov av förändringar av det svenska regelverket.

Punkten 17 anger att det ska vara möjligt för en part som berörs av ett av tillsynsmyndighetens beslut att överklaga detta till ett oberoende organ. För svenskt vidkommande innebär detta att tillsynsmyndighetens beslut ska kunna överklagas till domstol. Av 11 kap. 4 § naturgaslagen framgår vilka beslut enligt naturgaslagens bestämmelser som kan överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Enligt utredningens bedömning krävs inga förändringar i det svenska regelverket i denna del.

8.10.4 Artikel 42 – Regelverk för gränsöverskridande frågor

Artikel 42 behandlar regelverket för gränsöverskridande frågor.

Artikeln stadgar i punkten 1 att tillsynsmyndigheterna ska nära samråda och samarbeta med varandra. De ska även bistå varandra och byrån med sådan information som krävs för att de ska kunna fullgöra sina uppgifter enligt detta direktiv. Den mottagande myndigheten ska säkerställa att den information som utbyts fortsatt ska ha samma grad av konfidentialitet som den som krävs av den myndighet som lämnade informationen.

I punkten 2 föreskrivs att tillsynsmyndigheterna ska samarbeta åtminstone regionalt för att främja följande syften. Samarbetet ska främja skapandet av operativa arrangemang för att möjliggöra en optimal näthantering. Det ska även främja gemensamma gasbörser och fördelningen av gränsöverskridande kapacitet. Dessutom ska samarbetet möjliggöra en tillräcklig grad av sammanlänkningskapacitet inom och mellan regioner, inklusive ny kapacitet. Syftet är att en effektiv konkurrens ska kunna utvecklas och att leveranssäkerheten ska förbättras både inom och mellan regioner (punkten a).

Vidare ska myndigheterna samordna utarbetandet av nätföreskrifter/nätverkskoder som gäller för relevanta transmissionsnät-företag och för andra marknadsaktörer (punkten b), samt samordna utarbetandet av regler för hantering av överbelastning (punkten c).

Punkten 3 slår fast att de nationella tillsynsmyndigheterna ska ha rätt att ingå samarbetsarrangemang med varandra i syfte att främja tillsynssamarbetet.

Punkten 4 anger att samarbetet enligt punkten 2 vid behov ska ske i nära samråd med andra berörda nationella myndigheter. Detta ska inte påverka deras specifika befogenheter.

Slutligen anges i punkten 5 att kommissionen under vissa förutsättningar får anta riktlinjer som anger i vilken utsträckning tillsynsmyndigheterna är skyldiga att samarbeta med varandra och med byrån. Detta ska då ske enligt kommittéförfarandet i artikel 51.3.

Bedömning

Energimarknadsinspektionen har i uppdrag att för Sveriges räkning delta i utvecklingen av marknaderna för el och naturgas inom Norden och EU, samt att arbeta med nordiska och övriga europeiska tillsynsmyndigheter i syfte att verka för en harmonisering av regelverket så att likvärdiga förutsättningar skapas på marknaden för el och naturgas inom Norden och EU. Detta framgår av inspektionens instruktion 1 § punkterna 7–8.

Frågor av gränsöverskridande karaktär på den svenska naturgasmarknaden hanteras gemensamt av Swedegas AB och Svenska kraftnät inom ramen för det delade systemansvaret. Utredningen föreslår ett fortsatt delat systemansvar inom ramen för en TSO-lösning i avvaktan på ytterligare utredning av hanteringen av systemansvaret. I detta avseende bedömer utredningen att det nya direktivet inte föranleder några ytterligare åtgärder för svenskt vidkommande.

Vad gäller bestämmelserna om konfidentialitet så kommer information mottagen från andra tillsynsmyndigheter oavsett om dessa befinner sig inom eller utom Sverige att falla in under de sekretessbestämmelser som finns i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). Härigenom ges möjlighet att sekretessbelägga uppgifter som rör enskilda företags ekonomiska förhållanden om det skulle vara till skada för de aktuella företagen om dessa röjs. Det kan dock finnas ett behov för de svenska tillsynsmyndigheterna att informera relevanta tillsynsmyndigheter i de nordiska och europeiska länder om de begränsningar som de svenska reglerna om offentlighet och sekretess innebär i detta sammanhang. Vad gäller den s.k. utrikessekretessen torde denna inte vara tillämplig i sådana fall som avser information som överförs mellan europeiska tillsynsmyndigheter, jfr offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

8.10.5 Artikel 43 – Överensstämmelse med riktlinjerna

Artikel 43 är ny och omfattar bestämmelser som rör överensstämmelse med riktlinjer.

Punkten 1 anger att varje tillsynsmyndighet samt kommissionen får begära ett yttrande från ACER rörande huruvida ett beslut som fattats av en tillsynsmyndighet överensstämmer med de riktlinjer

som avses i gasmarknadsdirektivet eller i gasförordningen (EG) nr 715/2009.

Punkten 2 anger att ACER har tre månader på sig att yttra sig. Yttrandet ska skickas till den tillsynsmyndighet som begärt att byrån ska yttra sig eller till kommissionen samt till den tillsynsmyndighet som fattat beslutet.

Enligt punkten 3 ska ACER informera kommissionen om den aktuella tillsynsmyndigheten inte följt byråns yttrande inom fyra månader.

Enligt punkten 4 får varje tillsynsmyndighet även informera kommissionen om den anser att ett beslut som fattats av en annan tillsynsmyndighet inte överensstämmer med de riktlinjer som avses i gasmarknadsdirektivet eller förordningen om villkor för tillträde till nät för gränsöverskridande handel med naturgas (EG) nr 715/2009. Detta gäller beslut som är relevanta för gränsöverskridande handel och ska ske inom två månader räknat från dagen för det beslutet.

Punkterna 5, 6 och 7 reglerar kommissionens tillsynsroll och förfarandet kring detta.

Punkten 5 anger att kommissionen får besluta att undersöka ärendet ytterligare om den finner att det beslut som fattats av en tillsynsmyndighet ger anledning till allvarliga tvivel beträffande dess förenlighet med de riktlinjer som avses i gasmarknadsdirektivet eller i förordningen (EG) nr 715/2009. Kommissionen ska uppmana tillsynsmyndigheten och parterna i förfarandet hos tillsynsmyndigheten att yttra sig. Kommissionen måste fatta beslut om ytterligare granskning av ett beslut inom två månader efter att ha informerats av ACER (enligt punkten 3) eller av en tillsynsmyndighet (enligt punkten 4). Om det sker på kommissionens eget initiativ har den tre månader på sig att fatta beslut om ytterligare granskning av beslutet.

Punkten 6 anger att om kommissionen beslutar att undersöka ärendet ytterligare har den 4 månader på sig att fatta ett slutligt beslut. Ett sådant beslut kan antingen innebära att kommissionen inte har några invändningar mot tillsynsmyndighetens beslut, eller att kommissionen begär att den berörda tillsynsmyndigheten ändrar eller återkallar sitt beslut på grund av att riktlinjerna inte följts.

Punkten 7 anger att om kommissionen inte fattar beslut att undersöka ärendet ytterligare eller inte fattar ett slutligt beslut

inom tidsgränserna i punkterna 5 respektive 6 anses kommissionen inte ha haft några invändningar mot tillsynsmyndighetens beslut.

Punkten 8 anger att tillsynsmyndigheten ska följa kommissionens beslut att återkalla beslutet inom två månader. Kommissionen ska informeras om detta.

Avslutningsvis fastslås i punkten 9 att kommissionen får anta riktlinjer för det förfarande som ska följas vid tillämpningen av denna artikel. Detta ska då ske enligt kommittéförfarandet i artikel 51.3.

Bedömning

Artikel 43 omfattar bestämmelser som möjliggör för varje tillsynsmyndighet samt kommissionen att begära att ACER yttrar sig om huruvida ett beslut som fattats av en tillsynsmyndighet överensstämmer med de riktlinjer som avses i detta direktiv eller i förordning (EG) nr 715/2009. Artikeln innehåller bestämmelser som anger hur processen ska fortgå samt vilka tidsgränser som gäller.

Vad som är av särskilt intresse att lyfta fram från det svenska regelverkets perspektiv är att om kommissionen finner att det beslut som fattats av en tillsynsmyndighet ger anledning till allvarliga tvivel beträffande dess förenlighet med de riktlinjer som avses i gasmarknadsdirektivet eller gasförordningen får kommissionen besluta att undersöka ärendet ytterligare. Som nämnts ovan kan kommissionen antingen själv initiera en sådan granskning, eller efter information från en tillsynsmyndighet eller om ACER informerar dem om att en tillsynsmyndighet inte inom fyra månader följt ett yttrande från ACER där byrån påpekat brister i överensstämmelsen i ett av tillsynsmyndighetens beslut. Kommissionens undersökning kan utmynna i att kommissionen fattar ett slutgiltigt beslut om att begära att den berörda tillsynsmyndigheten ändrar eller återkallar sitt beslut på grund av att riktlinjerna inte följts (punkten 6 b). Tillsynsmyndigheten ska följa kommissionens beslut att återkalla beslutet inom två månader och ska informera kommissionen om detta (punkten 8).

Punkterna 6 b och 8 är därmed problematiska ur ett svenskt perspektiv. För svenskt vidkommande omfattar förvaltningslagen bestämmelser som förbjuder att ett beslut som är till fördel för den enskilde ändras till nackdel för denne, under förutsättning att

beslutet vilar på icke vilseledande uppgifter. Syftet är att så långt som möjligt garantera att en enskild ska kunna lita till att ett gynnande beslut förblir giltigt när det vunnit laga kraft. Principen innebär även att bördan av ett eventuellt felaktigt beslut hamnar hos den myndighet som har att hantera den aktuella lagstiftningen snarare än hos den enskilde som är föremål för beslutet.

Gasmarknadsdirektivet saknar en absolut tidsgräns för hur lång tid efter att tillsynsmyndighetens beslut har fattats som det kan granskas av kommissionen för att bedöma dess överensstämmelse med riktlinjerna. Därmed skulle en sådan ordning kunna innebära osäkerhet under en i princip obegränsad tid för den enskilde. Därmed är det inte heller aktuellt att villkora de aktuella besluten med en hänvisning till att om kommissionen kommer till en annan slutsats än tillsynsmyndigheten kan besluten ändras eller återkallas.

Sammantaget är det utredningens bedömning att det inte vore förenligt med den svenska förvaltningslagen och de principer som ligger till grund för svenska förvaltningsbeslut att ändra ett beslut som gynnar en enskild när detta beslut vunnit laga kraft.

8.10.6 Artikel 44 – Bevarande av information

Artikel 44 är ny och behandlar bevarande av information.

Punkten 1 ställer upp ett krav på att medlemsstaterna ska kräva att naturgashandlarna håller relevanta uppgifter om samtliga transaktioner gällande gasleveransavtal och gasderivat med grossister och systemansvariga för överföringssystemet och systemansvariga för lagring och LNG tillgängliga för de nationella myndigheterna i fem år. Här ingår de nationella tillsynsmyndigheterna, de nationella konkurrensmyndigheterna och kommissionen. Uppgifterna ska vara relevanta för de berörda myndigheternas fullgörande av sina uppgifter.

Punkten 2 föreskriver vad uppgifterna ska omfatta. Uppgifterna ska innehålla information om relevanta transaktioner och omfatta uppgifter såsom löptid, tillhandahållande och fullgörande. Informationen ska även omfatta mängd, datum och tider för verkställande, transaktionspriser och metoder för att identifiera den berörda grossisten. Den ska även omfatta specificerad information om gasleveransavtal och gasderivat som inte fullgjorts.

I punkten 3 ges tillsynsmyndigheten möjlighet att besluta att göra delar av denna information tillgänglig för marknadsaktörer,

förutsatt att kommersiellt känslig information om enskilda marknadsaktörer eller individuella transaktioner inte lämnas ut. Detta gäller dock inte för information om finansiella instrument som omfattas av direktivet om marknader för finansiella instrument 2004/39/EG.

Punkten 4 ger kommissionen rätt att anta riktlinjer som fastställer metoder och villkor för bevarande av information liksom form och innehåll när det gäller de uppgifter som ska bevaras. Detta ska ske enligt kommittéförfarandet i artikel 51.3 i direktivet.

Punkten 5 innehåller bestämmelser om transaktioner avseende gasderivat mellan gashandlare å ena sidan och grossister och systemansvariga för överföringssystemet och systemansvariga för lagring och LNG å andra sidan. Här anges att denna artikel ska tillämpas först när kommissionen antagit riktlinjer i enlighet med punkten 4.

Punkten 6 anger en begränsning för tillämpningen av artikeln genom att föreskriva att bestämmelserna i artikeln inte får skapa ytterligare skyldigheter i förhållande till de myndigheter som avses i punkt 1 för de enheter som omfattas av direktiv 2004/39/EG.

Avslutningsvis anger punkten 7 att om de myndigheter som avses i punkt 1 behöver tillgång till de uppgifter som innehas av enheter som omfattas av direktiv 2004/39/EG ska de myndigheter som är ansvariga enligt det direktivet tillhandahålla de begärda uppgifterna.

Bedömning

Naturgaslagen och närliggande regelverk saknar bestämmelser som anger vilken typ av information som gashandelsföretag ska spara samt vilka myndigheter som ska ha tillgång till denna. Det finns dock andra regelverk som omfattar bestämmelser om vilken information som ett företag ska spara. Sådana bestämmelser finns främst i bokföringslagen (1999:1078), men även andra relaterade regelverk kan vara av intresse, samt i relevanta fall även det regelverk som styr de finansiella marknaderna, såsom lag (2007:528) om värdepappersmarknaden och förordning (2007:572) om värdepappersmarknaden.

Artikeln fastställer även att dess bestämmelser inte får skapa ytterligare skyldigheter i förhållande till de myndigheter som avses i punkten 1 för de företag som omfattas av direktivet om markna-

der för finansiella instrument 2004/39/EG. I det fall de myndigheter som övervakar de finansiella marknaderna har denna information ska den på begäran överlämnas till tillsynsmyndigheterna. För svenskt vidkommande omfattar Finansinspektionens tillsyn endast de gashandelsföretag som utgör värdepappersbolag och som erbjuder investeringstjänster åt andra än den egna koncernen. Dessa företag är skyldiga att dokumentera sin verksamhet, vilket omfattar i vart fall delar av den information som efterfrågas i gasmarknadsdirektivet.

Även bokföringslagen innehåller bestämmelser om de underlag som ska sparas som en del av företagets bokföring. Sådana underlag ska för närvarande sparas i tio år även om en förkortning av denna tid till sju år övervägs i vissa delar. Vad gäller bokföring utgör Bokföringsnämnden den myndighet som har huvudansvar för utvecklandet av god redovisningssed i företagets bokföring och offentlig redovisning samt utgör även statens expertorgan på området.

Det är utredningens uppfattning att det existerande regelverket uppfyller artikel 44.1 och 44.2 och syftet med dessa bestämmelser.

I detta sammanhang är det värt att notera att även artikel 20 i gasförordningen (EG) nr 715/2009 innehåller bestämmelser om bevarande av information.

I artikel 44.3 ges en möjlighet för tillsynsmyndigheten att bestämma vilket av det materialet som omnämns i artikel 44.1 och 44.2 som ska offentliggöras. Då det gäller den avreglerade delen av naturgasmarknaden och det inte bedöms föreligga några allvarliga problem med marknadens funktion i detta avseende är det utredningens uppfattning att det inte föreligger något behov av föreskriftsrätt för tillsynsmyndigheten i frågan. Punkten 1 i artikeln tar även upp de nationella konkurrensmyndigheterna. I detta sammanhang kan nämnas att Konkurrensverket enligt 5 kap. 1 § punkten 1 konkurrenslagen (2008: 579) får ålägga ett företag eller någon annan att tillhandahålla uppgifter, handlingar eller annat, som verket behöver för att fullgöra sina uppgifter enligt konkurrenslagen.

Enligt utredningens bedömning föranleder artikeln inga förändringar i det svenska regelverket.

8.11 Kapitel IX – Kundmarknader

Kapitel IX omfattar endast artikel 45 och behandlar kundmarknader.

8.11.1 Artikel 45 – Kundmarknader

Artikel 45 är ny och innehåller regler om hur medlemsstaterna ska underlätta utvecklingen av väl fungerande och transparenta kundmarknader för naturgas i gemenskapen. Medlemsstaterna ska se till att rollerna och ansvarsområdena för systemansvariga för överföringssystem, systemansvariga för distribution, gashandelsföretag och kunder, samt vid behov andra aktörer på marknaden, beskrivs med avseende på avtalsvillkor, åtaganden mot kunder, regler för utbyte av uppgifter och betalning, äganderätt till uppgifter och mätningsansvar.

I artikelns andra stycke stadgas att dessa regler ska offentliggöras och utformas i syfte att underlätta kundernas och gashandlarnas nättillträde och granskas av tillsynsmyndigheterna eller andra relevanta nationella myndigheter.

Bedömning

Artikel 45 anger att medlemsstaterna ska se till att rollerna och ansvarsområdena beskrivs vad gäller avtalsvillkor, åtaganden mot kunder, regler för utbyte av uppgifter och betalning, äganderätt till uppgifter och mätningsansvar. De aktörer som omfattas är systemansvariga för överföringssystem och distribution, gashandlare och kunder. Vid behov kan det även gälla andra aktörer.

Det svenska regelverket omfattar inte några bestämmelser som tilldelar någon myndighet ett särskilt ansvar för att sammanställa och offentliggöra rollbeskrivningar för gasmarknadens aktörer. Det är dock utredningens uppfattning att de aktuella uppgifterna ryms inom ramen för Energimarknadsinspektionens uppdrag enligt inspektionens instruktion. Det finns därmed inget behov av att ändra det befintliga regelverket.

För att tydliggöra direktivets intention i denna del kan man dock överväga att genom inspektionens regleringsbrev ge inspektionen i uppdrag att ta fram och offentliggöra de aktuella beskrivningarna. De uppdateringar av uppgifter och eventuellt andra

aktörer som därefter kan bli aktuella faller dock inom ramen för Energimarknadsinspektionens befintliga uppdrag enligt instruktionen.

8.12 Kapitel X – Slutbestämmelser

Kapitel X innehåller direktivets slutbestämmelser och omfattar artiklarna 46–56.

8.12.1 Artikel 46 – Skyddsåtgärder

Artikel 46 innehåller bestämmelser om skyddsåtgärder. Artikeln är oförändrad jämfört med det tidigare direktivet.

Enligt första punkten får en medlemsstat, i händelse av en plötslig kris på energimarknaden, eller om personers, anordningars eller anläggningars fysiska trygghet eller säkerhet hotas, eller om ett systems integritet hotas, vidta tillfälliga skyddsåtgärder.

I punkterna 2 och 3 anges hur omfattande åtgärderna i första punkten får vara samt hur medlemsstaterna ska gå till väga om sådana åtgärder vidtas.

Bedömning

Den svenska naturgaslagstiftningen innehåller inte några sådana bestämmelser som avses i artikel 46. Direktivet kräver inte heller att sådana bestämmelser införs. Det är utredningens uppfattning att artikeln inte kräver någon åtgärd i svensk lagstiftning.

8.12.2 Artikel 47 – Lika villkor

Artikel 47 är ny och innehåller bestämmelser om de åtgärder som medlemsstaterna kan vidta för att säkerställa lika villkor i enlighet med direktivet.

Enligt första punkten ska de åtgärder som medlemsstaterna vidtar för att säkerställa lika villkor i enlighet med direktivet vara förenliga med fördraget, särskilt med artikel 30 och med gemenskapslagstiftningen.

I andra punkten stadgas att de åtgärder som avses i första punkten ska vara proportionerliga, icke-diskriminerande och transparenta. Åtgärderna får bara vidtas efter anmälan till kommissionen och med kommissionens medgivande.

Enligt tredje punkten ska kommissionen reagera på den anmälan som avses i andra punkten inom två månader efter anmälan mottagande. Denna period ska börja dagen efter det att fullständig information har erhållits. Om kommissionen inte handlat inom denna tvåmånadersperiod, ska det anses att kommissionen inte har några invändningar mot de anmälda åtgärderna.

Bedömning

Bestämmelserna i punkterna 1 och 2 upprepar vad EU-fördraget stadgar och vad som gäller all lagstiftning inom EU som huvudregel. Inga åtgärder behöver vidtas särskilt för att säkerställa detta. Dock ska medlemsstaterna enligt andra meningen i punkten 2 först anmäla de åtgärder som de avser att vidta till kommissionen för att säkerställa lika villkor i enlighet med direktivet. Medlemsstaterna får sedan vidta åtgärderna efter kommissionens medgivande. Inte heller denna punkt i artikeln föranleder någon åtgärd.

8.12.3 Artikel 48 – Undantag när det gäller take-or-pay-åtaganden

Artikel 48 motsvaras av artikel 27 i det tidigare gasmarknadsdirektivet (2003/55/EG) samt artikel 25 i det första gasmarknadsdirektivet (98/30/EG). Artikeln 48 innehåller bestämmelser om undantag när det gäller s.k. take-or-pay-åtaganden. Artikeln innehåller bestämmelser som avser såväl förutsättningarna för att bevilja undantag som bestämmelser om förfarandet för att få sådana undantag beviljade.

Bedömning

Vid införlivandet av direktiv 98/30/EG införde Sverige bestämmelser i 3 kap. 3 § i då gällande naturgaslagen (2000:599) som reglerade möjligheten att få ett av regeringen beviljat undantag från kravet på tredje parts tillträde till ledningen. Ett sådant undantag kunde

beviljas om innehavaren av en naturgasledning hade gjort inköpsåtaganden i avtal om köp av naturgas och om naturgasföretaget fick, eller kunde antas få, allvarliga ekonomiska och finansiella svårigheter på grund av långsiktiga åtaganden som hade godkänts i ett eller flera avtal om köp av naturgas.

Dessa bestämmelser saknar motsvarighet i nu gällande naturgaslag eftersom något behov inte längre bedömdes föreligga av att reglera frågan.

8.12.4 Artikel 49 – Framväxande och enskilda marknader

Artikel 49 motsvaras av artikel 28 i det tidigare direktivet och innehåller bestämmelser om framväxande av enskilda marknader. Bestämmelserna gör det möjligt för en medlemsstat att få undantag från vissa av direktivets bestämmelser.

I den första punkten finns en undantagsbestämmelse som gäller de medlemsstater som inte är direkt anslutna till det sammanlänkade systemet. Det nya i punkten är att det i andra stycket finns bestämmelser som riktar sig till Cypern som får göra undantag från ett antal angivna artiklar.

I första punktens tredje stycke, som också är nytt, finns bestämmelser som riktar sig till Estland, Lettland och/eller Finland tills dess att någon av dessa medlemsstater direkt ansluts till någon annan medlemsstats sammanlänkade system, dock med undantag för Estland, Lettland; Litauen och Finland.

I andra och tredje punkten finns undantagsbestämmelser som gäller medlemsstater som uppfyller villkoren för att anses som en framväxande marknad. Nytt i andra punkten är att det finns bestämmelser som riktar sig till Cypern tills dess att Cypern inte längre räknas som en framväxande marknad.

En framväxande marknad är enligt definitionen i artikel 2.31 en medlemsstat i vilken den första kommersiella leveransen enligt det första långsiktiga avtalet för naturgasleveranser genomfördes för kortare tid än tio år sedan.

I fjärde och femte punkten finns bestämmelser som reglerar framväxande regioner. Om genomförandet av direktivet kan orsaka allvarliga problem inom ett visst geografiskt område kan, enligt fjärde punkten, medlemsstaterna ansöka om undantag från vissa bestämmelser i direktivet hos kommissionen. Femte punkten anger

de kriterier som ska beaktas då kommissionen prövar en ansökan om undantag. Den sjunde punkten riktar sig till kommissionen.

Bedömning

Sverige är direkt anslutet till det sammanlänkade systemet i Danmark. Bestämmelsen är därför inte tillämplig i Sverige.

En framväxande marknad är enligt definitionen i artikel 2.31 en medlemsstat i vilken den första kommersiella leveransen enligt det första långsiktiga avtalet för naturgasleveranser genomfördes för kortare tid än tio år sedan.

I Sverige genomfördes den första kommersiella leveransen för mer än tio år sedan. Bestämmelserna är därför inte tillämpliga för Sveriges del.

För det fall att det svenska naturgasnätet byggs ut till nya regioner blir bestämmelserna tillämpliga för svensk del. Sverige kan i en sådan situation ansöka om undantag från vissa bestämmelser i direktivet för att Sverige ska omfattas av bestämmelserna.

Den sjätte och åttonde punkten riktar sig till Cypern, Luxemburg och Malta respektive till Grekland.

8.12.5 Artikel 50 – Granskningsförfarande

Artikel 50 motsvaras av artikel 29 i det tidigare direktivet. Artikeln innehåller bestämmelser om granskningsförfarande. Enligt artikel 52.6 ska kommissionen senast den 1 januari 2006 ha lagt fram en detaljerad rapport för Europaparlamentet och rådet om framstegen när det gäller att skapa en inre marknad för gas. Om kommissionen i den rapporten drar slutsatsen att vissa skyldigheter som företag åläggs i enlighet med gasmarknadsdirektivet inte står i proportion till det mål som eftersträvas, får medlemsstaten av kommissionen anhålla om befrielse från kravet i fråga. Artikeln innehåller också bestämmelser om förfarandet vid en sådan begäran.

Bedömning

Det krävs inte någon åtgärd för att Sverige ska omfattas av bestämmelsen.

8.12.6 Artikel 51 – Kommitté

Artikel 51 motsvaras av artikel 30 i det tidigare direktivet. Artikel 51 innehåller bestämmelser om att kommissionen ska biträdas av en kommitté.

När det hänvisas till denna punkt ska artiklarna 3 och 7 i beslut 1999/468/EG tillämpas, med beaktande av artikel 8 i beslutet. Nytt i artikeln är att det när det hänvisas till denna punkt också artiklarna i 5 a.1–5 a.4 och 7 i beslut 1999/468/EG ska tillämpas med beaktande av bestämmelserna i artikel 8 i det beslutet.

Bedömning

Artikel 51 riktar sig till kommissionen och kräver därför ingen åtgärd för Sveriges del vid införlivande av direktivet.

8.12.7 Artikel 52 – Rapportering

Artikel 52 består av sex punkter och innehåller bestämmelser om rapportering. Artikel 52 motsvaras av artikel 31 i det tidigare direktivet men innehåller nya bestämmelser i punkten 1 tredje stycket samt punkterna tre, fyra och fem, i övrigt är artikeln oförändrad. Bestämmelsen riktar sig till kommissionen. I artikeln stadgas att kommissionen ska övervaka och se över tillämpningen av gasmarknadsdirektivet. Kommissionen ska också årligen lämna en övergripande rapportering om de framsteg som gjorts till Europaparlamentet och rådet. Rapporten ska omfatta det som närmare anges i artikel 52.

Nytt i första punktens tredje stycke är att kommissionen i rapporten, i samråd med Entso för gas (ENTSOG), även kan undersöka om det är möjligt att de systemansvariga för överföringssystem skapar en enda gemensam europeisk systemansvarig för överföringssystem.

Vidare stadgas i punkten tre, som är ny, att kommissionen senast den 3 mars 2013 ska rapportera till Europaparlamentet och rådet i vilken utsträckning kraven på åtskillnad enligt kapitel IV i direktivet med framgång har kunnat säkerställa fullt och effektivt oberoende för de oberoende systemansvariga för överföring, med faktisk och effektiv åtskillnad som riktmärke.

Enligt punkten fyra som är ny ska kommissionen i sin bedömning av åtskillnaden enligt punkten 3 särskilt beakta ett antal kriterier som räknas upp i punkten.

Enligt punkten 5 som också är ny, ska kommissionen lämna förslag till Europaparlamentet och rådet för att säkerställa fullt och effektivt oberoende för de systemansvariga för överföringssystemen senast den 3 mars 2014. Detta ska ske när så är lämpligt, eller särskilt för det fall det i den detaljerade rapporten som avses i punkt tre fastställs att villkoren i punkten 4 inte har säkerställts i praktiken.

Bedömning

Artikeln riktar sig till kommissionen och kräver därför ingen åtgärd för Sveriges del vid införlivandet av direktivet. De angivna rapporteringskraven innebär att Sverige kommer att behöva förse kommissionen med underlag.

8.12.8 Artikel 53 – Upphävanden

Artikel 53 innehåller bestämmelser om upphävande. Av bestämmelsen framgår att direktiv 2003/55/EG ska upphöra att gälla från och med den 3 mars 2011 utan att det påverkar medlemsstaternas förpliktelser när det gäller införlivande och implementering av nämnda direktiv. Hänvisningar till direktiv 2003/55/EG ska anses som hänvisningar till detta direktiv och ska läsas i enlighet med jämförelsetabellen i bilaga II.

8.12.9 Artikel 54 – Införlivanden

Artikel 54 innehåller bestämmelser om direktivets införlivande.

Av den första punkten framgår att medlemsstaterna ska sätta i kraft de lagar och andra författningar som är nödvändiga för att

följa direktivet senast den 3 mars 2011. Vidare framgår att medlemsstaterna genast ska underrätta kommissionen när detta skett. Det framgår också att bestämmelserna ska tillämpas från och med den 3 mars 2011, med undantag av artikel 11 (certifiering i förhållande till tredjeländer), som medlemsstaterna ska tillämpa från och med den 3 mars 2013. I första punktens tredje stycke anges hur medlemsstaterna ska gå till väga när de antar bestämmelserna i direktivet.

I den andra punkten, som är ny, anges att medlemsstaterna till kommissionen ska överlämna texten till de centrala bestämmelser i nationell lagstiftning som de antar inom det område som omfattas av detta direktiv.

Bedömning

Bestämmelserna innebär att Sveriges riksdag bör ha hunnit behandla de lagförslag som regeringen utarbetar så att de kan träda i kraft senast den 3 mars 2011.

8.12.10 Artikel 55 – I kraftträdande och 56 – Adressater

Artikel 55 och 56 innehåller bestämmelser om i kraftträdande av direktivet och om direktivets adressater.

Bedömning

Det behövs inte vidtas några särskilda lagstiftningsåtgärder med anledning av artiklarna.

8.13 Bilaga I

I bilaga I till det tredje gasmarknadsdirektivet finns bestämmelser om konsumentskyddsåtgärder. Bilagan överensstämmer till stor del med bilaga A i direktiv 2003/55/EG. På några punkter har dock kraven på medlemsstaterna skärpts och det finns även några helt nya skrivningar.

Bilagan har rubriken *Konsumentskyddsåtgärder*, men i bilagan används omväxlande termerna konsument och kund. Termen kund

är definierad i direktivet och avser ”grossist eller slutförbrukare av naturgas samt naturgasföretag som köper naturgas” (art. 2.24). Begreppet konsument är däremot inte definierat i direktivet, men innebörden av termen konsument är att skilja de slutförbrukare som är fysiska personer och använder naturgas utanför näringsverksamhet från juridiska personer (företag). Med hushållskund avses enligt direktivet ”kund som köper naturgas för sin egen hushållsförbrukning” (art. 2.25). I linje med direktivets intentioner ligger att skydda gaskonsumenter i högre utsträckning än de som driver näringsverksamhet. Utredningen tolkar mot bakgrund av direktivets intentioner bilaga I som att den syftar till att ge gaskonsumenterna ett utökat skydd.

8.13.1 Punkten 1 a) – Rätt till avtal med sin naturgasleverantör

Punkten a) stadgar att konsumenten har rätt till ett avtal med sin gashandlare och i punkten listas vad som ska framgå av ett sådant avtal. Direktivet föreskriver att avtalsvillkoren ska vara skäliga och kända på förhand. Information om avtalsvillkoren bör under alla omständigheter ges innan avtalet ingås eller bekräftas. Om avtal ingås genom en mellanhand ska de upplysningar som avses i denna punkt också tillhandahållas av denne innan avtalet ingås.

I femte strecksatsen har en ny skrivning införts. Den innebär att det av avtalet ska framgå om det finns en eventuell rätt för konsumenten att frånträda sitt avtal med gashandlaren utan kostnad. Tidigare stod ”eventuellt rätt till frånträde”. Det nya är således att det ska framgå om konsumenten kan frånträda sitt avtal utan kostnad. Av bilagan framgår dock inte om det handlar om frånträde under pågående avtalstid eller då avtalstiden löpt ut.

Sist i sjätte strecksatsen har följande tillägg gjorts; ”även i händelse av inkorrekt eller försenad fakturering”. I övrigt beskriver meningen villkoren för att få ersättning och återbetalning i de fall tjänsterna inte håller angiven kvalitet. Direktivet stadgar att det av avtalet ska framgå om villkoren för ersättning då gashandlaren fakturerat för sent eller inkorrekt (t.ex. använt fel mätvärden eller fel pris).

Bedömning

Trots att naturgaslagen saknar bestämmelser som anger vad ett avtal mellan gasleverantören och konsumenten ska innehålla fungerar den svenska gasmarknaden enligt direktivets intentioner i denna del. Konsumentverket utarbetar tillsammans med marknadens aktörer, representerade genom branschorganisationen Svenska Gasföreningen, allmänna avtalsvillkor för försäljning av gas till konsumenter. Allmänna avtalsvillkor är dock inte tvingande för parterna. Utredningen gör bedömningen att de allmänna avtalsvillkoren inte räcker för att uppfylla kraven på införlivande av direktivet. Mot bakgrund av att det är fråga om konsumentskyddsåtgärder bör reglering huvudsakligen ske i lag. Det finns däremot inte någon anledning att förändra den etablerade praxis som de allmänna avtalsvillkoren bidragit till i de fall de uppfyller direktivets krav.

Avtalsvillkorens skälighet kan prövas enligt 36 § avtalslagen och avtalsvillkorlagen varför detta inte behöver behandlas närmare i denna utredning (lag [1915:218] om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område [avtalslagen] samt lag [1994:1512] om avtalsvillkor i konsumentförhållanden).

8.13.2 Punkten 1 b) – Ändring av avtalsvillkor

I punkten b) regleras ändring av avtalsvillkor. I punkten anges att underrättelse om varje avsikt att ändra avtalsvillkoren ska ske i god tid och att gashandlaren i samband med denna underrättelse ska upplysa kunderna om att de har rätt att frånträda avtalet.

Gashandlarna ska på ett tydligt och lättbegripligt sätt underrätta sina kunder om varje avgiftshöjning. Detta ska ske vid lämplig tidpunkt som inte infaller senare än en normal faktureringsperiod efter det att höjningen trätt i kraft. Medlemsstaterna ska se till att konsumenten har möjlighet att frånträda ett avtal om de inte godtar de nya villkor som gashandlaren meddelat. I direktivet är termen ”tjänsteleverantör” utbytt mot ”gashandlare” och frasen ”ett tydligt och lättbegripligt sätt” har lagts till som förstärkning.

Bedömning

Samma resonemang som under punkten 1 a) kan appliceras på denna punkt. Utredningens bedömning blir därför att även punkten 1 b) bör införas i naturgaslagen. I de allmänna avtalsvillkoren anges att uppsägningstiden ska vara en månad om inte annat har avtalats. En del gashandelsföretag har valt att tillämpa längre uppsägningstider. Det är därför viktigt att regleringen tillförsäkrar konsumenterna med s.k. tillsvidareavtal rätt att kunna frånträda sitt avtal vid avtalsvillkorsförändringar av betydelse.

8.13.3 Punkten 1 c) – Transparent information

Punkten 1 c) avser såväl gasleverantörer som företag som bedriver naturgasnätverksamhet. Enligt denna punkt ska konsumenten ha tillgång till klar och tydlig information om priser, tariffer och standardvillkor för tillgång till och utnyttjande av naturgastjänster.

Bedömning

Punkten 1 c) är oförändrad jämfört med det tidigare direktivet, 2003/55/EG, och kan anses genomförd genom prisinformationslagen (2004:347), distans- och hemförsäljningslagen (2005:59) och naturgaslagen (2005:403). Prisinformationslagen har till uppgift att främja god prisinformation till konsumenterna. Enligt 10 § prisinformationslagen ska prisinformationen vara korrekt och tydlig. Ingås avtalet på distans gäller enligt 2 kap. 6 § distans- och hemförsäljningslagen att näringsidkaren ska informera om priset innan avtalet ingås.

8.13.4 Punkten 1 d) – Ett brett val av betalningssätt

I punkten 1 d) anges att konsumenterna ska tillförsäkras ett brett urval av betalningssätt som inte får medföra oskälig diskriminering mellan olika kunder. Systemen för förskottsbetalningar ska vara rättvisa och adekvata och återspegla den sannolika gasförbrukningen. Alla skillnader i villkor och bestämmelser ska motsvara gashandlarnas kostnader för de olika betalningssystemen. De allmänna avtalsvillkoren ska vara skäliga och transparenta. De ska

meddelas på ett klart och lättbegripligt språk och får inte omfatta sådana hinder för konsumenters utövande av sina rättigheter som inte följer direkt av avtalet, t.ex. genom att avtalen är onödigt omfattande. Kunderna ska skyddas mot oskäligen eller vilseledande försäljningsmetoder.

Bedömning

De allmänna avtalsvillkoren reglerar förskottsbetalningar. Erfarenheterna från den svenska marknaden i stort visar att de olika sätten för betalning av varor, tjänster och nyttigheter är väl utvecklade. Vad gäller diskriminering av kunder med utgångspunkt från valt betalningssätt så saknas en direkt reglering i svensk lagstiftning. För gasleveranser där kunden kan välja leverantör utifrån kriterier såsom vilka avgifter som tillkommer kan det möjligtvis hävdas att marknadsaktörer sköter regleringen av detta, trots avsaknad av ett bakomliggande regelverk. Direktivet ställer dock krav på en reglering av detta och mot denna bakgrund bedömer utredningen att naturgaslagen bör tillföras regler om förskottsbetalning och om förbud mot diskriminering på grund av valt betalningssätt. Naturgashandelsföretaget ska dock ha rätt att ta ut skäliga kostnader som motsvarar de olika betalningssätten.

Kravet på de allmänna avtalsvillkoren och skyddet mot oskäligen och vilseledande försäljningsmetoder får anses omhändertaget av annan lagstiftning. Förbud mot denna typ av metoder finns i marknadsföringslagen (2008:486). Enligt 5 § marknadsföringslagen ska marknadsföring stämma överens med god marknadsföringssed. Marknadsföring som strider mot god marknadsföringssed är, enligt 6 §, otillbörlig om den i märkbar mån påverkar eller sannolikt påverkar mottagarens förmåga att fatta ett välgrundat affärsbeslut. Marknadsföring är otillbörlig om den är aggressiv (7 §) eller vilseledande (8 §). Det finns således ett skydd mot otillbörlig marknadsföring i svensk lagstiftning. Även 36 § avtalslagen är relevant i sammanhanget då ett avtal kan anses oskäligt på grund av omständigheter vid avtalets tillkomst.

8.13.5 Punkten 1 e) – Möjlighet att byta gasleverantör utan kostnad

Enligt punkten 1 e) ska möjligheten att byta gashandlare utan kostnad anges i kundernas avtal med sin gashandlare. I punkten 1 e) liksom i punkten 1 a) femte strecksatsen går det inte att utläsa om bytet ska kunna ske utan kostnad under pågående avtalstid.

Bedömning

Det vore inte rimligt och dessutom helt främmande för den allmänna avtalsrätten, om en gaskonsument skulle kunna avbryta ett tidsbestämt avtal i förtid utan att ersätta gasleverantören för avtalsbrottet. Därutöver skulle det påverka gasleverantörernas incitament att erbjuda tidsbestämda avtal, vilket skulle minska det tillgängliga urvalet av kontrakt och leverantörer på naturgasmarknaden.

I punkten 1 a) anges att det av avtalet ska framgå om det är möjligt att bryta avtalet i förtid. Det kan vara rimligt att principerna för att beräkna kostnaden för ett sådant brytande av avtalet i förtid ska framgå av avtalet. I de allmänna avtalsvillkoren punkt 5.8 finns föreskrivet vad som ska gälla i det fall en konsument som ingått ett tidsbestämt avtal bryter detta i förtid utan att grund för att häva avtalet föreligger. Konsumenten ska då ersätta den tidigare naturgasleverantören för vad företaget kan visa att det förlorar under avtalets återstående löptid. Utredningen menar att det är rimligt att gasleverantören visar den skada han lidit och att konsumenten får betala skadan då ett avtal bryts i förtid. Då allmänna avtalsvillkor inte är tvingande bör samma regler införas i naturgaslagen. Det ska dock vara upp till gashandelsföretaget att välja om det vill ta ut full ersättning, varför regeln bör vara en maximiregel. Det innebär att naturgasleverantören som mest får ta ut vad denne har förlorat på att avtalet brutits i förtid. Det ger även företaget ett skydd genom reglering om att företaget faktiskt har rätt till ersättning från konsumenten som är baserad på visad skada och inte är skönsmässig uppskattad.

När det gäller byte då det är avtalsrättsligt möjligt ska detta enligt direktivet ske utan kostnad för konsumenten. Hur gasleverantören och naturgasnätföretaget löser ersättningsfrågan sammellan berörs inte i direktivet och föreslås heller inte regleras i lag.

Dock ska varje företag bära sina kostnader, vilket är särskilt viktigt då det handlar om närstående företag (vertikalt integrerade).

8.13.6 Punkten 1 f) – Mekanismer för tvistlösning

Punkten 1 f) behandlar rätten för konsumenten att få tillgång till transparenta, okomplicerade och billiga förfaranden för behandling av sina klagomål. Punkten föreskriver konsumentens rätt till en god standard på såväl tillhandahållandet av tjänsten som behandling av klagomål från sin gashandlares och sitt gasnätsföretags sida. Det ska finnas tillgång till tvistlösning utanför domstol (extrajudiciella). Tvistlösningsförfarandet ska vara snabbt och ska helst ske inom tre månader. Det ska i vissa fall innefatta ett system för återbetalning och/eller ersättning. Kommissionens rekommendation 98/257/EG av den 30 mars 1998 om principer som ska tillämpas på de instanser som är ansvariga för förfaranden för reglering av konsumenttvister utanför domstol ska i möjligaste mån ligga till grund för förfarandena. Kravet på mekanismer för tvistlösning återfinns också i direktivets artikel 3.3 samt 3.13. I den sistnämnda punkten åläggs medlemsstaterna att se till att det finns en oberoende mekanism, exempelvis i form av en energiombudsman eller ett konsumentorgan, för att säkerställa effektiv behandling av klagomål och tvistlösning utanför domstol.

Bedömning

Punkten föreskriver inledningsvis en skyldighet för naturgasleverantörer och naturgasnätsföretag att hantera konsumenternas klagomål på ett kvalitativt sätt. Företagen ska ta emot konsumenternas klagomål och tillsynsmyndigheten har också i direktivet artikel 41.1 (j) ålagts en skyldighet att övervaka konsumenternas klagomål. Det pågår ett arbete inom Europeiska kommissionen för att ta fram harmoniserade metoder att hantera och rapportera konsumentklagomål. Syftet är att man ska kunna göra jämförelser inom hela unionen. ERGEG har bidragit med ett klassificeringssystem för energisektorn (Public Consultation on Draft Advice on Customer Complaint Handling, Reporting and Classification, Ref: E09-CEM-26-03 17 september 2009). På sikt kan det således komma att krävas att företagens hantering av konsumentklagomål

systematiseras och harmoniseras. Kravet på hantering av konsumenternas klagomål fanns även i förra gasmarknadsdirektivet men skyldigheten för tillsynsmyndigheten att övervaka dem är ny. Därför krävs reglering av företagens skyldighet dels att hantera klagomål, dels att lämna ut uppgifter om detta till tillsynsmyndigheten.

Punkten föreskriver vidare en rätt till tvistlösning för konsumenten. Denna rättighet är i princip oförändrad i förhållande till det förra gasmarknadsdirektivet. I det direktivet fanns bestämmelser i artikel 3.3 och i bilaga A punkten 1 f) angående konsumentens rätt till tvistlösning. I artikel 3.3 räknades ett antal åtgärder upp som medlemsstaterna skulle vidta för att skydda slutförbrukare av naturgas. Bland dessa fanns ”mekanismer för tvistlösning” med. I det nya direktivets artikel 3 finns kravet på mekanismer för tvistlösning med på två ställen. Dels artikel 3.3 som motsvarar den gamla artikeln med en uppräknning av olika åtgärder att skydda slutförbrukarna, dels artikel 3.13 som talar om att medlemsstaterna ska se till att det finns en ”oberoende mekanism till exempel i form av en energiombudsman eller ett konsumentorgan för att säkerställa effektiv behandling av klagomål och tvistlösning utanför domstol”.

I bilaga I återfinns vidare bestämmelser om att konsumenterna ska ha tillgång till tvistlösning på ett enkelt sätt utanför domstol. Tvisterna ska lösas snabbt och rättvist, helst inom tre månader och när det är befogat ska de inbegripa system för återbetalning och/eller ersättning. Detta tvistlösningsförfarande bör följa de principer som anges i kommissionens rekommendation 98/257/EG av den 30 mars 1998 om principer som ska tillämpas på de instanser som är ansvariga för förfaranden för reglering av konsumenttvister utanför domstol. I princip samma lydelse fanns i det gamla direktivets bilaga A punkten f). Det nya är att tvisten helst bör lösas inom tre månader.

Vid införlivandet av förra direktivet menade den dåvarande utredningen att Energimyndigheten, som var tillsynsmyndighet då, utövade tillsyn över naturgaslagens bestämmelser och föreskrifter och villkor som meddelats med stöd av lagen.

Utredningen konstaterade också att Allmänna reklamationsnämnden kan pröva tvister mellan konsumenter och naturgasleverantörer. Därtill måste värdet av det som yrkas överstiga 1 000 kronor. Utredningen kom till slutsatsen att något ytterligare

inte behövdes göra utan att bestämmelsen i direktivet var genomfört.

Det som skiljer från det gamla direktivet är att konsumentfrågorna står i fokus vid genomförandet av detta direktiv och att viss förstärkande text tillkommit. Gränsen för värdet av det som yrkas hos ARN har höjts till 2 000 kr. Utredningen konstaterar dock att det inte finns någon anledning att göra någon annan bedömning än den som gjordes vid genomförandet av det förra direktivet. Det nya direktivet ålägger tillsynsmyndigheten en tvistlösande uppgift där naturgasmarknadens parter kan vända sig till myndigheten om de har en tvist med ett naturgasnätföretag. Det stärker också konsumentens möjlighet att få hjälp. Vidare föreslår utredningen att företagen ska hantera konsumenternas klagomål på ett kvalitativt sätt och tillsynsmyndigheten ska övervaka denna hantering.

8.13.7 Punkten 1 g) – Information

Enligt punkten 1 g) har kunder som är anslutna till naturgassystemet rätt till information om sina rättigheter att enligt tillämplig nationell lagstiftning få tillgång till naturgas av en bestämd kvalitet till rimliga priser.

Bedömning

Bestämmelsen motsvaras av Bilaga A punkten g i direktiv 2003/54/EG och är oförändrad. Artikeln föranleder ingen åtgärd.

8.13.8 Punkten 1 h) – Tillgång till förbrukningsuppgifter och punkten 1 i) – Information om faktisk gasförbrukning

I punkten 1 h) föreskrivs att konsumenterna ska tillförsäkras tillgång till sina förbrukningsuppgifter. Samma typ av skrivningar återfinns i artikel 3.6 b. Den part som ansvarar för hanteringen av uppgifterna ska vara skyldig att lämna ut dessa till ett företag med leveranstillstånd. Medlemsstaterna ska fastställa dels uppgifternas format, dels ett förfarande för gashandlare och konsumenter för att få tillgång till uppgifterna.

I punkten 1 i) slås fast att konsumenten ska ha rätt till klar och tydlig information om den faktiska gasförbrukningen och faktiska

kostnader tillräckligt ofta för att de ska kunna reglera sin egen gasförbrukning. Vidare ska information lämnas inom rimlig tid med hänsyn till kapaciteten på kundens mätutrustning och det aktuella gasavtalet. Hänsyn ska tas till en sådan åtgärds kostnads-effektivitet och konsumenten ska inte behöva betala ytterligare för denna tjänst.

Bedömning

Punkterna 1 h) och 1 i) ligger nära varandra och behandlas därför i ett sammanhang. I Sverige är det den som bedriver överföring av naturgas som ansvarar för hantering av mätuppgifterna. Punkten h) torde ta sikte på att gasleverantören ska få tillgång till förbrukningsuppgifterna för en kund som företaget har leveransavtal med. Syftet är därmed att förhindra att en leverantör som är närstående till nätföretaget får fördelar. Punkten 1 i) behandlar rätten för konsumenten att själv ta del av uppgifter kring sin gasförbrukning tillräckligt ofta vilket ska tolkas som att konsumenten ska få informationen minst en gång per månad.⁵

I Energimarknadsinspektionens föreskrifter och allmänna råd om mätning och rapportering av överförd naturgas samt anmälan om leverans och balansansvar (EIFS 2008:1) föreskrivs hur mätning och rapportering ska gå till och vilket format som ska användas. Nätföretagen rapporterar mätvärdena till gasleverantören genom ett system för elektroniskt datautbyte (Ediel) vid avläsning och vid leverantörsbyte. Det finns tidsfrister för detta i föreskriften.

I direktivet anges inget om hur ofta konsumenten ska kunna få ut sina förbrukningsuppgifter, men "tillgång" kan tolkas som att konsumenten har rätt att få sina förbrukningsuppgifter så ofta konsumenten önskar. I efterföljande punkt stadgas att gaskonsumenten ska ha informationen "tillräckligt ofta" för att kunna reglera sin gasförbrukning. Direktivet definierar inte heller hur ofta "tillräckligt ofta" är. Mot bakgrund av det övergripande målet med energieffektivisering bör dock tolkningen inte göras alltför vid.

En förutsättning för att nätföretaget, som är den part som hanterar mätvärdena i Sverige, ska kunna lämna ut förbruknings-

---

⁵ Commission Staff Working Paper, Interpretative Note on Directive 2009/72/EC Concerning Common Rules for the Internal Market in Electricity And Directive 2009/73/EC Concerning Common Rules for the Internal Market in Natural Gas – Retail Markets.

uppgifter är att de finns tillgängliga hos denne. Hur mätvärden hämtas hem varierar mellan olika nätföretag, allt beroende på det system för mätning som företaget valt. Direktivet slår fast att kapaciteten hos kundens mätutrustning ska beaktas vid bestämmandet av vad som utgör en rimlig tidsfrist. Således torde ett företag som inte hämtar hem förbrukningsuppgifterna oftare än en gång per månad inte heller behöva lämna ut dem oftare. Direktivets krav på att konsumenten ska ha information om sin gasförbrukning ”tillräckligt ofta” ska tolkas som att konsumenten ska få informationen en gång per månad.⁶ Om avläsningsintervallen kortas i framtiden kan det finnas behov av att se till att konsumenten ges en kontinuerlig tillgång till sina förbrukningsuppgifter för att åstadkomma de energieffektiviseringseffekter som en sådan reform syftar till. Konsumenternas tillgång till uppgifterna torde kunna hanteras med hjälp av Internet för de flesta kunder. Det kan dock medföra en investeringskostnad för nätföretagen.

8.13.9 Punkten 1 j) – Slutavräkning

Punkten j) föreskriver att slutavräkning vid byte av gasleverantör ska ha genomförts inom sex veckor efter det att byte skett.

Bedömning

För den svenska naturgasmarknaden måste avläsning ske vid leverantörsbyten. Mot bakgrund härav torde slutavräkning inom sex veckor inte vara något problem att åstadkomma. Gränsen för slutavräkning bör dock regleras till sex veckor i samband med överynen av tiden för byte av gasleverantör inom tre veckor.

8.13.10 Punkten 2 – Smarta mätare

I punkten två som är ny, stadgas att medlemsstaterna ska se till att system med smarta mätare som hjälper konsumenterna att aktivt medverka på gasmarknaden genomförs. Genomförandet av dessa mätsystem kan göras till föremål för en ekonomisk bedömning av de kostnader och den nytta de smarta mätarna för med sig för såväl

---

⁶ Samma källa.

marknaden som för konsumenten. En sådan bedömning ska vara gjord senast den 3 september 2012. I bedömningen kan det också utredas vilka smarta mätare som är ekonomiskt rimliga och kostnadseffektiva.

Slutligen ska en bedömning ske av vilken tidsfrist som är rimlig för mätarnas distribution. Med utgångspunkt i denna bedömning ska medlemsstaterna, eller ett behörigt organ som de utser, ta fram en tidsplan med ett mål för genomförandet av system med smarta mätare.

Vidare ska medlemsstaterna, eller en behörig myndighet som de utser, se till att de mätarsystem som ska tas i bruk på deras territorier är driftskompatibla samt ta vederbörlig hänsyn till lämpliga standarder och bästa praxis samt vikten av att det utvecklas en gemensam marknad för naturgas.

Bedömning

Det pågår för närvarande arbete inom EU för att enas om en gemensam definition av smarta mätare. ERGEG publicerade i oktober 2009 en ”Status Review”⁷ i vilken det konstateras att det saknas en gemensam definition av smarta mätare inom EU och även i många av medlemsländerna, däribland Sverige.

Mot bakgrund av att det saknas en definition av vad smarta mätare innebär är det dock i dagsläget inte möjligt för utredningen att ange hur stor andel av de befintliga mätarna som kan anses som smarta mätare i direktivets mening. Kravet i punkten 2 är för närvarande inte föremål för lagstiftning utan det avses ske först efter en eventuell ekonomisk bedömning och då det finns en gemensam definition av smarta mätare. Regeringen bör därför ge Energimarknadsinspektionen i uppdrag att genomföra en sådan studie när de standardkrav som kommer att läggas fast inom EU är klara. Energimarknadsinspektionen kan därefter återkomma med förslag till regeringen i frågan.

---

⁷ Status Review on Regulatory Aspects of Smart Metering (Electricity and Gas) as of May 2009.

9 Överväganden och förslag – gasmarknadsdirektivet

9.1 Konsumentrelaterade frågeställningar

9.1.1 Avtal mellan konsumenten och naturgasleverantören

Förslag: Bestämmelser om konsumentens rätt till avtal med sin naturgasleverantör och vad ett sådant avtal ska innehålla förs in i naturgaslagen. Ett avtal ska innehålla grundläggande information om naturgashandlarens namn och adress och telefonnummer, de tjänster som avtalet rör och datum när avtalet ingåtts. Dessutom ska det framgå hur naturgasföretaget informerar om aktuella priser, avtalets löptid och hur avtalet kan förlängas eller sägas upp. Principen för hur kostnaden för att avbryta avtalet i förtid ska beräknas ska också framgå av avtalet. Vidare ska villkoren för ersättning och återbetalning om faktureringen varit försenad eller preliminär i större utsträckning än tillåtet framgå av avtalet. Av avtalet ska också framgå hur konsumenten kan inleda det tvistlösningsförfarande som ska finnas tillgängligt. Information om avtalets innehåll ska lämnas senast då avtalet ingås.

Information om konsumentens rättigheter ska också finnas tydligt angiven på naturgasföretagens webbplatser.

En bestämmelse förs också in i naturgaslagen som förbjuder diskriminerande avtalsvillkor beroende av valt betalningssätt samt regler om förskottsbetalning.

Bestämmelserna i bilaga I, punkten 1 a) av direktiv 2009/73/EG är inte reglerade i Sverige i dag. Svenska Gasföreningen och Konsumentverket har dock utarbetat allmänna avtalsvillkor där direktivets bestämmelser i stort finns upptagna. Bestämmelserna tillämpas således av många aktörer i dag. Det finns dock ingen lagstadgad

skyldighet att använda standardvillkor på området. Därmed bör direktivets bestämmelser föras in i lag, förordning eller föreskrift för att Sverige ska kunna anses ha genomfört direktivet. Här är det fråga om att reglera ett konsumentskydd vilket starkt talar för reglering i lag. De allmänna avtalsvillkoren kommer fortsatt att ha en viktig uppgift att fylla, även om många bestämmelser förs in i lag. Sådana avtalsvillkor kan t.ex. reglera andra förhållanden än vad lagen gör.

Kravet på att det ska finnas ett avtal innebär dock inte att avtalet måste vara skriftligt. I de allmänna avtalsvillkoren finns regler om att en skriftlig bekräftelse på att avtal ingåtts och avtalets innehåll ska tillställas konsumenten. I svensk rätt är huvudregeln att avtal inte behöver vara skriftliga. Saknas skriftligt avtal och parterna är oeniga om vad som avtalats måste parterna bevisa vad som överenskommits. Den som författar ett avtal står risken för eventuella otydligheter i avtalet. Detta innebär i praktiken att om ett skriftligt avtal inte föreligger torde åtminstone en skriftlig bekräftelse av avtalet lämnas till konsumenten.

Det är dock viktigt att det på ett lättförståeligt sätt framgår av avtalet hur detta kan förlängas eller sägs upp. Vidare ska villkoren för ersättning och återbetalning om tjänsterna inte håller förväntad kvalitet samt om faktureringen varit försenad eller preliminär i större utsträckning än tillåtet framgå av avtalet.

Av avtalet ska också framgå principerna för hur man ska beräkna vad det kommer att kosta konsumenten att frånträda ett avtal innan avtalstiden gått ut. Av direktivet framgår att det finns en önskan att det ska vara möjligt att avbryta ett avtal om köp av naturgas i förtid. Detta kan främja såväl konkurrensen som ge positiva effekter för miljön (jfr direktivets ingress punkt 39). Dock måste naturgasleverantören kunna få en skälig ersättning för ett förtida avbrytande av avtalet som bör motsvara högst det belopp som denne kan förvänta sig att förlora till följd av att avtalet upphör i förtid. Principerna för hur denna förlust beräknas ska parterna ha kommit överens om innan avtalet ingås. Syftet är att konsumenten enkelt ska kunna ta reda på vad det kostar att bryta ett tidsbestämt avtal vid en viss tidpunkt.

Förbudet mot diskriminerande avtalsvillkor som hänför sig till det betalningssätt som konsumenten valt vänder sig till såväl gasleverantörer som gasnätsföretag. Erfarenheten av den svenska marknaden i stort visar att de olika betalningsmetoderna, dvs. sätten att betala, vid köp av varor, tjänster och nyttigheter är väl utvecklade i Sverige. Det finns dock inte någon reglering i svensk rätt som

uttryckligen avser sättet för betalning av gas. Skillnader i kostnader för de olika betalningssätten kan således förekomma, men naturgasföretagen får inte styra mot ett visst betalningssätt genom diskriminering mellan dem. Bestämmelsen innebär inte att naturgasleverantörerna eller naturgasnätföretagen är förhindrade att ta ut differentierade avgifter som motsvarar de merkostnader de har för ett visst valt betalningssätt.

Utredningen föreslår därför att ett förbud mot diskriminerande avtalsvillkor hänförligt till det betalningssätt som konsumenten valt ska införas i naturgaslagen.

9.1.2 Ändrade avtalsvillkor

Förslag: Bestämmelser om konsumentens rättigheter vid ändring av villkor i gashandelsavtalet förs in i naturgaslagen. Konsumenterna bör tillförsäkras möjlighet att utan kostnad frånträda ett avtal som inte är bundet i tid då avtalsvillkoren ändras till nackdel för konsumenten. Ett tidsbestämt avtal torde inte kunna ändras utan att parterna är eniga om ändringen varför regeln snarast gäller avtal som inte är bundna i tid. Genom att föreskriva att underrättelse om avtalsvillkorsändring ska ske i god tid samt att avtalsvillkoret inte får börja gälla i det fall konsumenten valt att säga upp avtalet på grund av villkorsändringen tillförsäkras konsumenten ett skydd mot oönskade ändringar. Ett krav är dock att konsumenten inom tre veckor från det att denne fått kännedom om avtalsvillkorsändringen ingår ett nytt avtal och därmed frånträder det gamla avtalet. Om så inte sker kvarstår avtalsförhållandet och villkorsändringen träder i kraft. Avtalad uppsägningstid ska beaktas.

Naturgaslagen reglerar inte konsumentens rättigheter vid ändring av avtalsvillkor. De allmänna avtalsvillkoren för försäljning av naturgas till konsumenter stadgar vad som gäller vid ändring av naturgasleverantörens priser. Enligt dessa ska konsumenten få underrättelse minst 15 dagar innan prisändringen träder i kraft. Med underrättelse avses antingen ett särskilt meddelande till konsument, annonsering i dagspress eller via naturgasleverantörens webbplats. Den dagstidning som annonseringen sker i ska vara den med störst spridning i den kommun där leveransen sker. Det är dock av stor vikt att

konsumenten kan reagera på en villkorsförändring genom att kunna byta gasleverantör innan förändringen träder ikraft.

Utredningen föreslår att en underrättelse om avtalsvillkorsändring ska ske i god tid samt att avtalsvillkoret inte får börja gälla i det fall konsumenten valt att säga upp avtalet på grund av villkorsändringen. Härigenom tillförsäkras konsumenten ett skydd mot oönskade förändringar. Ett krav är dock att konsumenten inom tre veckor från det att denne fått kännedom om avtalsvillkorsändringen ingår ett nytt avtal och därmed frånträder det gamla avtalet. Om så inte sker kvarstår avtalsförhållandet och villkorsändringen träder i kraft. Avtalad uppsägningstid ska beaktas. På så sätt tillförsäkras konsumenten ett skydd mot oönskade ändringar.

9.1.3 Förskottsbetalning

Förslag: En bestämmelse som dels begränsar hur länge man kan begära förskottsbetalning av en konsument utan att göra en förnyad prövning, dels anger principen för hur förskottets storlek ska beräknas, införs i naturgaslagen.

I naturgaslagen införs en paragraf som reglerar företagens möjligheter att begära förskottsbetalning. Förskottsbetalning ska återspegla beräknade avgifter för leveranser under fyra månader. Företaget ska kunna visa hur beräkningarna gjorts. Förskottsbetalning får endast användas under en begränsad tid varefter en ny bedömning av betalningsförmågan ska ske. Har konsumenten skött sina betalningar under en period som motsvarar åtta kalendermånader från det att förskottsbetalning första gången betalades ska kravet på förskottsbetalning avbrytas.

9.1.4 Byte av naturgasleverantör och slutavräkning

Förslag: Naturgaslagens reglering av leverantörsbyten ändras så det blir möjligt att byta naturgasleverantör varje dag samt att bytet ska vara genomfört inom tre veckor om inte annat avtalats. Tiden ska räknas från den dag då tillträdande gasleverantör lämnat information om bytet till nätföretaget, under förutsättning att den tillträdande naturgasleverantören och konsumenten inte

avtalat om senare tidpunkt för bytet, vilket ska framgå av anmälan. Vidare införs en skrivning i lagen att ett byte av naturgasleverantör ska genomföras utan kostnad för konsumenten. Dock kan konsumenten få betala ersättning till sin gamla naturgasleverantör om ett avtal bryts i förtid. Utredningen föreslår också att naturgaslagen föreskriver att slutavräkning ska ha skett inom sex veckor.

I dag kan man byta naturgasleverantör vid ett tillfälle per månad och vid flytt. Gasmarknadsdirektivet ställer krav på att ett byte ska kunna ske inom tre veckor och detta oavsett när i månaden kunden begär bytet. Det innebär att naturgaslagen måste ändras för att möjliggöra detta. Tiden ska börja räknas från den dag då tillträdande gasleverantör lämnat information om bytet till naturgasnätföretaget.

Gasmarknadsdirektivet föreskriver att det ska vara kostnadsfritt att byta gasleverantör. Det innebär att när det inte längre föreligger avtalsbundenhet kan konsumenten välja att byta gasleverantör och ingen av aktörerna, varken den befintliga eller den tillträdande gasleverantören eller gasnätetsföretaget, får debitera konsumenten extra för detta. Däremot om ett byte sker under tid då konsumenten är bunden av ett tidsbestämt avtal har gasleverantören rätt till ersättning för högst ett belopp motsvarande den förlust denne kan visa att han får på grund av att avtalet upphört i förtid.

Då bytet genomförts ska konsumenten få sin slutfaktura inom sex veckor från dagen för bytets genomförande. Detta torde inte innebära något problem då mätning ska ske i samband med att byte sker och mätresultatet sedan ska rapporteras i enlighet med gällande föreskrifter.

9.1.5 Tillgång till förbrukningsuppgifter

Gasmarknadsdirektivet föreskriver att konsumenterna ska ha fri tillgång till sina förbrukningsuppgifter tillräckligt ofta i syfte att kunna reglera sin gasförbrukning. Direktivet föreskriver också att konsumenten inte ska behöva betala något extra för detta. Uppgifterna ska lämnas inom rimlig tid med beaktande av kapaciteten hos konsumentens mätutrustning.

Dagens krav på mätning och avläsningsfrekvens på den svenska naturgasmarknaden är knutet till hur stor respektive kunds årsförbrukning är. Regler kring avläsningsfrekvens framgår av Energi-

marknadsinspektionens föreskrifter och allmänna råd om mätning och rapportering av överförd naturgas samt anmälan om leverans och balansansvar (EIFS 2008:1). Kunder i flerbostadshus som uteslutande använder gas för hushållsändamål omfattas dock inte av krav på mätning. Enligt föreskriften får i stället ett uppskattat mätvärde användas för dessa uttagspunkter. Skrivningen avser spiskunder. Förbrukningen hos dessa är att betrakta som marginell varför de betalar en fast årsavgift oavsett faktisk förbrukning. För en mer utförlig beskrivning se avsnitt 9.3.

Svenska Gasföreningen genomförde under hösten 2009 en enkätundersökning bland sina medlemsföretag. Syftet med undersökningen var att kartlägga det ungefärliga antalet kunder inom de olika kategorierna med avseende på avläsningsfrekvens. Resultatet av enkäten, som bör betraktas som ungefärligt, framgår nedan.

- Dygnsavlästa kunder	drygt	600 st
- Månadsavlästa kunder	drygt	1 200 st
- Årsavlästa kunder	ca	16 500 st
- Ej avlästa kunder	ca	15 500 st

Mot bakgrund av ovan redovisade förhållanden på naturgasmarknaden bedömer utredningen att det inte bör införas någon ytterligare reglering gällande tillgång till förbrukningsuppgifter för naturgaskunder.

9.1.6 Kontaktpunkt

Förslag: Konsumenternas elrådgivningsbyrå bör utses att vara kontaktpunkt för naturgashandels- och naturgasnätfrågor. Regeringen kan inom ramen för sin restkompetens utse Konsumenternas elrådgivningsbyrå att vara kontaktpunkt för naturgashandels- och naturgasnätfrågor.

I artikel 3.9 i gasmarknadsdirektivet anges att medlemsstaterna ska se till att det inrättas gemensamma kontaktpunkter där konsumenterna kan få tillgång till all nödvändig information om sina rättigheter, gällande lagstiftning och möjligheter till tvistlösning i händelse av en tvist. Som konstaterats tidigare hanteras sådan information för svenskt vidkommande av Konsumentverket, konsumentväg-

ledarna i kommunerna, Konsumenternas elrådgivningsbyrå samt Energimarknadsinspektionen. Ingen av dessa är dock utsedd att utgöra en sådan kontaktpunkt för naturgashandels- och naturgasnätfrågor som avses i direktivet.

Syftet med en kontaktpunkt för konsumenterna är att underlätta för konsumenterna genom att göra relevant information lättåtkomlig. Genom att en sådan kontaktpunkt erbjuder nödvändig information bl.a. om konsumenternas rättigheter ges dessa härigenom förbättrade möjligheter att agera på marknaden samtidigt som konsumenternas förtroende för marknaden kan förbättras. För att kontaktpunkten ska fungera effektivt är det dock viktigt att informationen är tydlig och lättillgänglig samt att åtkomligheten är god oavsett var konsumenten finns.

Konsumenternas elrådgivningsbyrå är ett oberoende konsumentorgan med Konsumentverket, Energimarknadsinspektionen, Energimyndigheten och Svensk Energi som huvudmän. Byrån finansieras av branschorganisationen Svensk Energi, men myndigheterna har majoritet i styrelsen. Som namnet anger arbetar byrån med rådgivning, vägledning och information till konsumenterna på elmarknaden. Sedan byrån inledde sin verksamhet 2002 har den hanterat ett stort antal ärenden, främst via telefon och Internet. Konsumenterna kan utnyttja byråns tjänster kostnadsfritt. Elrådgivningsbyrån har redan i dag en organisation som är inrättad i syfte att ge konsumenterna råd och information vad gäller elmarknaden, och bidrar även med information och utbildningsinsatser för de konsumentvägledare som finns ute i kommunerna. Byrån arbetar aktivt med att följa hur de olika typerna av klagomål som byrån hanterar fördelar sig över olika områden.

Konsumenternas elrådgivningsbyrå bedriver därmed redan i dag den typ av verksamhet som avses i artikel 3.9 i gasmarknadsdirektivet. Den har även den organisation och kompetens som krävs för att fortsatt driva verksamheten i linje med direktivets intentioner. Byrån utgör dock ett privaträttsligt subjekt vilket finansieras av branschorganisationen Svensk Energi. Dess oberoende i sakfrågor säkerställs genom dess huvudmannaskap som omfattar ett flertal myndigheter vilka även innehar styrelsemajoriteten. I det fall byrån åsamkas större kostnader genom detta uppdrag bör de kunna uppbära en viss ersättning från staten.

Av 8 kap. 13 § första stycket regeringsformen (1974:152) framgår att regeringen genom förordning får besluta om föreskrifter som inte enligt grundlag ska meddelas av riksdagen. Denna behörighet

för regeringen brukar kallas för restkompetensen och omfattar en mängd bestämmelser som inte innebär åligganden eller ingrepp utan som är neutrala och gynnande för den enskilde.

Konsumenternas elrådgivningsbyrå är i dagsläget inte en rådgivningsbyrå för gasfrågor men diskussioner ska, enligt vad utredningen erfar, ha inletts med naturgasbranschen i frågan.

Utredningen anser därmed att regeringen inom ramen för sin restkompetens bör utse Konsumenternas elrådgivningsbyrå att vara kontaktpunkt för naturgashandels- och naturgasnätfrågor.

9.1.7 Definition av utsatta kunder

Förslag: En definition av utsatta kunder ska införas i naturgaslagen. Enligt definitionen avses med utsatta kunder i Sverige de personer som är berättigade till bistånd enligt socialtjänstlagen (2001:453).

En definition av utsatta kunder ska tas fram i enlighet med direktivets bestämmelser. En sådan definition kan hänvisa till energifattigdom, men det är inte nödvändigt. Den ska innehålla en definition av vilka kunder som kan anses höra till gruppen utsatta kunder.

Den svenska skyddslagstiftningen i de fall en person inte kan söra för sin egen person återfinns huvudsakligen i socialtjänstlagen (2001:453). Den definition som ska finnas i naturgaslagen bör därför överensstämma med de överväganden som görs inom ramen för socialtjänstlagstiftningen.

Definitionen av utsatta kunder ska enligt direktivet fastslås, varför den bör tas in bland naturgaslagens definitioner.

9.1.8 Smarta mätare

Förslag: Energimarknadsinspektionen ges i uppdrag att göra en ekonomisk bedömning av de kostnader och den nytta de smarta mätarna för med sig för såväl marknaden som för konsumenten. En sådan bedömning ska vara gjord senast den 3 september 2012.

Det pågår ett arbete inom EU för att ta fram en definition av smarta mätare. Det torde vara svårt att göra en bedömning av läget i Sverige innan en sådan definition är klar. Vid en sådan bedömning kan också utredas vilka smarta mätare som är rimliga från ett ekonomiskt perspektiv samt kostnadseffektiva. Slutligen bör en bedömning göras av vilken tidsfrist som är rimlig för mätarnas distribution i det fall man finner att nya mätare, eller nya funktioner till mätarna, behövs. Med utgångspunkt i denna bedömning bör en tidplan tas fram.

9.1.9 Klagomålshantering och övervakning

Förslag: Det ska införas regler i naturgaslagen om skyldigheten för leverantörer av naturgas och företag som bedriver gasnätverksamhet att ha en väl fungerande hantering av klagomål från konsumenterna. Vidare ska företagen lämna uppgifter om klagomålshanteringen till tillsynsmyndigheten. Det ska också införas en föreskriftsrätt avseende rutinerna för klagomålshantering och företagets skyldighet att lämna uppgifter till tillsynsmyndigheten.

Konsumenten ska tillförsäkras en väl fungerande hantering av klagomål hos sin naturgasleverantör och sitt naturgasnätföretag. Detta innebär att alla företag ska ha en genomarbetad process för klagomålshantering. Konsumenten bör i första hand vända sig till sin naturgasleverantör eller sitt naturgasnätföretag om han har ett klagomål mot leverantören eller nätföretaget. Företagen behöver, i de fall de inte redan har det, arbeta fram processer för hanteringen av klagomålen. Denna process bör vara enkel och lättförståelig. För att få en så enhetlig process som möjligt, vilket underlättar för konsumenterna, bör tillsynsmyndigheten ges bemyndigande att utfärda närmare föreskrifter om processen.

Tillsynsmyndigheten har enligt direktivet en skyldighet att övervaka de konsumentklagomål som inkommer till företagen. För att kunna genomföra denna övervakning bör tillsynsmyndigheten därför ges möjlighet att begära in uppgifter från naturgasleverantörer samt naturgasnätföretag rörande klagomål. Vidare bör möjlighet finnas att närmare föreskriva hur denna skyldighet för företagen att hålla uppgifter ordnade och lämna ut dem till tillsynsmyndigheten lämpligen kan uppfyllas.

9.2 Hantering av systemansvaret i det svenska transmissionssystemet och kortsiktig balansering av naturgassystemet i dess helhet

Förslag: En systemansvarslösning där systemansvaret i det svenska transmissionssystemet hanteras av en (1) aktör skulle effektivisera den svenska naturgasmarknaden och samtidigt överensstämma med gasmarknadsdirektivets TSO-lösning. Utredningen bedömer att en sammanhållen lösning är den mest rationella och transparenta i strävan att finna en effektiv och långsiktigt hållbar hantering av systemansvaret för naturgas. En sådan lösning är således både motiverad och önskvärd.

Hanteringen av systemansvaret på den svenska naturgasmarknaden bör därför skyndsamt utredas mer ingående. Syftet är att identifiera nödvändiga förändringar i det svenska regelverket för att möjliggöra en hantering av systemansvaret i enlighet med gasmarknadsdirektivets TSO-lösning. I arbetet bör även ingå att närmare utreda förutsättningarna för att harmonisera den svenska marknadsmodellen för naturgas med gällande praxis i övriga Europa.

Nuvarande ordning där systemansvaret för naturgas som hanteras av fler än en aktör bibehålls därmed tills vidare.

9.2.1 Transmission och transmissionssystem

Med transmission avses överföring av naturgas genom ett nät som i huvudsak består av högtrycksledningar. Avsikten är att tillhandahålla naturgas till slutkunder, huvudsakligen anslutna till nedströms distributionsnät. I de fall högtrycksledningar i huvudsak används för lokal distribution av naturgas, anses de enligt gasmarknadsdirektivet inte ingå i transmissionsnätet.

Inte heller högtrycksledningar som utgör en del av anläggningar för produktion av naturgas, eller högtrycksledningar som överför gasen från en produktionsanläggning till landningsterminaler på land ingår enligt gasmarknadsdirektivet i transmissionssystemet. Transmissionsnät, transmissionssystem, högtrycksnät och högtryckssystem är olika benämningar för samma sak, dvs. nät vars syfte och användning har beskrivits ovan (direktiv 2009/73/EG samt SOU 2009:48).

Det svenska transmissionssystemet för naturgas består av en stamledning och ett antal grenledningar. Stamledningen utgår från gränspunkten mellan det svenska och danska naturgassystemet i Dragör. Från Dragör sträcker sig stamledningen, via landanslutningen i Klagshamn, till Trelleborg i söder och till Stenungsund i norr. Trycket i stamledning och grenledningar är detsamma, och varierar normalt mellan 50 och 65 bar. Det svenska transmissionsnätets sammanlagda längd uppgår till drygt 600 km. Av dessa utgör stamledningen ca 390 km, medan grenledningarnas längd uppgår till ca 230 km. Genom mät- och reglerstationer (MR-stationer) förser grenledningarna de underliggande distributionsnäten med naturgas.

9.2.2 Nuvarande ägarförhållanden i det svenska transmissionssystemet – effekter på marknaden

Det svenska transmissionssystemet för naturgas ägs i dagsläget av två aktörer. Detta kan betraktas som mindre effektivt, då transmissionssystemet har en jämförelsevis begränsad geografisk utbredning. När transmissionssystemet ursprungligen byggdes i mitten av 1980-talet ägdes det av en aktör. Utvecklingen har emellertid inneburit att ägandet delats och i dag ägs stamledningen av Swedegas AB, medan flertalet av de grenledningar som beskrivits ovan ägs av E.ON Gas Sverige AB.

Såväl Swedegas AB som E.ON Gas Sverige AB kan betraktas som systemansvariga för transmissionssystem (TSO). E.ON Gas Sverige AB torde i dagsläget emellertid inte uppfylla det nya gasmarknadsdirektivets krav på ägarmässig åtskillnad. Detta innebär att E.ON Gas Sverige AB, till skillnad från Swedegas AB och givet att omständigheterna i stort är desamma, sannolikt inte kommer att uppfylla kraven för certifiering och därmed inte kommer att kunna agera som TSO inom ramen för det framtida regelverket.

Bägge aktörerna har egna kontrollrum för driftsövervakning av transmissionssystemet. E.ON Gas Sverige AB äger och driver dessutom naturgaslagret i berget Skallen utanför Halmstad. Lagret kan i viss mån användas för att påverka balansen i transmissionssystemet.

Det delade ägandet av transmissionssystemet bidrar till att skapa strukturella problem på den svenska naturgasmarknaden. Dubblerade funktioner, delat ansvar, parallella relationer till Affärsverket svenska kraftnät (Svenska kraftnät) liksom fler led i överföringen av naturgas bidrar till ineffektivitet och en otydlig rollfördelning. Det delade

ägandet av transmissionsnätet skapar dessutom en tariffstruktur som är till nackdel för delar av kundkollektivet.

I det svenska naturgassystemet tillämpas en punktтарiff vilken innebär att slutkunden genom sin tariff får tillträde till hela naturgasnätet, oavsett var anslutningspunkten är belägen. Punktтарiffen i sig är således avståndsberoende. Anslutningspunktens geografiska läge kan dock få stor inverkan på kundens samlade överföringstariff, beroende på vilken typ av nät kunden är ansluten till. Detta förstärks av att de nuvarande ägarna till transmissionssystemet tillämpar separata överföringstariffer i ett och samma system. E.ON Gas Sverige AB som äger såväl transmissions- som distributionsnät, tillämpar olika tariffer i de olika typerna av nät.

En kund som är ansluten till ett distributionsnät kan således komma att betala för tre sammanslagna tariffer (till distributionsnätägaren, till E.ON Gas Sverige AB samt till Swedegas AB). En kund som är ansluten direkt till transmissionssystemet kan däremot endast behöva betala en tariff (till Swedegas AB). Den kund som sammanlagt betalar för tre tariffer delar därmed kostnaderna för överliggande nät med de kunder som endast betalar för en eller två tariffer. De senare delar emellertid inte kostnaderna med kunderna i underliggande nät. För t.ex. industrikunder som är verksamma på samma marknad är detta ett förhållande som påverkar förutsättningarna att konkurrera på lika villkor. Att tariffer adderas till varandra är inte unikt för den svenska naturgasmarknaden. Däremot blir effekten mer påtaglig genom tillämpningen av dubbla tariffer i transmissionssystemet.

En viktig målsättning bör därför vara att lösa de problem som är kopplade till den nuvarande ägarstrukturen för transmissionssystemet. Enligt utredningens bedömning är sannolikt den mest rationella och transparenta lösningen att nuvarande ägande av transmissionssystemet övergår till en (1) aktör.

En lösning av de problemställningar som ägandefrågan i dagsläget ger upphov till kan betraktas som ett naturligt första steg i riktning mot bättre förutsättningar för naturgasmarknadens framtida utveckling. Naturgasmarknaden skulle härigenom erhålla en ökad grad av effektivitet, tydligare ansvarsfördelning och färre led i överföringen av naturgas. Den aktuella lösningen skulle också bidra till att skapa förutsättningar för en mer rättvis tariffstruktur, samtidigt som den öppnar nya möjligheter att välja en effektiv systemansvarlösning som harmoniserar med gasmarknadsdirektivets krav på en effektiv marknad.

9.2.3 Den nuvarande svenska systemansvarslösningen

Regeringen uppdrog den 14 oktober 2004 åt Svenska kraftnät att göra de förberedelser som krävdes för att kunna fungera som systemansvarig för den svenska naturgasmarknaden. Svenska kraftnät trädde formellt in i rollen i samband med den partiella marknadsöppningen som ägde rum den 1 juli 2005. Lösningen ansågs som långsiktig och stabil, samt mer neutral än en lösning med en privat aktör i rollen som systemansvarig.

I egenskap av systemansvarig har Svenska kraftnät ansvaret för att balansen mellan inmatning och uttag i det svenska naturgas-systemet upprätthålls på kort sikt. I detta arbete ingår bl.a. att upprätta och ingå balansavtal med de balansansvariga aktörerna, ta emot balansplaner, matcha dessa mot handelsvärden från danska motparter, genomföra balansavräkning samt köpa och sälja energi för att kompensera för uppkommen obalans. Svenska kraftnät upphandlar tjänster rörande övervakningen av transmissionsnätet, antingen från Swedegas AB eller från E.ON Gas Sverige AB. Under åren 2005–2007 utfördes dessa tjänster av E.ON Gas Sverige AB. Sedan 2008 har Swedegas AB övertagit uppgiften.

Det är i sammanhanget viktigt att understryka att systemansvarig i naturgaslagens bemärkelse inte är detsamma som systemansvarig för transmissionssystemet (TSO) enligt direktivets bemärkelse. En TSO definieras enligt gasmarknadsdirektivets artikel 2(4) som varje fysisk eller juridisk person som bedriver överföringsverksamhet och som ansvarar för drift och underhåll, och vid behov, utbyggnad av överföringssystemet inom ett visst område och, i tillämpliga fall, dess sammanlänknings till andra system och för att säkerställa att systemet på lång sikt kan uppfylla rimliga krav på gastransporter. De skyldigheter och de uppgifter en TSO har redovisas även under avsnittet om gasmarknadsdirektivets artikel 13. Genom den kortsiktiga balanseringen genomför Svenska kraftnät vissa av de uppgifter som normalt brukar handhas av en TSO. Den svenska systemansvarslösningen fungerar dock i dagsläget genom att systemansvaret, i gasmarknadsdirektivets bemärkelse, delas mellan Svenska kraftnät, Swedegas AB och E.ON Gas Sverige AB. Svenska kraftnät ansvarar för de aktiviteter som faller inom ramen för den kortsiktiga balansen av naturgassystemet, medan Swedegas AB och E.ON Gas Sverige AB ansvarar för de delar av systemansvaret som faller inom ramen för nätverksamheten.

I gränssnittet mot Danmark har Svenska kraftnät en avtalsrelation till den systemansvarige för det danska transmissionsnätet, Energinet.dk. Denna relation avser ansvarsfördelningen ur balanshänseende i gränspunkten i Dragör. Swedegas AB har en annan avtalsrelation till Energinet.dk, som avser ansvarsfördelningen i Dragör ur nätägarhänseende. Som ägare till transmissionssystemets grenledningar har E.ON Gas Sverige AB inte någon motsvarande relation till Energinet.dk. Nuvarande ansvarsfördelning av de uppgifter som åligger en TSO enligt gasmarknadsdirektivet visas i tabell 9.1.

Tabell 9.1: Ansvarsfördelning mellan Swedegas AB, E.ON Gas Sverige AB och Svenska kraftnät i fråga om hantering av systemansvaret för det svenska naturgassystemet. S = Swedegas AB, E = E.ON Gas Sverige AB och SvK = Svenska kraftnät

TSO:s uppgifter enligt gasmarknadsdirektivets artikel 13	Ansvarig aktör i den svenska systemansvarslösningen
Driva, underhålla och utveckla nätet	S, E
Säkerställa resurser och tillhandahålla tjänster	S, E, SvK
Inte diskriminera systemanvändare	S, E, SvK
Förse övriga systemansvariga med erforderlig information för överföring och lagring	S, E
Förse systemanvändare med erforderlig information för effektivt tillträde	S, E, SvK
Bygga upp en tillräcklig gränsöverskridande kapacitet	S, E
Ta hänsyn till en tryggad gasförsörjning	S, E, SvK
Fastställa objektiva, transparenta och icke-diskriminerande balansregler	SvK
Fastställa objektiva, transparenta och icke-diskriminerande balansavgifter	SvK
Fastställa villkor, bestämmelser, regler och tariffer som är icke-diskriminerande och avspeglar de verkliga kostnaderna	S, E
Uppfylla miniminormer i fråga om underhåll och utbyggnad, inklusive sammanlänkningskapacitet	S, E
Anskaffa den energi som behövs för att utföra verksamheten på ett transparent, icke-diskriminerande och marknadsorienterat sätt.	S, E, SvK

9.2.4 Styrkor och svagheter med nuvarande systemansvarslösning

Den svenska systemansvarslösningen kan ur ett nationellt perspektiv anses fungera väl. Den svenska marknadsmodellen för naturgas, den s.k. elmodellen, bidrar till att Svenska kraftnät i huvudsak kan använda samma organisation, system och personal för naturgasverksamheten som för elverksamheten.¹ Svenska kraftnäts dubbla roller på el- och naturgasmarknaden bidrar sannolikt till synergieffekter såsom en effektiv hantering av den kortsiktiga balanseringen och en bra plattform för marknadsaktörer. Synergivinsterna i Svenska kraftnäts verksamhet kan dock ställas emot den ineffektivitet som det delade ansvaret mellan Svenska kraftnät och anläggningsägarna innebär.

Som framgår av tabell 9.1 har de uppgifter som är specifika för Svenska kraftnät koppling till den gashandelsverksamhet som följer av balanseringen av naturgassystemet. Att de TSO-uppgifter som faller inom ramen för de handelsrelaterade frågorna i dag utförs av en statlig aktör är positivt. Detta bidrar till att den svenska systemansvarslösningen, ur åtskillnadssynpunkt, bör kunna betraktas som väl fungerande.

I relation till gasmarknadsdirektivets möjliga lösningar avviker den svenska systemansvarslösningen från normen. Detta är i sig inte något anmärkningsvärt, då två av de tre möjliga systemansvarslösningarna har tillkommit i det nya gasmarknadsdirektivet. Vidare framgår av artikel 1 sista stycket i förordning (EG) nr 715/2009 (gasförordningen) att medlemsstaterna får inrätta ett organ i enlighet med direktiv 2009/73/EG, vilket ska genomföra en eller flera av de uppgifter som brukar handhas av den systemansvariga för överföringsystemet. Väljer en medlemsstat att lyfta ut en eller fler uppgifter ur systemansvaret för att lägga dessa på ett annat organ, gäller motsvarande krav på detta organ. Organet ska vara föremål för certifiering enligt artikel 3 i gasförordningen och utses i enlighet med artikel 10 i direktiv 2009/73/EG.

Sverige kan således välja att fortsätta tillämpa en ordning som innebär att systemansvaret för naturgas hanteras av fler än en aktör. Mot bakgrund av de nackdelar som denna systemansvarslösning

---

¹ Det är i dagsläget oklart om den svenska marknadsmodellen i alla delar överensstämmer med gasmarknadsdirektiv 2009/73/EG samt förordning (EG) nr 715/2009. Marknadsmodellen beskrivs i avsnitt 11.1.

innebär, betraktar emellertid utredningen en sådan ordning på längre sikt som problematisk.

Det delade systemansvaret bidrar i viss mån till att skapa strukturella problem i likhet med det delade ägandet av transmissionssystemet. Även om det delade systemansvaret kan bidra till åtskillnad och oberoende, bidrar det samtidigt till en form av åtskillnad som inte är önskvärd. En åtskillnad i ansvar mellan de aktörer som tillsammans ska hantera det övergripande ansvaret bidrar till en oklarhet om vem som faktiskt har ansvaret i varje given situation. För utländska aktörer innebär detta en ökad otydlighet, vilket kan bidra till ett minskat incitament att agera på den svenska marknaden. Exempelvis tecknar Energinet.dk, som har nämnts ovan, två avtal för gränspunkten i Dragör i stället för att teckna ett avtal. Risker för överlappande eller bristande ansvar ökar ju fler aktörer som delar på det.

En konsekvens av den nuvarande lösningen är således att inte någon av de tre aktörer som i dagsläget utför delar av den systemansvariges uppgifter har det mandat som krävs för att fullt ut kunna agera som en TSO. Detta förhållande bidrar till att skapa en otydlighet för Sverige i landets relation till övriga medlemsstater inom EU. Otydligheten kan innebära en svagare position i vissa förhandlingssituationer. Den kan också bidra till att försvåra Sveriges deltagande och möjlighet att påverka i olika former av samarbeten, t.ex. kommande arbete inom Entso för gas (ENTSOG).

Denna otydlighet ställs sannolikt på sin spets i situationer som kräver snabba beslut, t.ex. nödförsörjningslägen. I dessa situationer kan ett tydligt mandat och korta beslutsvägar vara avgörande för den svenska försörjningstryggheten för naturgas. I 8 a kap. naturgaslagen (2005:403) finns bestämmelser enligt direktiv 2004/67/EG vars syfte är att trygga naturgasförsörjningen. Bestämmelserna syftar till att tydliggöra uppgifter och rollfördelning mellan marknadsaktörer i händelse av en krissituation. Regelverket är nödvändigt oavsett vilken systemansvarslösning som tillämpas. Det är dock troligt att reglernas tillämpning i praktiken skulle underlättas om Sverige väljer att tillämpa ett sammanhållet systemansvar.

9.2.5 Hantering av systemansvar enligt gasmarknadsdirektivets möjliga lösningar

Den svenska versionen av gasmarknadsdirektivet 2009/73/EG använder begrepp och definitioner som i vissa fall skiljer sig från de som används i den svenska regleringen av naturgasmarknaden. Gasmarknadsdirektivet gör t.ex. skillnad mellan överföring och distribution. I gasmarknadsdirektivet används begreppet överföring i den svenska (liksom engelska) bemärkelsen transmission, medan distribution har samma innebörd. Det svenska begreppet överföring är ett samlingsbegrepp för såväl transmission som distribution. I den följande beskrivningen kommer begreppen enligt det svenska regelverket att användas genomgående.

Av gasmarknadsdirektivets artikel 9.1 framgår att varje företag som äger ett transmissionssystem ska agera som systemansvarig för detta. En systemansvarig för ett transmissionssystem benämns transmission system operator (TSO). TSO-lösningen bygger i grunden på att den systemansvarige aktören är ägarmässigt åtskild från annan verksamhet som omfattar handel eller produktion av gas eller el. Med utgångspunkt från artikel 9.11 kan en medlemsstat emellertid inte hindra ett vertikalt integrerat företag som äger ett transmissionssystem från att vidta åtgärder för att uppfylla villkoren enligt artikel 9.1.

Om transmissionssystemet den 3 september 2009 tillhörde ett vertikalt integrerat företag, får medlemsstaterna besluta att inte tillämpa en TSO-lösning enligt ovan. Enligt artikel 9.8 ska den berörda medlemsstaten i sådant fall, baserat på förslag från transmissionsnätägaren, besluta att utse en oberoende systemansvarig för transmissionssystemet, en s.k. independent system operator (ISO). Alternativt ska medlemsstaten följa bestämmelserna i gasmarknadsdirektivets kapitel IV vilket beskriver regler för independent transmission operator (ITO).

Genom ISO-lösningen erhålls i praktiken en ägarmässig åtskillnad genom att transmissionssystemets ägare (TSOW) mer eller mindre frånges alla uppgifter utom de som är direkt kopplade till själva ägandet. En TSO:s uppgifter enligt artikel 13 övertas i stället av den oberoende systemansvarige, ISO. En ISO är en aktör som är ägarmässigt åtskild från annan verksamhet som omfattar produktion eller handel med gas eller el. Härigenom kan samma oberoende uppnås som i den ursprungliga TSO-lösningen.

Om en medlemsstat skulle finna att där vare sig TSO- eller ISO-lösningen är praktiskt tillämpbar, kan systemansvaret för transmissionssystemet hanteras inom ramen för den tredje möjligheten, ITO-lösningen. Genom denna lösning kan även ett vertikalt integrerat företag hantera systemansvaret för transmissionssystemet. Detta är möjligt genom gasmarknadsdirektivets omfattande reglering i kapitel IV. Denna syftar till att så långt möjligt erhålla samma grad av oberoende som vid tillämpningen av TSO-lösningen.

Medlemsstaterna kan välja en av de lösningar som beskrivits ovan. ISO- respektive ITO-lösningen kan dock endast väljas under förutsättning att transmissionssystemet den 3 september 2009 ägdes av ett vertikalt integrerat företag. Det är således inte möjligt för en medlemsstat att från en ägarmässig åtskild hantering av systemansvaret enligt TSO-lösningen, i ett senare skede övergå till ISO- eller ITO-lösningen. När en medlemsstat valt en av direktivets lösningar krävs även att medlemsstaten uppfyller samtliga krav som ställs på den valda lösningen. Vidare är det inte tillåtet att tillämpa en blandning av olika åtskillnadslösningar i syfte att skapa en ny åtskillnadslösning för en enskild TSO.

Artikel 9.9 innebär att om transmissionssystemet den 3 september 2009 tillhörde ett vertikalt integrerat företag, och det finns arrangemang som säkerställer att den systemansvarige för transmissionssystemet faktiskt är mer oberoende än vad som föreskrivs i kapitel IV, får medlemsstaterna besluta att inte tillämpa artikel 9.1 (TSO-lösningen). Artikel 9.9 möjliggör det alternativ som brukar benämnas det fjärde alternativet.

9.2.6 Tänkbara handlingsalternativ

Delat systemansvar inom ramen för en TSO-lösning

E.ON Gas Sverige AB, som i dagsläget handhar systemansvaret tillsammans med Swedegas AB och Svenska kraftnät, ingår i E.ON-koncernen och tillhör således ett vertikalt integrerat företag. Av gasmarknadsdirektivets artikel 10 framgår att ett företag ska certifieras innan det godkänns och utses till TSO. Certifieringsförfarandet innebär att tillsynsmyndigheten ska intyga att företagen uppfyller kraven på ägarmässig åtskillnad enligt direktivets artikel 9. Utnämningen ska anmälas till kommissionen och offentliggöras i Europeiska unionens officiella tidning. Med nuvarande ägarstruktur

i E.ON Gas Sverige AB torde företaget inte kunna uppfylla kraven för att kunna certifieras som TSO.

Swedegas AB är ägarmässigt åtskilt från verksamhet som rör handel och/eller produktion och uppfyller direktivets krav för att kunna certifieras som TSO. Svenska kraftnät genomför i dagsläget, i enlighet med artikel 1 i gasförordningen, vissa av de uppgifter som normalt handhas av en TSO. Med nuvarande ordning är det sannolikt att Svenska kraftnät därför kommer att certifieras i enlighet med artikel 3 i förordningen och utses i enlighet med artikel 10 i direktivet.

Om Sverige väljer att fortsätta tillämpa en ordning där systemansvaret handhas av fler än en aktör kommer detta enligt resonemanget ovan att innebära att systemansvaret delas mellan två certifierade aktörer; Swedegas AB som TSO och Svenska kraftnät som ett fristående organ som genomför vissa av de uppgifter som vanligen brukar handhas av en TSO. Samtidigt kommer en del av transmissionsnätet att ägas av E.ON Gas Sverige AB som i dagsläget inte bedöms uppfylla direktivets krav på en TSO.

Direktivets ISO- och ITO-lösningar har tillkommit i syfte att säkerställa åtskillnad och oberoende, utan att samtidigt göra det nödvändigt för vertikalt integrerade företag att sälja sina transmissions-system. I teorin torde därför Swedegas AB kunna agera som TSO för sin del av transmissionssystemet, medan E.ON Gas Sverige AB skulle kunna ikläda sig rollen som TSOW eller ITO. Om E.ON Gas Sverige AB ikläder sig rollen som en TSOW krävs att en annan aktör ikläder sig rollen som ISO. Utredningen har dock inte tagit ställning till vilken aktör som lämpligen skulle kunna agera som ISO.

När det gäller möjligheterna för E.ON Gas Sverige AB att agera som ITO beskrivs dessa i avsnittet nedan som beskriver ITO-lösningen.

En rimlig konsekvens av ett delat systemansvar enligt detta alternativ torde således vara ett behov av ägarmässig åtskillnad av det transmissionsnät som i dagsläget ägs av E.ON Gas Sverige AB. En systemansvarslösning enligt detta alternativ skulle sannolikt kunna bidra till att lösa upp vissa av de strukturella problem som beskrivits i detta kapitel, dock inte alla.

Sammanhållet systemansvar inom ramen för en TSO-lösning

Sverige bör ha samma förutsättningar att välja en sammanhållen TSO-lösning som en TSO-lösning med delat systemansvar. Även med en sammanhållen TSO-lösning torde konsekvensen bli ett behov av ägarmässig åtskillnad av det transmissionsnät som i dag ägs av E.ON Gas Sverige AB. Skillnaden jämfört med en lösning som bygger på ett delat systemansvar, är att den sammanhållna lösningen sannolikt skulle bidra till att lösa samtliga de problem som beskrivits i avsnitt 9.2.

ISO-lösning

Utredningen anser att det inte är aktuellt att införa en ISO-lösning för hanteringen av systemansvaret på den svenska naturgasmarknaden. ISO-lösningen bygger i grunden på att ägandet av infrastrukturen ligger hos en eller flera aktörer som i väsentlig utsträckning inte kommer att ha något inflytande över verksamheten. Lösningen bygger dessutom på att en oberoende systemansvarig (ISO) utses på förslag av de nuvarande ägarna av transmissionssystemet. Under arbetets gång har utredningen gjort bedömningen att detta scenario inte är särskilt sannolikt, i synnerhet mot bakgrund av att Swedegas AB har genomfört en tydlig ägarmässig åtskillnad och därmed sannolikt uppfyller kraven för att certifieras som TSO.

ITO-lösning

Med ITO-lösningen öppnas möjligheter för vertikalt integrerade företag att hantera systemansvaret. E.ON Gas Sverige AB bör således kunna bibehålla sitt ägande av transmissionssystemet och ikläda sig rollen som ITO genom att uppfylla kraven enligt gasmarknadsdirektivets kapitel IV. Härigenom torde systemansvaret på den svenska naturgasmarknaden kunna delas mellan en TSO, ett fristående organ som genomför vissa av de uppgifter som vanligen brukar handhas av en TSO samt en ITO. Denna lösning skulle emellertid inte bidra till att lösa upp de strukturella problem som beskrivits i detta kapitel. Snarare skulle denna lösning om möjligt kunna bli ännu mer komplicerad än den nuvarande systemansvarslösningen.

9.2.7 Utredningens bedömning

Utredningens analys har utmynnat i bedömningen att Sverige teoretiskt sett har fyra alternativ vad gäller den fortsatta hanteringen av systemansvaret i det svenska naturgassystemet:

1. Delat systemansvar inom ramen för en TSO-lösning.
2. Sammanhållet systemansvar inom ramen för en TSO-lösning.
3. Införande av en ISO-lösning.
4. Införande av en ITO-lösning parallellt med alternativ 1.

Utredningen bedömer att alternativ 3 och 4 inte är aktuella att införa på den svenska naturgasmarknaden av de skäl som angivits.

Utredningen anser att alternativ 2, med ett sammanhållet systemansvar inom ramen för en TSO-lösning, är den bästa lösningen för svenskt vidkommande. En systemansvarslösning där systemansvaret i det svenska transmissionssystemet hanteras av en (1) aktör skulle effektivisera den svenska naturgasmarknaden och samtidigt överensstämja med gasmarknadsdirektivets sammanhållna TSO-lösning. Utredningen bedömer att en sammanhållen lösning är den mest rationella och transparenta i strävan att finna en effektiv och långsiktigt hållbar hantering av systemansvaret för naturgas. En sådan lösning är således både motiverad och önskvärd och medför att nuvarande ägande av transmissionssystemet övergår till en (1) aktör. Kraven på ägarmässig åtskillnad och oberoende hos denne aktör betraktas i sammanhanget som grundläggande.

Då det tredje inre marknadspaketet inte ger möjlighet att framtinga en lösning enligt alternativ 2 kan utredningen endast rekommendera en lösning enligt alternativ 1, som i huvudsak överensstämmer med dagens systemansvarslösning. Utredningen bedömer dock att det är av största vikt att frågan om hantering av systemansvaret på den svenska naturgasmarknaden skyndsamt utreds närmare. Syftet är att identifiera nödvändiga förändringar i det svenska regelverket för att möjliggöra en hantering av systemansvaret i enlighet med det alternativ som utredningen förespråkar, dvs. en sammanhållen TSO-lösning där systemansvaret hanteras av en aktör. I detta arbete bör det även ingå att närmare utreda förutsättningarna för att harmonisera den svenska marknadsmodellen för naturgas med gällande praxis inom EU. Bakgrunden till detta beskrivs i avsnitt 11.1.

9.3 Ny tidsfrist för leverantörsbyten samt införande av smarta mätare

Förslag: 7 kap. 8 § naturgaslagen ska omformuleras i syfte att uppfylla gasmarknadsdirektivets minimikrav på leverantörsbyte inom tre veckor. Berörd naturgasförordning och föreskrift anpassas till lagförändringen.

Energimarknadsinspektionen ska ges i uppdrag att utreda förutsättningarna för införande av smarta mätare på den svenska naturgasmarknaden. I detta arbete bör ingå att bevaka pågående arbete inom EU som syftar till att införa smarta mätare och intelligenta nät. Energimarknadsinspektionens utredning bör ligga till grund för Sveriges bedömning av införande av smarta mätare vilken ska göras senast den 3 september 2012.

Nuvarande krav på mätning och avläsningsfrekvens enligt Energimarknadsinspektionens föreskrifter EIFS 2008:1 bör bibehållas tills vidare.

9.3.1 Aktuella marknadsförutsättningar

Sedan den 1 juli 2007 har samtliga kunder anslutna till det svenska naturgassystemet möjlighet att välja gasleverantör. Av 7 kap. 8 § naturgaslagen (2005:403) framgår att en leverantör som ska börja leverera naturgas i en uttagpunkt omedelbart ska anmäla detta till innehavaren av naturgasledningen. Anmälan ska även innehålla en uppgift om vem som har åtagit sig balansansvaret i uttagpunkten. Vidare framgår att en leverantör av naturgas som övertar leveranserna till en naturgasförbrukare i dennes uttagpunkt, bara får göra detta från och med den första dagen i en kalendermånad.

Uppgifterna om antalet kunder på den svenska naturgasmarknaden varierar. Hösten 2008 uppskattade branschorganisationen Svenska Gasföreningen antalet kunder till ca 47 000 (SOU 2009:48). I två rapporter från Energimarknadsinspektionen framgår att av de ca 47 000 kunder som är anslutna till det svenska naturgassystemet utgörs ca 2 600 av näringsidkare (EI R2009:08). Antalet hushållskunder som använder naturgas för uppvärmningsändamål uppskattas till ca 23 500, medan övriga kunder utgörs av s.k. spiskunder (EI R2008:11).

I december 2009 uppgav Svenska Gasföreningen att det på naturgasmarknaden finns ca 5 000 anslutna "icke-hushållskunder", knappt 18 000 villakunder och ca 24 000 spiskunder, dvs. ca 47 000 kunder sammanlagt. Gasföreningen angav att kategorin "icke-hushållskunder" sannolikt omfattar fler kunder än vad som normalt avses med begreppet "näringsidkare". Detta kan förklara differensen mellan Gasföreningens och Energimarknadsinspektionens uppgifter.

Enligt Gasföreningen väntas antalet kunder emellertid sjunka till ca 41 000 fram till utgången av 2010. Detta beror på en pågående stadsgasomställning i Göteborg, vilken beskrivs nedan. Vid utgången av 2010 väntas kunderna på den svenska naturgasmarknaden utgöras av ca 4 000 anslutna "icke-hushållskunder", knappt 17 000 villakunder och ca 20 000 spiskunder.

En spiskund är en kund med uttagspunkt i flerbostadshus som uteslutande använder gas för hushållsändamål. Denna typ av kunder har historiskt varit anslutna till äldre stadsgasnät som bl.a. finns i Malmö och Göteborg. Genom stadsgasnäten distribueras en blandning av naturgas och luft. Gasblandningen har ett lägre värmevärde som gör den jämförbar med den stadsgas som distribuerades innan naturgasen introducerades i Sverige. Stadsgas framställs genom förgasning av kol eller genom spaltning av lättbensin och vatten i s.k. spaltgasverk.

Göteborg Energi Gasnät AB har inlett arbetet med att konvertera stadsgasnäten i syfte att kunna distribuera ren naturgas. I vissa fall innebär detta att nät i stadsdelar med få spiskunder läggs ner. E.ON Gas Sverige AB har genomfört motsvarande arbete och denna konvertering är slutförd. Det är i sammanhanget viktigt att påpeka att stadsgasnätet i Stockholm fortfarande används för distribution av s.k. stadsgas. Konvertering av Stockholms stadsgasnät pågår i syfte att ersätta stadsgasen med en blandning av naturgas och luft.

9.3.2 Naturgaskunderna och deras förbrukning

Utmärkande för den svenska naturgasmarknaden är att en liten del av kunderna står för en stor del av den sammanlagda naturgasförbrukningen. Detta tydliggjordes vid den stegvisa öppning av naturgasmarknaden som genomfördes under åren 2000 till 2007.

I det första steget öppnades marknaden för slutförbrukare med en förbrukning överstigande 25 miljoner normalkubikmeter (Nm³) naturgas per år och förbrukningsställe, naturgasföretagen själva samt för kraftvärmeproducenter oavsett förbrukning. Genom detta första steg fick uppskattningsvis fem slutförbrukare möjlighet att välja gasleverantör, vilket innebar att knappt 50 procent av volymen naturgas omfattades av den öppna marknaden.

Genom det andra steget sänktes gränsen till 15 miljoner Nm³ naturgas per år och förbrukningsställe, varvid sammanlagt ett tiotal slutförbrukare gavs möjlighet att välja gasleverantör. Den svenska naturgasmarknaden var därmed öppnad till mer än 50 procent. Det tredje steget i marknadsöppningen genomfördes den 1 juli 2005 och innebar att samtliga näringsidkare fick möjlighet att välja gasleverantör. Näringsidkarna utgör i dag drygt 10 procent av antalet kunder på naturgasmarknaden. Genom att dessa kunder fick möjlighet att välja gasleverantör öppnades marknaden till ca 95 procent, sett till överförd volym naturgas. Den 1 juli 2007 fick samtliga kunder anslutna till det svenska naturgasnätet möjlighet att välja naturgasleverantör.

9.3.3 Krav på mätning och avläsningsfrekvens

Dagens krav på mätning och avläsningsfrekvens på naturgasmarknaden är knutet till respektive kunds förbrukning. Regler kring avläsningsfrekvens framgår av Energimarknadsinspektionens föreskrifter och allmänna råd om mätning och rapportering av överförd naturgas samt anmälan om leverans och balansansvar (EIFS 2008:1).

Av EIFS 2008:1 2 kap. 4 § framgår följande:

- I inmatningspunkt, gränspunkt, lagerpunkt samt uttagspunkt med en årsförbrukning större än eller lika med 3,0 GWhu (undre värmevärde), alternativt med ett högsta månadsuttag större än 0,5 GWhu, ska timvisa mätvärden avläsas varje dygn.
- I uttagspunkt med en årsförbrukning större än eller lika med 0,3 GWhu ska mätning och avläsning av mätvärden ske minst en gång per månad. Avläsning ska ske den första dagen i kalendermånad eller senast fem vardagar därefter.
- I andra uttagspunkter än som avses i de två styckena ovan ska mätning och avläsning av mätvärden avse överförd gas under högst ett år.

Kunder i flerbostadshus som uteslutande använder gas för hushållsändamål omfattas inte av krav på mätning. Enligt 2 kap. 1 § Energi-marknadsinspektionens föreskrifter (EIFS 2008:1) får i stället ett uppskattat mätvärde användas för dessa uttagspunkter. Skrivningen avser spiskunder. Förbrukningen hos dessa är att betrakta som marginell varför de i stället betalar en fast årsavgift oavsett faktiskt förbrukning.

Svenska Gasföreningen genomförde under hösten 2009 en enkätundersökning bland sina medlemsföretag. Syftet var att kartlägga det ungefärliga antalet kunder inom de olika kategorierna med avseende på avläsningsfrekvens. Resultatet blev enligt nedan och bör betraktas som ungefärligt.

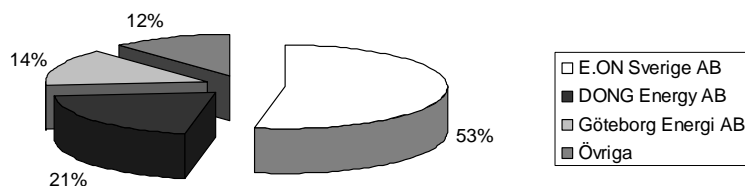
- Dygnsavlästa kunder	drygt	600 st
- Månadsavlästa kunder	drygt	1 200 st
- Årsavlästa kunder	ca	16 500 st
- Ej avlästa kunder	ca	15 500 st

Av de redovisade uppgifterna att döma har sannolikt en eller flera tillfrågade nätägare redovisat antalet mätpunkter inom respektive kategori. Antalet mätpunkter är färre än antalet kunder. Detta beror på att t.ex. flerbostadshus kan vara utrustade med endast en mätare för mätning av fastighetens samlade naturgasförbrukning.

9.3.4 Förutsättningar för kundaktivitet på naturgasmarknaden

På den svenska naturgasmarknaden förekommer såväl grossist- som detaljhandel med naturgas. Med grossisthandel menas att ett gashandelsföretag säljer naturgasen vidare till ett eller fler andra gashandelsföretag vilka bedriver detaljhandel, dvs. säljer naturgasen vidare till slutkund. Grossisthandeln bedrivs i Sverige av DONG Energy AB samt E.ON Försäljning Sverige AB. Dessa gashandelsföretag är även verksamma inom detaljhandeln tillsammans med Göteborg Energi AB, Kraftringen Energihandel AB, Varberg Energi-marknad AB och Öresundskraft Företagsmarknad/Marknad AB. De sistnämnda gashandelsföretagen konkurrerar således i viss mån med sina egna grossister om de svenska naturgaskunderna. Aktörernas marknadsandelar år 2006 framgår av figur 9.1.

Figur 9.1 Marknadsandelar för gashandelsföretagen 2006. Volymerna avser både egen förbrukning och försäljning till slutkund, dock inte försäljning till andra detaljhandlare, även om detaljhandlarna har egen förbrukning av naturgas

Källa: Energimarknad 2007, Energimarknadsinspektionen.

Marknadsandelarnas förändring tycks vara obetydlig mellan åren 2006 och 2007. År 2007 stod E.ON Försäljning Sverige AB fortfarande för den största marknadsandelen motsvarande ca hälften av den svenska marknaden. Marknadsandelen för DONG Energy AB, som endast säljer naturgas till näringsidkare, var ca en femtedel. Tillsammans med det tredje största gashandelsföretaget Göteborg Energi AB, stod dessa aktörer för mer än 85 procent av den totala marknaden år 2007. Uppgifter om marknadsandelar för 2008 saknas (Årsrapport 2008, Energimarknadsinspektionen).

Priset på naturgas ökade för alla kundkategorier mellan åren 2007 och 2008. Störst blev prisförändringen för hushållsgasen med en ökning på nästan 33 procent, vilket till stor del kan förklaras av naturgasprisets koppling till oljepriset. För en hushållskund utgörs den enskilt största delen av den sammanlagda kostnaden för naturgasförbrukningen av skatt och moms (44 procent). Naturgaspriset utgör en knapp tredjedel av den totala kostnaden, medan överföringskostnaden utgör en fjärdedel. Uppgifterna är baserade på priset per den 1 januari 2008 för en kund boende i hushåll med en årlig naturgasförbrukning på mellan 5 500 kWh och 55 000 kWh (Årsrapport 2008, Energimarknadsinspektionen).

Energimarknadsinspektionen konstaterar i sin rapport Kundaktivitet på naturgasmarknaden (EI R2008:11) att 98 kunder valde att byta gasleverantör under det första kvartalet 2008. Av dessa var 38 hushållskunder. Under det andra kvartalet 2008 valde 103 kunder att byta gasleverantör, varav 55 var hushållskunder. På halvårsbasis motsvarade detta en bytesfrekvens på 0,4 procent av hushållskunderna

(spiskunder ej inräknade) och 3,7 procent av näringsidkarna. I ett pressmeddelande den 17 augusti 2009 meddelade Energimarknadsinspektionen att 135 hushållskunder bytt gasleverantör under det första halvåret 2009. Uppgiften tyder således på en viss ökning av antalet leverantörsbyten på naturgasmarknaden mellan åren 2008 och 2009, även om antalet byten i absoluta tal fortfarande befann sig på en låg nivå.

Av Energimarknadsinspektionens rapport framgår dessutom att drygt var tredje naturgaskund i Sverige fortfarande inte känner till möjligheten att byta gasleverantör. Detta trots de stora informationsinsatser som genomförts av såväl Energimarknadsinspektionen som av naturgasaktörerna själva. Endast 13 procent av hushållskunderna och 16 procent av näringsidkarna har aktivt sökt efter ett nytt avtal. Mer än var tredje kund upplever att de inte ser några ekonomiska fördelar med att byta gasleverantör. Energimarknadsinspektionen visar dock i sin rapport att det trots allt finns ekonomiska incitament för kunderna att vara aktiva på naturgasmarknaden. En viktig uppgift vid införandet av det tredje gasmarknadsdirektivet i svensk lagstiftning torde därför vara att införa de nya kraven på ett sätt som bibehåller befintliga incitament, och i bästa fall skapar ännu tydligare incitament för kunderna att vara aktiva på naturgasmarknaden.

9.3.5 Gasmarknadsdirektivets krav

Av artikel 3.6 i gasmarknadsdirektivet framgår att varje medlemsstat ska säkerställa att om en kund under iakttagande av de avtalsenliga villkoren önskar byta gashandlare ska den eller de berörda aktörerna genomföra bytet inom tre veckor. Skrivningen "iakttagande av de avtalsenliga villkoren" bör tolkas som att leverantörsbytet ska genomföras inom tre veckor, under förutsättning att kundens aktuella avtalsvillkor tillåter byte av leverantör vid aktuellt tillfälle. Vidare är det utredningens uppfattning att tidsfristen om tre veckor startar först då kunden har ingått ett avtal med en ny gasleverantör.

Av artikelns andra stycke framgår att kunderna har rätt att erhålla samtliga relevanta förbrukningsuppgifter. Artikelns specifikationer emellertid inte hur förbrukningsuppgifterna ska samlas in, hur ofta avläsning ska ske eller hur kunderna ska erhålla uppgifterna. Gasmarknadsdirektivets skrivningar är i detta avseende generellt sett mjuka. Av direktivets ingress framgår dock att en viktig aspekt när det gäller leverans till konsumenterna är tillgången till objektiva och

transparenta förbrukningsuppgifter. Konsumenterna bör således ha tillgång till sina förbrukningsuppgifter och tillhörande priser och servicekostnader så att de kan begära in offerter från konkurrenter på grundval av dessa uppgifter.

Av bilaga I punkten 1 i) framgår att kunderna ska ha tillgång till klar och tydlig information om den faktiska gasförbrukningen och faktiska kostnader tillräckligt ofta, så att de kan reglera sin egen gasförbrukning. Informationen ska lämnas inom en rimlig tidsfrist som beaktar kapaciteten hos kundens mätningstrustning. Vederbörlig hänsyn ska tas till sådana åtgärders kostnadseffektivitet. Inga ytterligare kostnader ska heller åläggas konsumenten för denna tjänst.

9.3.6 Utredningens bedömning av direktivets krav på leverantörsbyte inom tre veckor

Gasmarknadsdirektivets krav på tre veckors tidsfrist för leverantörsbyten är tvingande. Kravet innebär att nuvarande ordning på den svenska naturgasmarknaden med en månads tidsfrist mellan anmälan och byte av gasleverantör måste frångås. Leverantörsbyten måste dessutom kunna genomföras vid fler tillfällen än den första dagen varje månad.

Inom ramen för den nya tidsfristen ska leverantörsbyten kunna genomföras alla dagar enligt principen tre veckor rullande. Det är dock viktigt att tiden mellan kundens anmälan och själva leverantörsbytet fördelas mellan berörda aktörer på ett sätt som fördelar arbetsbelastningen mellan aktörerna över tiden. Hänsyn måste också tas till kundens lagstadgade rätt att ångra sitt val av gasleverantör. Detta bör göras på ett sätt som motverkar behovet av eventuella retroaktiva leverantörsbyten.

Korta tidsfrister vid förändrat leveransåtagande är i sig inte något nytt för naturgasmarknadens aktörer. Inflyttning kan ske när som helst i månaden. Kunden har då rätt till valfri gasleverantör från inflyttningsdagen, under förutsättning att anmälan har inkommit till ledningsinnehavaren senast samma dag. Utredningen bedömer att även leverantörsbyten bör kunna hanteras vid andra tillfällen än den första dagen varje månad. Den nya ordningen kommer emellertid att innebära ett merarbete för marknadens aktörer jämfört med dagens situation.

Balansavräkning och ekonomisk avräkning sker med nuvarande metod på månadsbasis. Även slutavräkning sker en gång i månaden på naturgasmarknaden. Trots att merparten av kunderna är schablonavräknade är detta möjligt genom att dessa kunders sammanlagda förbrukning relativt sett är mycket liten jämfört med förbrukningen hos de dygnsavlästa kunderna. Att kombinera nuvarande metod för avräkning med leverantörsbyten inom tre veckor kommer dock att ställa nya krav på marknadens aktörer. Ju fler schablonkunder som byter gasleverantör på andra dagar än den första dagen varje månad, desto större blir behovet av att i efterhand fördela leveranserna till rätt aktörer.

Även i det fall leverantörsbyten blir möjliga vilken dag som helst i månaden, är det sannolikt att en stor del av leverantörsbytena skulle komma att genomföras den första dagen varje månad. För de gasleverantörer och kunder som ingår tidsbestämda avtal torde det mest naturliga vara att ingå avtal som löper ut i samband med ett månads- eller årsskifte. Som en följd av detta torde det även framgent finnas en vilja på marknaden att teckna avtal som träder i kraft vid månads- eller årsskiften. Den kortare tidsfristen kan då utnyttjas av kunden genom möjligheten att vänta något längre med att välja ny gasleverantör i samband med att ett befintligt avtal löper ut. Detta kräver dock att gashandelsföretagen inte tillämpar förlängningsprodukter med villkor som inkräktar på kundens rätt att byta gasleverantör inom tre veckor.

Utredningen bedömer således att kravet på kortare tidsfrist för leverantörsbyten bör vara hanterbar utan mer omfattande förändringar av nuvarande marknadsplattform. Däremot kommer det nya kravet sannolikt att innebära en mer omfattande meddelandehantering, kortare tidsfrister för berörda aktörer, förändrade verksamhetsrutiner liksom behov av förändringar i befintligt IT-stöd. Förändringarna förväntas innebära ökade kostnader för marknadens aktörer oavsett hur lösningen utformas.

Kravet på tre veckors tidsfrist för leverantörsbyten syftar i grunden till att underlätta för kunderna att aktivt kunna medverka på naturgasmarknaden. Jämfört med de förutsättningar som beskrivits inledningsvis och som kan förklara den låga kundaktiviteten på den svenska naturgasmarknaden, skulle en kortare tidsfrist för genomförande av leverantörsbyten dock kunna vara av mindre betydelse. Genom de förtydningarna kravet på tre veckors bytesfrist bedöms medföra ökar dock risken för att fler kunder i stället för att byta

gasleverantör väljer att byta naturgas mot en annan uppvärmningsform eller ett annat bränsle.

Mot bakgrund av artikel 3.6 i gasmarknadsdirektivet föreslår utredningen att 7 kap. 8 § naturgaslagen omformuleras i syfte att uppfylla gasmarknadsdirektivets minimikrav på leverantörsbyte inom tre veckor. Berörd naturgasförordning och föreskrift anpassas till lagförändringen.

9.3.7 Införande av smarta mätare

Artikel 3.8 i gasmarknadsdirektivet syftar till att främja energieffektiviteten inom medlemsstaterna. Om en medlemsstat så föreskriver, ska tillsynsmyndigheten starkt rekommendera att naturgasföretagen optimerar gasförbrukningen. Detta kan t.ex. ske genom att tillhandahålla energiförvaltning, utveckla innovativa former för prissättning, eller införa system med smarta mätare eller intelligenta nät under förutsättning att medlemsstaten anser detta vara lämpligt.

Kommissionens benchmarkingrapporter har visat att frekvensen av leverantörsbyten på el- och gasmarknaderna inom EU är relativt låg. Detta kan tyda på att det finns hinder för kunderna att aktivt medverka på marknaden. Samtidigt konstateras att incitamentet för att byta leverantör sannolikt skulle öka om konsumenterna får tillgång till information som påvisar fördelarna med en aktiv medverkan. Detta kan möjliggöras genom införande av smarta mätare, då dessa anses underlätta konsumenternas medverkan på marknaden.

I tolkningsnoten till el- och gasmarknadsdirektiven finns en beskrivning av vad som avses med en smart mätare. En smart mätare beskrivs som en elektronisk anordning för mätning av energi, och som tillför mer information än en konventionell mätare. En smart mätare ska kunna överföra data på elektronisk väg och dessutom möjliggöra dubbelriktad kommunikation mellan konsumenten och nätägaren².

Av gasmarknadsdirektivets bilaga I punkten 2 framgår att medlemsstaterna ska se till att det genomförs system med smarta mätare. Utredningen tolkar bilagans formulering som att kravet på införande av smarta mätare är tvingande. Däremot finns inte någon tidsgräns angiven för när det tvingande kravet ska vara uppfyllt på naturgasmarknaden.

---

² Anm: supplier/operator enligt tolkningsnoten. Nätägare enligt nuvarande aktörsroller på den svenska naturgasmarknaden.

Medlemsstaterna har möjlighet att väga kostnaden mot den nytta de smarta mätares väntas medföra för marknaden och för konsumenterna på lång sikt. Likaså har medlemsstaterna möjlighet att själva avgöra vilken typ av mätare som är ekonomiskt rimlig att införa med beaktande av kravet på kostnadseffektivitet. I fråga om distributionen av mätares är det upp till medlemsstaterna att bestämma en rimlig tidsfrist. Medlemsstaternas system med smarta mätare ska dessutom vara driftskompatibla och ta hänsyn till lämpliga standarder och bästa praxis i syfte att underlätta skapandet av en gemensam marknad för naturgas inom EU.

Medlemsstaternas bedömning vad gäller nytta, kostnader och tidsfrist för införande av smarta mätare ska vara genomförd senast den 3 september 2012. Med utgångspunkt från denna bedömning ska respektive medlemsstat ta fram en tidsplan för införandet.

9.3.8 Utredningens bedömning av smarta mätare

Utredningen har i inledningen till avsnitt 9.3 beskrivit de svenska marknadsförutsättningarna mot bakgrund av gasmarknadsdirektivets krav på tre veckors tidsfrist för leverantörsbyten. I fråga om införande av smarta mätare torde marknadsförutsättningarna vara lika viktiga att beakta som vid införandet av den nya tidsfristen för leverantörsbyten. Detta mot bakgrund av att ytterligare kostnader inom en snar framtid kan bidra till att den svenska naturgasmarknaden utvecklas negativt.

Vidare bedömer utredningen att det är nödvändigt med en gemensam definition av begreppet smarta mätare inom EU liksom standardiserade kravspecifikationer av smarta mätare. Utan att ha fastställt de grundläggande kraven på de mätare som avses införas, kan det vara svårt att uppskatta den kostnad som bör vägas mot den förväntade nyttan. Likaså kan det visa sig vara svårt att erhålla driftskompatibilitet mellan mätarsystemen i olika medlemsstater om det inte finns någon gemensam referens att utgå från.

Energimarknadsinspektionen bör ges i uppdrag att utreda förutsättningarna för införande av smarta mätare på den svenska naturgasmarknaden. I detta arbete bör ingå att bevaka pågående arbete inom EU som syftar till att införa smarta mätare och intelligenta nät. Energimarknadsinspektionens utredning bör ligga till grund för Sveriges bedömning av införande av smarta mätare, vilken ska vara genomförd senast den 3 september 2012. Nuvarande krav på

mätning och avläsningsfrekvens enligt Energimarknadsinspektionens föreskrifter EIFS 2008:1 bör bibehållas tills vidare.

9.4 Åtskillnad mellan nätverksamhet och biogasproduktion

Förslag: 3 kap. 2 § naturgaslagen ska kompletteras i syfte att fastställa att ett företag som bedriver överföring av naturgas inte får bedriva produktion och/eller handel med naturgas eller annan typ av gas, som är tekniskt möjlig och säker att föra in i naturgassystemet. Spetsning av biogas i syfte att ge biogasen naturgaskvalitet lämnas tills vidare oreglerad. Härigenom kan en biogasproducent då så erfordras välja att själv förädla den producerade biogasen till naturgaskvalitet eller överlåta spetsningen åt en annan aktör.

Av 3 kap. 2 § naturgaslagen framgår att ett företag som bedriver överföring av naturgas inte får bedriva handel med naturgas. Däremot finns det inte någon skrivning som tydliggör att ett företag som bedriver överföring av naturgas inte får bedriva produktion av naturgas. I dagsläget sker det förvisso inte någon produktion av naturgas i Sverige. Däremot produceras biogas i ökande omfattning. Av artikel 1 i gasmarknadsdirektivet framgår att de bestämmelser som fastställs för naturgas även ska gälla biogas och gas från biomassa liksom andra typer av gaser. Förutsättningen är att det är tekniskt möjligt och säkert att föra in dessa gaser och överföra dem genom naturgassystemet.

3 kap. 2 § naturgaslagen bör därför kompletteras för att tydliggöra att ett företag som bedriver överföring av naturgas inte får bedriva produktion och/eller handel med naturgas eller annan typ av gas som är tekniskt möjlig och säker att föra in i naturgassystemet.

För att möjliggöra en fungerande åtskillnad mellan nätverksamhet och produktion av biogas krävs någon form av gräns mellan de verksamheter som ska skiljas åt. Gränsen får dock inte bli så snäv att den riskerar att motverka en säker och kostnadseffektiv biogasproduktion och/eller nätverksamhet ur ett längre perspektiv.

9.4.1 Uppgradering av biogas för injektion till naturgasnätet

År 2008 framställdes biogas vid sammanlagt 227 anläggningar i Sverige och den totala produktionen uppgick till ca 1,4 TWh. Av de 227 biogasanläggningarna i Sverige är det sju anläggningar som injicerar biogas på naturgasnätet (E.ON Gas Sverige AB, november 2009). Den injicerade mängden biogas stod år 2008 för ca 12 procent av den totala mängden producerad biogas (EI R2009:12).

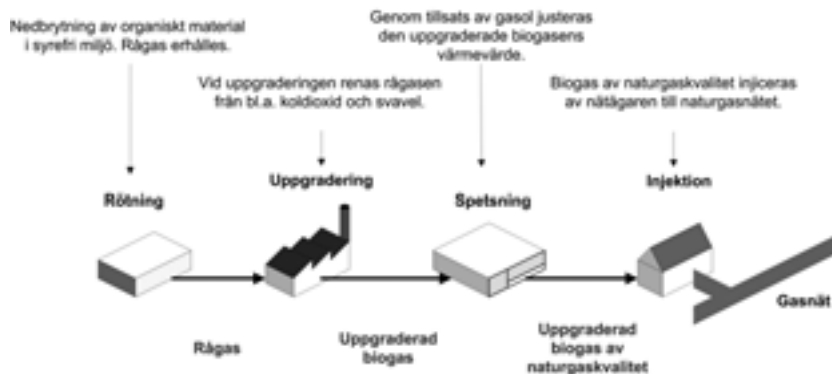
Energimarknadsinspektionen konstaterar i sin rapport "Ökad andel biogas på en utvecklad gasmarknad (EI R2009:12)" att det är önskvärt att öka andelen biogas i det svenska naturgasnätet. Rapporten redogör för förutsättningarna för detta och tydliggör de synergieffekter som kan uppnås genom en ökad tillförsel av biogas till naturgasnätet. Beskrivningen av uppgraderingsprocessen nedan är baserad på Energimarknadsinspektionens rapport.

Det första steget vid framställning av biogas innebär framställning av s.k. rågas genom rötning i en röt-kammare. Vid rötningen sker en nedbrytning av organiskt material i syrefri miljö varvid metangas bildas. Energiinnehållet beror på vilket utgångsmaterial som används vid rötningen. Rågasen kan bestå av upp emot 65 procent metan men innehåller dessutom föroreningar som koldioxid och svavel.

I det andra steget vidtar uppgraderingsprocessen där föroreningarna avskiljs. Härigenom ökar gasens energiinnehåll i proportion till den ökade metanhalt. Efter uppgraderingssteget kan biogasens energiinnehåll uppgå till knappt 10 kWh_v (undre värmevärde) per normalkubikmeter. För att biogasen ska erhålla naturgaskvalitet krävs emellertid en ytterligare ökning av energiinnehållet. Detta sker vid det tredje steget vilket kallas spetsning.

Genom att tillsätta gasol i lämplig mängd erhåller biogasen samma värmevärde som naturgas. Naturgasens värmevärde varierar, men det undre värmevärdet ligger normalt kring 11,1 kWh/Nm³. Mängden gasol som behöver tillsättas vid spetsningen varierar således beroende såväl av den uppgraderade biogasens kvalitet som av naturgasens aktuella värmevärde. Det är dock inte ovanligt att biogasens värmevärde höjs med 17–18 procent vid spetsningen (Öresundskraft AB, december 2009). Den uppgraderade och spetsade biogasen injiceras i det fjärde steget till naturgasnätet.

Figur 9.2 Uppgradering av biogas för injektion till naturgasnätet

9.4.2 Att beakta vid valet av gräns mellan nätverksamhet och biogasproduktion

Utredningen har erfarit att åsikterna går isär om var gränsen mellan produktion och nätverksamhet bör dras. Skälet till detta har till stor del sin grund i att spetsningen med gasol är kostsam och att gränsen mellan produktion och nätverksamhet kan inverka på kostnadsfördelningen. Därmed tangerar denna fråga även nättariffen genom att den kan påverka vilka kostnader som bör, eller inte bör, ingå i denna. På denna punkt skiljer sig utredningens uppfattning från vad Energimarknadsinspektionen givit uttryck för i rapporten ”Ökad andel biogas på en utvecklad gasmarknad”.

Ur en biogasproducents perspektiv kan spetsningen betraktas som nödvändig i syfte att möjliggöra injektion av den producerade biogasen till naturgasnätet. Kostnaden för spetsningen påverkar biogasens konkurrenskraft gentemot bensin, diesel och naturgas. Gasol är dessutom ett fossilt bränsle som kan bidra till att försämma biogasens anseende. Dessa nackdelar bör emellertid vägas mot den möjlighet till avsättning som injiceringen till naturgasnätet medför. En ökad användning av biogas ligger även i linje med den nuvarande energipolitiska inriktningen.

För en distributionsnätägare innebär inmatning av biogas på nätet en stor fördel. Ju mer biogas som injiceras, desto mindre kapacitet behöver nätägaren boka i överliggande nät. Detta innebär en kostnadsminskning som kan jämföras med de sammanlagringseffekter som uppstår då nätägaren bokar kapacitet i överliggande nät för att tillgodose sina kunders behov. Såväl sammanlagringseffekter som

minskat kapacitetsbehov i överliggande nät p.g.a. biogasproduktion bör emellertid komma kunderna tillgodo och avspeglas i en lägre överföringstariff.

För kunderna i distributionsnätet kan biogasinmatningen således bidra till att hålla ner kostnaden för överföringstariffen och samtidigt bidra till en ökad försörjningstrygghet genom den lokalt producerade gasen. Eftersom den injicerade biogasen blandas med naturgasen i nätet kommer samtliga kunder i varierande grad att erhålla en blandning av biogas och naturgas, oavsett vad de aktivt väljer och betalar för. Förhållandet är det samma som på elmarknaden där kunderna har möjlighet att aktivt välja grön el. Jämnhet i gasens kvalitet över tiden är dock en förutsättning för att detta ska vara möjligt.

9.4.3 Fördelning av kostnader för spetsning

Nätägaren är den aktör som ansvarar för att den gas som tillförs naturgasnätet har rätt kvalitet. Det är också nätägaren som ansvarar för mätning och rapportering av mätvärden. Mot denna bakgrund kan det hävdas att nätägaren bör ansvara för spetsning av den biogas som förs in på nätet.

Nätverksamhet är emellertid ett naturligt monopol. Om spetsning av uppgraderad biogas definieras som en del av nätverksamheten bör detta innebära att nätägaren får monopol även på denna verksamhet. Utredningen bedömer att detta inte vore önskvärt, då det snarare kan bidra till att begränsa en fortsatt expansion av biogasproduktion i Sverige. Vidare bör kostnader relaterade till injicering av biogas på naturgasnätet inte belasta kundernas överföringstariff. Denna förutsätts vara transparent, icke-diskriminerande och avspegla de verkliga kostnaderna. Därför bör en annan lösning sökas som på ett rationellt och transparent sätt bibehåller tydliga incitament för fortsatt biogasproduktion.

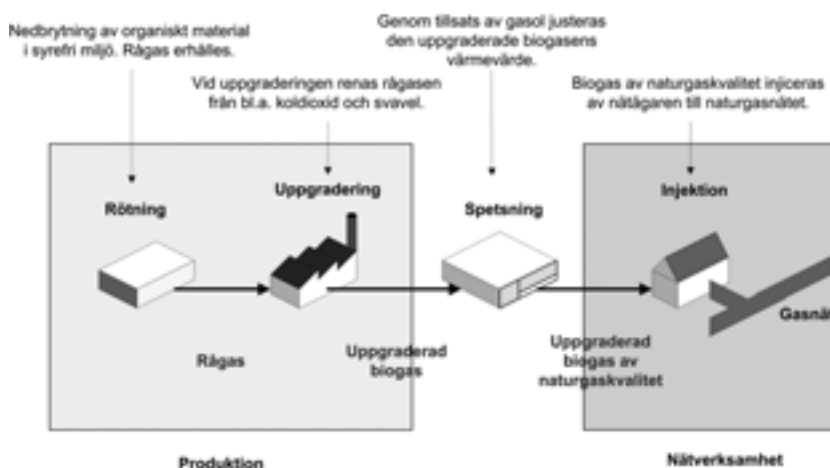
Utredningen anser att det av flera skäl är värdefullt med en ökad andel biogas på naturgasnätet. Biogasen har potential att ersätta bensin och diesel inom transportsektorn liksom användning av olja för uppvärmning och som råvara. Som konstaterats ovan bidrar biogasproduktionen dessutom till en ökad försörjningstrygghet för naturgas inom landet. Det finns således tydliga incitament för att främja en bred satsning på biogasproduktion i Sverige. Utredningen

är dock av uppfattningen att stöd, i den omfattning de behövs, bör synliggöras.

9.4.4 Spetsningen bör tills vidare lämnas oreglerad

Utredningen bedömer att det i dagsläget inte är nödvändigt att föreslå en entydig och skarp gräns mellan biogasproduktion och nätverksamhet. Vid spetsning av biogas bör hänsyn i första hand tas till lokala förutsättningar. Detta i syfte att uppnå en säker och kostnadseffektiv injektion av biogas till naturgasnätet som tillgodoser kundernas krav på en jämn kvalitet över tiden. Eftersom de lokala förutsättningarna varierar kan en skarp gräns mellan biogasproduktion och nätverksamhet snarare försvåra än underlätta en ökad andel biogas på naturgasnätet. Det bör därför vara upp till biogasproducenten att avgöra om spetsning ska utföras i egen regi eller av annan aktör.

Figur 9.3 Genom att låta spetsningen vara oreglerad kan den utföras på det sätt som bedöms vara säkrast och mest kostnadseffektivt ur ett lokalt perspektiv

Med anslutning till naturgasnätet får biogasproducenten avsättning för sin biogas i en annan omfattning än om anläggningen inte är ansluten. Genom att agera på naturgasmarknaden kan biogasproducenten sälja sin gas till ett flertal olika gashandelsföretag som i sin tur levererar gasen till de kunder som väljer att köpa biogas. Kost-

naden för spetsningen kan härigenom överföras till slutförbrukarna via gashandelsföretagen, oavsett om biogasproducenten utför spetsningen själv eller lägger ut den på entreprenad.

Genom att fördela såväl kostnadsminskningar som kostnadsökningar till de aktörer som ger upphov till dem, erhålls en affärs-
mässig grund för en fortsatt introduktion av biogas i naturgasnätet. Att synliggöra de verkliga kostnaderna bör dessutom underlätta identifieringen av behov av stödåtgärder, jämfört med om delar av kostnaderna är dolda i kundernas överföringstariff.

9.5 Åtskillnad mellan gasnätsverksamhet och produktion och/eller handel med el

Förslag: 3 kap. 2 § naturgaslagen kompletteras i syfte att tydliggöra att ett företag som bedriver överföring av naturgas inte får bedriva produktion och/eller handel med el.

I artikel 26 i gasmarknadsdirektivet beskrivs reglerna för åtskillnad av systemansvariga för distributionssystem. Som beskrivs i kapitel 14 medger naturgaslagen undantag från funktionell åtskillnad för systemansvariga för distributionssystem enligt gasmarknadsdirektivets artikel 26 punkt 4. Genom nuvarande gräns mellan koncessionspliktiga respektive icke-koncessionspliktiga naturgasledningar är detta möjligt utan att det har varit nödvändigt att explicit införa undantaget i naturgaslagen.

Sverige har dock valt att tillämpa undantaget i lämpliga delar. Således krävs enligt naturgaslagen juridisk åtskillnad av vertikalt integrerade distributionsföretag trots att detta krav omfattas av gasmarknadsdirektivets möjlighet till undantag. Likaså ställer naturgaslagen krav på övervakningsplan, trots att även detta krav omfattas av möjligheten till undantag för vertikalt integrerade naturgasföretag med färre än 100 000 kunder. Mot denna bakgrund anser utredningen att det kan finnas än större anledning att följa upp vilka åtgärder som de integrerade naturgasföretagen vidtar för att motverka diskriminerande beteende, då de är föremål för undantag. Vidare har Sverige har valt att låta kravet på övervakningsplan även gälla vertikalt integrerade transmissionsföretag, trots att de inte berörs av gasmarknadsdirektivets regler för systemansvariga för distributionssystem.

Enligt artikel 9.3 ska begreppet ”företag som bedriver produktions- eller leveransverksamhet” även omfatta det som avses med detta begrepp i elmarknadsdirektivet. Artikeln berör i egentlig mening endast företag som omfattas av direktivets regler om åtskillnad av systemansvariga för transmissionssystem. Utredningen bedömer emellertid att detta åtskillnadskrav är grundläggande på en marknad där ett flertal naturgasföretag ingår i koncerner som är aktiva på såväl elmarknaden som naturgasmarknaden. Utredningen bedömer därför att 3 kap. 2 § naturgaslagen bör kompletteras i syfte att tydliggöra att ett företag som bedriver överföring av naturgas inte heller får bedriva produktion och/eller handel med el.

9.6 Certifiering

Förslag: Det ska i naturgaslagen föras in bestämmelser om att en systemansvarig för överföringssystemet (TSO) ska certifieras innan den godkänns och utses till systemansvarig. För att bli certifierad ska den systemansvarige uppfylla kraven på åtskillnad. Tillsynsmyndigheten ska utan dröjsmål anmäla ett beslut om certifiering till kommissionen.

Tillsynsmyndigheten ska också på eget initiativ fortlöpande kontrollera att en certifierad systemansvarig uppfyller kraven på åtskillnad i enlighet med gasmarknadsdirektivets artikel 9. En ny förordning om certifiering föreslås reglera vad som närmare ska gälla angående certifiering. En systemansvarig för överföringssystemet ska certifieras av tillsynsmyndigheten inom fyra månader från ansökningsdagen eller från den dag då kommissionen inkom med en motiverad begäran om omprövning av den certifierade. Energimarknadsinspektionen ska ges bemyndigande att utfärda närmare föreskrifter om hur denna certifieringsprocess ska gå till samt hur den löpande övervakningen av de certifierade ska verkställas.

Reglerna om att utse systemansvarig för överföringssystemet fanns i det tidigare direktivet men de nuvarande reglerna är betydligt mer administrativt krävande och innebär en ex-ante prövning av att kraven på åtskillnad och oberoende är uppfyllda. De innebär att innan ett företag utses till systemansvarig för ett överföringssystem ska

det certifieras i enlighet med de förfaranden som finns i artikel 10 och i artikel 3 i förordning (EG) nr 715/2009.

Tillsynsmyndigheten ska certifiera den som uppfyller kraven om åtskillnad i artikel 9 i gasmarknadsdirektivet. Ett beslut om certifiering ska fattas inom fyra månader från ansökningsdagen eller från den dag då kommissionen inkom med en motiverad begäran om kontroll av om artikel 9 fortfarande är uppfylld. Medlemsstaten ska godkänna certifieringen och utnämna den certifierade till TSO. Det är även lämpligt om tillsynsmyndigheten underrättar regeringen om certifieringen. Utnämningen ska anmälas till kommissionen och offentliggöras i unionens officiella tidning.

Den systemansvariga för överföringssystemet ska anmäla planerade transaktioner som kan komma att kräva en omprövning av godkännandet till tillsynsmyndigheten. Tillsynsmyndigheten ska kontrollera att de systemansvariga för överföringssystemet fortfarande uppfyller kraven i artikel 9. Hur certifieringsprocessen ska gå till samt vilka uppgifter nätmyndigheten behöver för att sköta den löpande kontrollen kan regleras i föreskrift. Energimarknadsinspektionen bör därför få ett bemyndigande att utfärda en sådan föreskrift. De närmare bestämmelserna om processen beskrivs även under kommentaren till artikel 3 i gasförordningen.

9.7 Certifiering i förhållande till tredje länder

Förslag: Det bör i en ny förordning om certifiering föras in bestämmelser om att tillsynsmyndigheten ska underrätta kommissionen när en ägare till eller den systemansvarige för ett överföringssystem som kontrolleras av en eller flera personer från tredje länder begär certifiering. Det bör också införas bestämmelser om att tillsynsmyndigheten utan dröjsmål ska underrätta kommissionen om omständigheter som skulle leda till att en eller flera personer från tredjeländer får kontroll över ett överföringssystem eller en överföringsansvarig för överföringssystem. Vidare bör bestämmelser införas om att den systemansvariga för överföringssystemet ska underrätta tillsynsmyndigheten om eventuella omständigheter som skulle leda till att en eller flera personer från tredje länder får kontroll över överföringssystemet eller den systemansvarige för överföringssystemet.

Det bör också i förordningen om certifiering införas bestämmelser om att tillsynsmyndigheten ska anta ett utkast till beslut

om certifiering av en systemansvarig för överföringssystemet inom fyra månader efter anmälan från den systemansvarige för överföringssystemet. Närmare bestämmelser om när tillsynsmyndigheten ska vägra certifiering ska också införas i naturgaslagen. Tillsynsmyndigheten ska utan dröjsmål anmäla ett sådant beslut till kommissionen.

En bestämmelse om att tillsynsmyndigheten ska begära ett yttrande från kommissionen innan den antar ett beslut om certifiering bör vidare införas i förordningen om certifiering. Tillsynsmyndigheten ska anta sitt slutliga beslut om certifiering inom två månader efter det av kommissionen avgett sitt yttrande. Bestämmelser om att tillsynsmyndighetens beslut och kommissionens yttrande ska offentliggöras tillsammans ska införas i förordningen om certifiering. I de fall tillsynsmyndighetens beslut avviker från kommissionens yttrande ska skälen för tillsynsmyndighetens beslut offentliggöras.

Artikel 11 är ny och innehåller regler om förfarandet då en systemansvarig för ett överföringssystem som begär certifiering kontrolleras av en eller flera personer från tredje land. Syftet med bestämmelsen är att begränsa möjligheterna för producentintressen utanför Europeiska unionen att vertikalt integrera de företag där de har ett ägarintresse inom och utanför unionen. Med tredje land anses i detta direktiv länder utanför EU och EES. Bakgrunden till bestämmelsen framgår av beaktandesatsen 21 och 22 i direktivet. Enligt dessa bör, för att säkerställa att nätverksamhet å ena sidan och leverans och produktion å andra sidan bedrivs oberoende av varandra, tillsynsmyndigheterna ges befogenheter att vägra certifiering av sådana systemansvariga för överföringssystem som inte uppfyller bestämmelserna om åtskillnad. Vidare anges att det för att säkerställa en enhetlig tillämpning av dessa bestämmelser i hela gemenskapen bör tillsynsmyndigheterna ta största möjliga hänsyn till kommissionens uppfattning när de fattar beslut om certifiering. Det anges också att fungerande öppna gasmarknader har en avgörande betydelse för den allmänna säkerheten, ekonomins konkurrenskraft och för unionsmedborgarnas välfärd. Personer från tredjeländer bör därför endast tillåtas kontrollera ett överföringssystem eller en systemansvarig för överföringssystem, om den systemansvarige uppfyller de krav på effektiv åtskillnad som tillämpas inom gemenskapen.

9.8 Övervakningsansvarig

Förslag: Det bör införas regler i naturgaslagen om skyldigheten för vertikalt integrerade naturgasnätsföretag att utse en övervakningsansvarig. Skyldigheten ska gälla alla vertikalt integrerade naturgasnätsföretag oavsett antal anslutna kunder. Energimarknadsinspektionen bör bemyndigas att i föreskrift närmare reglera den övervakningsansvariges uppdrag och skyldigheter samt vem som kan utses till övervakningsansvarig.

Skyldigheten att utse en övervakningsansvarig ska gälla alla vertikalt integrerade naturgasnätsföretag. Den övervakningsansvarige ska vara "helt oberoende". Det ska tolkas som att den övervakningsansvarige förvisso kan utses inom företaget, men att denne ska ha en självständig ställning. Det betyder att den som utses bör vara erfaren och ha god integritet samt mycket goda kunskaper inom området. Den övervakningsansvarige ska även ges rätt befogenheter att genomföra uppdraget. Det innebär att den övervakningsansvarige självständigt ska se till att en övervakningsplan har upprättats på rätt sätt och att den följs. Vidare har den övervakningsansvarige ett ansvar att påpeka brister i hanteringen av övervakningsplanen och rapportera till tillsynsmyndigheten om företaget brister i framtagandet eller efterlevnaden av övervakningsplanen. Den övervakningsansvarige ska vid behov även samråda med tillsynsmyndigheten om hur bestämmelserna om övervakningsplanen ska tillämpas. De närmare reglerna för vem som kan utses till övervakningsansvarig och dennes skyldigheter och befogenheter regleras lämpligen i föreskrift. Energimarknadsinspektionen bör bemyndigas att utforma sådana föreskrifter.

9.9 Kommunikation och varumärkesprofilering

Förslag: Utredningen föreslår att undantagsmöjligheten i artikel 26 punkten 4 i gasmarknadsdirektivet tillämpas avseende artikel 26 punkten 3 gällande förbudet för vertikalt integrerade systemansvariga för distributionssystem att i samband med kommunikation och varumärkesprofilering ge upphov till förvirring.

Enligt artikel 26 punkten 3 får inte ett nätföretag och ett gas-handelsföretag som är vertikalt integrerade skapa förvirring i fråga om sina separata identiteter vid kommunikation eller varumärkes-profilering. Utöver det regelverk som reglerar åtskillnaden mellan konkurrensutsatt och reglerad verksamhet på gasmarknaden omfattar det svenska regelverket inga bestämmelser som uppfyller direktivet i denna del.

Enligt artikel 26 punkten 4 får medlemsstaterna besluta att inte tillämpa punkten 1–3 på integrerade naturgasföretag som har färre än 100 000 anslutna kunder.

Det sammanlagda antalet naturgaskunder som är anslutna till det svenska naturgassystemet var under 2009 ca 47 000. Enligt uppgift från Svenska Gasföreningen i februari 2010 väntas antalet kunder på den svenska naturgasmarknaden minska till ca 41 000 vid utgången av 2010 till följd av en pågående omställning till stadgas i Göteborg. Vid utgången av 2010 väntas kunderna på den svenska naturgasmarknaden utgöras av ca 4 000 anslutna ”icke-hushållskunder”, knappt 17 000 villakunder och ca 20 000 spiskunder. Mot denna bakgrund bedömer utredningen att undantaget i punkten 4 bör användas avseende punkten 3. Punkten 3 föranleder därför ingen åtgärd för svenskt vidkommande. Om detta visar sig vara ett problem på den svenska naturgasmarknaden i framtiden kan en förnyad bedömning göras.

9.10 Slutna distributionssystem

Förslag: Utredningen föreslår att det i naturgaslagen ska införas bestämmelser om slutna distributionssystem. I samband med införandet av nya regler kring slutna distributionssystem bör det tidigare undantaget från kravet på koncession åter införas i naturgaslagen och omfatta slutna distributionssystem. Ett slutet distributionssystem är undantaget från kravet på koncession och kravet på tredjepartstillträde till näten. Vidare bör en bestämmelse införas i naturgaslagen om att ett slutet distributionssystem är undantaget från kravet på reglering av tariffer. Det ska dock införas en bestämmelse som anger att om någon av användarna av det slutna systemet kräver det ska tarifferna ändå prövas innan de träder i kraft. Utredningen föreslår också att

det i naturgaslagen ska införas en definition av slutna distributionssystem.

Nuvarande gränsdragning i naturgaslagen mellan koncessionspliktiga och icke-koncessionspliktiga naturgasledningar har under senare år kommit att ifrågasättas av flera skäl. I Energinätsutredningens slutbetänkande Koncessioner för el- och gasnät (SOU 2009:48) föreslås därför en ny avgränsning. Förslaget syftar till att koppla koncessionen till syftet med en naturgasledning och inte huruvida den är belägen före eller efter en MR-station. Denna avgränsning bör betraktas som mer logisk än den nuvarande och kan bidra till att undvika framtida gränsdragningsproblem.

De interna ledningsnäten fyller en viktig funktion för gasanvändare i industriområden anslutna till det svenska naturgas-systemet. Utredningen bedömer dock att nuvarande reglering, eller avsaknad av densamma, bidrar till otydlighet om vad som gäller för interna ledningsnät. Att det i naturgaslagen inte längre finns något uttryckligt undantag för interna ledningsnät betraktar utredningen som en potentiell risk. Framtida ändringar i, liksom nya tolkningar av, naturgaslagen kan medföra oavsiktliga konsekvenser för de interna ledningsnäten.

Utredningen anser därför att artikel 28 i gasmarknadsdirektivet bör införas i naturgaslagen. Genom att införa regler i naturgaslagen i enlighet med gasmarknadsdirektivets artikel 28 kan dagens väl fungerande praxis befästas. Artikel 28 bedöms i praktiken inte innebära några skillnader för de interna ledningsnäten jämfört med i dagsläget. Däremot skulle de bidra till en ökad tydlighet och långsiktighet för marknadens aktörer.

Gasmarknadsdirektivets definition av ”slutet distributionssystem” bör dessutom införas i naturgaslagen i syfte att omfatta ledningar inom hamn- och industriområden. Utredningen bedömer att det däremot inte är nödvändigt att definiera ”överföring för egen räkning” då huvudregeln fortfarande är att all överföring i såväl transmissionsledningar som distributionsledningar alltid sker för annans räkning.

9.11 Tillträde till lagring

Förslag: En bestämmelse införs i naturgaslagen som anger att tillsynsmyndigheten ska samråda med systemanvändarna i samband med utarbetandet av tarifferna eller metoderna för deras fastställande. En definition av begreppet systemanvändare bör införas i naturgaslagen. Med systemanvändare avses varje fysisk eller juridisk person som levererar till eller får leveranser från systemet.

Enligt en ny lydelse i direktivets artikel 33.4 har tillsynsmyndigheterna, om medlemstaterna föreskrivit detta, ålagts en skyldighet att samråda med systemanvändarna i samband med utarbetandet av tarifferna eller metoderna för deras fastställande. En ny bestämmelse bör införas i naturgaslagen till följd av detta. En definition av begreppet systemanvändare bör införas i naturgaslagen.

9.12 Energimarknadsinspektionen ska offentliggöra rollbeskrivningar

Förslag: Den skyldighet som följer av gasmarknadsdirektivet att offentliggöra beskrivningar av roller och ansvarsområden för företag som bedriver nätverksamhet, naturgasleverantörer och kunder, samt vid behov andra aktörer, ryms inom Energimarknadsinspektionens uppdrag enligt förordning (2007:1118) med instruktion för Energimarknadsinspektionen. Beskrivningar offentliggörs också redan i dag till viss del inom ramen för Gasmarknadshandboken. Beskrivningarna ska omfatta avtalsvillkor, åtaganden mot kunder, regler för utbyte av uppgifter och betalning, äganderätt till uppgifter och mättingsansvar.

Något behov att föreslå ny reglering föreligger således inte. För att säkerställa att direktivets intention genomförs kan det övervägas att vid ett tillfälle uppdra åt Energimarknadsinspektionen att ta fram och offentliggöra beskrivningar av de uppräknade aktörerna samt eventuellt andra aktörer. Ett sådant uppdrag kan exempelvis ges i inspektionens regleringsbrev. Skyldigheten att hålla beskrivningarna aktuella och eventuellt fyllas på med nya aktörer följer av instruktionen.

Artikel 45 i gasmarknadsdirektivet anger att medlemsstaterna ska se till att rollerna och ansvarsområdena beskrivs och offentliggörs vad gäller avtalsvillkor, åtaganden mot kunder, regler för utbyte av uppgifter och betalning, äganderätt till uppgifter och mättningsansvar. De aktörer som omfattas är systemansvarig för överföringsystem och distribution, gashandlare och kunder. Vid behov kan det även gälla andra aktörer.

Beskrivningarna ska utformas på ett sådant sätt att kundernas och gashandlarnas nättillträde underlättas, och de ska granskas av tillsynsmyndigheten. Det svenska regelverket omfattar inte någon explicit bestämmelse som tilldelar någon myndighet ett särskilt ansvar för att sammanställa och offentliggöra rollbeskrivningar för gasmarknadens aktörer. Det finns därmed inte heller någon bestämmelse som tydliggör att sådana rollbeskrivningar ska offentliggöras.

De aktuella beskrivningarna syftar dock till att underlätta tillträdet till naturgasmarknaden och att därigenom främja konkurrensen på marknaden. Enligt 1 § punkten 3 a i Energimarknadsinspektionens instruktion ska inspektionen verka för effektiv konkurrens på naturgasmarknaden. Inspektionen ska även följa och analysera utvecklingen på naturgasmarknaden samt lämna förslag till ändringar i regelverk eller andra åtgärder för att främja marknadernas funktion (punkten 5). Det torde därmed utgöra en naturlig del av detta arbete att beskriva de olika aktörernas roller samt att följa hur dessa roller förändras över tid.

Energimarknadsinspektionen har i dag ansvaret för att inom sitt område verka för effektiv konkurrens på gasmarknaden, samt stärka gaskunderna ställning och möjliggöra aktiva valmöjligheter genom lättillgänglig och tillförlitlig information. Inspektionen ska även följa och analysera utvecklingen på gasmarknaden samt lämna förslag till ändringar i regelverk eller andra åtgärder för att främja marknadernas funktion. I och med detta ingår det redan i dag i Energimarknadsinspektionens uppdrag att följa utvecklingen på gasmarknaden. Det torde därmed utgöra en naturlig del av detta arbete att följa vad de olika aktörernas roller kan innebära samt hur dessa roller förändras över tid. De roller, regler och ansvarsområden som avses kommer i huvudsak att utgöras av befintliga regelverk som här kommer att sammanställas i syfte att genom beskrivningar av roller och ansvar förbättra marknadens funktion, bl.a. genom att underlätta för nya och potentiella aktörer att ta sig in på marknaden.

Den aktuella uppgiften torde därmed i allt väsentligt falla under befintliga bestämmelser i Energimarknadsinspektionens instruktion.

Det finns därmed inget behov av att förändra inspektionens instruktion i dessa delar. I syfte att på lämpligt sätt tydliggöra Energimarknadsinspektionens uppdrag i denna del menar utredningen att inspektionen genom sitt regleringsbrev bör ges i uppdrag att ta fram och offentliggöra de aktuella beskrivningarna. Skyldigheten att hålla beskrivningarna aktuella och eventuellt fyllas på med nya aktörer följer av instruktionen.

Utredningen vill här särskilt lyfta fram att de roller, regler och ansvarsområden som avses i huvudsak utgörs av befintliga regelverk. Inspektionen avses sammanställa denna information bl.a. för att underlätta tillträdet till marknaden för nya och potentiella aktörer. Väsentliga delar av informationen är redan publicerad på olika sätt och det torde därför vara möjligt för inspektionen att hänvisa till dessa källor så länge en sådan hänvisning är tillräckligt tydlig och specifik för att det ska vara enkelt att återfinna den aktuella informationen. En möjlig källa till sådan information är t.ex. Svensk gasmarknadshandbok som ges ut av Gasföreningen. Därmed kommer inspektionen endast att behöva komplettera med mer begränsade delar av den aktuella informationen. Utredningen vill här även lyfta fram att det är betydelsefullt att beskrivningarna även omfattar andra aktörer av väsentlig betydelse för naturgasmarknaden.

Energimarknadsinspektionen är tillsynsmyndighet enligt gasmarknadsdirektivets bestämmelser. De tillsynsuppgifter som hänvisas till i artikel 45 torde dock inte avse offentliggörandet av de aktuella rollerna, ansvarsområdena och regelverken utan snarare syfta till att övervaka att de aktuella regelverken följs och att aktörerna uppfyller de krav som är förenade med respektive roll. Dessa tillsynsuppgifter torde i relevanta delar redan omfattas av det befintliga regelverket i bl.a. naturgaslagen och Energimarknadsinspektionens instruktion alternativt de förslag som utredningen lägger i övriga delar. Något ytterligare förslag läggs därmed inte i denna del.

9.13 Energimarknadsinspektionens ansvar och uppgifter

9.13.1 Energimarknadsinspektionens ledning och oberoende

Förslag: Naturgaslagen ska kompletteras med en bestämmelse som anger att regeringen ska förordna myndighetens chef för en period av fem till sju år samt att förordnandet endast ska kunna förnyas vid ett tillfälle.

Bestämmelserna i artikel 39 anger att tillsynsmyndighetens högsta ledning ska vara tillsatt för en bestämd period på mellan fem och sju år. Uppdraget kan förnyas en gång. Energimarknadsinspektionen utgör för Sveriges räkning tillsynsmyndighet enligt direktivet.

Enligt 9 § anställningsförordningen (1994:373) får en anställning vad gäller arbetstagare hos myndigheter under regeringen begränsas till att gälla antingen för en bestämd tid eller tills vidare längst till en viss tidpunkt bl.a. då arbetstagaren får en verksledande eller därmed jämförlig ställning. Detta möjliggör de tidsbegränsade förordnandena som är aktuella här.

Vad gäller chefen för den svenska tillsynsmyndigheten, dvs. generaldirektören för Energimarknadsinspektionen, faller denna befattning in under gängse praxis och regelverk för utnämning av myndighetschefer. I Sverige ges myndighetschefer vanligen ett förordnande på sex år, vilket senare kan förnyas två gånger på respektive tre år. I ljuset av direktivets bestämmelser bör naturgaslagen kompletteras med en bestämmelse som anger att myndighetens chef kan förordnas för en period av fem till sju år samt att ett förordnande endast kan förnyas en gång.

9.13.2 Uppdatering av Energimarknadsinspektionens instruktion

Förslag: Energimarknadsinspektionens instruktion ska uppdateras med en hänvisning till de uppgifter som följer av förordningen (EG) nr 715/2009.

Förordningen (2007:118) med instruktion för Energimarknadsinspektionen innehåller redan i dag en hänvisning i punkten 6 b till att inspektionen inom sitt område ska fullgöra de uppgifter som följer av gasmarknadsdirektivet 2003/55/EG, dvs. det tidigare direktivet. Denna hänvisning kommer att uppdateras till att gälla det nya direktivet för att omfatta det tredje energimarknadspaketets rättsakter.

Denna komplettering av det befintliga regelverket kommer att säkerställa genomförandet av direktivets bestämmelser om den nationella tillsynsmyndighetens oberoende. För att säkerställa att detta oberoende kan omsättas i praktiken är det viktigt att inspektionen ges tillgång till nödvändiga resurser och kompetens i synnerhet mot bakgrund av de utökade och delvis nya uppgifter som det tredje energimarknadspaketet som helhet kommer att innebära för Energimarknadsinspektionen.

9.14 Skyldigheter med koppling till tillsyn över driften av naturgassystemet

Enligt 3 kap. 1 § naturgaslagen ska ett företag som innehar en naturgasledning och bedriver överföring av naturgas ansvara för drift och underhåll och, vid behov, utbyggnad av sitt ledningssystem och, i tillämpliga fall, dess anslutning till andra ledningssystem. Företaget svarar också för att dess ledningssystem är säkert, tillförlitligt och effektivt och för att det på lång sikt kan uppfylla rimliga krav på överföring av naturgas.

Energimarknadsinspektionen ansvarar enligt förordning (2007:1118) med instruktion för Energimarknadsinspektionen för tillsyn, regelgivning och tillståndsprovning enligt naturgaslagen, med undantag för frågor om försörjningstrygghet enligt 8 a kap. naturgaslagen.

Statens energimyndighet ska enligt förordning (2007:1153) med instruktion för Statens energimyndighet vara tillsynsmyndighet för naturgasförsörjning enligt 8 a kap. naturgaslagen.

Svenska kraftnät har inte någon tillsyn över naturgassystemets drift motsvarande tillsynen över elsystemets drift. Utredningen bedömer mot bakgrund av detta att det nya direktivet för svenskt vidkommande inte föranleder några ytterligare åtgärder i denna del jämfört med tidigare.

9.15 Skyldigheter som enligt direktivet läggs på Energimarknadsinspektionen och andra myndigheter – Konsumentverket

Förslag: Konsumentverkets instruktion ska kompletteras med en bestämmelse om att verket ska bistå Energimarknadsinspektionen vad gäller övervakningen av de konsumentrelaterade aspekterna som anges i gasmarknadsdirektivet 2009/73/EG.

Energimarknadsinspektionen ska ansvara för rapporteringen av övervakningen av de konsumentrelaterade frågor som anges i gasmarknadsdirektivet där inget annat har angetts. Konsumentverket är dock den myndighet som generellt sett ansvarar för konsumentfrågor vilka berörs i artikel 41.1. Verket har därmed ett flertal uppgifter som innebär att det löpande kommer i kontakt med de frågor som är relevanta för konsumenter, däribland energifrågor. I syfte att åstadkomma en så tydlig bild som möjligt av hur konsumenternas situation ser ut på marknaden bör Konsumentverket till Energimarknadsinspektionen överlämna sådan information om naturgaskonsumenternas ställning på marknaden som är relevant i sammanhanget. Inspektionen har huvudansvaret för övervakningen enligt direktivet samt ansvarar för den årliga rapporteringen av resultaten.

9.16 Skyldigheter som enligt direktivet läggs på Energimarknadsinspektionen och andra myndigheter – Konkurrensverket

Förslag: Konkurrensverkets instruktion ska kompletteras med en hänvisning till att verket ska bistå Energimarknadsinspektionen med underlag vad gäller de relevanta övervakningsuppgifter i artikel 41.1 punkterna j och k i det nya gasmarknadsdirektivet 2009/73/EG.

Rapporteringen ska ske till Energimarknadsinspektionen.

Även det nya gasmarknadsdirektivet omfattar övervakning av flera aspekter relaterade till konkurrensförhållandena på den svenska naturgasmarknaden. Konkurrensverkets instruktion bör därför kompletteras med en hänvisning till att Konkurrensverket ska bistå

Energimarknadsinspektionen med information vad gäller de uppgifter som rör konkurrensrelaterade frågor i artikel 41.1 punkten j i det nya gasmarknadsdirektivet 2009/73/EG, där det nämns eventuell snedvridning eller inskränkning av konkurrensen på elmarknaden. Detsamma gäller uppgifterna enligt punkten k som rör övervakning av begränsande avtalsvillkor såsom exklusivitetsklausuler. Härmed avses att relevant information lämnas till Energimarknadsinspektionen i syfte att utgöra en del av det underlag som ligger till grund för den årliga rapport som inspektionen ansvarar för. Myndigheterna förutsätts även fortsättningsvis utbyta information och kompetens med utgångspunkt från deras respektive uppdrag när så är relevant. Ett sådant samarbete existerar redan i dag och förutsätts därför fortsätta även i framtiden då ett ömsesidigt utbyte torde underlätta övervakningen av naturgasmarknaden.

9.17 Klagomål gällande innehavare av naturgasledning eller en innehavare av förgasningsanläggning – tidsfrister m.m.

Förslag: Varje part som har ett klagomål mot en innehavare av naturgasledning eller en innehavare av förgasningsanläggning vad avser dennes skyldigheter enligt naturgaslagen får klaga hos tillsynsmyndigheten. Energimarknadsinspektionen ska i egenskap av tvistlösande myndighet fatta ett beslut inom två månader med möjlighet till förlängning om myndigheten begärt in kompletterande upplysningar. Tiden kan förlängas ytterligare efter medgivande från sökanden. Naturgaslagen ska kompletteras med bestämmelser gällande detta samt att besluten ska gälla omedelbart och vara överklagbara.

Artikel 41.11 anger att varje part som har ett klagomål gällande innehavare av naturgasledning eller en innehavare av förgasningsanläggning vad avser deras skyldigheter enligt direktivet får inte klagomål till tillsynsmyndigheten. I syfte att säkerställa att det svenska regelverket uppfyller direktivets krav i denna del bör bestämmelser införas i naturgaslagen. Av lagen ska det framgå vilka tidsfrister som gäller för tillsynsmyndighetens hantering av ett sådant klagomål. Det ska även framgå vad man kan tvista om samt att besluten är omedelbart gällande och att de kan överklagas.

10 Förordning (EG) nr 715/2009 om villkor för tillträde till naturgasöverföringsnäten

10.1 Huvuddragen i förordningen

Förordningen (EG) nr 715/2009 om villkor för tillträde till naturgasöverföringsnäten innehåller bestämmelser som rör certifiering av systemansvariga för transmissionssystem, Europeiska nätverket av systemansvariga för transmissionssystem för gas (ENTSOG) och icke-bindande ramriktlinjer med principer för utarbetandet av nätföreskrifter. Bestämmelserna rör även byrån för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter (ACER), regionalt samarbete, tariffer för tillträde till nät, tjänster för tredjepartstillträde, tredjepartstillträde samt principer för mekanismer för kapacitetstilldelning och förfarande för att hantera överbelastning i näten. Förordningen omfattar även bestämmelser kring undantag för större ny infrastruktur, kring transparens och tillhandahållande av information till kommissionen, samrådsförfaranden, samt påföljder och bemyndiganden för kommissionen att utfärda riktlinjer.

Artiklarna är i huvudsak utformade som principiella bestämmelser. Dessa ska definieras närmare genom riktlinjer framtagna av kommissionen samt av ACER. Även de nätföreskrifter som ska tas fram av ENTSOG kommer att bidra till att definiera hur de olika funktionerna ska fungera och hanteras.

Förordningen är indelad i en ingress, 32 artiklar, samt 2 bilagor. Bilaga I omfattar riktlinjer, medan bilaga II omfattar en jämförelsetabell över artiklarna i denna samt den tidigare förordningen.¹ Den nya förordningen om villkor för tillträde till naturgasöver-

---

¹ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1775/2005 av den 28 september 2005 om villkor för tillträde till naturgasöverföringsnäten (EUT L 289, 3.11.2005, s. 1, Celex 32005R1775).

föringsnäten är mer omfattande än den tidigare. I förordningen har artiklarna 3–12, 15, 17, 19–20 samt 31 lagts till. De nya artiklarna rör bl.a. certifiering av systemansvariga för transmissionssystem, bildandet av ENTSOG och denna organisations uppgifter, framtagande av riktlinjer, frågor rörande nätföreskrifter, ACER:s övervakningsuppgifter och regionalt samarbete.

Som nämnts tidigare innebär det tredje energimarknadspaketet och de organisationer som skapas inom ramen för paketet ett ökat samarbete och en ökad samordning i syfte att skapa en väl fungerande inre marknad för el och gas. För naturgasens del ligger fokus på ENTSOG samt ACER.

En EG-förordning är bindande i sin helhet och direkt tillämplig i varje medlemsstat. Detta innebär att en sådan rättsakt varken ska eller får inkorporeras till nationell rätt. Några särskilda åtgärder för att införliva förordningen i den svenska rättsordningen ska således inte vidtas av Sverige. Detta innebär att förordningen om villkor för tillträde till naturgasöverföringsnäten ska hanteras på samma sätt som förordningen om gränsöverskridande handel med el. Förordningarna är i delar dessutom mycket lika varandra vilket beaktas vid bedömningen av artiklarna.

Förordningen föreskriver i artikel 26 att den inte påverkar medlemsstaternas rätt att behålla och införa åtgärder som innehåller mer detaljerade bestämmelser än de som anges i förordningen och i de riktlinjer som kommissionen utfärdar. Det är därför endast då svensk rätt kan anses strida mot förordningen och då förordningen föreskriver en skyldighet eller möjlighet att vidta lagstiftningsåtgärder på det nationella planet som ändringar i den svenska lagstiftningen kan vara nödvändiga. Det kan även finnas ett behov av att se över berörda regelverk i syfte att förtydliga ansvarsområden i förhållande till aktörer och organisationer på den svenska marknaden.

10.2 Förordningens ingress

Förordningens ingress anger de bakomliggande motiven till förordningen. Ingressen kan även ge viss ledning vad gäller tolkningen av bestämmelserna i den aktuella förordningen.

Marknaderna för el och naturgas utgår från premisserna för en konkurrensutsatt marknad där kunderna, stora såväl som små, genom aktiva val ska skapa en dynamisk marknad som leder till

ökad effektivitet, konkurrenskraftiga priser, och mer kvalitativa tjänster. En dynamisk inre marknad avses även leda till ökad försörjningstrygghet och hållbarhet. Förordningen syftar till att fastställa grundläggande principer och bestämmelser för tillträde till nätet, tjänster för tredjepartstillträde, hantering av överbelastning, transparens, balans och handel med kapacitetsrättigheter.

Ingressen hänvisar till kommissionens meddelanden från den 10 januari 2007 ”En energipolitik för Europa” och ”Utsikterna för den inre el- och gasmarknaden”, samt kommissionens meddelande ”Utredning i enlighet med artikel 17 i förordning (EG) nr 1/2003 av de europeiska gas- och elsektorerna (slutrapport)”. I ingressen konstateras att det krävs ytterligare regler och åtgärder för att skapa en väl fungerande, öppen och effektiv marknad. Vissa kvarstående hinder för den inre marknaden för naturgas lyfts fram; icke-diskriminerande tillgång till näten, en jämförbar tillsynsnivå hos olika medlemsländer, samt fortsatt isolerade marknader. Det finns även ett behov av utökad gränsöverskridande sammanlänkningskapacitet samtidigt som marknadsintegrationen på den inre marknaden för naturgas måste främjas ytterligare.

Sedan tidigare har förordningen tagit upp aspekter som kriterierna för nättillträdesavgifterna och behovet av en minsta gemensam uppsättning tjänster för tredjepartstillträde. Även betydelsen av icke-diskriminerande och transparenta balanssystem för gas lyfts fram samt betydelsen av grundläggande bestämmelser för handeln med primära kapacitetsrättigheter. Mot bakgrund av att gasmarknadsdirektivet 2009/73/EG medger ett kombinerat systemansvar för transmission och distribution anges här att förordningen inte kräver några ändringar i uppbyggnaden av nationella transmissions- och distributionssystem som överensstämmer med direktivets bestämmelser.

I den harmoniserade ram som förordningen avser skapa har betoningen ökat vad gäller behovet av ett ökat samarbete och en ökad samordning mellan systemansvariga för transmissionssystemen. ENTSOG ges en viktig roll genom sina uppgifter som bl.a. omfattar att ta fram nätföreskrifter. Även ACER berörs genom att byrån ska ta fram icke-bindande ramriktlinjer för utarbetandet av nätföreskrifterna. Dessa nätföreskrifter fokuserar på gränsöverskridande nät och avses inte ersätta nationella nätföreskrifter som utfärdats av Energimarknadsinspektionen. Även det regionala perspektivet framgår tydligare och har fått ökad betydelse, men det är

värt att notera att det ses som ett steg på vägen mot en konkurrensutsatt och effektiv inre marknad för gas.

Ingressen lyfter fram betydelsen av delaktighet och transparens genom att föreskriva samrådsprocesser och andra förfaranden som syftar till att säkerställa transparensen på marknaden vad gäller utvecklingen av överföringskapaciteten för gas. Även betydelsen av en fungerande konkurrens för flytande naturgas lyfts fram, och riktlinjer för god praxis för tredjepartstillträdet till lagringsanläggningar för naturgas och LNG berörs.

Ingressen tar även upp den avtalsbetingade överbelastningen i naturgasnätet. Problemen med sådan överbelastning gör att ledande principer för hantering av överbelastning och kapacitetstilldelning baseras på frigörande av outnyttjad kapacitet samt skapandet av en marknad för sådan kapacitet. Det behövs även grundläggande principer för hur framtida situationer med fysisk överbelastning ska hanteras.

Betydelsen av transparens och tillgång till relevant information lyfts fram, samt behovet av effektiv marknadsövervakning kopplad till effektiva, proportionerliga och avskräckande sanktioner. Kommissionen har möjlighet att ta fram riktlinjer för att uppnå den grad av harmonisering som krävs för att uppnå syftet med förordningen.

Förordningens huvudsakliga syfte är att skapa rättvisa regler för tillträde till naturgasöverföringsnäten, lagringsanläggningar och LNG-anläggningar. Detta syfte kan inte uppnås i tillräckligt hög grad av medlemsstaterna var för sig, varför dessa frågeställningar lämpligen hanteras inom ramen för en förordning.

10.3 Förordningens sakinhåll

I de delar utredningen har gjort bedömningen att en artikel inte föranleder några konsekvenser för svenskt vidkommande omfattar beskrivningen av artikeln i det följande ingen mer uttömmande bedömning.

10.3.1 Artikel 1 – Syfte och tillämpningsområde

Artikel 1 anger förordningens syfte och tillämpningsområde. På samma sätt som tidigare anges att förordningens första stycke syftar till att fastställa icke-diskriminerande regler för villkoren

rörande tillträde till transmissionssystem för gas (punkten a). Nationella och regionala marknadens särdrag ska dock beaktas. Det överordnade syftet är att den inre marknaden för gas ska fungera väl.

I artikelns andra stycket anges nu även explicit att syftet med förordningen är att fastställa icke-diskriminerande regler gällande villkoren för tillträde till anläggningar för flytande naturgas (LNG) och lagringsanläggningar (punkten b). I tredje stycket anges att syftet med förordningen är att underlätta uppkomsten av en väl fungerande och transparent grossistmarknad med en hög grad av försörjningstrygghet. Förordningen ska även underlätta tillhandhållandet av mekanismer för harmonisering av nättillträde för gränsöverskridande handel (punkten c).

Målen i första stycket syftar till att fastställa harmoniserade principer. De harmoniserade principerna ska tas fram för tariffer eller de metoder som används för att beräkna tariffer för tillträde till nät, men inte till lagringsanläggningar, samt för inrättandet av tjänster för tredjepartstillträde. Harmoniserade principer ska även tas fram för kapacitetstilldelning, hantering av överbelastning, beslut om krav på transparens, balansregler och avgifter för obalans samt underlättande av handeln med kapacitet. Nytt här är att det uttryckligen nämns att lagringsanläggningar inte omfattas i den aktuella delen.

Vad gäller lagringsanläggningar anger artikel 1 att förordningen med ett undantag endast ska gälla för lagringsanläggningar som omfattas av artikel 33.3 eller 33.4 i direktivet om gemensamma regler för den inre marknaden för naturgas 2009/73/EG (gasmarknadsdirektivet). Förordningens artikel 19.4 ska dock gälla.

Artikelns sista stycke motsvaras av den tidigare förordningens artikel 1.2, med ett tillägg som rör certifiering. Av stycket framgår att medlemsstaterna får inrätta ett organ i enlighet med direktiv 2009/73/EG, vilket ska genomföra en eller flera av de uppgifter som brukar handhas av den systemansvariga för transmissions-system. Förordningens krav ska gälla för detta organ, som också ska vara föremål för certifiering enligt förordningens artikel 3 och utses i enlighet med artikel 10 i direktiv 2009/73/EG.

Bedömning

När det gäller artikelns mål om harmoniserade principer för bl.a. tillträde till nät och kapacitetstilldelning kan det i vissa fall vara svårt att relatera förordningens krav till gällande förutsättningar i Sverige. Detta beror på att Sverige tillämpar en marknadsmodell för naturgas som i vissa avseenden skiljer sig från gängse praxis inom många av EU:s medlemsstater. Genom den svenska naturgasmarknadens s.k. elmodell, bokas kapacitet i såväl transmissions- som distributionssystem av slutförbrukarna genom nätägarnas (ledningsinnehavarnas) försorg. I detta avseende skiljer sig Sverige från övriga medlemsstater inom EU. Utredningen förslår därför att det bör utredas närmare huruvida Sverige i alla delar uppfyller gasförordningens krav (se avsnitt 11.1).

Vidare tillämpar Sverige en systemansvarslösning som bygger på ett delat systemansvar mellan flera aktörer. Genom gasförordningens artikel 1 sista stycket har Sverige möjlighet att bibehålla en systemansvarslösning där en eller fler av de uppgifter som brukar handhas av en TSO kan genomföras av ett utomstående organ. Utredningen föreslår dock av flera skäl att förutsättningarna för en övergång till en sammanhållen TSO-lösning snarast bör utredas närmare tillsammans med frågan om den svenska marknadsmodellen (se avsnitt 9.2).

10.3.2 Artikel 2 – Definitioner

Artikel 2 omfattar de definitioner som gäller för förordningen. Därutöver ska de definitioner som anges i artikel 2 i gasmarknadsdirektivet tillämpas då de är relevanta.

Förordningen omfattar sedan tidigare särskilda definitioner av följande begrepp: *överföring, transportavtal, kapacitet, outnyttjad kapacitet, hantering av överbelastning, andrahandsmarknad, nominering, renominering, funktionsduglighet, balansperiod, nätanvändare, avbrytbara tjänster, avbrytbar kapacitet, långfristiga tjänster, kortfristiga tjänster, fast kapacitet, fasta tjänster, teknisk kapacitet, avtalad kapacitet, tillgänglig kapacitet, avtalsbetingad överbelastning, primär marknad, samt fysisk överbelastning*. Därutöver har följande definitioner tillkommit: *anläggningskapacitet för flytande naturgas, utrymme, produktionskapacitet, inmatningskapacitet, samt lagringskapacitet*.

Utöver de fem nya definitionerna har även några förtydliganden gjorts i befintliga definitioner. Av intresse att nämna här är definitionen av outnyttjad kapacitet, där det nu framgår att det rör de fasta kapaciteter som en nätanvändare inte nominerat inom ramen för den aktuella tidsfristen. Samtliga definitioner som funnits med sedan tidigare ska tillämpas för lagrings- och LNG anläggningar med undantag för överföring och transportavtal.

Bedömning

De nya definitionerna tar sikte på flytande naturgas samt lagringsanläggningar. Detta ligger i linje med de bestämmelser som tillkommit i förordningen, där lagring och LNG-anläggningar explicit omfattas. Lagring och LNG kan i vissa delar ge ökad flexibilitet på naturgasmarknaden, både på den inre marknaden som helhet samt på den svenska marknaden. Gasmarknadsdirektivets artikel 2.3 avser med begreppet "överföring" det som enligt svensk praxis kallas för "transmission". Definitionen bör emellertid i övrigt kunna användas i sin helhet. I det följande används begreppet "transmission" där så avses i överensstämmelse med gängse svensk terminologi.

Artikel 3 föranleder inga förändringar i det svenska regelverket.

10.3.3 Artikel 3 – Certifiering av systemansvariga för transmissionssystem

Artikel 3 är ny och omfattar certifiering av systemansvariga för transmissionssystem. Artikel 3 är i princip likalydande med artikel 3 i förordningen om gränsöverskridande elhandel (EG) nr 714/2009.

Enligt artikel 10 i gasmarknadsdirektivet ska systemansvariga för transmissionssystem certifieras enligt bestämmelserna i direktivets artikel 10 samt artikel 3 i förordningen. Tillsynsmyndigheterna ska utan dröjsmål underrätta kommissionen om sådana certifieringsbeslut. Kommissionen ska yttra sig om en sådan anmälan inom 2 månader från det att den mottagits, och beslutet gäller inte förrän kommissionen haft möjlighet att yttra sig. Om kommissionen begär ett yttrande från ACER rörande den nationella tillsynsmyndighetens beslut ska den ursprungliga två-

månadersperioden förlängas med ytterligare två månader. Både kommissionen och den nationella tillsynsmyndigheten kan begära in relevant information från systemoperatörerna och/eller företag som bedriver verksamhet inom produktion eller handel med gas. Uppgifter som är känsliga ur kommersiell synpunkt ska behandlas konfidentiellt.

Den nationella tillsynsmyndigheten ska ta största möjliga hänsyn till kommissionens yttrande. Myndighetens slutliga beslut ska fattas inom två månader från det att den mottagit kommissionens yttrande. Om kommissionen inte yttrat sig inom den stipulerade tiden anses inga invändningar föreligga. Kommissionens yttrande ska offentliggöras tillsammans med myndighetens beslut.

Om kommissionen har mottagit en anmälan om certifiering enligt artikel 9.10 i direktivet ska den fatta ett beslut angående sådan certifiering. Den nationella tillsynsmyndigheten ska följa kommissionens beslut.

För att underlätta hanteringen av de aktuella processerna har kommissionen möjlighet att anta riktlinjer för hur anmälan till kommissionen i enlighet med artikel 3.1–2 ska hanteras. Kommissionens beslut om riktlinjerna ska följa artikel 5.a punkterna 1–4 samt artikel 7 i rådets beslut av den 28 juni 1999 om de förfaranden som skall tillämpas vid utövande av kommissionens genomförandebefogenheter (1999/468/EG). Även bestämmelserna i beslutets artikel 8 ska beaktas (artikel 28.2 i förordningen). De aktuella artiklarna i rådets beslut beskriver beslutsgången när kommissionen biträds av en kommitté. Kommissionen ska inhämta yttrande från kommittén innan kommissionens utkast till åtgärder lämnas över till Europaparlamentet och rådet för kontroll. Denna beslutsgång benämns även kommittéförfarande alternativt kommitologi.

Bedömning

Systemansvaret på den svenska naturgasmarknaden delas i dagsläget mellan tre aktörer; Swedegas AB, E.ON Gas Sverige AB och Affärsverket svenska kraftnät (Svenska kraftnät). De två förstnämnda aktörerna äger tillsammans transmissionssystemet för naturgas, medan Svenska kraftnät ansvarar för den kortsiktiga balanseringen av naturgassystemet.

Gasmarknadsdirektivets krav på åtskillnad av systemansvariga för transmissionssystem gäller fr.o.m. den 3 mars 2012. Swedegas AB är ägarmässigt åtskild från produktions- och/eller leveransverksamhet. Företaget ägs av EQT Infrastructure Fund och uppfyller kraven på ägarmässig åtskillnad enligt gasmarknadsdirektivets artikel 9. Det är därmed sannolikt att Swedegas AB kommer att certifieras som TSO för det svenska transmissionssystemet för naturgas.

Även Svenska kraftnät uppfyller gasmarknadsdirektivets krav på ägarmässig åtskillnad. Till skillnad från Swedegas AB äger Svenska kraftnät inte något transmissionssystem för naturgas. Utredningen föreslår emellertid att Svenska kraftnät i avvaktan på ytterligare utredning ska ansvara för den kortsiktiga balanseringen av det svenska naturgassystemet (se avsnitt 9.2). Enligt förordningens artikel 1 sista stycket krävs certifiering av ett organ som genomför en eller flera uppgifter som brukar handhas av en TSO. Det är därmed sannolikt att även Svenska kraftnät kommer att certifieras i enlighet med gasmarknadsdirektivets artikel 10 liksom denna artikel.

E.ON Gas Sverige AB torde i dagsläget emellertid inte uppfylla det nya gasmarknadsdirektivets krav på ägarmässig åtskillnad. Detta innebär att E.ON Gas Sverige AB, till skillnad från Swedegas AB, med dagens förutsättningar sannolikt inte kommer att uppfylla kraven för certifiering och därmed inte kan agera som TSO fr.o.m. ikraftträdandet av bestämmelserna i det nya direktivet.

Sammanfattningsvis gör utredningen därför bedömningen att Swedegas AB och Svenska kraftnät sannolikt kommer att certifieras i enlighet med denna artikel. Aktörerna väntas därmed utses till TSO respektive organ vilket genomför delar av en TSO:s uppgifter. Detta kommer att möjliggöra ett fortsatt delat systemansvar i avvaktan på den ytterligare utredning som föreslås.

Artikeln föranleder i sig inga förändringar i det svenska regelverket, men för vidare resonemang om certifiering se 8.5.2. i gasmarknadsdirektivet som också rör denna fråga.

10.3.4 Artikel 4 – Entso för gas

Artikel 4 beskriver Europeiska nätverket av systemansvariga för transmissionssystemen för gas (ENTSOG). Artikeln överensstämmer i princip med artikel 4 i förordningen om gränsöverskridande elhandel (EG) nr 714/2009.

I artikel 4 föreskrivs att samtliga systemansvariga för transmissionssystemen för gas ska samarbeta inom ramen för ett gemensamt nätverk. Detta samarbete ska ske inom ramen för ENTSOG som ska verka för att den inre marknaden för naturgas ska genomföras fullt ut på ett tillfredställande sätt. ENTSOG ska även främja gränsöverskridande handel med gas samt verka för en optimering av förvaltningen och den tekniska utvecklingen av det europeiska överföringsnätet. De systemansvariga ska dessutom arbeta med att samordna driften av sina respektive nät.

Bedömning

Artikelns första mening anger att alla systemansvariga för transmissionssystem ska samarbeta på gemenskapsnivå genom ENTSOG. En rimlig ansats är därmed att Sverige inom ENTSOG representeras av lika många systemansvariga aktörer som certifierats enligt artikel 3, dvs. för svenskt vidkommande sannolikt Swedegas AB och Svenska kraftnät. Artikeln föranleder inga förändringar i det svenska regelverket.

10.3.5 Artikel 5 – Inrättande av Entso för gas

Artikel 5 behandlar inrättandet av ENTSOG. Artikeln överensstämmer i princip med artikel 5 om Entso för el (ENTSO-E) i förordningen om gränsöverskridande elhandel.

De systemansvariga för transmissionssystemen för naturgas ska till den 3 mars 2011 ta fram ett utkast till underlag för den gemensamma organisationen. Underlaget ska utgöras av stadgar, medlemsförteckning samt arbetsordning. Arbetsordningen ska innehålla ett förslag på vilka regler som ska styra samrådet mellan medlemmarna i ENTSOG. Utkasten ska lämnas till kommissionen och ACER. ACER ska lämna sitt yttrande till kommissionen inom två månader och ska då ha genomfört ett formellt samråd med de organisationer som representerar berörda parter. Berörda parter

omfattar här även systemanvändarna inklusive kunder. När kommissionen fått ACER:s yttrande ska den inom 3 månader lämna ett yttrande till de systemansvariga. Dessa har därefter tre månader på sig att inrätta ENTSOG, samt offentliggöra organisationens stadgar och arbetsordning.

Bedömning

Artikeln anger tidsfrister för de olika delarna av arbetet som krävs för att inrätta och utveckla ENTSOG. Organisationen inrättades formellt den 1 december 2009 och består för närvarande av 31 systemansvariga från 21 länder. Fler aktörer väntas anslutas. Det är därför viktigt att snabbt skapa klarhet i vilken eller vilka aktörer som från svensk sida bidrar i arbetet med att skapa underlaget för det fortsatta arbetet inom organisationen. Ett formellt beslut om certifiering kan dock först ske efter att dessa bestämmelser införts i det svenska regelverket.

Artikeln föranleder inga förändringar i det svenska regelverket.

10.3.6 Artikel 6 – Utarbetande av nätföreskrifter

Artikel 6 reglerar processen kring utarbetandet av de icke-bindande ramriktlinjerna och nätföreskrifterna, samt omfattar även bestämmelser som anger tidsfrister för de olika delprocesserna. Även artikel 6 överensstämmer i princip med motsvarande artikel i förordningen om gränsöverskridande elhandel.

Huvudsyftet är att möjliggöra och underlätta gränsöverskridande handel med naturgas genom att fokusera arbetet på sådana nätfrågor som påverkar möjligheterna till gränsöverskridande handel, samt främjar effektiviteten i sådan handel.

I artikel 8.6 anges ett antal sakområden som är av intresse för utarbetandet av föreskrifterna. Efter samråd med ACER, ENTSOG och andra intressenter ska kommissionen ange vilka av dessa sakområden som ska prioriteras i arbetet med att ta fram nätföreskrifter under ett givet år.

ACER ska ta fram icke-bindande ramriktlinjer som anger de principer i enlighet med artikel 8.7 som ska ligga till grund för arbetet med nätföreskrifterna. Principerna för hur prioriterade sakområden ska hanteras ska vara klart och objektivt utformade. Ram-

riktlinjerna syftar till att undvika diskriminering, samt skapa förutsättningar för en väl fungerande konkurrens och marknad.

Ramriktlinjerna ska föreläggas kommissionen inom sex månader, men tiden kan förlängas vid behov. Artikel 6 innehåller även bestämmelser om samråd med ENTSOG och andra relevanta intressenter, tidsfrister, samt bemyndigar kommissionen att begära förändringar i ramriktlinjerna. Kommissionen har även möjlighet att själv ta fram ramriktlinjer i det fall ACER inte gör det.

Förutom bestämmelserna kring ramriktlinjerna innehåller artikel 6 även bestämmelser kring de nätföreskrifter som ENTSOG ska ta fram på begäran av kommissionen. Nätföreskrifterna ska utformas i enlighet med ramriktlinjerna och de ska färdigställas inom en rimlig tidsperiod dock inte längre än 12 månader. Nätföreskriften ska överlämnas till ACER som ska yttra sig över den inom 3 månader. När ACER godkänt en föreskrift ska den överlämnas till kommissionen. Om kommissionen väljer att inte anta föreskrifterna måste skälen för detta anges.

Om ENTSOG inte tar fram en nätföreskrift kan kommissionen vända sig till ACER och anmoda byrån att ta fram utkast till föreskrifter. Även då är kommissionen mottagare av förslaget till nätföreskrifter. Om vare sig ENTSOG eller ACER har tagit fram en sådan nätföreskrift, eller om ACER rekommenderar det enligt punkten 9, så kan kommissionen på eget initiativ anta de aktuella nätföreskrifterna i enlighet med artikel 8.6. Kommissionen ska då samråda med ACER, ENTSOG samt relevanta intressenter. Samråden ska i vart fall ske under en tvåmånadersperiod. Beslut ska fattas i enlighet med artikel 28.2 (kommittéförfarandet). Artikelns innehåll påverkar inte kommissionens befogenheter att anta och ändra riktlinjerna enligt artikel 23.

Bedömning

I den svenska versionen av förordningen är begreppet network codes översatt till nätföreskrifter. Det engelska begreppet ger således vid handen att det inte är fråga om föreskrifter i svensk bemärkelse, utan snarare en gemensam uppförandekod för gränsöverskridande infrastruktur. Nätföreskrifterna och deras utformning torde i första hand beröra de aktörer som är systemansvariga för gränsöverskridande transmissionsledningar för naturgas. För svenskt vidkommande bedömer utredningen att dessa aktörer

kommer att utgöras av Swedegas AB och Svenska kraftnät mot bakgrund av resonemangen under artikel 3. Artikeln föranleder inga förändringar i det svenska regelverket.

10.3.7 Artikel 7 – Ändring av nätföreskrifter

Artikel 7 omfattar regelverket kring förändringar av nätföreskrifterna och överensstämmer i princip med motsvarande artikel i förordningen om gränsöverskridande handel med el.

Artikeln innehåller bl.a. bestämmelser om vilka som kan föreslå förändringar samt hur förslagen ska hanteras. Detta innebär att de som kan ha intresse av nätföreskrifterna har möjlighet att lämna förslag på ändringar till ACER. Till dessa intressenter hör ENTSOG, de systemansvariga för transmissionsnäten, systemanvändare och konsumenter. Förutom intressenterna kan även ACER föreslå ändringar.

Artikel 7 hänvisar till artikel 10 i byråförordningen (EG) nr 713/2009 enligt vilken ACER för denna typ av beslut ska samråda med marknadsaktörer, de systemansvariga för transmissionsnäten, kunder, slutförbrukare samt med konkurrensmyndigheter i relevanta fall innan ACER lämnar sina förslag till kommissionen. Underlag och protokoll från samrådsmöten ska offentliggöras. ACER ska även redovisa hur synpunkterna hanterats samt ange varför vissa synpunkter inte anammats. ACER ska även ange hur förslaget överensstämmer med nätföreskrifterna enligt artikel 6.2. Kommissionen kan anta förändringar i samtliga nätföreskrifter baserade på artikel 6 i enlighet med processen i artikel 28.2.

Bedömning

Det torde finnas goda möjligheter för berörda aktörer och andra intresserade att både initiera förändringar och lämna synpunkter på föreslagna förändringar. Till dessa aktörer hör bl.a. Swedegas AB och Svenska kraftnät liksom andra aktörer på den svenska marknaden som härigenom ges möjlighet att framföra sina respektive synpunkter.

Artikeln föranleder inga förändringar i det svenska regelverket.

10.3.8 Artikel 8 – Uppgifter för Entso för gas

Artikel 8 listar de uppgifter som åligger ENTSOG. Uppgifterna omfattar verksamhet inom flera olika områden, dock med fokus på att främja gränsöverskridande handel med naturgas och att främja integrationen på den inre marknaden för naturgas. Även här överensstämmer artikeln i princip med motsvarande artikel i förordningen om gränsöverskridande handel med el. Det finns dock vissa skillnader, främst vad gäller vissa aspekter av de områden för vilka nätföreskrifter ska tas fram.

På begäran av kommissionen ska ENTSOG utveckla nätföreskrifter för de sakområden som listas i punkten 6 (punkten 1), dvs. kommissionen kan ange vilket/vilka sakområden som ska prioriteras. ENTSOG får även utveckla nätföreskrifter för övriga sakområden i punkten 6 i syfte att främja en väl fungerande inre marknad, samt gynna gränsöverskridande handel och en optimal förvaltning av det europeiska överföringsnätet. ACER ska yttra sig om dessa nätföreskrifter (punkten 2).

ENTSOG ska anta gemensamma verktyg för samordning av nätdriften, vilka även ska omfatta en bedömningsskala för nätincidenter. Därutöver ska man anta en icke-bindande gemenskapsomfattande tioårig nätutvecklingsplan, rekommendationer rörande den tekniska samordningen med systemansvariga i tredje land, ett årsarbetsprogram och en årsrapport, samt årliga försörjningsprognoser för sommar och vinter (punkten 3). Försörjningsprognoser enligt punkten 3 ska täcka två tidsintervall; dels kommande femårsperiod, dels perioden 5–10 år. Underlaget ska utgöras av nationella prognoser (punkten 4). De årliga arbetsprogrammen ska ange vilka nätföreskrifter som ska tas fram, samt även innehålla en samordningsplan för nätverket, forsknings- och utvecklingsaktiviteter, samt en tidplan (punkten 5).

Nätföreskrifterna ska täcka de sakområden som listas under punkten 6 med hänsyn till regionala särdrag i tillämpliga fall. Nätföreskrifterna ska fokusera på gränsöverskridande nätfrågor, dvs. sådana aspekter som bidrar till en ökad marknadsintegration och, i förlängningen, även bidrar till att stärka funktionen hos den inre marknaden för naturgas.

De sakområden som listas under punkten 6 är:

- a. Regler för nätets driftsäkerhet och tillförlitlighet
- b. Regler för nätanslutning
- c. Regler för tredjepartstillträde

- d. Regler för informationsutbyte och balansavräkning
- e. Regler för driftskompatibilitet
- f. Rutiner och procedurer för störningssituationer
- g. Regler för kapacitetstilldelning och hantering av överbelastning
- h. Regler för handel avseende tillhandahållande av tjänster för tillträde till nätet på teknisk nivå och på driftsnivå samt systembalans
- i. Regler för transparens
- j. Balansregler, inklusive nätrelaterade regler om nomineringsförfarandet, regler för obalansavgifter och regler för operationell balans mellan systemansvarigas transmissionssystem
- k. Regler för harmoniserade avgiftsstrukturer för överföring
- l. Energieffektivitet för gasnät.

Punkten l kan antas syfta till transmissionsnät då fokus för arbetet är på gränsöverskridande gashandel och främjandet av den inre marknaden för naturgas.

I syfte att undersöka effekterna på harmoniseringen av regelverket ska ENTSOG följa upp tillämpningen av de införda nätföreskrifterna och riktlinjerna. Resultaten ska rapporteras till ACER samt ingå i ENTSOG:s årsrapport (punkten 8). ACER ska ha tillgång till nödvändig information från ENTSOG för att kunna genomföra sina uppgifter i enlighet med artikel 9.1.

Enligt punkten 10 ska ENTSOG vartannat år ta fram en nätutvecklingsplan för hela gemenskapens område. Med hänvisning till punkten 3 b kan planen antas omfatta en period på 10 år. I punkten 10 anges planens omfattning samt att den ska bygga på de nationella investeringsplanerna i artikel 12.1. I relevanta fall ska även vissa andra europeiska aspekter vägas in, t.ex. riktlinjerna för transeuropeiska energinät i enlighet med beslut nr 1364/2006/EG, rimliga behov för gränsöverskridande sammanlänknings- och långsiktiga krav från investerare enligt artiklarna 14 och 22 i gasmarknadsdirektivet 2009/73/EG. Planen ska även identifiera investeringsluckor vad gäller gränsöverskridande kapacitet.

Andra faktorer som kan påverka gränsöverskridande handel med naturgas är de förfaranden som krävs för att utveckla gränsöverskridande infrastruktur samt den praxis som uppstått vad gäller tillämpningen av sådana regler. Punkten 10 lyfter fram möjligheten att lista exempel på när dessa faktorer motverkar utvecklingen av gränsöverskridande handel med naturgas.

Enligt punkten 11 ska ACER se över de nationella tioårsplanerna och ange om de överensstämmer med utvecklingsplanen för gemenskapen. Vid behov ska ACER rekommendera förändringar i dessa planer. Om planen är utarbetad av en oberoende systemansvarig (se artikel 22 gasmarknadsdirektivet) ska ACER rikta sin rekommendation om ändringar till den behöriga nationella tillsynsmyndigheten, samt informera kommissionen.

Avslutningsvis ska ENTSOG också vara beredd att på begäran av kommissionen yttra sig över sådana riktlinjer som kommissionen kan anta enligt artikel 23 i förordningen.

Bedömning

ENTSOG:s uppgifter kommer att täcka ett stort antal sakfrågor med utgångspunkt från främjandet av gränsöverskridande handel med naturgas och en ökad grad av integration på den inre marknaden för naturgas. Artikel 8.6 listar de sakområden som ska bli föremål för föreskrifter. Eftersom listan omfattar såväl nät- som balansrelaterade frågor torde Swedegas AB beröras i egenskap av ägare till transmissionssystem och ansvarig för driften av sitt nät, liksom Svenska kraftnät i egenskap av ansvarig för den kortsiktiga balanseringen av det svenska naturgassystemet. Energimyndigheten tar regelbundet fram långsiktiga energibalanser. Dessa balanser grundas på historiskt kända ekonomiska samband mellan ekonomisk utveckling och energianvändning. De viktigaste parametrarna som bestämmer förändringarna i utbudet och efterfrågan är dels Konjunkturinstitutets långsiktsprognoiser över den ekonomiska utvecklingen, dels utvecklingen av internationella bränslepriser och priserna på utsläppsrätter m.m. Till parametrarna hör även effekterna av vid prognostillfället gällande styrmedel, såsom skatter, kvotplikter, investeringsstöd etc. Energimyndighetens arbete omfattar därmed prognoser som bl.a. fokuserar på tillkommande produktionsanläggningar avseende förnybar energi. Som ovan nämnts kan man förenklat säga att Energimyndighetens prognoser fokuserar på energibalansen för Sverige. Här finns naturligtvis även ett nordiskt perspektiv som är av intresse då det nordiska systemet som helhet är beroende av situationen i respektive land.

Det är rimligt att anta att det kommer att krävas nationella försörjningsprognoser för samma tidsperioder som anges för den

europiska prognosen. Detta kan innebära att Energimyndigheten måste komplettera befintliga prognoser med ytterligare insatser för att ta fram prognoser för de efterfrågade perioderna m.m. i de delar som detta bedöms relevant.

Här är rimligt att anta att den faktiska utformningen av de efterfrågade prognoserna kommer att diskuteras och förankras genom ENTSOG. Det kan därmed komma nya krav på hur prognosen ska utformas och vad den ska omfatta, exempelvis en eventuell uppdelning på energi och effekt.

Energimyndighetens uppdrag att i relevanta delar bistå de certifierade systemansvariga aktörerna med prognoser bör tydliggöras genom att en hänvisning till förordning (EG) nr 715/2009 införs i myndighetens instruktion.

10.3.9 Artikel 9 – Byråns övervakningsuppgifter

Artikel 9 anger att ACER ska övervaka ENTSOG:s verksamhet och rapportera till kommissionen. Artikel 9 överensstämmer i princip med motsvarande artikel i förordningen om gränsöverskridande handel med el.

Enligt artikel 9 ansvarar ACER för att övervaka och rapportera hur ENTSOG utför sina uppgifter vad gäller nätföreskrifter m.m. enligt artikel 8.1–8.3, samt hur nätföreskrifterna enligt artikel 8.2 och artikel 6.1–6.10 genomförts. ENTSOG ska avge en förklaring till eventuella brister i tillämpningen, varpå ACER ska skicka sitt eget yttrande samt förklaringen från ENTSOG till kommissionen. ACER ska även övervaka samt rapportera om tillämpningen av nätföreskrifter och riktlinjer antagna enligt artikel 6.11.

ENTSOG ska överlämna utkastet till sin gemenskapsomfattande nätutvecklingsplan, sitt årsarbetsprogram samt övriga handlingar som avses i artikel 8.3 till ACER, som ska yttra sig om förslagen till nätutvecklingsplan för gemenskapen och årliga arbetsprogram inom två månader. ACER:s uppdrag omfattar att analysera och övervaka effekterna på marknadsintegreringen, om förslagen bidrar till icke-diskriminerande regler och processer och en väl fungerande konkurrensutsatt marknad. Uppdraget omfattar även att se över om det finns tillräckligt med gränsöverskridande överföringskapacitet öppen för tredjepartstillträde.

Bedömning

Artikel 10 berör förhållandet mellan ENTSOG och ACER och bedöms därför inte få någon direkt inverkan på Sverige.

10.3.10 Artikel 10 – Samråd

Artikel 10 beskriver ENTSOG:s samrådsförfaranden vad gäller den europeiska nätutvecklingsplanen och det årliga arbetsprogrammet. Artikel 10 överensstämmer med motsvarande artikel i förordningen om gränsöverskridande handel med el.

Samrådsprocessen förutsätts ske på ett tidigt stadium och förutsätts vara öppen samt extensiv. Samrådsförfarandet avses omfatta samtliga relevanta marknadsaktörer i syfte att ta del av deras synpunkter och förslag. Underlag och protokoll från samråden ska offentliggöras. ENTSOG ska tydliggöra hur synpunkterna beaktas, samt varför man i relevanta fall avstått från att beakta vissa synpunkter.

Bedömning

Genom samrådsprocessen ges bland andra nationella tillsynsmyndigheter och branschorganisationer i Sverige möjlighet att komma med synpunkter och förslag till ENTSOG. En sådan samrådsprocess innebär sannolikt inte ett tvång att yttra sig, utan snarast en möjlighet att delta i processen när detta synes relevant för den aktuella aktören. För den eller de aktörer som representerar Sverige inom ENTSOG bör artikeln innebära en skyldighet att bidra till insyn i arbetet genom att löpande informera övriga berörda intressenter.

Artikel 10 föranleder inga förändringar i det svenska regelverket.

10.3.11 Artikel 11 – Kostnader

Artikel 11 föreskriver att de systemansvariga för transmissionsystemen ska bära kostnaderna för den verksamhet som bedrivs inom ENTSOG, liksom att dessa kostnader ska tas med i avgiftsberäkningen. Tillsynsmyndigheten ska godkänna dessa kostnader endast om de är rimliga och proportionerliga.

Bedömning

Utredningen bedömer att de aktörer som certifieras i enlighet med artikel 3 är skyldiga att delta i samarbetet inom ENTSOG. Det framgår tydligt av artikeln att aktörernas kostnad för deltagande i ENTSOG ska tas med i avgiftsberäkningen. Utredningen tolkar detta som att aktörerna har möjlighet att överföra sina kostnader för deltagandet i ENTSOG till sina kunder.

Under förutsättning att Swedegas AB och Svenska kraftnät certifieras bör detta för Swedegas del innebära att kostnaden för ENTSOG blir tariffgrundande. Vad gäller Svenska kraftnät bedömer utredningen att kostnaden för deltagande i ENTSOG bör kunna överföras till de balansansvariga aktörerna via balansavtalet. Vad gäller tillsynsmyndighetens godkännande av kostnaderna, bedömer utredningen att detta ryms inom ramen för Energi-marknadsinspektionens uppdrag.

Artikeln föranleder inga förändringar i det svenska regelverket.

10.3.12 Artikel 12 – Regionalt samarbete mellan systemansvariga för transmissionsystemen

Artikel 12 behandlar regionalt samarbete på den europeiska naturgasmärknaden. Inom ramen för ENTSOG ska de systemansvariga för transmissionsystemen inleda ett regionalt samarbete. Inom ramen för detta samarbete ska de ta fram en regional investeringsplan vartannat år, samt bidra till de uppgifter som anges i artikel 8.1, 8.2 och 8.3. Den regionala investeringsplanen får ligga till grund för investeringsbeslut (punkten 1).

Enligt punkten 2 ska de valda driftslösningarna säkerställa en optimal hantering av nätet, främja utvecklingen av energiutbyte, samordna tilldelningen av gränsöverskridande kapacitet baserat på icke-diskriminerande och marknadsbaserade metoder, samt bidra till att integrera balansmekanismer. I punkten 2 pekas särskilt på fördelarna med implicita auktioner för kortfristig tilldelning av kapacitet.

Med utgångspunkt från existerande regionala samarbeten får kommissionen definiera vilka geografiska områden som ska ingå i de regionala strukturerna under användande av proceduren i artikel 28.2. Samråd ska ske med ACER och ENTSOG. Ett enskilt med-

lemsland har möjlighet att främja samarbetet inom fler än en region (punkten 3).

Bedömning

Artikel 12 ger utrymme för fortsatta regionala samarbeten. Den regionala ansatsen är främst att se som steg på vägen mot skapandet av en inre marknad där de regionala utvecklingsområdena i slutändan vävs samman till en gemensam inre marknad. Artikeln omfattar krav som rör såväl nätverksamheten som balanseringen av nät.

Artikeln föranleder inga förändringar i det svenska regelverket.

10.3.13 Artikel 13 – Tariffer för tillträde till nät

I artikel 13 anges principerna för utformningen av tarifferna för tillträde till nät. Artikeln överensstämmer i stora delar med den tidigare förordningens artikel 3.

Texten under punkten 1 består av fyra stycken, varav det sista är nytt. Det som meddelas i det första stycket kan sammanfattas enligt följande:

En TSO:s tariffer, eller de metoder som använts för att beräkna dem, ska godkännas av tillsynsmyndigheterna enligt gasmarknadsdirektivets artikel 41.6. Tarifferna ska dessutom offentliggöras enligt artikel 32.1 i samma direktiv och ska:

- vara transparenta,
- ta hänsyn till systemets funktionsduglighet och förbättring,
- återspegla de faktiska kostnaderna,
- tillgodose en rimlig avkastning på investeringar, samt
- vid behov beakta tariffjämförelser utförda av tillsynsmyndigheterna.

Stycket avslutas med att det fastställs att tarifferna eller de metoder som använts för att beräkna dem ska tillämpas på ett icke-diskriminerande sätt.

I det andra stycket meddelas att tarifferna även får fastställas genom marknadsbaserade lösningar, t.ex. auktioner. Detta förutsätter dock att principerna för de marknadsbaserade lösningarna har godkänts av tillsynsmyndigheten. Likaså krävs att tillsyns-

myndigheten har godkänt de intäkter som uppstår genom de marknadsbaserade lösningarna.

Det tredje stycket understryker vikten av att tariffer och/eller tariffmetoder ska underlätta en effektiv gashandel och konkurrens. I detta ligger även att motverka korssubventionering och bidra till incitament till nya investeringar. Tarifferna ska bidra till driftskompatibilitet mellan olika transmissionssystem.

Ett nytt fjärde stycke har tillkommit som inleds med en äldre skrivning om att tariffer för nätanvändare ska vara icke-diskriminerande. Nytt är att tariffer för nätanvändare dessutom ska fastställas separat för varje ingång till och utgång från transmissionssystemet. Mekanismer för kostnadsfördelning liksom de metoder som används för att fastställa priser för inmatning och uttag ska godkännas av tillsynsmyndigheten. Fr.o.m. den 3 september 2011 är det inte längre tillåtet att beräkna nätavgifter på grundval av avtal.

I punkten 2 fastställs att tariffer för tillträde till nät inte får begränsa marknadens likviditet. De får inte heller påverka den gränsöverskridande handeln mellan olika transmissionssystem. Vidare framgår att befintliga tariffstrukturer eller balansregler kan utgöra hinder mellan olika transmissionssystem. Om så är fallet ska de systemansvariga för transmissionssystemen aktivt arbeta för enhetliga tariffstrukturer och avgiftsprinciper, även när det gäller balans. Detta arbete ska ske i nära samarbete med berörda nationella myndigheter.

Bedömning

I de flesta transmissionssystem inom EU finns behov av att kunna transitera gas. Detta innebär att gas överförs genom ett transmissionssystem för vidare överföring i ett efterföljande transmissionssystem. Eftersom en viss del av den gas som matas in i dessa transmissionssystem är avsedd för förbrukning i underliggande distributionsnät är det rimligt att en TSO fastställer separata tariffer för ingång till och utgång från transmissionssystemet. Härigenom får den systemansvarige täckning för sina kostnader, oavsett om den gas som matas in i transmissionssystemet är avsedd att transiteras genom systemet eller förbrukas på vägen.

Artikel 13 kan exemplifiera vissa av de bakomliggande orsakerna till att Sverige synes ha svårt att uppfylla samtliga krav i gasförordningen. Den svenska naturgasmarknadens s.k. elmodell bygger på

att erforderlig kapacitet i transmissionssystemet bokas av underliggande nätägare. Genom att erforderlig kapacitet i transmissionssystemet alltid är bokad, får gashandelsföretag tillträde till nätet för leverans till sina kunder, utan att själva behöva boka någon kapacitet.

Det svenska naturgasnätet är anslutet till det sammanhängande nätet i EU genom endast en inmatningspunkt. Det förekommer således inte någon transitering av naturgas genom Sverige i dagsläget. Detta innebär att all gas som matas in till det svenska naturgasnätet via inmatningspunkten i Dragör, förbrukas av kunder som antingen är anslutna direkt till transmissionssystemet, eller till underliggande distributionsnät. Genom att all erforderlig kapacitet alltid är bokad av slutkunderna genom nätägarnas försorg, finns det i dagsläget inte någon praktisk tillämpning för separata tariffer för varje ingång till respektive utgång från det svenska transmissionssystemet.

I detta avseende avviker dock Sverige från artikelns krav. Utredningen bedömer därför att Sverige aktivt bör arbeta för enhetliga tariffstrukturer och avgiftsprinciper som harmoniserar med förordningens krav. Sveriges förutsättningar för att kunna uppfylla förordningens krav kan ifrågasättas vad gäller fler av förordningens artiklar. Utredningen föreslår att det i mer detalj bör utredas om den svenska marknadsmodellen för naturgas behöver anpassas för att Sverige ska kunna uppfylla förordningens krav (se avsnitt 11.1).

10.3.14 Artikel 14 – Tjänster för tredjepartstillträde avseende systemansvariga för transmissionssystem

Artikel 14 behandlar tjänster för tredjepartstillträde avseende systemansvariga för transmissionssystem. Artikel 14 motsvarar i sak den tidigare artikeln 4. Det har dock skett redaktionella förändringar och de gemensamma allmänna villkoren för överföring som tidigare nämndes i punkten 1 har ersatts med en hänvisning till en gemensam nätföreskrift.

Artikelns punkt 1 a–c fastställer att en TSO ska erbjuda samtliga nätanvändare sina tjänster på ett icke-diskriminerande sätt. En TSO ska dessutom tillhandahålla både fasta och avbrytbara tjänster för tredjepartstillträde där priset på frånkopplingsbar kapacitet ska återspegla sannolikheten för avbrott. Samtliga nätanvändare ska erbjudas både lång- och kortfristiga tjänster.

Av punkten 1 sista stycket framgår även att när en TSO erbjuder samma tjänster till olika kunder, ska erbjudandet ske på samma kontraktsvillkor. Detta kan uppnås antingen genom harmoniserade transportavtal eller en gemensam nätföreskrift.

Punkten 2 handlar om transportavtal. Transportavtal som ingås med annat än normalt startdatum eller för kortare löptid än ett årligt standardavtal får inte leda till godtyckligt högre eller lägre tariffer.

I punkten 3 fastställs att tjänster för tredjepartstillträde kan beviljas mot lämpliga garantier från nätanvändare om att de är kreditvärda. Garantierna får inte utgöra något hinder för inträde på marknaden. Kraven på garantier ska vara icke-diskriminerande, transparenta och proportionerliga.

Bedömning

Även denna artikel är för svensk del behäftad med problem kopplade till den svenska marknadsmodellen för naturgas. Det tecknas inte några transportavtal mellan gashandelsföretag och den systemansvarige i det svenska transmissionssystemet, mot bakgrund av vad som beskrivits under artikel 13. Gashandelsföretag erbjuder inte heller vare sig lång- eller kortfristiga tjänster rörande bokning av kapacitet då erforderlig kapacitet redan är bokad av slutförbrukarna genom nätägarnas försorg. Artikelns krav synes därmed sakna relevans för svenskt vidkommande, trots att förordningen är direkt gällande.

Kommissionen har dessutom i juni 2009 ifrågasatt om Sverige har uppfyllt sina skyldigheter i fråga om skyldigheten att offentliggöra uppgifter om tjänster enligt artikel 4.1 i den tidigare förordningen. Den nya artikeln 14.1 överensstämmer i allt väsentligt med tidigare artikel 4.1. Det är därför oklart om Sverige uppfyller kraven enligt artikel 14.1 i den nya förordningen. Kommissionens anmärkningar omfattar sammanlagt 7 artiklar och 3 punkter i bilagans riktlinjer. Mot denna bakgrund handlägger Energimarknadsinspektionen för närvarande ett tillsynsärende i frågan. Resultatet av tillsynen och utgången i överträdelseärendet bör bli vägledande för Sveriges fortsatta agerande.

10.3.15 Artikel 15 – Tjänster för tredjepartstillträde avseende anläggningar för lager och LNG

Artikel 15 är ny och berör tjänster för tredjepartstillträde avseende anläggningar för lagring och LNG. En av nyheterna i förordningen är det regelverk som mer explicit rör lagring och LNG-anläggningar. Enligt punkten 1 i artikel 15 ska följande gälla för de systemansvarigas för transmissionssystemen erbjudanden vad gäller LNG och lagring. Tjänsterna ska erbjudas på icke-diskriminerande grund och på likvärdiga avtalsvillkor (punkten a). De tjänster som erbjuds ska vara förenliga med användning av sammanlänkande transmissionssystem för naturgas. De systemansvariga ska samarbeta för att underlätta tillträde till systemen. I syfte att skapa nödvändig transparens ska relevant information offentliggöras, särskilt vad gäller uppgifter om tjänsternas användning och tillgänglighet. Offentliggörande ska ske inom en tidsram som är förenlig med rimliga handelsbehov. Den nationella tillsynsmyndigheten ska övervaka offentliggörandet (punkten b).

Enligt punkten 2 ska de systemansvariga för lagring erbjuda både fasta och avbrytbara tjänster för tredjepartstillträde. Sannolikheten för avbrott ska avspeglas i priset på fränkopplingsbar kapacitet (punkten a). Dessa systemansvariga ska även erbjuda lång- och kortsiktiga tjänster (punkten b). Det ska finnas både separata och kombinerade tjänster vad gäller lagringsutrymme, inmatningsförmåga och leveransförmåga (punkten c).

Enligt punkten 3 ska avtal för LNG- och lagringsanläggningar inte leda till godtyckligt högra tariffer även om de inte följer det standardiserade gasåret eller har kortare varaktighet än årsbaserade standardavtal.

Enligt punkten 4 är det möjligt att kräva att nätanvändare ska lämna lämpliga garantier för sin kreditvärdighet innan de får tillgång till tjänster för tredjepartstillträde. Sådana krav ska dock vara icke-diskriminerande, transparenta och proportionerliga.

Enligt punkten 5 ska tekniska restriktioner ligga till grund för definitionen av LNG-anläggningars minimikapacitet och lagringskapacitet. Det ska även vara möjligt för små användare att få tillträde till lagringstjänster.

Bedömning

Översättningen i artikelns första mening är missvisande i den svenska versionen. Där anges att ”Systemansvariga för överförings-system avseende LNG och lagring ska...”. Enligt utredningens bedömning avses här ”Systemansvariga för LNG- och lagringsanläggningar...”.

Av 5 kap. 5 och 6 §§ naturgaslagen (2005:403) framgår att reglerat tillträde till lagrings- och förgasningsanläggningar (LNG-anläggningar) tillämpas i Sverige. Tillsynsmyndigheten ska enligt förordningens artikel 15.1 punkten c övervaka offentliggörandet av relevant information från de systemansvariga. Utredningen bedömer att detta krav uppfylls genom att Energimarknadsinspektionens instruktion uppdateras med hänvisning till den nya förordningen.

10.3.16 Artikel 16 – Principer för mekanismerna för kapacitetstilldelning och förfarandena för hantering av överbelastning för systemansvariga för transmissionssystem

Artikel 16 anger principer för kapacitetstilldelning och förfarandena för hantering av överbelastning för systemansvariga för transmissionssystem. Syftet med reglerna är att maximal kapacitet i relevanta punkter ska ställas till marknadens förfogande.

Artikel 16 är endast delvis förändrad jämfört med den tidigare förordningen. Nuvarande punkterna 1–2 samt 4 innehåller endast mindre förändringar. Den tidigare punkten 4 om avtalsbetingad överbelastning har strukits. Första stycket i punkten 3 samt punkten 5 är nyskrivna.

I punkten 1 fastställs att den maximala kapaciteten vid alla relevanta punkter som avses i artikel 18.3 ska ställas till marknadsaktörernas förfogande. Systemets funktionsduglighet liksom kravet på en effektiv nät drift ska dock beaktas.

Av punkten 2 framgår att en TSO ska tillämpa och offentliggöra icke-diskriminerande och transparenta mekanismer för kapacitetstilldelning. I punkten 2 a–c tydliggörs att dessa mekanismer ska:

- a. skicka lämpliga ekonomiska signaler för en effektiv och maximal användning av den tekniska kapaciteten, underlätta investeringar

- i ny infrastruktur och underlätta gränsöverskridande handel med naturgas,
- b. vara förenliga med marknadsmekanismerna, även på spotmarknader och centrala marknadsplatser, och samtidigt vara flexibla och kunna anpassa till ändrade marknadsvillkor, och
  - c. vara förenliga med medlemsstaternas system för tillträde till systemen.

Det första stycket i punkten 3 anger att den systemansvarige för transmissionssystem ska implementera och offentliggöra icke-diskriminerande och transparenta förfaranden för hanteringen av överbelastning vid gränsöverskridande handel med naturgas. Därefter anges de principer som ska ligga till grund för detta. Dessa principer är de samma som tidigare. Enligt punkten 3 a ska outnyttjad kapacitet erbjudas på den primära marknaden vid avtalsbetingad överbelastning, och enligt punkten 3 b ska nätanvändarna ha rätt att sälja eller hyra ut sin outnyttjade kapacitet på andrahandsmarknaden.

Enligt punkten 5 ska den systemansvarige regelbundet utvärdera marknads behov av nyinvesteringar och därvid även beakta försörjningstryggheten.

Bedömning

Kommissionen har i juni 2009 ifrågasatt om Sverige har uppfyllt sina skyldigheter att offentliggöra uppgifter om maximal kapacitet och mekanismer för kapacitetstilldelning enligt artikel 5.1 och 5.2 i den tidigare förordningen. Den nya artikeln 16.1 och 16.2 överensstämmer i allt väsentligt med tidigare artikel 5.1 och 5.2. Artikel 16.2 punkten a är dock något mer långtgående än den tidigare versionen genom förtydligandet att gränsöverskridande handel med naturgas ska underlättas. Mot denna bakgrund kan utredningen inte bedöma om Sverige anses uppfylla kraven enligt artikel 16.1 och 16.2 i den nya förordningen. Som beskrivits i bedömningen under artikel 14 handlägger Energimarknadsinspektionen för närvarande ett tillsynsärende i frågan. Resultatet av tillsynen och utgången i överträdelseärendet bör bli vägledande för Sveriges fortsatta agerande.

10.3.17 Artikel 17 – Principer för mekanismerna för kapacitetstilldelning och förfarandena för hantering av överbelastning när det gäller lagringsanläggningar och LNG-anläggningar

Artikel 17 är ny och behandlar principer för mekanismer för kapacitetstilldelning, samt förfarandena för hantering av överbelastning. Principerna i artikel 17 gäller för lagringsanläggningar och LNG-anläggningar och artikeln utgör därmed en del av de nya bestämmelser som mer explicit reglerar lager och LNG-anläggningar.

På samma sätt som för transmissionssystemet i övrigt ska enligt punkten 1 den maximala kapaciteten i lagrings- och LNG-anläggningar ställas till marknadsaktörernas förfogande. När maximal kapacitet bedöms ska hänsyn tas till systemets funktionalitet och drift.

Enligt punkten 2 ska de systemansvariga för LNG- och lagringssystem implementera och offentliggöra icke-diskriminerande och transparenta mekanismer för kapacitetstilldelning. Mekanismerna ska ge lämpliga ekonomiska signaler för en effektiv användning av systemet, leda till att systemet utnyttjas maximalt samt underlätta investeringar i ny infrastruktur (punkten 2 a). De ska även vara flexibla och förenliga med marknadsmekanismerna (punkten 2 b). Därutöver ska de vara kompatibla med aktuella system för nätanslutning (punkten 2 c).

Vid avtalsbetingad överbelastning ska avtal som rör LNG- och lagringsanläggningar omfatta åtgärder som förhindrar att aktörer blockerar oanvänd kapacitet (punkten 3). Den systemansvarige ska därför utan dröjsmål erbjuda sådan outnyttjad kapacitet på den primära marknaden. För lagringsanläggningar ska det ske med i vart fall en dags framförhållning och på avbrytbara villkor (punkten 3 a). Användarna har rätt att sälja outnyttjad kapacitet på andrahandsmarknaden (punkten 3 b).

Bedömning

Artikeln berör systemansvariga för lagrings- och LNG-anläggningar. I Sverige finns endast en lagringsanläggning ansluten till det sammanhängande svenska naturgassystemet. Lagringsanläggningen ägs av E.ON Gas Sverige AB. I egenskap av systemansvarig för lagringsanläggningen är det E.ON Gas Sverige AB som berörs av arti-

kelns krav. Några LNG-anläggningar anslutna till det sammanhängande svenska naturgassystemet finns i dagsläget inte. Artikelns bedöms inte föranleda några förändringar av det svenska regelverket.

10.3.18 Artikel 18 – Krav på transparens när det gäller systemansvariga för transmissionssystem

Artikel 18 motsvarar artikel 6 i den tidigare förordningen. Artikelns behandlar de krav som finns på transparens vad gäller systemansvariga för transmissionssystem.

Punkterna 1–3 omfattar endast mindre förändringar. I punkten 2 anges nu att det är de berörda nationella myndigheterna tillsammans med den systemansvarige som ska offentliggöra information om tariffernas grund, metod och struktur.

Av punkten 3 framgår att varje TSO för tillhandahållna tjänster regelbundet, löpande och på ett användarvänligt standardiserat sätt ska offentliggöra numeriska uppgifter om teknisk, avtalad och tillgänglig kapacitet för alla relevanta punkter, inklusive inmatnings- och uttagspunkter.

I punkten 4 fastställs att de behöriga myndigheterna efter samråd med nätanvändare ska godkänna de relevanta punkter i överföringssystemet om vilka uppgifterna ska offentliggöras.

Den gamla punkten 5 är borttagen och har ersatts av den tidigare punkten 6.

Den nuvarande punkten 6 är ny och anger vilken information de systemansvariga för transmissionssystemen ska offentliggöra. Informationsplikten omfattar för- och efterhandsinformation om tillgång och efterfrågan. Denna information ska beakta nomineringar, prognoser och genomförda flöden till och från systemet. De nationella tillsynsmyndigheterna ska se till att informationen offentliggörs. Därutöver ska den systemansvarige även offentliggöra information om balanseringen av systemet. Denna information ska omfatta vidtagna åtgärder, kostnader och intäkter. Punkten 6 ålägger även marknadsaktörerna att överlämna relevanta uppgifter till den systemansvarige.

Bedömning

Kommissionen har i juni 2009 ifrågasatt om Sverige har uppfyllt sina skyldigheter att offentliggöra uppgifter enligt artikel 6.3 och 6.4 i den tidigare förordningen. Bortsett från att den nya artikeln 18.3 använder ordet ”ska” i stället för tidigare ”skall”, är ordalydelsen i den nya artikeln 18.3 och tidigare artikel 6.3 identisk.

Den nya artikeln 18.4 har jämfört med den tidigare artikeln 6.4 genomgått en förändring. Enligt den tidigare skrivningen skulle de behöriga myndigheterna efter samråd med nätanvändare, *godkänna vilka uppgifter* om de relevanta punkterna i överföringssystemet som måste offentliggöras. Enligt den nya skrivningen ska de behöriga myndigheterna efter samråd med nätanvändare *godkänna de relevanta punkter* i överföringssystemet om vilka uppgifterna ska offentliggöras.

Kommissionen har med anledning av den tidigare artikeln 6.4 anmärkt på att de svenska myndigheterna inte tycks ha godkänt de relevanta punkter som den systemansvarige för överföringssystemet måste offentliggöra information om.

Mot denna bakgrund bedömer utredningen att det i likhet med de nya artiklarna 14.1, 16.1 och 16.2 är oklart om Sverige uppfyller kraven enligt artikel 18.3 och 18.4. Energimarknadsinspektionen handlägger för närvarande ett tillsynsärende i frågan. Resultatet av tillsynen och utgången av överträdelseärendet bör bli vägledande för Sveriges fortsatta agerande.

10.3.19 Artikel 19 – Krav på transparens när det gäller lagringsanläggningar och LNG-anläggningar

Artikel 19 är ny och behandlar kraven på transparens för lagringsanläggningar och LNG-anläggningar.

De systemansvariga för dessa typer av anläggningar ska offentliggöra information om vilka tjänster som erbjuds samt villkoren för dessa tjänster. De ska även ange sådana tekniska uppgifter som är nödvändiga för ett effektivt tillträde (punkten 1).

De systemansvariga för anläggningarna ska offentliggöra kvantitativa uppgifter om avtalad och tillgänglig kapacitet för de aktuella tjänsterna. Offentliggörandet ska ske löpande och regelbundet, och uppgifterna ska presenteras på ett standardiserat och användarvänligt sätt (punkten 2). Uppgifterna ska anges på ett sätt som är

meningsfullt, kvantifierbart, tydligt och tillgängligt samt icke-diskriminerande (punkten 3).

Enligt punkten 4 ska de systemansvariga offentliggöra mängden gas i varje LNG- och lagringsanläggning eller grupp av lagringsanläggningar, in- och utflöden samt tillgänglig kapacitet. Det första ledet ska tillämpas om det motsvarar det sätt på vilket systemanvändarna får tillträde. Även anläggningar utan tredjepartstillträde omfattas av dessa krav på transparens. Informationen ska uppdateras dagligen, och även förmedlas till de systemansvariga för transmissionssystemen som har att offentliggöra de sammanlagda mängderna i de relevanta punkterna (punkten 4, första stycket).

I punkten 4 andra stycket anges att en användare kan ansöka hos de nationella tillsynsmyndigheterna om konfidentiell behandling av uppgifterna om denne är den enda användaren av lagrings-systemet. Tillsynsmyndigheten kan godkänna att uppgifterna enligt första stycket under högst ett år inte offentliggörs.

I punkten 4 tredje stycket anges att skyldigheterna enligt andra stycket inte påverkar skyldigheterna avseende meddelande till och offentliggörande av den systemansvarige för ett transmissions-system. Undantag görs dock när även dennes aggregerade siffror är identiska med de som tillsynsmyndigheten undantagit från offentliggörandet. Utredningen tolkar detta som att en systemansvarig för en lagrings- eller LNG-anläggning i grunden alltid är skyldig att offentliggöra de uppgifter som specificeras enligt artikeln. Det enda undantaget utgörs av en situation då den systemansvariges summerade uppgifter är identiska med de uppgifter som tillsynsmyndigheten undantagit från offentliggörande. Detta torde vara fallet då det endast finns en användare av anläggningen.

Punkten 5 anger att antingen de systemansvariga för LNG- och lagringsanläggningar eller de relevanta tillsynsmyndigheterna får offentliggöra information om grund, metod och struktur för tariffrerna som gäller för reglerat tredjepartstillträde till den aktuella infrastrukturen.

Bedömning

Artikeln berör systemansvariga för lagrings- och LNG-anläggningar. I Sverige finns endast en lagringsanläggning ansluten till det sammanhängande svenska naturgassystemet. Lagringsanläggningen ägs av E.ON Gas Sverige AB. I egenskap av systemansvarig för lag-

ringsanläggningen är det E.ON Gas Sverige AB som berörs av artikeln krav. Några LNG-anläggningar anslutna till det sammanhängande svenska naturgassystemet finns i dagsläget inte. Artikeln bedöms inte föranleda några förändringar av det svenska regelverket.

10.3.20 Artikel 20 – Systemansvarigas register

Artikel 20 är ny och anger att de systemansvariga för transmissionssystem, LNG- och lagringsanläggningar ska bevara information enligt artiklarna 18–19, samt del 3 i bilaga I under fem år. Informationen ska vara tillgänglig för den nationella tillsynsmyndigheten och konkurrensmyndigheten samt för kommissionen.

Bedömning

Enligt denna artikel åläggs bl.a. systemansvariga för transmissionssystem att bevara information enligt artikel 18 i fem år. För svensk del väntas Swedegas AB och Svenska kraftnät beröras i konsekvens med kraven på certifiering enligt artikel 3. Som beskrivits i bedömningen under artikel 18 måste de svenska myndigheterna godkänna de relevanta punkter i transmissionssystemet för vilka uppgifter ska offentliggöras. Utredningen bedömer det vara oklart om så har skett. De relevanta punkterna måste emellertid godkännas för att information om dessa punkter ska kunna sparas i enlighet med förordningens krav.

I Sverige finns i dagsläget endast en lagringsanläggning för naturgas ansluten till det sammanhängande naturgassystemet. Lagringsanläggningen ägs av E.ON Gas Sverige AB och i egenskap av systemansvarig för lagringsanläggningen åligger det således E.ON Gas Sverige AB att bevara information med koppling till artikel 19.

Några LNG-anläggningar anslutna till det sammanhängande svenska naturgassystemet finns i dagsläget inte.

Del 3 i bilaga I beskriver krav för fastställande av de tekniska uppgifter som nätanvändare måste ha för att kunna få effektivt tillträde till transmissionssystemet. Kravet på bevarande av information enligt denna del av bilagan berör systemansvariga för transmissionssystem, dvs. Swedegas AB liksom Svenska kraftnät under

antagande av ett fortsatt delat systemansvar. Utredningen utvecklar resonemanget kring systemansvaret i avsnitt 9.2.

Kommissionen har i juni 2009 ifrågasatt om Sverige uppfyller sina skyldigheter enligt punkten 3.3.3 i bilagan till förordningen, vars text i den tidigare förordningen är identisk med texten i den nya förordningens motsvarande punkt. Punkten anger att de systemansvariga dagligen ska offentliggöra uppdaterade uppgifter om tillgången till kortfristiga tjänster på grundval av bland annat nominering, gällande avtalsenliga åtaganden och regelbundna långtidsprognoser avseende tillgängliga årskapaciteter för upp till tio år framåt för alla relevanta punkter. I likhet med vad som har beskrivits ovan bedömer utredningen att det är oklart om de svenska myndigheterna har godkänt de relevanta punkterna i transmissionssystemet. Utredningen bedömer emellertid att Sverige måste godkänna de relevanta punkter i transmissionssystemet för vilka förordningens krav på bevarande av information ska gälla.

Av kommissionens anmärkningar framgår bl.a. att den systemansvarige för transmissionssystemet inte har offentliggjort uppdaterade uppgifter om tillgången till kortfristiga tjänster enligt förordningens krav. Utredningen har under sitt arbete erfarit att någon information om tillgången till kortsiktiga tjänster inte har offentliggjorts, då sådana tjänster inte erbjuds i det svenska transmissionssystemet. Detta torde vara en konsekvens av att det för närvarande inte har förekommit några kapacitetsrestriktioner liksom av den marknadsmodell som tillämpas på den svenska naturgasmarknaden. Utredningen föreslår därför att det bör utredas närmare huruvida den svenska marknadsmodellen behöver anpassas för att Sverige ska kunna uppfylla gasförordningens krav. Resonemanget kring marknadsmodellen utvecklas i avsnitt 11.1.

Sammanfattningsvis bedömer utredningen att det i dagsläget är oklart om Sverige i alla delar kan uppfylla kravet enligt gasförordningens artikel 20 om bevarande av information i fem år. Den information som gasförordningen avser tycks för svensk del inte till fullo vara tillgänglig.

10.3.21 Artikel 21 – Balansregler och avgifter för obalans

Artikel 21 rör balansregler och avgifter för obalans. Artikeln motsvarar den tidigare artikeln 7, men har genomgått redaktionella ändringar, samt fått tillägg och förtydliganden. De tidigare punkterna 2, 4 och 5 har tagits bort.

I punkten 1 anges nu att balansreglerna ska vara marknadsbaserade.

I punkten 2 (tidigare punkten 6) anges att de systemansvariga för transmissionssystemen utan avgift ska tillhandahålla webbaserad och läglig information om nätanvändarnas balansstatus. Informationen ska avspegla den nivå av information som är tillgänglig för de systemansvariga samt betalningsperioden för obalanskostnaderna.

Punkten 4 är ny och anger att medlemsstaterna ska se till att de systemansvariga arbetar för att harmonisera balanssystemen. De ska även sträva efter att förenkla balansavgifternas strukturer och nivåer. Dessa åtgärder syftar till att underlätta handeln med gas.

Bedömning

I den svenska översättningen av förordningens artikel 21 punkten 2 har "reliable on-line based information" översatts till "tillförlitlig webbaserad information". Den svenska översättningen i den tidigare förordningen är "realtidsbaserad, tillräcklig och tillförlitlig information". I den nya engelska versionen av förordningen är skrivningen emellertid oförändrad jämfört med den tidigare.

Den kortsiktiga balanseringen av det svenska naturgassystemet utförs av Svenska kraftnät. Svenska kraftnät tillhandahåller realtidsbaserad, tillräcklig och tillförlitlig information om de balansansvarigas balanseringsstatus via Ediel-plattformen. Utredningen bedömer således att artikeln inte medför några förändringar för svenskt vidkommande.

10.3.22 Artikel 22 – Handel med kapacitetsrättigheter

Artikel 22 behandlar handel med kapacitetsrättigheter. Artikeln har förändrats och gäller nu explicit även för LNG- och lagringsanläggningar. Därutöver har man lagt till att de systemansvarigas åtgärder, förutom att möjliggöra, även ska underlätta fri handel

med kapacitetsrättigheter på ett transparent och icke-diskriminerande sätt samt erkänna sådan överlåtelse av primära kapacitetsrättigheter som har meddelats av systemanvändarna.

Bedömning

De aktörer som kommer att beröras av artikeln är sannolikt Swedegas AB som systemansvarig för transmissionssystem, liksom E.ON Gas Sverige AB i egenskap av systemansvarig för lagringsanläggning.

Som beskrivits i bedömningarna med anledning av artiklarna 13 och 14, bokas kapacitet i det svenska transmissionssystemet av slutförbrukarna genom nätägarnas försorg. Inom ramen för den svenska marknadsmodellen finns därför inte skäl eller möjlighet att möjliggöra sekundär handel med kapacitetsrättigheter. Av denna anledning kan de systemansvariga för transmissionssystemet inte heller ta fram några harmoniserade avtal och förfaranden enligt artikelns krav. Utredningen bedömer emellertid att Sverige måste uppfylla förordningens krav, oavsett om dessa har någon praktisk betydelse. Utredningen hänvisar därför till den utredning av den svenska marknadsmodellen som föreslås i avsnitt 11.1.

När det gäller lagringsanläggningar finns i Sverige möjlighet för marknadsaktörer att via balansansvarig köpa lagertjänster av lagerägaren, vilken för svensk del och i dagsläget är den samme som den systemansvarige för lagringsanläggningen. Sekundär handel med kapacitet är möjlig genom att en lagerkund kan överlåta utrymme i lagret, inklusive gas, till en annan lagerkund. I egenskap av systemansvarig för lagringsanläggning åligger det E.ON Gas Sverige AB att meddela tillsynsmyndigheten de harmoniserade avtalen och förfarandena enligt artikelns krav.

10.3.23 Artikel 23 – Riktlinjer

Artikel 23 behandlar de riktlinjer som kommissionen vid behov kan ta fram. Riktlinjerna syftar till att fastställa vilken grad av harmonisering som minst krävs för att uppnå syftet med förordningen. I artikeln anges vilka områden det ska finnas närmare uppgifter om, samt att kommissionen ska samråda med ACER och ENTSOG. Artikeln har genomgått vissa förändringar samt fått några tillägg.

I punkten 1 a hänvisas nu till tjänster enligt både artiklarna 14 och 15, dvs. tjänster för transmissionssystem, LNG- och lagringsanläggningar. I punkten 1 b hänvisas på samma sätt till artiklarna 16 och 17, och i punkten 1 c till artiklarna 18 och 19. Punkten 1 c omfattar nu även tillhandahållandet av information, och anger att det gäller alla punkter som är relevanta för uppfyllandet av kraven på transparens.

Punkten 1 d är ny och anger att riktlinjerna kan omfatta tariffmetoden när det gäller gränsöverskridande handel med naturgas enligt artikel 13. Punkten 1 e anger att riktlinjerna även omfattar de områden som tas upp i artikel 8.6, dvs. de områden för vilka ENTSOG ska ta fram nätföreskrifter.

Punkten 2 anger att riktlinjer för de frågor som behandlas i punkterna 1 a–c finns i bilaga I vad beträffar de systemansvariga för transmissionssystem. Enligt punkten 2 får kommissionen anta riktlinjer enligt punkten 1 samt ändra riktlinjerna som avser punkten 1 a–c. Åtgärderna ska antas enligt det förfarande som avses i artikel 28.2. Punkten 3 är oförändrad i sak.

Bedömning

Artikel 24 ligger till grund för ett kommitologiförfarande och föranleder inte någon förändring av det svenska regelverket.

10.3.24 Artikel 24 – Tillsynsmyndigheter

Artikel 24 ålägger de nationella tillsynsmyndigheterna att säkerställa att förordningen med tillhörande riktlinjer efterlevs. De ska samarbeta med varandra, med kommissionen, samt nu även med ACER i enlighet med kapitel VIII i gasmarknadsdirektivet.

Bedömning

Den nya artikeln 24 motsvaras av den tidigare artikeln 10. Bortsett från konsekvensändringar med anledning av de nya rättsakterna, inklusive hänvisningen till ACER, är innehållet oförändrat. Den tidigare artikeln 10 omfattades av kommissionens anmärkningar i juni 2009. I egenskap av tillsynsmyndighet åligger det Energimark-

nadsinspektionen att säkerställa att förordningen och de riktlinjer som har antagits i enlighet med artikel 23 följs.

10.3.25 Artikel 25 – Tillhandahållande av information

Artikel 25 rör tillhandahållande av information och anger att medlemsstaterna och tillsynsmyndigheterna på begäran ska tillhandahålla den information som krävs för de ändamål som avses i artikel 23.

Bedömning

Artikeln väntas i första hand beröra Energimarknadsinspektionen i egenskap av avsändare av efterfrågad information till kommissionen. Energimarknadsinspektionen bedöms i detta avseende behöva samråda med de aktörer som certifieras som systemansvariga för transmissionssystem, då efterfrågad information kan röra såväl nätverksamhet som kortsiktig balansering av naturgassystemet.

10.3.26 Artikel 26 – Medlemsstaternas rätt att besluta om mer detaljerade åtgärder

Artikel 26 stadgar att medlemsstaterna har rätt att bibehålla eller införa mer detaljerade bestämmelser än de som framgår av förordningen eller de riktlinjer som nämnts i artikel 23.

Bedömning

I de fall svensk lagstiftning omfattar mer detaljerade regler ger denna artikel möjlighet att bibehålla sådana regler i den mån de inte på annat sätt står i strid med förordningens bestämmelser eller sådana bestämmelser som föreslås ändras eller föras in i det svenska regelverket som en följd av det tredje energimarknadspaketet.

10.3.27 Artikel 27 – Sanktioner

Artikel 27 motsvaras av tidigare artikel 13 och är i stort sett oförändrad. Artikeln har dock utökats med en tilläggsuppgift för medlemsstaterna.

Enligt punkten 1 åläggs medlemsstaterna att fastställa regler om sanktioner när bestämmelserna i förordningen inte följs. Medlemsstaterna åläggs även att vidta de åtgärder som är nödvändiga för att säkerställa att bestämmelserna i förordningen genomförs. Sanktionerna ska vara effektiva, proportionerliga samt avskräckande. Medlemsstaterna ska underrätta kommissionen om de regler som motsvarar bestämmelserna i förordning (EG) nr 1775/2005 senast den 1 juli 2006, samt även meddela kommissionen om eventuella ändringar som påverkar dessa regler. En ny bestämmelse anger att medlemsstaterna även ska underrätta kommissionen om de bestämmelser som inte motsvarar förordning (EG) nr 1775/2005 senast den 3 september 2009, samt även meddela kommissionen om eventuella ändringar som påverkar dessa regler. Punkten 2 är oförändrad och innebär att sanktionerna enligt punkten 1 inte ska vara straffrättsliga.

Bedömning

Den tidigare artikeln 13 omfattades av kommissionens anmärkningar i juni 2009. Energimarknadsinspektionen berörs även fortsättningsvis av artikelns krav genom att inspektionen är skyldig att vidta de åtgärder som är nödvändiga för att säkerställa att bestämmelserna i förordningen genomförs och efterlevs.

10.3.28 Artikel 28 – Kommittéförfarande

Artikel 28 rör kommittéförfarandet och omfattar vissa förändringar. Kommissionen ska biträdas av en kommitté som ska inrättas enligt artikel 51 i gasmarknadsdirektivet. Hänvisningen till artikel 5 i beslutet 1999/486/EG har ersatts med en hänvisning till artikel 5.a punkterna 1–4 i samma beslut som rör föreskrivande förfarande med kontroll.

Bedömning

Artikel 29 bedöms inte föranleda några åtgärder från svensk sida.

10.3.29 Artikel 29 – Kommissionens rapport

Artikel 29 rör kommissionens övervakning och rapportering av genomförandet av förordningen. Artikel 29 omfattar ett förtydligande, men är i stort sett oförändrad i sak. Den nya versionen anger nu tydligt att kommissionen ska övervaka genomförandet av förordningen.

Bedömning

Artikel 29 bedöms inte föranleda några åtgärder från svensk sida.

10.3.30 Artikel 30 – Undantag

Artikel 30 anger för vilka områden förordningen inte ska vara tillämplig. Artikel 30 är i stort sett oförändrad i sak, men har fått vissa tillägg.

Nu anges att det är större ny infrastruktur som avses, dvs. sammanlänknings-, LNG- och lagringsanläggningar, större kapacitetsökningar och andra förändringar som möjliggör utvecklingen av nya källor för gasförsörjning i enlighet med artiklarna 36.1–2 i gasmarknadsdirektivet. Enligt artikel 30 undantas de från bestämmelserna i artiklarna 9, 14, 32–34 eller 41.6, 41.8 och 41.10 i samma direktiv med undantag från bestämmelserna i artikel 19.4 i förordningen.

Bedömning

Artikel 30 bedöms inte föranleda några åtgärder från svensk sida.

10.3.31 Artikel 31 – Upphävande

Artikel 31 är ny och anger att den tidigare förordningen ska upphöra att gälla den 3 mars 2011. Hänvisningar till den tidigare förordning ska anses gälla den nu aktuella förordningen i enlighet med jämförelsetabellen i bilaga II.

10.3.32 Artikel 32 – Ikraftträdande

Artikel 32 anger att förordningen träder i kraft den tjugonde dagen efter det att den publicerats i Europeiska unionens officiella tidning. Förordningen ska tillämpas fr.o.m. den 3 mars 2011. Avslutningsvis konstateras även att förordningen i alla delar är direkt bindande och direkt tillämplig i alla medlemsstater.

Bedömning

Av artikelns andra stycke framgår att förordningen ska tillämpas från och med den 3 september 2009. Rättelse har i efterhand skickats ut som säger att förordningen ska tillämpas från och med den 3 mars 2011.

10.3.33 Bilaga I – Riktlinjer

Bilaga I är i stort sett oförändrad, men innehåller vissa redaktionella ändringar och förtydliganden. Bilagan omfattar riktlinjer för tjänster avseende följande områden:

- Tredjepartstillträde avseende systemansvariga för transmissionsystem (sektion 1).
- Principer för mekanismer för kapacitetstilldelning och förfaranden för hantering av överbelastning avseende systemansvariga för transmissionssystem samt tillämpningen av dessa vid avtalsbetingad överbelastning (sektion 2).
- Fastställande av de tekniska uppgifter som nätanvändare måste ha för att kunna få effektivt tillträde till systemet, fastställande av alla punkter som är relevanta för uppfyllandet av kraven på transparens och uppgifter som ska offentliggöras vid alla relevanta punkter och tidsplanen för offentliggörandet (sektion 3).

I punkterna 2 och 3 i sektion 1 har allmänna villkor för överföring bytts ut mot gemensamma nätföreskrifter respektive nätföreskrifter.

I sektion 2 har rubriken samt punkten 2.1 förtydligats med en hänvisning till systemansvariga för transmissionssystem. Ordföljden har ändrats i några punkter även om sakinnehållet är oförändrat.

Bedömning

Som konstateras i beskrivningen ovan, är den nya förordningens bilaga I i princip oförändrad jämfört med den tidigare versionen. Utredningen konstaterar därför att bilaga I inte föranleder några nya åtgärder från svensk sida. Kommissionen har dock anmärkt på Sveriges åtaganden enligt punkterna 1.1, 1.10 och 3.3.3 i riktlinjerna i den tidigare förordningen. Utredningen kan i dagsläget inte bedöma om Sverige kan anses uppfylla dessa krav och hänvisar liksom tidigare till pågående tillsynsärende. Utredningen har dessutom erfarit att det för närvarande pågår en revidering av förordningens bilaga. Ändringarna väntas beslutas under sommaren 2010 och träda i kraft den 3 mars 2011.

Det bör noteras att utredningens genomgång av gasförordningen synliggör ett problem. Det är i vissa avseenden svårt att relatera förordningens krav till gällande förutsättningar på den svenska naturgasmarknaden. Detta beror sannolikt på att de tidigare gasmarknadsdirektiven har införts i svensk lagstiftning på ett sätt som tagit hänsyn till den svenska naturgasmarknadens struktur och organisation. Denna marknad har i sin tur utformats på ett sätt som i vissa avseenden avviker från gängse praxis inom EU.

Förordningen tillåter emellertid inte samma flexibilitet som direktivet eftersom en EG-förordning är bindande i sin helhet och direkt tillämplig i varje medlemsstat. Som en följd av detta kan delar av förordningen, ur ett svenskt perspektiv, tyckas sakna relevans trots att förordningen är direkt gällande och därmed tvingande.

Av dessa och andra skäl föreslår utredningen i avsnitt 9.2 och 11.1 att den svenska systemansvarslösningen liksom valet av marknadsmodell skyndsamt bör utredas närmare. Syftet med en sådan utredning är att identifiera lösningar som bättre överensstämmer med gängse praxis inom EU och att därigenom harmonisera förut-

sättningarna på den svenska naturgasmarknaden med direktivets och förordningens krav. Även de förändringar som kan följa av den pågående revideringen av förordningens bilaga bör beaktas i detta arbete.

10.3.34 Bilaga II – Jämförelsetabell

Bilaga II består av en jämförelsetabell över artiklarna i förordning (EG) nr 1775/2003 i förhållande till den aktuella förordningen.

11 Överväganden och förslag – gasförordningen

11.1 Den svenska marknadsmodellen för naturgas

Bedömning: Den svenska marknadsmodellen för naturgas bör utredas närmare i syfte att avgöra huruvida den behöver anpassas för att harmonisera med gällande regelverk inom EU. Med nuvarande marknadsmodell på den svenska naturgasmarknaden är det oklart huruvida Sverige i alla delar kan uppfylla kraven enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 715/2009.

I det fall en anpassning av marknadsmodellen bedöms vara nödvändig, bör ett förslag lämnas till hur marknadsmodellen lämpligen anpassas. Utredningen anser att Energimarknadsinspektionens pågående tillsynsärende liksom kommissionens behandling av överträdelseärendet ska vara vägledande i det fortsatta arbetet. I detta bör även ingå att ta fram ett utvecklat förslag som syftar till att möjliggöra en hantering av systemansvaret enligt gasmarknadsdirektivets sammanhållna TSO-lösning.

11.1.1 Valet av marknadsmodell på den svenska naturgasmarknaden

Den svenska naturgasmarknaden öppnades successivt mellan åren 2000 och 2007. Inför skapandet av den nya marknadsplattformen för naturgas diskuterades två olika marknadsmodeller. Den ena, som har stora likheter med den modell som tillämpas på den svenska elmarknaden, har kommit att kallas *elmodellen*. Den andra

modellen, som i olika varianter tillämpas i de flesta av EU:s medlemsstater, kallas i Sverige för *shippermodellen*.

Båda marknadsmodellerna inrymmer såväl fördelar som nackdelar för marknads funktion. Inför öppningen av den svenska naturgasmarknaden ansågs emellertid elmodellen vara det mest rationella valet för den svenska naturgasmarknaden. Avregleringen av den svenska elmarknaden genomfördes den 1 januari 1996. Elmodellen var därför väl känd hos såväl myndigheter som branschaktörer vid tiden för naturgasmarknadens avreglering. Elmodellen ansågs dessutom fungera väl. Flertalet av de svenska naturgasföretagen var, och är fortfarande, verksamma även på den svenska elmarknaden. Sammantaget bidrog detta till ett brett stöd för elmodellen.

Vid sidan av erfarenheterna från den svenska elmarknaden fanns av naturliga skäl en viss osäkerhet inför kommande villkor på den konkurrensutsatta naturgasmarknaden. Detta kom i viss mån att bidra till ytterligare stöd för elmodellen. En av de grundläggande skillnaderna mellan modellerna är hanteringen av kapacitetsbokningar i transmissionsnätet. Enligt den svenska naturgasmarknadens elmodell sker all bokning av kapacitet av slutförbrukarna genom nätägarnas försorg, dvs. inom ramen för den reglerade monopolverksamheten. I shippermodellen görs kapacitetsbokningar i transmissionsnätet av s.k. shippers, dvs. gashandelsföretag, inom ramen för den konkurrensutsatta handelsverksamheten.

Genom att samtliga kunder inte alltid och/eller samtidigt utnyttjar sin bokade effekt fullt ut uppstår s.k. sammanlagringseffekter. Sammanlagringseffekten kan betraktas som en vinst. Den erhålls genom att den sammanlagda kapacitet som behöver bokas i nätet för att tillgodose kundernas behov är mindre än summan av varje enskild kunds bokade effekt. Härigenom bidrar kunderna till att generera en vinst som tillfaller den aktör som hanterar kapacitetsbokningarna. I elmodellen är denne aktör således en nätägare och i shippermodellen ett gashandelsföretag. Vinsten av sammanlagringseffekten ska dock komma kunderna till godo i båda modellerna.

Ju fler kunder en aktör har, desto tydligare blir fördelarna för den aktör som ansvarar för kapacitetsbokningarna. Ett av skälen till att förespråka elmodellen var just att regleringen av nätverksamheten skulle garantera att vinsten av sammanlagringseffekten verkligen återfördes till slutkunderna. I den konkurrensutsatta handeln med gas är det emellertid troligt att sammanlagringseffekterna

speglas i ett lägre pris till kund, utan behov av reglering. Naturgasaktörerna på den svenska marknaden är dock få och sinsemellan mycket olika storleksmässigt. Detta var ytterligare ett skäl till att förespråka elmodellen. Stordriftsfördelar inom den konkurrensutsatta handelsverksamheten ansågs kunna påverka gasleverantörernas möjligheter att konkurrera på lika villkor.

11.1.2 För- och nackdelar med de olika marknadsmodellerna enligt tidigare utvärderingar

Valet av marknadsmodell på den svenska naturgasmarknaden kom under 2006 att utvärderas av två av varandra oberoende aktörer. Energimarknadsinspektionen presenterade sin rapport Utvärdering av marknadsmodeller på den svenska naturgasmarknaden i december 2006. På uppdrag av Svenska Gasföreningen presenterade Ångpanneföreningen i november samma år rapporten Värdering av elmodellen på den svenska naturgasmarknaden. Rapporterna ger var för sig en god förståelse för de olika marknadsmodellernas likheter och olikheter, liksom för- och nackdelar.

Energimarknadsinspektionen konstaterar i sin rapport att såväl elmodellen som shippermodellen ger utrymme för aktörerna att utnyttja sin marknadsmakt på ett sätt som kan vara till nackdel för kunderna. Däremot görs bedömningen att denna möjlighet är mindre i elmodellen än i shippermodellen. Vidare görs bedömningen att elmodellen gör det lättare för nya gashandelsföretag att etablera sig på den svenska marknaden, än om Sverige hade tillämpat shippermodellen. I rapporten anses även elmodellen bidra till att göra det lättare för kunderna att se vad de betalar för. Genom elmodellens tydliga uppdelning mellan nät och handel erhålls en tydlig och transparent prisbildning som bidrar till en mer effektiv konkurrens, vilket är till fördel för kunderna.

Energimarknadsinspektionen anger i sin rapport att det inte föreligger några hinder för att införa en andrahandsmarknad för outnyttjad kapacitet genom elmodellens tillämpning. I det fall det svenska naturgassystemet kompletteras med ytterligare tillförselledningarna bör det vara möjligt att anpassa elmodellen till att hantera såväl import som transitering av naturgas på ett effektivt sätt, utan att det bedöms vara nödvändigt att förändra gällande lagstiftning i detta avseende. Avslutningsvis konstaterar Energimarknadsinspektionen att valet av marknadsmodell endast utgör en av de faktorer

som påverkar marknadens funktion och utveckling. Exempel på andra faktorer som har större inverkan på marknadens funktion än valet av marknadsmodell, är graden av konkurrens liksom det dubbla ägandet av transmissionsnätet. I första hand bör därför dessa problem lösas, oavsett valet av framtida marknadsmodell.

I Svenska Gasföreningens rapport påpekas att slutkundernas möjligheter att överblicka fördelningen av sina sammanlagda kostnader är något begränsad i bägge modellerna, men på olika sätt. I elmodellen betalar kunden genom sin nätfaktura för överföring genom såväl distributions- som transmissionssystem, medan handelsfakturan endast avser själva gaspriset. I shippermodellen betalar kunden genom sin nätfaktura endast för överföringen genom distributionsnätet, medan handelsfakturan omfattar gaspris plus kostnad för överföring genom transmissionssystemet. Energimarknadsinspektionen anses dock ha möjlighet att säkerställa en tillräckligt god insyn oavsett vilken modell som tillämpas. Den otydlighet som finns i den svenska tariffstrukturen anses i första hand bero på det dubbla ägandet av transmissionssystemet och är således inte kopplad till valet av marknadsmodell.

En nackdel med elmodellen som lyfts fram i Svenska Gasföreningens rapport är att Sverige får utveckla egna strukturer för transmissionstariffer, dvs. att det svenska regelverket på denna punkt inte harmoniserar med regelverket inom EU i övrigt. Elmodellen bidrar inte heller till att optimera utnyttjandet av transmissionsnätet på ett marknadsmässigt sätt. Detta är dock möjligt i shippermodellen genom att gashandelsföretag tillåts boka kapacitet i transmissionssystemet. Shippermodellen kan också bidra till att underlätta en harmonisering med regelverket i övriga medlemsstater. Detta gör att de produkter och tjänster som en aktör kan erbjuda i övriga länder också kan erbjudas i Sverige.

En nackdel i detta sammanhang är att handeln med kapacitet i shippermodellen kan ge incitament till överbokning av transmissionskapacitet i syfte att blockera andra aktörer från att komma in på marknaden. Detta beteende försöker man dock stävja, bl.a. genom principen om ”use it or lose it”, dvs. regler som syftar till att outnyttjad kapacitet ska återföras till marknadens aktörer. Valet av marknadsmodell bedöms inte ha någon större betydelse vid eventuellt tillkommande tillförselvägar för naturgas till Sverige. Ytterligare tillförselvägar innebär nya frågeställningar som måste lösas, oavsett valet av modell.

11.1.3 Motiv för en översyn av marknadsmodellens funktion

Utredningen delar Energimarknadsinspektionens tidigare bedömning om att valet av marknadsmodell endast utgör en av de faktorer som påverkar marknads funktion och utveckling. Många av de fördelar som lyfts fram i Energimarknadsinspektionens och Svenska Gasföreningens rapporter utgör dessutom skäl till att även fortsättningsvis förespråka elmodellen. Modellen får ur ett nationellt svenskt perspektiv fortfarande anses fungera väl. För de naturgasföretag som är aktiva även på den svenska elmarknaden finns tydliga fördelar med att samma marknadsmodell tillämpas på bägge marknaderna. Likaså finns tydliga samordningsvinster för den nuvarande systemansvarige aktören Affärsverket svenska kraftnät (Svenska kraftnät), som innehar motsvarande roll på den svenska elmarknaden.

En övergång från elmodellen till någon annan form av marknadsmodell skulle därför kunna innebära ökade kostnader för dessa aktörer. Sådana kostnader skulle inte bara uppstå i samband med själva övergången, utan även i den fortsatta löpande verksamheten. Arbetsuppgifter som i dagsläget kan utföras inom en och samma funktion skulle sannolikt behöva hanteras av två olika funktioner inom respektive organisation. Ökade kostnader kan i slutänden väntas överföras till kunderna.

Det tredje inre marknadspaketet innebär dock än tydligare krav på harmonisering mellan medlemsstaternas regelverk i syfte att fullborda den inre marknaden. Att nuvarande marknadsmodell bedöms fungera väl ur ett svenskt perspektiv innebär inte per definition att den är optimal sett ur ett vidare perspektiv. Med ett ökat fokus på regionalt och internationellt samarbete, inrättandet av ACER och Entso för gas (ENTSOG) kan det framgent tänkas vara till nackdel för Sverige att tillämpa en marknadsmodell som i vissa delar inte harmoniserar med de modeller som tillämpas inom gemenskapen i övrigt.

Ett konkret exempel är det kommande arbetet med att ta fram gemensamma nätföreskrifter inom ENTSOG, där det för svensk del kan uppstå problem genom tillämpningen av en marknadsmodell som inte tillåter tillträde till nätet på samma villkor som inom övriga EU. Problemet har till viss del redan aktualiserats genom kommissionens anmärkningar på Sverige, vad gäller tillämpningen av förordningen (EG) nr 1775/2005 om villkor för tillträde till naturgasöverföringsnäten. Denna förordning ingick i

det andra inre marknadspaketet. En av anledningarna till att det är oklart huruvida Sverige kan uppfylla förordningen i samtliga delar är att den svenska marknadsmodellen bidrar till att vissa funktioner inte förefaller vara möjliga inom ramen för den befintliga elmodellen. Gashandelsföretag kan t.ex. inte boka kapacitet i det svenska transmissionssystemet och Sverige tycks svårligen kunna erbjuda någon andrahandsmarknad för kapacitet i transmissionssystemet i dagsläget.

Mot detta går visserligen att invända att gashandelsföretag genom elmodellen inte behöver boka någon kapacitet, eftersom erforderlig kapacitet redan är bokad av slutförbrukarna genom nätägarnas försorg. Gashandelsföretagen får således tredjepartstillträde till det svenska transmissionsnätet, liksom till naturgasnätet i sin helhet, utan att själva behöva teckna några transportavtal. Det föreligger inte heller något specifikt behov av att kunna boka kapacitet för transitering av naturgas genom det svenska transmissionssystemet eftersom det inte är fysiskt möjligt. Detta beror på att Sverige är anslutet till det övriga naturgassystemet inom EU genom endast en gränspunkt. Det finns inte heller några anslutningar till länder utanför EU. Vidare kan en andrahandsmarknad för kapacitet betraktas som överflödigt ur ett rent praktiskt perspektiv, när kapaciteten i transmissionssystemet för närvarande endast är utnyttjad till viss del.

Ett problem som dock kvarstår är att det är oklart huruvida Sverige uppfyller den tidigare såväl som den nya gasförordningens krav i dessa delar. Utredningen bedömer därför att det bör utredas närmare om den svenska marknadsmodellen för naturgas behöver anpassas för att harmonisera med gällande regelverk inom EU. I det fall en anpassning av marknadsmodellen bedöms vara nödvändig, bör ett förslag lämnas till hur marknadsmodellen lämpligen anpassas.

Ett sådant förslag behöver inte nödvändigtvis innebära en övergång från nuvarande marknadsmodell till den s.k. shippermodellen. Det finns många varianter av denna modell, varför en anpassad svensk elmodell i praktiken skulle kunna komma att utgöra ytterligare en. Den övergripande målsättningen bör dock vara att i grunden bibehålla de delar av nuvarande marknadsmodell som anses vara mest värdefulla för den svenska marknaden. Detta innebär bl.a. att undvika kostnadsdrivande förändringar som inte är av avgörande betydelse i syfte att göra den svenska marknadsmodellen kompatibel med EU:s regelverk.

Utredningen anser att Energimarknadsinspektionens pågående tillsynsärendet liksom kommissionens behandling av överträdelseärendet ska vara vägledande i det fortsatta arbetet med att se över marknadsmodellen. I detta arbete bör även ingå att skyndsamt ta fram ett mer detaljerat förslag som syftar till att möjliggöra en sammanhållen hantering av systemansvaret enligt gasmarknadsdirektivets TSO-lösning. Systemansvarsfrågan behandlas i avsnitt 9.2.

11.2 Uppdatering av befintliga hänvisningar

Förslag: Existerande hänvisningar till förordning (EG) nr 1775/2005 i naturgaslagen ska uppdateras med hänvisning till förordning (EG) nr 715/2009.

Det svenska regelverket omfattar även hänvisningar till förordning (EG) nr 1775/2005. Sådana hänvisningar bör nu ändras till att omfatta förordning (EG) nr 715/2009. Ändringar bör till följd härav ske i naturgaslagens 10 kap 1 §.

11.3 Energimarknadsinspektionens uppgifter enligt naturgasförordningen

Förslag: Energimarknadsinspektionens instruktion ska uppdateras med en hänvisning till de uppgifter som följer av förordningen (EG) nr 715/2009.

Förordning (EG) nr 715/2009 om villkor för tillträde till naturgasöverföringsnäten innehåller 15 nya artiklar jämfört med den tidigare. Utredningen bedömer dock att det endast är ett fåtal av de nya artiklarna som föranleder några förändringar av det svenska regelverket. Detta beror bl.a. på det som påpekats i avsnitt 10.1 gällande förordningens direkta tillämpning, men också på att kravet på tillsyn enligt de nya artiklarna bedöms rymmas inom Energimarknadsinspektionens uppdrag enligt naturgaslagen (2005:403), liksom Energimarknadsinspektionens instruktion. För att tydliggöra dessa uppgifter bör Energimarknadsinspektionens instruktion

uppdateras med hänvisning till den nya gasförordningen (EG) nr 715/2009.

Bestämmelserna i artikel 27 innebär att medlemsstaterna ska fastställa sanktioner för överträdelse av bestämmelserna i gasförordningen. Sanktionerna ska inte vara straffrättsliga. Det svenska regelverket innebär att Energimarknadsinspektionen i sin roll som tillsynsmyndighet enligt 10 kap. 1 § naturgaslagen har möjlighet att påföra sanktioner i de fall bestämmelserna i förordningen om villkor för tillträde till naturgasöverföringsnäten inte tillämpas. Påföljdmöjligheterna följer av 10 kap. 3 § naturgaslagen enligt vilken tillsynsmyndigheten får meddela de förelägganden som behövs för att trygga efterlevnaden av de föreskrifter och villkor som omfattas av tillsynen. Det är även möjligt att förena ett föreläggande med vite. Sanktionsmöjligheterna gäller mot såväl privata som offentliga aktörer.

Det kan noteras att en myndighet enligt 11 kap. 7 § regeringsformen inte får bestämma hur en förvaltningsmyndighet ska besluta i ärende som rör myndighetsutövning mot enskild eller som rör tillämpning av lag.

I egenskap av tillsynsmyndighet har Energimarknadsinspektionen en viktig roll i förhållande till förordningen. En aktiv tillsynsmyndighet har möjlighet att stärka förtroendet för marknadens funktion hos både befintliga och potentiella aktörer, vilket utgör en viktig förutsättning för en dynamisk och väl fungerande marknad. Hänvisningen till gasförordningen i 1 § punkten 6 d Energimarknadsinspektionens instruktion bör därför uppdateras med en hänvisning till förordning (EG) nr 715/2009.

En sådan hänvisning tillsammans med en uppdatering av 10 kap. 1 § naturgaslagen innebär ett tydliggörande av Energimarknadsinspektionens uppgifter i enlighet med förordning (EG) nr 715/2009. De nationella tillsynsmyndigheterna har flera uppgifter under förordningen och dessa omfattas därmed i sin helhet av denna uppdatering.

11.4 Försörjningsprognoser för den nationella marknaden

Förslag: Energimyndigheten ska i relevanta delar bistå samtliga certifierade systemansvariga för transmissionsnät med de nationella försörjningsprognoser som ska ligga till grund för Entso för gas gemenskapstäckande försörjningsprognoser. Energimyndighetens instruktion bör kompletteras med en hänvisning till förordning (EG) nr 715/2009 med anledning av detta uppdrag.

Som ovan nämnts ska Entso för gas (ENTSOG) enligt artikel 8 vartannat år ta fram en gemenskapstäckande försörjningsprognos som bygger på nationella försörjningsprognoser utarbetade av respektive transmissionsnätsföretag. Här avses den certifierade systemoperatören för ett område, varvid Swedegas AB torde beröras i egenskap av ägare till transmissionssystem och ansvarig för driften av sitt nät, liksom Svenska kraftnät i egenskap av ansvarig för den kortsiktiga balanseringen av det svenska naturgassystemet.

Energimyndigheten tar regelbundet fram långsiktiga energibalanser. Dessa balanser grundas på historiskt kända ekonomiska samband mellan ekonomisk utveckling och energianvändning. De viktigaste parametrarna som bestämmer förändringarna i utbudet och efterfrågan är dels Konjunkturinstitutets långsiktiga prognoser över den ekonomiska utvecklingen, dels utvecklingen av internationella bränslepriser och priserna på utsläppsrätter m.m. Till parametrarna hör även effekterna av vid prognostillfället gällande styrmedel, såsom skatter, kvotplikter, investeringsstöd etc. Energimyndighetens arbete omfattar därmed prognoser som bl.a. fokuserar på tillkommande produktionsanläggningar avseende förnybar energi. Som ovan nämnts kan man förenklat säga att Energimyndighetens prognoser fokuserar på energibalansen för Sverige.

Det är rimligt att anta att det kommer att krävas nationella försörjningsprognoser för samma tidsperioder som anges för den europeiska prognosen. Detta kan innebära att Energimyndigheten måste komplettera befintliga prognoser med ytterligare insatser för att ta fram prognoser för de efterfrågade perioderna m.m. i de delar som detta bedöms relevant.

Här är rimligt att anta att den faktiska utformningen av de efterfrågade prognoserna kommer att diskuteras och förankras

genom ENTSOG. Det kan därmed komma nya krav på hur prognosen ska utformas och vad den ska omfatta. Energimyndighetens uppdrag att i relevanta delar bistå samtliga certifierade systemansvariga med prognoser bör tydliggöras genom att en hänvisning till förordning (EG) nr 715/2009 införs i myndighetens instruktion.

12 Förordning (EG) nr 713/2009 om inrättande av en byrå för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter

12.1 Inledning

I detta kapitel redovisas det huvudsakliga innehållet i Europaparlamentets och rådets förordning om inrättandet av en byrå för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter (EG) nr 713/2009 av den 13 juli 2009. I de delar utredningen har gjort bedömningen att en artikel inte föranleder några konsekvenser för svenskt vidkommande omfattar beskrivningen av artikeln i det följande ingen mer uttömmande bedömning.

Utredningen vill även här förtydliga att de s.k. nätföreskrifter som beskrivs i förordningen för svenskt vidkommande utgörs av nätverkskoder. Nätverkskoder motsvarar till stor del de regler, samarbetsformer och rutiner som återfinns i det svenska och nordiska regelverk som här avses. Ett exempel är Nordic Grid Code 2007 (Nordisk Regelsamling) som omfattar reglerna för hanteringen av de nordiska överföringsförbindelserna.

12.2 Huvuddragen i förordningen

Europaparlamentets och rådets förordning om inrättandet av en byrå för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter (EG) nr 713/2009 är en ny förordning. Den gemensamma byrån (ACER) innebär en tydlig förstärkning av samarbetet mellan de nationella tillsynsmyndigheterna inom gemenskapen. Tillsammans med Entso för el (ENTSO-E) och Entso för gas (ENTSOG) som också

skapas inom ramen för det tredje energimarknadspaketet¹ utgör dessa tre organ en tydlig indikation på den vikt som tillmätts ett ökat samarbete och samordning i syfte att skapa en väl fungerande inre marknad för energi (el och gas).

Byråförordningen anger hur byrån ska inrättas, dess rättsliga status och uppgifter. Byrån har dels mer allmänna uppgifter som rör de syften för vilken den inrättats, dels även uppgifter som rör samarbetet mellan systemansvariga för överföringssystem, de nationella tillsynsmyndigheterna, regler och villkor för tillträde till och för driftssäkerheten för gränsöverskridande infrastruktur. ACER har även i uppgift att övervaka el- och gassektorerna på den inre marknaden samt att lämna årliga rapporter om denna övervakning. Förordningen ger ACER befogenhet att fatta beslut inom några områden såsom vissa undantag, samt anger att byrån ska yttra sig om de nationella certifieringsbesluten. Förordningen öppnar även för att byråns verksamhetsområden kan utvecklas genom andra uppdrag än de nu angivna. Enligt förordningen ska sådana nya uppdrag inte omfatta befogenhet att fatta beslut.

Förordningen innehåller även bestämmelser om krav på samråd inom ACER:s verksamhet. I linje med den ökade tonvikten på transparens finns även bestämmelser kring tillgängligheten till information både för samrådsprocesser och för övrig verksamhet.

Förordningen utgör grunden för inrättandet av byrån och omfattar därmed även ett antal bestämmelser kring byråns organisation inklusive vad som åligger de styrande och övervakande organen, styrelsen, tillsynsnämnden, direktören och överklagandenämnden. Även byråns finansiering och budget behandlas.

En EG-förordning är bindande i sin helhet och direkt tillämplig i varje medlemsstat. Detta innebär att en sådan rättsakt varken ska eller får inkorporeras i nationell rätt. Några särskilda åtgärder för att införliva förordning (EG) nr 713/2009 om inrättande av en byrå för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter i den svenska rättsordningen ska således inte vidtas av Sverige. Det är endast då svensk rätt kan anses strida mot förordningen och då förordningen föreskriver en skyldighet eller möjlighet att vidta lagstiftningsåtgärder på det nationella planet som ändringar i den svenska lagstiftningen kan bedömas vara nödvändiga. Det kan även finnas ett behov av att se över de aktuella regelverken i syfte att förtydliga

---

¹ Förordningen om gränsöverskridande handel med el 2009/714/EG. Förordningen om villkor för tillträde till naturgasöverföringsnät 2009/715/EG

ansvarsområden i förhållande till aktörer och organisationer på den svenska marknaden.

12.3 Förordningens ingress

I förordningens ingress återfinns de bakomliggande motiven till förordningen. Ingressen kan även ge viss ledning vad gäller tolkningen av bestämmelserna i förordningens artiklar.

Även byråförordningen hänvisar till kommissionens meddelande ”En energipolitik för Europa” från den 10 januari 2007 och pekar på vikten av att de inre marknaderna för el och naturgas fullbordas. En av de viktigaste åtgärderna för att skapa väl fungerande inre marknader för el och naturgas är att förbättra regelverket på gemenskapsnivå.

Europeiska gruppen för tillsynsmyndigheter för el och gas (ERGEG) har arbetat med att främja samråd, samordning och samarbete dels mellan tillsynsmyndigheterna i medlemsstaterna, dels mellan dessa myndigheter och kommissionen. Man ansåg dock att det frivilliga samarbetet borde ske inom en gemenskapsstruktur med tydliga befogenheter och behörighet att fatta vissa tillsynsbeslut. Europeiska rådet uppmanade kommissionen att ta fram ett förslag på en oberoende mekanism för samarbete mellan nationella tillsynsmyndigheter.

Medlemsstaterna bör ha ett nära samarbete och arbeta för att undanröja hinder för gränsöverskridande handel med el och naturgas i syfte att uppnå målen i gemenskapens energipolitik. En oberoende central enhet ansågs mest fördelaktig på lång sikt och därför föreslogs att en byrå, ACER, för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter borde inrättas. ACER syftar till att skapa mer heltäckande bestämmelser på gemenskapsnivå, samt till att bidra till väl fungerande inre marknader för el och naturgas. Byrån ska även möjliggöra ett stärkt samarbete mellan de nationella tillsynsmyndigheterna på gemenskapsnivå. Den ska också göra det möjligt för tillsynsmyndigheter att delta i utövandet av gemenskapsrelaterade uppgifter.

Ingressen betonar vikten av att byrån är oberoende samt lyfter fram de uppgifter ACER kommer att hantera. Byrån ska övervaka samordningen av den tillsyn de nationella tillsynsmyndigheterna utför baserat på elmarknads- och gasmarknadsdirektiven, samt att tillsynen vid behov kompletteras på gemenskapsnivå. Över-

vakningen ska även omfatta det regionala samarbetet mellan de systemansvariga för el och naturgas, verksamheterna inom ENTSO-E och ENTSG, samt de inre marknaderna för el och naturgas. Byrån ska ta fram de icke-bindande ramriktlinjer som tidigare behandlats i samband med förordningen om gränsöverskridande handel med el och förordningen om villkor för tillträde till naturgasöverföringsnät. Därutöver ska ACER kunna ge råd i sådana frågor som har anknytning till dess syfte samt avge rekommendationer i syfte att stödja utbytet av bästa praxis. Ingressen anger även att byrån bör bidra till genomförandet av riktlinjerna om transeuropeiska energinät samt till insatser för förbättrad energiförsörjning. Även kommissionen kommer att ha en viktig roll i förhållande till ACER.

Byråns åtgärder ska vara förenliga med gemenskapslagstiftningen och dess tekniska och tillsynsrelaterade kapacitet, transparens, demokratiska kontrollansvar och effektivitet ska säkerställas.

Det bör även skapas en integrerad struktur inom ramen för byråns verksamhet som möjliggör för de nationella tillsynsmyndigheterna att medverka och samarbeta. Denna uppgift överensstämmer med byråns syfte att främja en mer enhetlig tillämpning av den relevanta energilagstiftningen. Byrån ges även befogenhet att på vissa områden och under särskilda omständigheter fatta enskilda beslut.

Ingressen pekar även på att de nationella myndigheternas roll och oberoende ska beaktas. Medlemsstaternas deltagande i byråns styrelse bör balanseras över tid varför man kommer att tillämpa ett rotationssystem för de styrelsemedlemmar som utses av Europeisk unionens råd. Olika åtgärder för att stärka marknadens förtroende för byrån tas upp, samt möjligheterna att överklaga byråns beslut. Kommissionen får även ta fram riktlinjer för de fall då byrån ska besluta om regler och villkor för tillträde till och driftssäkerhet för gränsöverskridande infrastruktur.

Byråförordningen utgör därmed en del av den harmoniserande ram för de inre marknaderna för el och naturgas som förstärks och förtydligas genom det tredje energimarknadspaketet. Behovet av en samsyn kring regelverk och tillsyn utgör viktiga komponenter när väl fungerande marknader ska skapas inom gemenskapen.

Det huvudsakliga syftet med förordningen är att skapa förutsättningar för nationella tillsynsmyndigheter att medverka och samarbeta på gemenskapsnivå. Dessa frågor hanteras lämpligen

inom ramen för en förordning då detta syfte inte anses kunna uppnås i tillräckligt hög grad av medlemsstaterna var för sig.

12.4 Kapitel I – Inrättande och rättslig status

Kapitel I rör byråns inrättande och rättsliga status och omfattar artiklarna 1–4.

12.4.1 Artikel 1 – Syfte

Artikel 1 behandlar förordningens syfte. Punkten 1 anger att en byrå för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter inrättas. Punkten 2 anger att byråns syfte är att bistå de nationella tillsynsmyndigheterna genom att på gemenskapsnivå utöva de tillsynsuppgifter som de nationella tillsynsmyndigheterna utför i medlemstaterna samt vid behov samordna deras verksamhet. Punkten hänvisar till de tillsynsmyndigheter som avses i artikel 35 i elmarknadsdirektivet och i artikel 39 i gasmarknadsdirektivet. Inledningsvis ska byrån inrymmas i kommissionens lokaler (punkten 3), för att senare flytta till egna lokaler.

Bedömning

För svenskt vidkommande utgör Energimarknadsinspektionen den aktuella tillsynsmyndigheten både för el och för gas i enlighet med bestämmelserna i elmarknadsdirektivet och i gasmarknadsdirektivet. Energimarknadsinspektionen är därmed en av de nationella tillsynsmyndigheter som ACER syftar till att bistå.

Energimarknadsinspektionens instruktion bör därför kompletteras med en hänvisning till inspektionens uppgifter med anledning av byråförordningen.

12.4.2 Artikel 2 – Rättslig status

Artikel 2 anger ACER:s rättsliga status. Byrån ska vara ett gemenskapsorgan med status som juridisk person (punkten 1) och ska ges den mest vittgående rättskapaciteten som tillmäts juridiska personer enligt det lands lagstiftning där byrån är placerad

(punkten 2). I punkten 2 anges att byrån ska kunna förvärva och avyttra både lös och fast egendom samt föra talan inför domstolar och andra myndigheter. Byrån företräds av sin direktör (punkten 3).

Bedömning

Artikel 2 föranleder inga förändringar i det svenska regelverket.

12.4.3 Artikel 3 – Sammansättning

Artikel 3 anger att ACER ska vara sammansatt av en styrelse, en tillsynsnämnd, en direktör samt en överklagandenämnd. Styrelsen uppgifter framgår av artikel 13, tillsynsnämndens av artikel 15, direktörens av artikel 17 och överklagandenämndens av artikel 19.

Bedömning

Artikel 3 föranleder inga förändringar i det svenska regelverket.

12.4.4 Artikel 4 – Byråns akter

Artikel 4 anger vilka typer av ärenden som ACER ska hantera.

ACER ska avge yttranden och rekommendationer till systemansvariga för överföringssystem (punkten a), till nationella tillsynsmyndigheter (punkten b), samt till Europaparlamentet, rådet eller kommissionen (punkten c). Byrån ska fatta enskilda beslut i specifika fall enligt artiklarna 7, 8 och 9. Därutöver ska byrån även skicka icke-bindande ramriktlinjer till kommissionen i enlighet med artikel 6 i förordningen om gränsöverskridande handel med el och artikel 6 i förordningen om villkor för tillträde till naturgasöverföringsnät.

Bedömning

Artikel 4 innebär att byrån kommer att kunna avge yttranden och rekommendationer som berör svenska myndigheter och organisationer.

För svenskt vidkommande ingår i dagsläget Svenska kraftnät i gruppen systemansvariga för överföringssystem för el samt i gruppen systemansvariga för överföringssystem för naturgas i enlighet med punkten a. Detta i konsekvens med att utredningen bedömer att Svenska kraftnät sannolikt kommer att certifieras i egenskap av ett organ som genomför vissa av de uppgifter som normalt handhas av en TSO. Vad gäller naturgasmarknaden ingår enligt nuvarande ordning även Swedegas AB i gruppen systemansvariga då företaget enligt naturgasdirektivets formuleringar väntas certifieras som systemansvarig för överföringssystem. E.ON Gas Sverige AB torde i dagsläget emellertid inte uppfylla det nya gasmarknadsdirektivets krav på ägarmässig åtskillnad. Detta innebär att E.ON Gas Sverige AB, till skillnad från Swedegas AB, sannolikt inte kommer att uppfylla kraven för certifiering och därmed inte kommer att kunna agera som TSO inom ramen för det framtida regelverket.

Energimarknadsinspektionen ingår i gruppen tillsynsmyndigheter enligt punkten b. De enskilda beslut som kan fattas av byrån enligt punkten d kan komma att beröra svenska myndigheter och företag beroende på de faktiska omständigheterna i det aktuella ärendet (se vidare artikel 7–9 nedan).

Artikel 5 föranleder dock i sig inga förändringar i det svenska regelverket.

12.5 Kapitel II – Uppgifter

Kapitel II anger de uppgifter som åligger ACER och omfattar artiklarna 5–11.

12.5.1 Artikel 5 – Allmänna uppgifter

Artikel 5 fokuserar på ACER:s allmänna uppgifter och anger att byrån kan avge yttranden eller rekommendationer till Europaparlamentet, rådet eller kommissionen i alla frågor som har anknytning till de syften som ligger bakom att byrån inrättades. Dessa yttranden får avges på begäran av de tre mottagarna, samt på ACER:s eget initiativ.

Bedömning

Artikel 5 föranleder inga förändringar i det svenska regelverket.

12.5.2 Artikel 6 – Uppgifter i fråga om samarbete mellan systemansvariga för överföringssystem

Artikel 6 behandlar ACER:s uppgifter vad gäller samarbetet mellan systemansvariga för överföringssystem. Ett flertal specificerade uppgifter anges i detta sammanhang.

Byrån ska yttra sig till kommissionen om ENTSO-E:s och ENTSG:s utkast till stadgar och arbetsordning samt förteckningar över medlemmar (punkten 1). ACER ska övervaka verksamheten inom ENTSO-E respektive ENTSG enligt artikel 9 i förordningen om gränsöverskridande handel med el samt samma artikel i förordningen om villkor för tillträde till naturgasöverföringsnät (punkten 2).

Byrån ska yttra sig till ENTSO-E respektive ENTSG om deras nätföreskrifter/nätverkskoder i enlighet med artikel 9.2 första stycket i förordningarna som nämns i punkten 2 (punkten 3a). Byrån ska även yttra sig om dessa organisationers utkast till årliga verksamhetsplaner, utkasten till de gemensamma nätutvecklingsplanerna samt andra relevanta handlingar enligt artikel 8.3 i respektive förordning ovan. Byrån ska därvid beakta målen om icke-diskriminering, effektiv konkurrens samt om väl och säkert fungerande inre marknader för el och naturgas. (punkten 3b). Om de årliga verksamhetsplanerna och utkasten till de gemenskapsomfattande tioåriga nätutvecklingsplanerna inte uppfyller dessa mål eller inte omfattar en tillräcklig nivå med gränsöverskridande sammanlänknings- eller tredjepartstillträde ska byrån avge ett motiverat yttrande och rekommendationer (punkten 4). Bedömningen ska även omfatta nätutvecklingsplanernas överensstämmelse med relevanta bestämmelser i direktiven och övriga förordningar i det tredje energimarknadspaketet. Yttrandet och rekommendationerna ska lämnas till ENTSO-E, ENTSG, Europaparlamentet, rådet och kommissionen.

Enligt punkten 4 ska ACER även delta i arbetet med att ta fram nätföreskrifter/nätverkskoder i enlighet med artikel 6 i förordningarna ovan. Byrån ska på uppmaning av kommissionen lägga fram ett utkast till icke-bindande ramriktlinjer för

kommissionen (artikel 6.2 i respektive förordning ovan). Byrån kan åläggas att se över ramriktlinjerna om kommissionen inte anser att de medverkar till icke-diskriminering, verklig konkurrens och en väl fungerande marknad. Riktlinjerna ska därefter åter läggas fram för kommissionen (artikel 6.4 i respektive förordning ovan).

Byrån ska avge ett motiverat yttrande till ENTSO-E eller ENTSG om nätföreskrifterna/nätverkskoderna (artikel 6.7 i respektive förordning ovan).

När byrån anser att utkastet till nätföreskrifter/nätverkskoder kan godkännas ska byrån lägga fram utkastet för kommissionen samt rekommendera att kommissionen antar det i enlighet med artikel 6.9 i respektive förordning ovan. Även ACER kan åläggas att ta fram ett utkast till nätföreskrifter/nätverkskoder om ENTSO-E respektive ENTSG inte fullföljt sitt uppdrag i denna del (artikel 6.10 i respektive förordning ovan).

Om ENTSO-E eller ENTSG inte genomför nätföreskrifter/nätverkskoder som de utarbetat (artikel 8.2 i respektive förordning ovan) ska byrån enligt punkten 5 avge ett motiverat yttrande till kommissionen. Detsamma gäller nätföreskrifter/nätverkskoder som har fastställts enligt artikel 6.1–6.10 i förordningarna ovan, men som inte antagits av kommissionen enligt artikel 6.11 samma förordningar. Artikel 6.11 omfattar nätföreskrifter/nätverkskoder som kommissionen antar på eget initiativ eller på rekommendation av ACER. Artikeln avser nätföreskrifter/nätverkskoder som omfattar de områden som anges i artikel 8.6 i ovanstående förordningar.

Punkterna 6–9 i byråförordningen anger ACER:s övervakningsuppgifter. Enligt punkten 6 ska byrån övervaka och analysera hur de nätföreskrifter/nätverkskoder och riktlinjer som antagits av kommissionen enligt artikel 6.11 i förordningarna ovan (se beskrivning under artikel 6.5 byråförordningen) genomförs. Analysen ska särskilt omfatta effekterna på harmoniseringen av regler avsedda att underlätta marknadsintegreringen. Även effekterna på icke-diskriminering, verklig konkurrens och marknadens funktion ska omfattas av analysen. Resultatet av övervakningen ska rapporteras till kommissionen.

Enligt punkten 7 ska ACER övervaka hur projekt som syftar till att skapa ny sammanlänkningskapacitet genomförs. Enligt punkten 8 ska byrån även övervaka genomförandet av de gemenskapsomfattande nätutvecklingsplanerna. Om ACER bedömer att det finns brister i överensstämmelsen mellan en sådan plan och dess

genomförande ska byrån undersöka orsakerna till dessa brister. Byrån ska även avge rekommendationer till de berörda systemansvariga för överföringssystem och nationella tillsynsmyndigheter eller andra behöriga organ med målet att genomföra investeringarna i enlighet med de gemenskapsomfattande nätutvecklingsplanerna.

Avslutningsvis ska byrån enligt punkten 9 även övervaka det regionala samarbetet mellan systemansvariga för överföringssystem som föreskrivs i artikel 12 i respektive förordning ovan. Det regionala samarbetet ska bl.a. omfatta regionala investeringsplaner, en samordnad tilldelning av överföringskapacitet, åtgärder för att främja en optimal hantering av nätet och ett utvecklat energiutbyte. ACER ska visa vederbörlig hänsyn till resultatet av de regionala samarbetena när byrån utformar sina yttranden, rekommendationer och beslut.

Bedömning

I huvudsak berörs svenska myndigheter och aktörer endast indirekt av bestämmelserna i artikel 6 i byråförordningen

Byrån ska ge rekommendationer till de berörda systemansvariga för överföringssystem, dvs. transmissionsnätsföretagen, och nationella tillsynsmyndigheter eller andra behöriga organ med målet att genomföra investeringarna i enlighet med de gemenskapsomfattande nätutvecklingsplanerna. Enligt artikel 6.8 i förordningen ska ACER övervaka genomförandet av de gemenskapsomfattande nätutvecklingsplanerna och avge rekommendationer i de fall byrån bedömer att investeringar inte genomförts i enlighet med de gemenskapsomfattande utvecklingsplanerna. Målet med rekommendationerna är att de investeringar som omfattas av de gemenskapsomfattande nätutvecklingsplanerna ska genomföras. Det kan därmed förutsättas att de aktuella rekommendationerna kan omfatta rekommendationer om ytterligare nätinvesteringar.

De aktuella rekommendationerna ska ges till de berörda transmissionsnätsföretagen samt nationella tillsynsmyndigheter. För Sveriges del skulle detta i dagsläget innebära att mottagarna av dessa rekommendationer sannolikt skulle vara Svenska kraftnät och Swedegas AB i deras egenskap av systemansvariga samt Energi marknadsinspektionen.

ACER ska enligt punkten 9 ovan även övervaka de regionala samarbetena och beakta resultaten av dessa i sitt övriga arbete. Detta torde ge möjlighet för de lösningar och metoder som visat sig effektiva inom vissa regioner att spridas vidare inom gemenskapen. Detta torde även omfatta sådana metoder som tillämpas inom regionen norra Europa där Sverige ingår.

Artikeln föranleder inga förändringar i det svenska regelverket.

12.5.3 Artikel 7 – Uppgifter i fråga om de nationella tillsynsmyndigheterna

Artikel 7 omfattar bestämmelser som behandlar ACER:s uppgifter i förhållande till de nationella tillsynsmyndigheterna.

Enligt punkten 1 ska byrån anta enskilda beslut i tekniska frågor. Punkten hänvisar till de fall sådana beslut är möjliga i elmarknadsdirektivet, gasmarknadsdirektivet, samt förordningarna om gränsöverskridande handel med el och om villkor för tillträde till naturgasöverföringsnät. Artikeln hänvisar inte till några specifika artiklar i dessa rättsakter.

Punkten 2 anger att byrån får avge rekommendationer som syftar till att hjälpa tillsynsmyndigheter och marknadsaktörer att utbyta bästa praxis. ACER får avge sådana rekommendationer på begäran av kommissionen eller om det ingår i byråns verksamhetsplan.

Enligt bestämmelserna i punkten 3 ska byrån skapa en struktur inom vilken de nationella tillsynsmyndigheterna kan samarbeta. Byrån har även i uppdrag att främja samarbetet mellan de nationella tillsynsmyndigheterna på regional nivå och på gemenskapsnivå. Även vad gäller nationella tillsynsmyndigheter ska ACER beakta resultaten av samarbetet dem emellan när byrån utformar sina yttranden, rekommendationer och beslut. Vid behov kan byrån även rekommendera kommissionen att bindande regler för samarbetet mellan de nationella tillsynsmyndigheterna införs.

Enligt punkten 4 ska ACER på begäran av en tillsynsmyndighet eller kommissionen yttra sig om tillsynsmyndigheters beslut. ACER ska då yttra sig om huruvida ett beslut som har fattats av en tillsynsmyndighet överensstämmer med de riktlinjer som avses i elmarknadsdirektivet, gasmarknadsdirektivet, förordningen om gränsöverskridande handel med el och förordningen om villkor för tillträde till naturgasöverföringsnät eller med andra relevanta

bestämmelser i dessa direktiv och förordningar. Om en nationell tillsynsmyndighet inte följer ett sådant yttrande inom fyra månader från mottagandet ska byrån informera kommissionen och berörd medlemsstat om att myndigheten inte rättat sig efter yttrandet (punkten 5).

Enligt punkten 6 kan nationella tillsynsmyndigheter begära att byrån yttrar sig om hur de riktlinjer ska tillämpas som avses i direktiven och förordningarna som nämns i punkten 4. ACER ska avge sitt yttrande inom tre månader, och ska under denna tid även samråda med kommissionen.

Enligt punkten 7 ska byrån fatta beslut om regler och villkor för tillträde till gränsöverskridande infrastruktur för el och gas. ACER kan även fatta beslut om villkor för driftssäkerheten för sådan infrastruktur. Dessa beslut ska fattas i enlighet med artikel 8 i byråförordningen.

Bedömning

För svenskt vidkommande är Energimarknadsinspektionen, som tidigare nämnts, att se som relevant tillsynsmyndighet vad gäller ACER:s uppgifter i förhållande till nationella tillsynsmyndigheter.

I samband med artikel 7 kan det vara av intresse att särskilt lyfta fram följande vad gäller ACER:s möjligheter att fatta enskilda beslut enligt artiklarna 7, 8 och 9. ACER har möjlighet att anta enskilda beslut i tekniska frågor när sådana beslut föreskrivs i elmarknadsdirektivet, gasmarknadsdirektivet samt förordningen om villkoren för tillträde till nät för gränsöverskridande elhandel och förordningen om villkor för tillträde till näten för naturgasöverföring.

Artikel 7 anger att om en tillsynsmyndighet eller kommissionen begär det ska ACER yttra sig om huruvida beslut som fattats av nationella tillsynsmyndigheter överensstämmer med de riktlinjer som anges i det tredje energimarknadspaketet samt med andra relevanta bestämmelser i detta paket. ACER ska informera kommissionen och den aktuella medlemsstaten om den nationella tillsynsmyndigheten inte har rättat sig efter byråns yttrande inom fyra månader.

För svenskt vidkommande innebär detta att ACER kan komma att yttra sig om huruvida Energimarknadsinspektionens beslut följer det aktuella regelverket, om detta begärs av en tillsyns-

myndighet eller kommissionen. I det fall Energimarknadsinspektionen inte agerar i enlighet med ACER:s yttrande inom fyra månader efter att de underrättats om att ACER funnit brister i beslutet ska ACER underrätta kommissionen.

Här är det även av vikt att uppmärksamma bestämmelserna i elmarknadsdirektivet. Av artikel 39 i direktivet framgår att alla tillsynsmyndigheter samt kommissionen kan begära att ACER yttrar sig om huruvida ett beslut som fattats av en tillsynsmyndighet överensstämmer med de riktlinjer som avses i elmarknadsdirektivet eller i förordning (EG) nr 714/2009. Av artikeln framgår vidare att i det fall kommissionen finner att det beslut som fattats av en tillsynsmyndighet ger anledning till allvarliga tvivel beträffande dess förenlighet med de riktlinjer som avses i elmarknadsdirektivet eller elförordningen får kommissionen besluta att undersöka ärendet ytterligare. En sådan undersökning kan utmyнна i att kommissionen fattar ett slutgiltigt beslut om att begära att den berörda tillsynsmyndigheten ändrar eller återkallar sitt beslut på grund av att riktlinjerna inte följts. Tillsynsmyndigheten ska följa kommissionens beslut att återkalla beslutet inom två månader och ska informera kommissionen om detta.

Oavsett att ACER:s rekommendationer inte är tvingande i sig kan det med utgångspunkt från bestämmelserna i artikel 39 i elmarknadsdirektivet rörande den fortsatta hanteringen av ACER:s rekommendationer i slutändan leda till att kommissionen fattar ett beslut som innebär att Energimarknadsinspektionen i princip skulle behöva ändra ett redan fattat beslut.

Ett sådant beslut skulle kunna vara problematiskt från ett svenskt perspektiv. För svenskt vidkommande omfattar förvaltningslagen bestämmelser som förbjuder att ett beslut som är till fördel för den enskilde ändras till nackdel för denne, under förutsättningar att beslutet inte vilar på vilseledande uppgifter. Syftet är att så långt möjligt garantera att en enskild ska kunna lita till att ett gynnande beslut förblir giltigt när det vunnit laga kraft. Principen innebär även att bördan av ett eventuellt felaktigt beslut hamnar hos den myndighet som har att hantera den aktuella lagstiftningen snarare än hos den enskilde som är föremål för beslutet. Som nämnt i samband med bedömningen av artikel 39 i elmarknadsdirektivet är det sammantaget utredningens bedömning att det inte vore förenligt med den svenska förvaltningslagen och de principer som ligger till grund för svenska förvaltningsbeslut att

ändra ett beslut som gynnar en enskild när detta beslut vunnit laga kraft.

Den aktuella bestämmelsen i byråförordningen är dock inte i sig tvingande och därmed torde inga förändringar av det svenska regelverket krävas med utgångspunkt från denna bestämmelse.

12.5.4 Artikel 8 – Uppgifter angående regler och villkor för tillträde till och driftssäkerheten för gränsöverskridande infrastruktur

Artikel 8 behandlar ACER:s uppgifter rörande regler och villkor för tillträde till och driftsäkerheten för gränsöverskridande infrastruktur.

Punkten 1 anger att för gränsöverskridande infrastruktur ska byrån besluta om sådana tillsynsfrågor som ligger inom de nationella tillsynsmyndigheternas behörighet, vilket kan innefatta regler och villkor för tillträde och driftsäkerhet, endast under följande omständigheter.

ACER kan fatta beslut när de berörda nationella tillsynsmyndigheterna inte kommit överens inom sex månader (punkten a), eller när samtliga berörda tillsynsmyndigheter gemensamt begär att byrån ska besluta i frågan (punkten b). Tidsfristen i punkten a kan förlängas med högst sex månader på begäran av de behöriga nationella tillsynsmyndigheterna. I de fall byrån ska fatta beslut enligt ovan, ska de berörda nationella tillsynsmyndigheterna och de berörda systemansvariga konsulteras. Byrån ska även få information om sådana förslag och anmärkningar som de berörda systemansvariga har lämnat.

Punkten 2 anger att ACER:s beslut om regler och villkor för tillträde till gränsöverskridande infrastruktur ska innebära ett förfarande för kapacitetstilldelning (punkten 2 a), en tidsram för tilldelningen (punkten 2 b), fördelning av kapacitetsavgifter (punkten 2 c), och avgifter som tas ut av användare av infrastruktur enligt artikel 17.1 i förordning (EG) nr 714/2009 eller artikel 36.1 i gasmarknadsdirektivet (punkten d).

Punkten 3 anger att byrån har sex månader på sig att fatta beslut (punkten a) samt att byrån kan lämna ett interimbeslut. Interimsbeslut ska avse att säkerställa försörjningstryggheten eller att skydda driftssäkerheten hos den aktuella infrastrukturen (punkten b).

Enligt punkten 4 får kommissionen anta riktlinjer för ACER:s beslut som rör regler och villkor för tillträde till och driftsäkerhet för gränsöverskridande infrastruktur. Sådana riktlinjer ska antas i enlighet med förfarandet i artikel 32.2 i byråförordningen, det s.k. kommittéförfarandet.

Punkten 5 anger att för beslut enligt punkten 1 rörande undantag enligt artikel 17 i förordningen om gränsöverskridande handel med el och artikel 36 i gasmarknadsdirektivet ska tidsfristerna i förfarandet inte kunna läggas ihop.

Bedömning

I samband med artikel 8 kan det vara av intresse att särskilt lyfta fram följande vad gäller ACER:s möjligheter att fatta enskilda beslut enligt artiklarna 7, 8 och 9. ACER kan endast fatta beslut om sådana tillsynsfrågor som egentligen faller på de nationella tillsynsmyndigheterna om de berörda nationella tillsynsmyndigheterna inte nått en överenskommelse inom sex månader eller om de tillsammans begärt att ACER ska besluta i frågan. Besluten ska då röra regler och villkor för tillträde till gränsöverskridande infrastruktur. Enligt artikeln ingår förfaranden och tidsramar för kapacitetstilldelning, samt fördelningen av kapacitetsavgifter och avgifter för användning av infrastruktur. Besluten kan omfatta undantag för nya sammanlänknings- och ny infrastruktur.

Den bakomliggande tanken här är att byrån bör ha möjlighet att anta enskilda beslut i fall som rör fler än en medlemsstat. Dessa befogenheter bör under vissa omständigheter omfatta tekniska frågor, regelverket för el- och naturgasinfrastruktur som förbinder eller kan förbinda minst två medlemsstater, samt, som en sista utväg, undantag från reglerna för den inre marknaden för nya sammanlänknings- och ny gasinfrastruktur som är belägen i fler än en medlemsstat (se ingressen punkten 10).

På samma sätt som under artikel 7 är Energimarknadsinspektionen att se som relevant tillsynsmyndighet för svenskt vidkommande vad gäller ACER:s möjligheter att fatta beslut rörande regler och villkor för tillträde till och driftsäkerheten för gränsöverskridande infrastruktur.

Svenska kraftnät har att följa Energimarknadsinspektionens beslut i sin verksamhet utom såvitt avser verkets myndighets-

utövning. I de delar ACER kommer att fatta sådana beslut kommer Svenska kraftnät därmed att vara bunden av ACER:s beslut.

Artikeln föranleder inga förändringar i det svenska regelverket.

12.5.5 Artikel 9 – Övriga uppgifter

Artikel 9 behandlar ACER:s övriga uppgifter.

I punkten 1 anges att byrån får besluta om undantag för nya sammanlänkningar enligt artikel 17.5 i förordning (EG) nr 714/2009 och ny infrastruktur som är belägen på fler än en medlemsstats territorium enligt artikel 36.4 i gasmarknadsdirektivet.

Under punkten 2 anges att kommissionen kan begära att ACER ska yttra sig om de nationella tillsynsmyndigheternas certifieringsbeslut rörande systemansvariga för överföringssystem (artikel 3.1 i förordning (EG) nr 714/2009 respektive (EG) nr 715/2009).

Med utgångspunkt från kommissionen riktlinjer (artikel 18 förordning (EG) nr 714/2009 samt artikel 23 förordning (EG) nr 715/2009) kan ACER även ges andra uppdrag som har anknytning till syftet med byrån. Sådana uppdrag ska dock inte innebära beslutsbefogenheter.

Bedömning

I samband med artikel 9 kan det vara av intresse att särskilt lyfta fram följande vad gäller ACER:s möjligheter att fatta enskilda beslut enligt artiklarna 7, 8 och 9. Enligt artikel 9.1 får byrån besluta om undantag enligt 17.5 i förordningen och artikel 36.4 i gasmarknadsdirektivet när infrastrukturen är belägen på flera medlemsstaters territorium eller förbinder dessa. Artikel 17.5 anger att byrån ska fatta beslut om undantag samt därtill hörande villkor och regelverk enligt punkten 4 i samma artikel om de berörda tillsynsmyndigheterna inte kommit till en överenskommelse inom sex månader eller gemensamt begär att byrån ska fatta beslutet. De i sammanhanget relevanta delarna av artikel 36.4 i gasmarknadsdirektivet innehåller motsvarande bestämmelser. Detta motsvarar de bestämmelser som finns i artikel 8.1 i byråförordningen vilka diskuterats ovan.

Artikel 9 innebär att ACER ska yttra sig om Energimarknadsinspektionens beslut rörande certifiering av systemansvariga för el och naturgas i de fall kommissionen begär detta. Kommissionen har möjlighet att begära ett sådant yttrande från ACER som ett led i sin prövning av en nationell tillsynsmyndighets anmälan om certifiering av en systemansvarig. En sådan anmälan ska lämnas till kommissionen som ska yttra sig till den berörda nationella tillsynsmyndigheten. De nationella tillsynsmyndigheterna ska ta största möjliga hänsyn till kommissionens yttrande. Av artikeln framgår inte i vilken utsträckning kommissionen ska följa ACER:s yttrande.

Vad gäller Affärsverket svenska kraftnäts certifiering skulle denna avse verkets verksamhet som systemansvarig för överföringssystemen för el men även verkets verksamhet som systemansvarig myndighet för gas torde vara föremål för certifiering. Vad gäller certifiering av en systemansvarig för överföringssystemen för gas är det idag certifiering av Swedegas AB och Svenska kraftnät som kan aktualiseras.

Artikeln föranleder inga förändringar i det svenska regelverket.

12.5.6 Artikel 10 – Samråd och transparens

Artikel 10 omfattar bestämmelserna kring kraven på samråd och transparens.

Enligt punkten 1 ska byrån på ett tidigt stadium genomföra omfattande, öppna och transparenta samråd vid utarbetande av ramriktlinjer eller när förslag på ändringar av nätföreskrifter/nätverkskoder tas fram. Samråden ska omfatta marknadsaktörer, systemansvariga för överföringssystem, dvs. transmissionsföretag, konsumenter, slutanvändare samt konkurrensmyndigheter i de fall det senare är relevant.

Enligt punkten 2 ska byrån även ge allmänheten och eventuellt berörda parter tillgång till objektiv, tillförlig och lätt tillgänglig information. Information ska tillhandhållas när så är lämpligt, och den ska framförallt avse resultaten av ACER:s arbete.

För att säkerställa kraven på transparens ska samtliga dokument och protokoll från samrådsmöten kring utarbetandet av ramriktlinjerna och i samband med ändringar av nätföreskrifter offentliggöras.

Enligt punkten 3 ska byrån beakta de synpunkter som kommit fram under samrådsförfarandet och på förekommen anledning ange varför de inte beaktats.

Enligt punkten 4 ska ACER på sin webbplats offentliggöra relevant information om styrelsens, tillsynsmyndighets och överklagandenämndens sammanträden. Informationen ska i vart fall omfatta dagordning, bakgrundsdokument och om lämpligt även mötesprotokoll.

Bedömning

Genom bestämmelserna om tidiga, omfattande, öppna och transparenta samråd med marknadsaktörer, transmissionsnätstjänstföretag, konsumenter, slutanvändare och konkurrensmyndigheter ges berörda aktörer och relevanta myndigheter möjlighet att lämna synpunkter på det arbete byrån utför vad gäller ramriktlinjerna och ändringsförslag för de s.k. nätföreskrifterna (för svenskt vidkommande nätverkskoder) som ENTSO tar fram. Detta gäller även för aktörer och myndigheter på den svenska marknaden som härigenom ges möjlighet att framföra sina synpunkter på ACER:s förslag.

Även regelverket kring offentliggörande av dokument, protokoll, hantering av synpunkter etc. torde underlätta för intresserade att ta del av byråns arbete.

Artikeln föranleder inga förändringar i det svenska regelverket.

12.5.7 Artikel 11 – Övervakning av och rapportering om elsektorn och naturgassektorn

Artikel 11 omfattar byråns övervakning av och rapportering om el- och naturgassektorerna.

Enligt punkten 1 ska ACER övervaka de inre marknaderna för el och naturgas. Byrån ska särskilt övervaka slutkundspriserna för el och naturgas, tillträdet till nätet inklusive tillgängligheten till nätet för förnybar el samt hur konsumenternas rättigheter respekteras med utgångspunkt från elmarknadsdirektivet och gasmarknadsdirektivet. Övervakningen ska ske i nära samarbete med kommissionen, medlemsstaterna och relevanta nationella myndigheter. Det senare inkluderar nationella tillsynsmyndigheter. Övervakningen ska inte påverka konkurrensmyndigheternas befogenheter.

Enligt punkten 2 ska ACER offentliggöra en årlig rapport om resultaten av övervakningen. Rapporten ska omfatta de faktorer som hindrar att de aktuella marknaderna fullbordas. I samband med rapportens offentliggörande ska byrån lämna ett yttrande till Europaparlamentet och kommissionen. Av yttrandet ska framgå lämpliga åtgärder för att undanröja hindren för marknadernas funktion.

Bedömning

Punkten 1 i artikel 11 tydliggör att den övervakning som ska ske inom ramen för byråns verksamhet inte på något sätt inkräktar på relevanta konkurrensmyndigheters befogenheter vad gäller att övervaka och hantera olika frågeställningar och eventuella problem som kan föräntas av konkurrenssituationen på marknaderna för el och naturgas. För svenskt vidkommande innebär detta att det tydligt framgår att Konkurrensverkets befogenheter vad gäller marknaderna för el och naturgas inte påverkas av den aktuella bestämmelsen.

Artikel 11 föränter inga förändringar i det svenska regelverket.

12.6 Kapitel III – Organisation

Kapitel III behandlar ACER:s organisation och omfattar artiklarna 12–20.

12.6.1 Artikel 12 – Styrelse

Artikel 12 anger styrelsens sammansättning och arbetsätt. Styrelsen ska utgöras av nio ledamöter med var sin suppleant. Kommissionen utser två ledamöter och deras suppleanter, Europaparlamentet utser två ledamöter och deras suppleanter och rådet utser fem ledamöter och deras suppleanter. En ledamot i Europaparlamentet får inte ingå i styrelsen. Dessa fem platser kommer att besättas av medlemsstaternas representanter enligt ett rullande schema. Styrelsens ledamöter tillsätts för en mandatperiod på 4 år med möjlighet till förlängning vid ett tillfälle. Ledamöternas mandatperioder ska överlappa varför hälften av ledamöterna

tillsätts för en period av sex år under första mandatperioden (punkten 1).

Styrelsen utser sin ordförande och vice ordförande bland sina egna ledamöter för en mandatperiod på två år, vilken kan förnyas en gång (punkten 2).

Ordföranden sammankallar till styrelsemöten vilka ska hållas minst två gånger om året. Fler möten kan hållas på begäran av ordföranden, kommissionen eller om minst en tredjedel av ledamöterna så önskar. Tillsynsnämndens ordförande eller annan person utsedd av denna nämnd ska delta i styrelsens överläggningar men har inte rösträtt. Detsamma gäller byråns direktör, men för denne kan styrelsen besluta i annan ordning. Styrelsen kan även bjuda in relevanta personer som observatörer eller låta sig biträdas av rådgivare eller experter. Byrån står för styrelsens sekretariat (punkten 3).

Styrelsebeslut fattas i huvudsak med två tredjedelars majoritet bland närvarande ledamöter, där varje ledamot har en röst (punkten 4).

Enligt punkten 5 ska styrelsens arbetsordning omfatta mer detaljerade regler kring omröstningar (punkten a) samt kring det rotationssystem som ska säkerställa att medlemsstaternas medverkan balanseras över tiden vad gäller de ledamöter som utses av rådet (punkten b). Styrelsens ledamöter får inte vara ledamöter i byråns tillsynsnämnd (punkten 6).

Vikten av styrelsens oberoende ställning betonas i punkten 7 där det tydliggörs att styrelseledamöterna inte får följa eller söka politiska instruktioner utan att de ska agera oberoende och opartiskt i allmänhetens intresse. Ledamöterna ska avge skriftliga åtagande- och intresseförklaringar vilka ska offentliggöras varje år.

Bedömning

Med utgångspunkt från det rotationssystem som beskrivs i artikel 12.4 b kommer Sverige som medlemsstat att delta i ACER:s styrelse.

Artikeln föranleder inga förändringar i det svenska regelverket.

12.6.2 Artikel 13 – Styrelsens uppgifter

Artikel 13 listar styrelsens uppgifter.

Efter att ha hört tillsynsnämnden ska styrelsen utse direktören i enlighet med artikel 16.2 (punkten 1). Styrelsen ska formellt utse tillsynsnämndens och överklagandenämndens ledamöter enligt artikel 14.1 respektive 18.1–2 (punkterna 2 och 3). Den ska se till att ACER utför sitt uppdrag i enlighet med byråförordningen. Styrelsen ska anta nästkommande års arbetsprogram och överlämna det till Europaparlamentet, rådet och kommissionen. Programmet ska även offentliggöras (punkten 5).

Enligt punkten 6 ska styrelsen anta ett flerårigt program. Med hjälp av oberoende experter ska detta program utvärderas och vid behov ses över. Utvärderingsrapporten ska offentliggöras.

Styrelsen ska enligt punkten 7 utöva sina budgetbefogenheter i enlighet med artiklarna 21–24 i förordningen. Byråns verksamhet finansieras till en del genom bidrag, varför styrelsen ska besluta om byrån kan motta legat, gåvor eller bidrag från andra källor inom gemenskapen eller eventuellt frivilliga bidrag från medlemsstaterna eller tillsynsmyndigheterna (punkten 8). Även kommissionen ska godkänna dessa beslut. Sådana finansieringskällor ska listas i styrelsen yttrande om byråns slutliga redovisning (artikel 24.5).

Styrelsen har tillsammans med tillsynsnämnden möjlighet att vidta disciplinära åtgärder gentemot direktören (punkten 9). Den ska vid behov även utarbeta tillämpningsföreskrifter för de tjänsteföreskrifter som berörs i artikel 28.2 för byråns personal (punkten 10).

Som ett led i arbetet med att göra byråns arbete transparent och tillgängligt ansvarar styrelsen för allmänhetens tillgång till byråns handlingar i enlighet med artikel 30 (punkten 11). Styrelsen ska offentliggöra en årsrapport om ACER:s verksamhet. Rapporten ska inkludera ett avsnitt om byråns tillsynsverksamhet vilket tillsynsnämnden ska ha godkänt. Årsrapporten ska överlämnas till Europaparlamentet, rådet, kommissionen, revisionsrätten, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén (punkten 12). Styrelsen ska anta och offentliggöra sin arbetsordning (punkten 13).

Bedömning

Artikel 13 omfattar de uppgifter som åligger ACER:s styrelse och bedöms inte medföra några åtgärder för svenskt vidkommande.

12.6.3 Artikel 14 – Tillsynsnämnd

Artikel 14 omfattar bestämmelser som rör tillsynsnämndens sammansättning och arbetssätt.

Enligt punkten 1 ska tillsynsnämnden bestå av företrädare på hög nivå för de nationella tillsynsmyndigheterna. Härmed avses de tillsynsmyndigheter som åsyftas i artikel 35.1 i elmarknadsdirektivet och artikel 39.1 i gasmarknadsdirektivet. Det ska finnas en suppleant per medlemsstat, som den nationella tillsynsmyndigheten ansvarar för att nominera från den egna personalen på hög nivå. Därutöver ska kommissionen ha en företrädare utan rösträtt. Det får enbart finnas en företrädare i tillsynsnämnden per medlemsstat från de nationella tillsynsmyndigheterna.

Enligt punkten 2 ska tillsynsnämnden utse ordförande samt vice ordförande bland sina ledamöter för en mandatperiod på två och ett halvt år. Denna period kan förlängas.

Enligt punkten tre ska tillsynsnämnden fatta beslut med två tredjedelars majoritet bland de närvarande ledamöterna. Varje ledamot ska ha en röst.

Tillsynsnämnden ska anta och offentliggöra sin arbetsordning. Arbetsordningen ska bland annat omfatta mer detaljerade regler för omröstning samt arbetsmetoder för frågor som ska hanteras i samband med regionala samarbetsinitiativ (punkten 4).

Tillsynsnämndens oberoende betonas, vilket innebär att inga politiska instruktioner ska ges eller efterfrågas när den utför sina uppgifter enligt förordningen. Nämndens oberoende ska inte åsidosätta sådana skyldigheter som åligger de medlemmar i nämnden som representerar sina nationella tillsynsmyndigheter (punkten 5).

Byrån tillhandahåller tillsynsnämndens sekretariat (punkten 6).

Bedömning

ACER:s tillsynsnämnd ska bestå av företrädare för de nationella tillsynsmyndigheterna. De ordinarie ledamöterna ska utgöras av företrädare på hög nivå, och suppleanter ska utgöras av anställd personal på hög nivå. Nationell tillsynsmyndighet i Sverige är Energimarknadsinspektionen som har denna roll både vad gäller el och naturgas. Energimarknadsinspektionen kommer därmed att vara delaktig i tillsynsnämndens arbete genom den företrädare på hög nivå som ska ingå i tillsynsnämnden, alternativt genom dennes suppleant som inspektionen själv ska utse från sin egen anställda personal.

Tillsynsnämndens arbetsordning kommer att omfatta särskilda arbetsmetoder för behandling av frågor som uppstår i samband med regionala samarbetsinitiativ. I förordningen anges inte enbart de regionala indelningar åsyftas som anges i bilaga I till förordningen om gränsöverskridande handel med el. Det kan därmed antas att även andra regionala samarbeten kan komma att omfattas av dessa samarbetsinitiativ så länge de motsvarar syftet med det tredje energimarknadspaketet, dvs. att bidra till fullbordandet av inre marknader för el och naturgas. Därmed kan detta ge utrymme för hanteringen av frågor som enbart rör en viss region vilken kan vara mindre eller större än de som anges i förordningen. Även samarbeten inom Norden kan därmed komma att inrymmas här.

Artikel 14 anger dock inte några detaljer rörande mötesfrekvensen för tillsynsnämnden varför detta kan antas ankomma på nämnden att reglera inom ramen för sin arbetsordning.

Artikeln föranleder inga ytterligare förändringar i det svenska regelverket då detta faller inom Energimarknadsinspektionens uppgifter enligt byråförordningen..

12.6.4 Artikel 15 – Tillsynsnämndens uppgifter

Artikel 15 anger tillsynsnämndens uppgifter.

Enligt punkten 1 ska tillsynsnämnden avge ett yttrande till ACER:s direktör rörande yttranden, rekommendationer och beslut som byrån överväger att anta. Härmed avses beslut, yttranden och rekommendationer som rör byråns allmänna uppgifter (artikel 5), dess uppgifter rörandet samarbetet mellan systemansvariga för

överföringssystem (artikel 6), de nationella tillsynsmyndigheterna (artikel 7), regler och villkor för tillträde till och driftssäkerhetens för gränsöverskridande infrastruktur (artikel 8), samt byråns övriga uppgifter (artikel 9). I tillsynsnämndens uppgifter ingår även att vägleda direktören inom nämndens kompetensområde.

Enligt punkten 2 ska tillsynsnämnden yttra sig till styrelsen när direktören ska tillsättas (artiklarna 13.1 och 16.2) För sådana beslut tillämpas en regel om tre fjärdedelars majoritet av nämndens ledamöter.

Enligt punkten 3 ska tillsynsnämnden godkänna byråns arbetsprogram och lägga fram det för styrelsen (artikel 13.5 och 17.6). Arbetsprogrammet ska vara i linje med det preliminära budgetförslaget.

Enligt punkten 4 ska tillsynsnämnden godkänna det avsnitt i ACER:s årsrapport som behandlar byråns tillsynsverksamhet (artiklarna 13.12 och 17.8).

Enligt punkten 5 kan tillsynsnämndens ordförande eller vice ordförande bjudas in att uttala sig inför Europaparlamentets ansvariga utskott samt besvara utskottsledamöternas frågor.

Bedömning

Som nämnts ovan är Energimarknadsinspektionen ansvarig nationell tillsynsmyndighet i förhållande till ACER:s verksamhet. Genom sin representant i tillsynsnämnden kommer inspektionen därmed att delta i utförandet i nämndens uppgifter. Härigenom kommer den svenska nationella tillsynsmyndigheten att ha möjlighet att föra fram sin syn på de yttranden, rekommendationer och beslut som byrån överväger att anta. Med detta avses främst inte ett nationellt svenskt perspektiv då de aktuella frågorna ska behandlas med utgångspunkt från ett europaperspektiv. Vad som avses är snarare den bakomliggande inställningen till marknadsöppning och vad som krävs för att skapa konkurrensutsatta och väl fungerande inre marknader för el och naturgas.

Artikeln föranleder inga ytterligare förändringar i det svenska regelverket då detta faller inom Energimarknadsinspektionen uppgifter enligt byråförordningen.

12.6.5 Artikel 16 – Direktör

Artikel 16 omfattar bestämmelser om ACER:s direktör.

Enligt punkten 1 ska ACER ledas av sin direktör. Denna direktör ska agera i enlighet med den vägledning hon/han får av tillsynsnämnden inom nämndens kompetensområde (artikel 15.1 andra meningen). Direktören ska även vägledas av tillsynsnämndens yttranden i de delar detta anges i byråförordningen. Punkten 1 anger även att direktören ska vara oberoende och att denne inte får efterfråga instruktionen från någon regering, kommissionen eller annat organ.

Efter en offentlig inbjudan till intresseanmälan ska kommissionen ta fram en lista med minst tre kandidater till direktörs-posten. Efter att tillsynsnämnden yttrat sig ska styrelsen utse direktören (punkten 2).

Direktören utses för en mandatperiod på fem år. Inför mandatperiodens utgång ska kommissionen utvärdera dels direktörens arbetsinsats, dels vilka uppgifter och behov byrån kommer att ha under de närmaste åren. Byråns uppgifter och behov ska utvärderas med hjälp av en oberoende expert (punkten 3).

På kommissionens förslag får styrelsen förlänga direktörens mandatperiod med totalt tre år om det kan motiveras med utgångspunkt från byråns uppgifter och behov (punkten 4). Styrelsen ska underrätta Europaparlamentet om avsikten att förlänga direktörens mandatperiod (punkten 5). Om mandatperioden inte förlängs ska direktören sitta kvar till dess att en efterträdare är utsedd (punkten 6).

För att avsätta byråns direktör krävs ett styrelsebeslut som även tillstyrkts av tillsynsnämnden. Beslut ska därvid fattas med tre fjärdedelars majoritet bland styrelsens ledamöter (punkten 7).

Europaparlamentet och rådet kan dels begära att direktören lägger fram en rapport om hur hon/han utfört sina uppgifter, dels att hon/han uttalar sig inför behörigt utskott och besvarar dess frågor (punkten 8).

Bedömning

Artikel 16 föranleder inga förändringar i det svenska regelverket.

12.6.6 Artikel 17 – Direktörens uppgifter

Artikel 17 anger direktörens uppgifter och ansvarsområden.

Direktören företräder och leder ACER (punkten 1). Hon/han ska förebereda styrelsen arbete samt utan rösträtt delta i dess arbete (punkten 2).

Enligt punkten 3 ska direktören anta och offentliggöra de yttranden, rekommendationer och beslut som tillsynsmyndigheten tillstyrkt. Härmed avses beslut, yttranden och rekommendationer som rör byråns allmänna uppgifter (artikel 5), dess uppgifter rörandet samarbetet mellan transmissionsnätsföretag (artikel 6), de nationella tillsynsmyndigheterna (artikel 7), regler och villkor för tillträde till och driftssäkerhetens för gränsöverskridande infrastruktur (artikel 8), samt byråns övriga uppgifter (artikel 9).

Punkterna 4 och 5 anger närmare detaljer kring direktörens ansvar att genomföra ACER:s arbetsprogram, samt att tillse att byrån arbetar i enlighet med byråförordningen. Punkterna 6–9 anger närmare detaljer om de utkast till ACER:s arbetsprogram, budget och årsrapport vilka direktören ansvarar för att ta fram.

Direktören har även uppgifter vad det gäller byråns personal i enlighet med de befogenheter som anges i artikel 28.3 i förordningen.

Bedömning

Artikel 17 föranleder inga förändringar i det svenska regelverket.

12.6.7 Artikel 18 – Överklagandenämnd

Artikel 18 omfattar bestämmelser om överklagandenämndens sammansättning och arbetsform.

Enligt punkten 1 ska överklagandenämnden bestå av sex ledamöter och sex suppleanter. Dessa 12 ska väljas bland nuvarande eller tidigare personal i högre ställning från de nationella tillsynsmyndigheterna, konkurrensmyndigheterna eller andra

nationella institutioner med relevant erfarenhet från energisektorn. Även gemenskapsinstitutioner omfattas. Nämnden ska utse en ordförande. Överklagandenämnden ska fatta beslut med en kvalificerad majoritet bestående av minst fyra av dess sex ledamöter. Nämnden avses inte ha schemalagda mötestillfällen utan ska sammankallas vid behov.

Styrelsen utser formellt nämndens ledamöter på förslag av kommissionen samt efter samråd med tillsynsnämnden. En offentlig inbjudan till intresseanmälan ska göras (punkten 2).

Ledamöterna utses för en period på fem år som kan förlängas. Punkten 3 betonar att ledamöterna i överklagandenämnden ska vara oberoende när de fattar sina beslut. Detta innebär att de inte får ta emot några instruktioner eller utföra några andra uppgifter inom ACER, dess styrelse eller tillsynsnämnd. En ledamot i överklagandenämnden får enbart avsättas om hon/han befunnits skyldig till ett allvarligt fel. Styrelsen kan fatta beslut om avsättning efter samråd med tillsynsnämnden.

Punkterna 4-6 omfattar bestämmelser om jäv, samt hur eventuellt jäv ska hanteras. Även bestämmelserna i punkten 7 betonar att ledamöterna i överklagandenämnden ska handla oberoende och i allmänhetens intresse. Ledamöterna ska avge skriftliga åtagande- och intresseförklaringar som ska offentliggöras varje år.

Bedömning

Artikel 18 föranleder inga förändringar i det svenska regelverket.

12.6.8 Artikel 19 – Överklaganden

Artikel 19 omfattar bestämmelser kring hanteringen av överklaganden.

Fysiska och juridiska personer som berörs av ett beslut enligt artikel 7 om byråns uppgifter rörande de nationella tillsynsmyndigheterna, artikel 8 om byråns uppgifter rörande regler och villkor för tillträde till och driftssäkerhetens för gränsöverskridande infrastruktur samt artikel 9 rörande byråns övriga uppgifter har rätt att överklaga ett beslut. De har rätt att överklaga sådana beslut som riktar sig direkt till personen ifråga, alternativt berör denna person direkt och personligt (punkten 1).

Överklaganden ska vara skriftliga och omfatta en motivering. De ska lämnas in inom två månader från det att beslutet meddelats eller offentliggjorts. Överklagandenämnden ska sedan fatta beslut inom två månader (punkten 2).

Enligt punkten 3 får ett överklagande enligt punkten 1 inte medföra att beslutet upphävs. Överklagandenämnden får däremot upphäva tillämpningen av det ifrågasatta beslutet om omständigheterna motiverar detta.

Överklagandenämnden ska pröva om överklaganden som kan tas upp till prövning är välgrundade och ska vid behov bjuda in parterna i det aktuella förfarandet att lämna synpunkter dels på nämndens meddelanden, dels på andra parter inlagor. Parterna har rätt att göra en muntlig framställan (punkten 4).

Överklagandenämnden får utöva alla befogenheter som ingår i byråns behörighetsområde. Nämnden har också möjlighet att hänskjuta ett ärende till det behöriga organet inom byrån. Detta organ ska vara bundet av nämndens beslut (punkten 5).

Nämnden antar och offentliggör själv sin arbetsordning, medan deras beslut offentliggörs av ACER (punkter 6–7).

Bedömning

Punkten 1 anger att även nationella tillsynsmyndigheter har möjlighet att överklaga beslut riktade mot dem eller beslut som berör den aktuella myndigheter direkt och personligt. Därmed ges även Energimarknadsinspektionen möjlighet att överklaga ACER:s beslut i de fall dessa riktar sig mot inspektionen och dess verksamhet. Även andra aktörer, myndigheter och organisationer på den svenska marknaden har möjlighet att överklaga beslut som rör dem i enlighet med beskrivningen ovan.

Artikel 19 föranleder inga förändringar i det svenska regelverket.

12.6.9 Artikel 20 – Talan vid förstainstansrätten och vid domstolen

Artikel 20 rör talan vid förstainstansrätten och vid domstolen.

Enligt punkten 1 får talan väckas vid förstainstansrätter eller vid domstolen för att bestrida överklagandenämndens beslut (artikel

230 i fördraget). Även byråns beslut kan bestridas på detta sätt när överklagandenämnden inte är behörig. I det fall byrån inte fattar något beslut kan en passivitetstalan väckas enligt artikel 232 i fördraget (punkten 2). Byrån måste rätta sig efter förstainstansrättens eller domstolens domar.

Bedömning

Artikel 20 föranleder inga förändringar i det svenska regelverket.

12.7 Kapitel IV – Finansiella bestämmelser

Kapitel IV behandlar de finansiella bestämmelserna för ACER i artiklarna 21–26.

12.7.1 Artikel 21 – Byråns budget

Artikel 21 omfattar bestämmelser kring byråns budget.

Artikel 1 listar ACER:s inkomstkällor. Inkomsterna utgörs av ett bidrag från gemenskapen (punkten 1), avgifter till byrån enligt artikel 22 (punkten 2), eventuella frivilliga bidrag från medlemsstater eller tillsynsmyndigheter enligt artikel 13.8 (punkten c) samt legat, gåvor eller bidrag enligt artikel 13.8 (punkten d).

ACER:s utgifter ska täcka personal-, administrations-, infrastruktur- och driftskostnader, och budgeten ska vara i balans. För varje budgetår ska inkomster och utgifter prognostiseras.

Bedömning

Artikel 21 föranleder inga ändringar i det svenska regelverket.

12.7.2 Artikel 22 – Avgifter

Artikel 22 föreskriver att avgifter ska betalas till ACER när en aktör begär att byrån ska fatta beslut om undantag enligt artikel 9.1. Avgifterna fastställs av kommissionen.

Bedömning

Artikel 22 föranleder inga ändringar i det svenska regelverket.

12.7.3 Artikel 23 – Upprättande av budgeten

Artikel 23 innehåller mer detaljerade bestämmelser om hur ACER:s budget ska upprättas. Europaparlamentet och rådet utgör budgetmyndighet i förhållande till byrån och ska anta dess tjänsteförteckning. ACER:s styrelse ska anta byråns budget. Budgeten blir slutgiltig när Europeiska unionens allmänna budget antagits.

Bedömning

Artikel 23 föranleder inga ändringar i det svenska regelverket.

12.7.4 Artikel 24 – Genomförande och kontroll av budgeten

Artikel 24 omfattar bestämmelser om hur byråns budget ska hanteras och kontrolleras. Artikeln omfattar mer detaljerade bestämmelser kring hanteringen av redovisningen efter avslutat budgetår.

Bedömning

Artikel 24 föranleder inga ändringar i det svenska regelverket.

12.7.5 Artikel 25 – Finansiella bestämmelser

Artikel 25 anger att ACER:s styrelse ska utarbeta byråns finansiella bestämmelser efter samråd med kommissionen. Om driften av byrån kräver det kan bestämmelserna avvika från förordning (EG, Euratom) nr 2343/2002. Kommissionen måste dock samtycka till detta på förhand.

Bedömning

Artikel 25 föranleder inga ändringar i det svenska regelverket.

12.7.6 Artikel 26 – Bestämmelser om bedrägeribekämpning

Artikel 26 omfattar bestämmelser om bekämpning av bedrägeri, korrupktion och annan olaglig verksamhet inom ACER:s verksamhet. Bestämmelserna i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) 1073/1999 om utredningar som utförs av Europeiska byrån för bedrägeribekämpning (Olaf) ska gälla (punkten 1). Byrån ska anslutna sig till avtalet mellan Europaparlamentet, Europeiska Unionens råd och Europeiska gemenskapernas kommission om interna utredningar som utförs av Olaf. Lämpliga bestämmelser ska antas för byråns personal (punkten 2). Finansieringsbeslut, samt till dessa kopplade avtal och genomförandeinstrument ska innehålla en bestämmelse som ger revisionsrätten och Olaf rätt att genomföra kontroller på plats både hos mottagare och hos personal som ansvarar för att fördela de aktuella utbetalningarna.

Bedömning

Artikel 26 föranleder inga ändringar i det svenska regelverket.

12.8 Kapitel V – Allmänna bestämmelser

Kapitel V omfattar förordningens allmänna bestämmelser i artiklarna 27-33.

12.8.1 Artikel 27 – Privilegier och immunitet

Artikel 27 anger att protokollet om Europeiska gemenskapernas immunitet och privilegier ska tillämpas på byrån.

Bedömning

Artikel 27 föranleder inga ändringar i det svenska regelverket.

12.8.2 Artikel 28 – Personal

Artikel 28 omfattar bestämmelser som rör byråns personal. Bland annat anges i punkten 4 att ACER:s styrelse får införa bestämmelser som gör det möjligt för nationella experter från medlemsstaterna att utstationeras till byrån.

Bedömning

Genom artikel 28 görs det möjligt att stationera nationella experter vid ACER. Medlemsländerna ges härigenom möjlighet att på detta sätt bidra till verksamheten vid ACER. Samtidigt möjliggörs en väg för kunskapsöverföring mellan dels nationella myndigheterna och ACER, samt mellan de nationella myndigheterna. Detta kunskapsutbyte kan förväntas bidra till uppbyggnaden av processer och praxis inom ramen för byråns verksamhetsområden.

Möjligheten att stationera nationella experter vid ACER kommer därmed att ge de aktuella medlemsländerna en möjlighet att mer direkt följa det dagliga arbetet vid ACER. Härigenom kommer dessa länder även indirekt att medverka i den viktiga uppbyggnaden av ACER:s verksamhet vad gäller processer och myndighetskultur i de delar det handlar om att fylla det givna ramverket med innehåll av mer praktisk natur. Om Sverige som medlemsland i EU önskar öka sin delaktighet i ACERs arbete bör detta ske genom att Sverige väljer att stationera nationella experter vid byrån. Från svenskt håll bör man därmed möjliggöra att personal inom statsförvaltningen kan söka tjänst på byrån. Genom att uppmuntra sådana ansökningar skapas förutsättningar för ett ömsesidigt kunskapsutbyte inom ramen för byråns verksamhet och nya kontaktytor skapas som ytterligare kan främja samarbetet mellan nationella myndigheter.

Den aktuella artikeln torde dock inte kräva några förändringar av det svenska regelverket.

12.8.3 Artikel 29 – Byråns ansvar

Artikel 29 omfattar bestämmelser som anger hur byråns ansvar ska hanteras i olika situationer.

Bedömning

Artikel 29 föranleder inga ändringar i det svenska regelverket.

12.8.4 Artikel 30 – Tillgång till handlingar

Artikel 30 anger vad som gäller för tillgång till handlingar inom ramen för ACER:s verksamhet. Enligt punkten 1 ska Europaparlamentets och rådets förordning 2001/1049/EG om allmänhetens tillgång till Europaparlamentets, rådets och kommissionens handlingar tillämpas. Senast den 3 mars 2010 ska styrelsen anta bestämmelser för hur förordningen ovan ska tillämpas på ACER:s verksamhet (punkten 2). Punkten 3 omfattar bestämmelser om hur besluten enligt artikel 8 i förordningen ovan kan överklagas.

Bedömning

Artikel 30 föranleder inga ändringar i det svenska regelverket.

12.8.5 Artikel 31 – Deltagande av tredje länder

Artikel 31 reglerar vad som gäller för tredje länders deltagande i ACER:s verksamhet.

Punkten 1 anger att tredje länder ska kunna delta i byråns arbete. Detta gäller sådana tredjeländer som ingått avtal med gemenskapen om att tillämpa gemenskapens lagstiftning på energiområdet, samt i tillämpliga fall på miljö- och konkurrensområdet (punkten 1). Avtalen ovan ska omfatta bestämmelser om hur deltagandet ska se ut, samt bestämmelser om finansiella bidrag och personal.

Bedömning

Artikel 31 föranleder inga ändringar i det svenska regelverket.

12.8.6 Artikel 32 – Kommitté

Artikel 32 beskriver det s.k. kommittéförfarandet.

Punkten 1 anger att kommissionens ska biträdas av en kommitté. Punkten 2 anger att när det hänvisas till denna punkt i byråförordningen ska artikel 5a.1–5a.4 och artikel 7 i beslut 1999/468/EG tillämpas. Därvid ska bestämmelserna i artikel 8 i detta beslut beaktas.

Bedömning

Artikel 32 föranleder inga ändringar i det svenska regelverket.

12.8.7 Artikel 33 – Språkordning

Artikel 33 innehåller bestämmelser som reglerar byråns språkordning.

Bedömning

Artikel 33 föranleder inga ändringar i det svenska regelverket.

12.9 Kapitel VI – Slutbestämmelser

Kapitel VI omfattar byråförordningens slutbestämmelser och omfattar artiklarna 34-35.

12.9.1 Artikel 34 – Utvärdering

Artikel 34 innehåller bestämmelser om hur byråns verksamhet ska utvärderas.

Enligt punkten 1 ska kommissionen utvärdera ACER:s verksamhet med assistans av en oberoende extern expert.

Utvärderingen ska omfatta byråns resultat och arbetsmetoder med utgångspunkt från dess mål, uppdrag och uppgifter enligt byråförordningen och byråns arbetsprogram. Utvärderingen ska omfatta ett samråd (artikel 10). Den första utvärderingen ska genomföras inom tre år efter det att den första direktören för ACER tillträtt. Därefter ska utvärderingar göras minst vart fjärde år (punkten 3).

Punkten 2 anger hanteringsgången för utvärderingen. Bland annat ska tillsynsmyndigen utfärda rekommendationer om förändringar av förordningen, byrån och arbetsordningen.

Bedömning

Artikel 34 föranleder inga ändringar i det svenska regelverket.

12.9.2 Artikel 35 – Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Artikel 35 omfattar bestämmelser om förordningens ikraftträdande och övergångsbestämmelser.

Förordningen träder i kraft den tjugonde dagen efter det att den publicerats i Europeiska unionens officiella tidning. Artiklarna 5–11 ska tillämpas fr.o.m. den 3 mars 2011.

Avslutningsvis konstateras även att förordningen är till alla delar direkt bindande och direkt tillämplig i alla medlemsstater.

Bedömning

Artikel 35 föranleder inga ändringar i det svenska regelverket.

13 Överväganden och förslag – byråförordningen

13.1 Nya uppgifter för Energimarknadsinspektionen

Förslag: Energimarknadsinspektionens instruktion ska kompletteras med en hänvisning till myndighetens uppgifter enligt förordning (EG) nr 713/2009 om inrättandet av en byrå för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter.

Förordningen (EG) nr 713/2009 om inrättandet av en byrå för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter innebär genom sitt verksamhetsområde att det är den nationella svenska tillsynsmyndigheten för el och naturgas som närmast kommer att beröras av byråns verksamhet. Vid genomgången av förordningens bestämmelser har detta tydliggjorts.

För svenskt vidkommande utgör Energimarknadsinspektionen nationell tillsynsmyndighet för el och naturgas i enlighet med hänvisningarna till elmarknadsdirektivet och gasmarknadsdirektivet i artikel 1 i förordningen. Inspektionen är därmed den myndighet som berörs av arbetet inom ACER och som även åläggs vissa uppgifter genom byråförordningens bestämmelser.

Energimarknadsinspektionens verksamhet styrs genom förordning (2007:1118) med instruktion för Energimarknadsinspektionen samt inspektionens regleringsbrev. I syfte att klargöra att det är Energimarknadsinspektionen som har att uppfylla de uppgifter som ankommer på den svenska nationella tillsynsmyndigheten i enlighet med förordningens bestämmelser bör inspektionens instruktion kompletteras med en hänvisning till de uppgifter som följer av förordning (EG) nr 713/2009. I Energimarknadsinspektionens instruktion nämns bl.a. elmarknadsdirektivet, gasmarknadsdirektivet samt förordningen om villkor för tillträde

till naturgasöverföringsnät. Det torde därmed vara lämpligt att komplettera inspektionens uppgifter enligt det tredje energimarknadspaketet genom att även inkludera en hänvisning till den aktuella förordningen i likhet med det tidigare förslaget om att införa en hänvisning till förordningen om gränsöverskridande handel med el.

Genom denna komplettering ges Energimarknadsinspektionen även möjlighet att delta i sådana samarbeten som omfattas av de uppgifter som följer av byråförordningen t.ex. inom ramen för ett samarbete med eller inom ACER.

14 Översyn av regler kring åtskillnad på den svenska naturgasmarknaden

14.1 Uppdragets bakgrund

Av utredningens kommittédirektiv Genomförande av det tredje inre marknads paketet för el och naturgas (Dir. 2009:21) framgår att behovet av förändrade bestämmelser om funktionell åtskillnad för transmissionsverksamhet på naturgasmarknaden ska utredas. Av kommittédirektivet framgår att den särskilde utredaren ska lämna förslag till förändringar i naturgasmarknadens regelverk om utredaren finner detta lämpligt.

Den 25 juni 2008 väckte kommissionen talan mot Sverige i EG-domstolen. Kommissionen framförde i sin skrivelse bl.a. att Sverige inte har antagit lämpliga åtgärder för att säkerställa kraven på funktionell åtskillnad mellan distributions- och produktionsintressen i vertikalt integrerade företag på den svenska elmarknaden. Domen i EG-domstolen avkunnades den 29 oktober 2009 och Sverige förlorade målet.

Kommissionens anmärkningar kring funktionell åtskillnad, liksom EG-domstolens dom, avser Sveriges åtgärder i förhållande till det tidigare elmarknadsdirektivet (2003/54/EG). I syfte att tillmötesgå kommissionens synpunkter, oavsett utfallet i EG-domstolen, lämnades förslag till ändringar i ellagen (1997:857) i propositionen Avgränsning av elnätsverksamhet (prop. 2008/09:216). Lagändringarna trädde ikraft den 1 januari 2010 och beskrivs i avsnitt 14.6.

Den 13 juli 2009 antogs de nya el- och gasmarknadsdirektiven (direktiv 2009/72/EG respektive direktiv 2009/73/EG). Reglerna för åtskillnad och oberoende har utvecklats i såväl el- som gasmarknadsdirektivet genom ytterligare bestämmelser som syftar

till att garantera oberoende i samband med överföringsverksamhet. Artikel 15 i det tidigare elmarknadsdirektivet som beskriver regler för åtskillnad av distributionsverksamhet, motsvaras i det nya direktivet av artikel 26. Kraven enligt artikel 26 i el- respektive gasmarknadsdirektivet är fortfarande i princip identiska. Det kan därför vara av intresse att undersöka behovet av att i naturgaslagen (2005:403) införa motsvarande ändringar som nu har införts i ellagen (1997:857).

En väsentlig skillnad mellan el- och gasmarknaden i detta avseende är emellertid att ändringarna i ellagen omfattar distributionsföretag. Denna utvärdering syftar till att fastställa behovet av ändrade regler för naturgasmarknadens transmissionsföretag.

14.2 Vikten av åtskillnad och oberoende i vertikalt integrerade företag

Ett vertikalt integrerat naturgasföretag är ett naturgasföretag eller en grupp av naturgasföretag där samma person(er) direkt eller indirekt har rätt att utöva kontroll och där det berörda företaget eller den berörda företagsgruppen bedriver verksamhet inom minst ett av områdena transmission, distribution, LNG eller lagring, och minst ett av områdena produktion eller leverans av naturgas.

En fungerande åtskillnad mellan konkurrensutsatt verksamhet och verksamhet som bedrivs i form av monopol är av stor betydelse för marknadens funktion. Nätverksamhet är exempel på ett naturligt monopol, och det är därför viktigt att de företag som bedriver nätverksamhet agerar neutralt mot alla aktörer som agerar på den konkurrensutsatta marknaden. Vertikalt integrerade företag kan annars erhålla konkurrensfördelar jämfört med de företag som inte är vertikalt integrerade, vilket är till nackdel för marknadens övriga aktörer.

14.2.1 Olika former av åtskillnad

I syfte att erhålla en tydlig avgränsning mellan den konkurrensutsatta verksamheten och den verksamhet som bedrivs i form av monopol, används olika former av åtskillnad. Beroende på det krav på åtskillnad som ställs på en viss verksamhet är det möjligt att tillämpa särredovisning, juridisk, funktionell eller ägarmässig

åtskillnad. Syftet är detsamma, men de olika formerna av åtskillnad bidrar till att skilja de olika verksamheterna åt i olika omfattning.

Särredovisning

Särredovisning är den svagaste formen av åtskillnad och innebär att ett företag åläggs att särredovisa olika verksamhetsgrenar. Syftet med särredovisning är att skapa transparens gällande företagets bokföring och med det kontroll över huruvida korssubventionering eller prisdiskriminering sker.

Juridisk åtskillnad

Juridisk åtskillnad innebär att en enhet inom en verksamhet bildar ett eget aktiebolag och därmed blir ett dotterbolag till företaget. Syftet med åtskillnaden är att skapa mer lika förutsättningar för alla aktörer på marknaden, oavsett om de finns inom samma koncern eller ej.

Funktionell åtskillnad

Funktionell åtskillnad innebär starkare krav på åtskillnad än juridisk åtskillnad och syftar till att stärka åtskillnaden mellan t.ex. dotterbolaget och moderbolaget genom att skapa tydliga gränser för hur dotterbolaget ska styras och kontrolleras, hur anställda inom dotterbolaget ska förhålla sig till anställda inom moderbolaget och vilken information som ska vidareförmedlas.

Ägarmässig åtskillnad

Ägarmässig åtskillnad är den starkaste formen av åtskillnad och innebär att en del av verksamheten ägarmässigt helt avskiljs från det vertikalt integrerade företaget. Avveckling av verksamheten kan antingen ske genom avyttring till annan eller genom nedläggning. Den avvecklade verksamheten måste t.ex. skapa en helt ny och separat identitet. Syftet med ägarmässig åtskillnad är att skapa lika förutsättningar för alla aktörer på marknaden.

14.2.2 Åtskillnad kontra oberoende

Det ligger nära tillhands att anta att en viss nivå av åtskillnad automatiskt tillgodoser samtliga krav kopplade till underliggande nivåer av åtskillnad. Det är dock nödvändigt att beakta kravet på oberoende, oavsett graden av åtskillnad. För att en verksamhet, som är ägarmässigt åtskild från annan verksamhet, ska kunna betraktas som oberoende krävs t.ex. att styrelsens sammansättning uppfyller samma krav som om verksamheten hade varit föremål för funktionell åtskillnad. I praktiken innebär detta att representanter för företag med verksamhet inom områdena handel eller produktion av gas och/eller el inte kan sitta i styrelsen för ett företag som bedriver nätverksamhet, oavsett om denna verksamhet är ägarmässigt åtskild eller ej.

14.3 Nuvarande regelverk i jämförelse med gasmarknadsdirektivets krav

14.3.1 Koncessionspliktiga och icke koncessionspliktiga naturgasledningar

I 1 kap. 6 § naturgaslagen definieras överföring av naturgas som överföring av naturgas för annans räkning genom såväl transmissionsledningar som distributionsledningar. Skrivningen ”för annans räkning” syftar till att tydliggöra att den överföring som avses måste ske genom naturgasledningar vilka omfattas av naturgaslagens reglering. Det förekommer även överföring av naturgas genom ledningsnät som inte omfattas av naturgaslagen, t.ex. inom hamn- och industriområden.

Av 2 kap. 1 § naturgaslagen framgår att en naturgasledning inte får byggas eller användas utan tillstånd (koncession) av regeringen. Enligt andra stycket krävs emellertid inte koncession för en naturgasledning som är belägen efter en MR-station. Regeringen får vidare meddela föreskrifter om undantag från kravet på koncession enligt första stycket i fråga om vissa slag av naturgasledningar eller vissa slag av åtgärder med naturgasledningar.

Koncessionspliktens koppling till huruvida en naturgasledning är belägen före eller efter en MR-station har sin grund i utformningen av den första naturgaslagen (2000:599). Inför naturgasmarknadens avreglering lyftes dåvarande naturgasreglering ut ur

rörledningslagen (1978:160). Enligt rörledningslagen var koncessionen kopplad till en naturgaslednings huvudsakliga syfte. En naturgasledning var enligt rörledningslagen icke koncessionspliktig, om dess huvudsakliga syfte var att överföra naturgas till hushåll. Vid utformningen av den första naturgaslagen (2000:599) ansågs dessa naturgasledningar i allt väsentligt utgöras av ledningar belägna nedströms en MR-station. Koncessionsplikten har sedan dess varit kopplad till huruvida en naturgasledning är belägen före eller efter en MR-station. Av detta följer således att transmissionsledningar är koncessionspliktiga medan distributionsledningar inte är koncessionspliktiga. Det bör i sammanhanget påpekas att gasmarknadsdirektivets definition av transmission respektive transmissionssystem i viss mån skiljer sig från den nuvarande svenska definitionen. Gasmarknadsdirektivets definition beskrivs i avsnitt 9.2.1 .

I förhållande till en naturgaslednings syfte är det emellertid av underordnad betydelse huruvida en ledning är belägen före eller efter en MR-station. Energinätsutredningen föreslog därför i sitt slutbetänkande Koncessioner för el- och gasnät (SOU 2009:48) en ny avgränsning för koncessionspliktiga ledningar. Förslaget syftar till att åter koppla koncessionen till syftet med en naturgasledning. Naturgasledningar vars huvudsakliga funktion är att överföra naturgas till slutförbrukare inom ett avgränsat geografiskt område föreslås bli befriade från kravet på koncession. Denna avgränsning kan därmed ses som mer logisk än den nuvarande och kan därför bidra till att undvika framtida gränsdragningsproblem. Detta vore positivt eftersom koncessionen har kommit att få en avgörande betydelse för delar av naturgaslagens tillämpning, t.ex. vad gäller åtskillnad.

En jämförelse mellan gasmarknadsdirektivets och naturgaslagens bestämmelser kring åtskillnad

Gasmarknadsdirektivets regler kring åtskillnad av transmissionsverksamhet återfinns i artikel 9. De grundläggande kraven i syfte att säkerställa oberoendet hos företag som bedriver transmissionsverksamhet återfinns i artikel 9.1. I fyra punkter specificeras i detalj vad samma person eller personer inte får göra, i syfte att erhålla en fungerande åtskillnad mellan produktions- eller leveransverksamhet å ena sidan, och nätverksamhet å den andra sidan.

Värt att notera är kopplingen till elmarknadsdirektivet i artikel 9.3. Genom skrivningen tydliggörs att man med företag som bedriver produktions- eller leveransverksamhet även avser företag som bedriver denna typ av verksamhet på elmarknaden. Kravet på funktionell åtskillnad mellan produktions- eller leveransverksamhet och transmissionsverksamhet, är således lika omfattande i relationen el/gas som gas/gas. Motsvarande regel finns i elmarknadsdirektivet i syfte att omvänt möjliggöra samma form av åtskillnad. Regeln har betydelse eftersom el och gas vanligen används av samma kunder. Dessutom är naturgas ett bränsle som lämpar sig för produktion av el, t.ex. i kraftvärmeverk. Enligt detta resonemang torde det även vara rimligt att ha motsvarande koppling i relationen mellan gas och fjärrvärme. Gasmarknadsdirektivet omfattar dock inga sådana bestämmelser varför utredningen avstår från att se vidare på kopplingen till fjärrvärme.

Regler för åtskillnad av distributionsverksamhet beskrivs i gasmarknadsdirektivets femte kapitel. Dessa regler är mindre omfattande än motsvarande regler för transmissionsverksamhet. De grundläggande åtskillnadskraven beskrivs i artikel 26. Artikelns första punkt fastställer att i det fall den systemansvarige för ett distributionssystem ingår i ett vertikalt integrerat företag, ska denne åtminstone vad gäller juridisk form, organisation och beslutsfattande vara oberoende av annan verksamhet utan samband med distribution. I artikelns andra punkt utvecklas hur oberoendet enligt punkten 1 ska säkerställas.

Artikelns innehåller krav på att den systemansvarige för distributionssystemet ska upprätta en övervakningsplan som bl.a. beskriver vilka åtgärder som företaget vidtar för att motverka diskriminerande beteende. Varje företag som omfattas av kravet på övervakningsplan ska dessutom utse en helt oberoende övervakningsansvarig som ansvarar för att övervakningsplanen följs. Den sista punkten i artikel 26 anger att en medlemsstat får besluta att inte tillämpa artikelns tidigare beskrivna regler på vertikalt integrerade naturgasföretag som har färre än 100 000 anslutna kunder.

I fråga om funktionell (personell) åtskillnad framgår följande av 3 kap. 2 § andra stycket naturgaslagen:

I ett företag som innehar koncession för naturgasledning får inte en styrelseledamot, verkställande direktör eller firmatecknare samtidigt vara styrelseledamot, verkställande direktör eller firmatecknare i ett företag som bedriver handel med naturgas.

Genom kopplingen till huruvida ett företag har koncession för naturgasledning eller inte, framgår att det endast är företag som bedriver transmissionsverksamhet som omfattas av naturgaslagens krav på funktionell åtskillnad. Gasmarknadsdirektivets möjlighet till undantag för distributionsföretag med färre än 100 000 kunder nämns således inte explicit i naturgaslagen. Eftersom koncession i dagsläget inte krävs för en naturgasledning som är belägen efter en mät- och reglerstation, undantas dock innehavare av distributionsledningar från kravet på funktionell åtskillnad, oavsett antalet anslutna kunder. Detta ställningstagande är rimligt med beaktande av att det totala antalet slutförbrukare på den svenska naturgasmarknaden uppgår till cirka 47 000.¹ I dagsläget kan det anses osannolikt att det totala antalet kunder anslutna till det svenska naturgassystemet kommer att överskrida 100 000 inom överskådlig tid.

Oavsett om ett naturgasföretag omfattas av reglerna kring funktionell åtskillnad eller ej, ska den som bedriver överföring av naturgas upprätta en övervakningsplan och se till att denna följs, enligt 3 kap. 9 § naturgaslagen. Syftet med övervakningsplanen är att tillsynsmyndigheten ska kunna följa upp vilka åtgärder som vidtas av den som bedriver överföring av naturgas för att motverka diskriminerande beteende gentemot övriga aktörer på naturgasmarknaden.

I 19 § naturgasförordningen (2006:1043) bemyndigas Statens energimyndighet att meddela närmare föreskrifter om innehållet i övervakningsplanen och om offentliggörandet av den årliga rapporten. Föreskrifterna går under benämningen ”Statens energimyndighets föreskrifter och allmänna råd om skyldighet för den som bedriver överföringsverksamhet avseende innehållet i övervakningsplanen och offentliggörandet av den årliga rapporten enligt 3 kap. 9 § naturgaslagen (STEMFS 2006:6)”. Av dessa föreskrifter framgår att naturgasföretaget senast den 15 mars ska publicera en årlig rapport som redogör för hur företaget uppfyller övervakningsplanens krav. Rapporten ska omfatta juridisk och funktionell åtskillnad, gemensamma tjänster med andra företag inom samma koncern, hantering av information, utbildning av anställda samt hantering av ansvar för övervakningsplanen och rutiner för dess uppföljning.

---

¹ Enligt uppgift från Svenska Gasföreningen väntas antalet kunder på den svenska naturgasmarknaden ha sjunkit till cirka 41 000 vid utgången av år 2010. Minskningen uppges bero på pågående stadsgasomställning i Göteborg.

14.4 En jämförelse med regelverket i andra nordiska länder

14.4.1 Danmark

Regler som rör funktionell åtskillnad på den danska naturgasmarknaden återfinns i naturgasforsyningslov, LBK nr. 1116 af 08/11/2006 5 kap. 28b § (www.retsinformation.dk). Fritt översatt har texten följande lydelse:

Direktörer, vicedirektörer, underdirektörer och ledande medarbetare i ett transmissions- eller distributionsföretag får inte direkt eller indirekt delta i driften eller ledningen av ett företag inom samma koncern, som säljer eller producerar naturgas, eller ett företag inom koncernen, som direkt eller indirekt äger dessa, om det inte är fråga om ett transmissions- eller distributionsföretag.

Styrelsemedlemmar i ett transmissions eller distributionsföretag får inte direkt eller indirekt delta i driften eller ledningen av ett företag inom samma koncern, som säljer eller producerar naturgas.

Transport- och energiministern kan fastställa närmare regler i syfte att tillförsäkra, att ledningen i ett transmissions- eller distributionsföretag kan handla oberoende av kommersiella intressen.

Vid en jämförelse mellan regelverken förefaller de danska reglerna vara mer långtgående än de svenska. Däremot saknar de danska reglerna kopplingen mellan krav på funktionell åtskillnad och koncession, vilket är fallet i den svenska naturgaslagen. Anledningen till detta är att den danska naturgasforsyningsloven inte gör någon skillnad mellan företag med eller utan koncession. I Danmark krävs tillstånd för all nätverksamhet. De danska reglerna innehåller heller inte något undantag för distributionsföretag med färre än 100 000 kunder.

14.4.2 Finland

Finland har ännu inte öppnat sin naturgasmarknad fullt ut. Detta beror på att landet endast har en huvudsaklig naturgasleverantör och inte någon förbindelse med naturgasnätet i ett annat EU-land. Härigenom omfattas Finland av gasmarknadsdirektivets artikel 49 med regler för framväxande och enskilda marknader. Artikeln möjliggör undantag från artiklarna 4 (tillståndsförfarande), 9 (åtskillnad av överföringssystem...), 37 (öppnande av marknaderna...) och/eller 38 (direktledningar). Detta har bidragit till att nuvarande

förhållanden på den finska naturgasmarknaden i vissa avseenden liknar de svenska i början av 2000-talet.

Den finska naturgasmarknaden är således endast partiellt öppnad för naturgasförbrukare med en årsförbrukning om minst 5 miljoner Nm³. För dessa aktörer finns möjlighet att handla med naturgas på en andrahandsmarknad genom handelsplatsen Kaasupörssi Oy. Denna gasbörs omsätter emellertid endast en liten del av den samlade naturgasförbrukningen i landet.

Regler som rör åtskillnad beskrivs i naturgasmarknadslag (508/2000) kapitel 5. Av lagtexten att döma tillämpar Finland än så länge endast särredovisning och har således ännu inte infört några krav på juridisk och/eller funktionell åtskillnad (www.finlex.fi/sv).

14.5 Aktuella förutsättningar på den svenska naturgasmarknaden

Det finns sammanlagt sex aktörer som bedriver överföringsverksamhet på den svenska naturgasmarknaden. Två av dessa äger transmissionsnät och omfattas således av naturgaslagens krav på funktionell åtskillnad. Swedegas AB äger transmissionsledningen från gränspunkten i Dragör, via landanslutningen i Klagshamn och vidare till Trelleborg i söder respektive Stenungsund i norr. E.ON Gas Sverige AB äger flertalet av grenledningarna som via MR-stationer förser nedströms distributionsnät med naturgas. E.ON Gas Sverige AB äger även distributionsnät.

Swedegas AB ägs av EQT Infrastructure Fund. Investor AB är en av investerarna i EQT:s fonder. Övriga investerare är bl.a. pensionsfonder, banker och försäkringsbolag. Swedegas AB är därmed ägarmässigt åtskilt från annan verksamhet och ingår således inte i något vertikalt integrerat företag. E.ON Gas Sverige AB är en del av E.ON-koncernen, och utgör således en del av ett vertikalt integrerat företag.

De företag som bedriver distributionsverksamhet på den svenska naturgasmarknaden utgörs av E.ON Gas Sverige AB, Göteborg Energi Gasnät AB, Kraftringen Nät AB, Varberg Energi AB och Öresundskraft AB. Samtliga dessa aktörer är att betrakta som vertikalt integrerade företag då de ingår i koncerner vars verksamhet i olika utsträckning omfattar en eller fler av verksamheterna:

- produktion av el och fjärrvärme
- överföring av naturgas, el och fjärrvärme
- handel med naturgas, el och fjärrvärme

Med undantag för E.ON Gas Sverige AB, är naturgaslagens krav på åtskillnad av företagets verksamhet ovan begränsat till juridisk åtskillnad. Detta beror på att överföringsverksamheten bedrivs i icke koncessionspliktiga naturgasledningar. E.ON Gas Sverige AB innehar koncession för naturgasledning och bedriver distributionsverksamheten i samma företag som transmissionsverksamheten. Som en konsekvens av detta omfattas även företagets distributionsverksamhet av funktionell åtskillnad.

Samtliga aktörer som beskrivits i detta avsnitt anger i sina publicerade årliga rapporter att de uppfyller gällande krav på funktionell respektive juridisk åtskillnad. Regelverket tycks dock lämna ett visst tolkningsutrymme. En av aktörerna som enligt naturgaslagen endast omfattas av juridisk åtskillnad tycks ändå ha valt att tillämpa funktionell åtskillnad. Detta kan bero på att man tolkat mallen för den årliga rapporten på ett annorlunda sätt än övriga, då företaget ingår i en koncern vars samlade el- och gasnät har minst 100 000 kunder.

Enligt Energimarknadsinspektionens mall frågas emellertid om huruvida företaget ingår i en koncern vars samlade naturgasnät har minst 100 000 kunder eller ej. Detta kan bidra till en viss otydlighet, eftersom Energimarknadsinspektionen därmed hänvisar till en gräns på 100 000 kunder som inte finns angiven i det nuvarande regelverket för gasmarknaden. Det som avgör om ett naturgasföretag omfattas av funktionell eller juridisk åtskillnad är huruvida företaget har koncession för naturgasledning eller ej. Enligt nuvarande naturgaslag har antalet kunder inte någon betydelse.

14.6 Förändringar i ellagen (1997:857) den 1 januari 2010

Ellagens 3 kapitel har kompletterats i syfte att tydliggöra kraven på åtskillnad mellan nätverksamhet och annan verksamhet inom vertikalt integrerade företag. Nedan följer en kort sammanfattning av ändringen i ellagen den 1 januari 2010. Ändringen innebär:

- att ett företag som bedriver nätverksamhet, och som ingår i en koncern vars samlade elnät har minst 100 000 elanvändare, till sin organisation och beslutsfattande ska vara åtskilt från företag som bedriver produktion av eller handel med el,
- att ett nätföretag som avses ovan inte får bevilja anställda i ledande ställning löner eller andra förmåner som grundar sig på resultatet i de delar av koncernen som bedriver produktion av eller handel med el, samt
- att ett nätföretag som avses ovan, liksom sitt moderföretag, ska se till att nätföretaget har den faktiska beslutanderätten, vilken är självständig i förhållande till övriga delar av koncernen. Detta innebär bl.a. att ett moderföretag inte får ge instruktioner för den löpande förvaltningen av nätföretaget, om inte instruktionerna avser beslut som går utöver de ekonomiska ramar som fastställts av bolagsstämman eller motsvarande organ i ett dotterföretag.

Lagändringarna omfattar de företag som bedriver nätverksamhet och som ingår i en koncern vars samlade elnät har minst 100 000 anslutna elanvändare.

14.7 Överväganden och förslag

14.7.1 Angående utvidgat krav på åtskillnad för transmissionsföretag

Bedömning: Naturgaslagen behöver inte kompletteras med några ytterligare regler kring åtskillnad och oberoende för transmissionsverksamhet, motsvarande de ändringar i ellagen avseende distributionsverksamhet som trädde ikraft den 1 januari 2010.

Utredningen anser att förändringarna i ellagen fr.o.m. den 1 januari 2010 fyller en viktig funktion i syfte att säkerställa oberoendet hos vertikalt integrerade distributionsföretag på elmarknaden. Kraven bör dessutom kunna betraktas som grundläggande för alla distributionsföretag som verkar på en och samma marknad, oavsett antal kunder.

För naturgasmarknadens del skulle de beslutade förändringarna sannolikt ge störst effekt vad beträffar distributionsverksamheten.

Här finns flertalet av de vertikalt integrerade företagen på marknaden. Med nuvarande lydelse i naturgaslagens 3 kapitel omfattas de emellertid inte av kravet på funktionell åtskillnad. Naturgaslagens 3 kap. 9 § nuvarande krav på övervakningsplan och årlig rapport, syftar dock till att säkerställa oberoendet hos vertikalt integrerade företag oavsett om dessa bedriver distributions- eller transmissionsverksamhet.

Även om de beslutade förändringarna i ellagen sannolikt skulle göra störst nytta inom naturgasmarknadens distributionsverksamhet, vore det möjligt att endast låta dem omfatta transmissionsföretagen. Reglernas tillämpning skulle då få en direkt koppling till det faktum att dessa företag innehar koncession för naturgasledning. Reglernas huvudsakliga syfte, att säkerställa oberoendet hos vertikalt integrerade företag, får däremot en underordnad betydelse. En koncession bör i sig emellertid inte utgöra något skäl för större krav på oberoende än i de fall det inte finns någon koncession. Transmissionsföretagen kommer dessutom att träffas av det nya gasmarknadsdirektivets omfattande reglering i direktivets kapitel 3 och 4 i syfte att säkerställa åtskillnad och oberoende. Åtskillnad och oberoende kan erhållas genom att vidta åtgärder enligt gasmarknadsdirektivets artikel 9, vilken innebär krav på ägarmässig åtskillnad av systemansvariga för transmissionssystem (TSO).

Mot denna bakgrund torde motsvarigheten till de genomförda ändringarna i ellagen inte vara nödvändiga i naturgaslagen, åtminstone vad gäller transmissionsverksamheten. Däremot skulle de på ett pedagogiskt sätt kunna bidra till att tydliggöra effekterna av en väl fungerande åtskillnad och ett väl fungerande oberoende. Utredningen anser emellertid inte att detta i sig utgör tillräcklig grund för att införa nya regler för transmissionsföretag på naturgasmarknaden, i enlighet med de regler för distributionsföretag på elmarknaden som införts i ellagen den 1 januari 2010.

15 Ekonomiska och andra konsekvenser av utredningens förslag

15.1 Bakgrund

15.1.1 De formella kraven på konsekvensanalyser

En utredning som lämnar förslag till förändringar i det svenska regelverket har även att göra en bedömning av vilka konsekvenser dessa förslag kommer att ge upphov till. För Nya el- och gasmarknadsutredningen innebär detta att bedömningen av konsekvenserna ska göras under beaktande av kommittéförordningen (1998:1474) samt förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning samt utredningens kommittédirektiv Genomförandet av det tredje inre marknadspaketet för el och naturgas m.m. (Dir. 2009:21).

Kommittéförordningens krav på konsekvensanalyser

Från ett mer övergripande perspektiv gäller kommittéförordningens krav på konsekvensanalyser för samtliga utredningar. Om förslagen i ett betänkande påverkar kostnader eller intäkter för stat, kommuner, landsting, företag eller andra enskilda ska en beräkning av dessa konsekvenser göras i betänkandet, enligt 14 § kommittéförordningen (1998:1474). Om förslagen innebär samhälls-ekonomiska konsekvenser i övrigt ska även dessa redovisas. Vidare gäller att en finansiering ska föreslås när det gäller kostnadsökningar och intäktsminskningar för staten, kommuner eller landsting.

Om förslagen i ett betänkande har betydelse för den kommunala självstyrelsen ska konsekvenserna av detta anges i betänkandet

(15 § kommittéförordningen). Detsamma gäller när ett förslag har betydelse för:

- brottsligheten och det brottsförebyggande arbetet,
- sysselsättning och offentlig service i olika delar av landet,
- små företags arbetsförutsättningar, konkurrensförmåga eller villkor i övrigt i förhållande till större företag,
- jämställdheten mellan kvinnor och män, samt
- möjligheten att uppnå de integrationspolitiska målen.

Om ett betänkande innehåller förslag till nya eller ändrade regler, ska förslagets kostnadsmässiga konsekvenser samt andra konsekvenser anges i betänkandet.

Kommittédirektivens krav

Vad beträffar denna utredning anger utredningens kommittédirektiv följande om konsekvensutredning. Om utredaren föreslår åtgärder som innebär kostnadsökningar ska förslag till finansiering lämnas. Utredaren ska även bedöma vilken miljöpåverkan som förslagen får om de genomförs. Utredaren ska inhämta synpunkter från Regelrådet om redovisning av förslagets konsekvenser för små företag. Dessutom ska utredaren bedöma konsekvenserna för resursbehovet för tillsynen av el- och naturgasmarknaderna av de förslag som läggs fram.

15.1.2 Utredningens syfte

Utredningens uppdrag är att implementera elmarknadsdirektivet, gasmarknadsdirektivet, elförordningen, gasförordningen och byråförordningen i det svenska regelverket. De fyra förstnämnda rättsakterna utgör revideringar av tidigare rättsakter, medan byråförordningen är ny. Utredningen föreslår flera förändringar i det svenska regelverket för el- och naturgasmarknaderna i syfte att genomföra dessa fem rättsakter vilka ingår i det tredje inre marknadspaketet för el och naturgas. Förslagen omfattar förändringar i såväl de sektorsspecifika regelverken som i berörda myndigheters instruktioner. Huvuddelen av förslagen härrör från direktiven eftersom förordningar är direkt gällande. De förslag som läggs med

anledning av förordningarna syftar till att tydliggöra vad som gäller för svenskt vidkommande.

15.1.3 Utredningens avgränsningar av konsekvensbedömningen

Det tredje inre marknads paketet för el och naturgas antogs av Europeiska rådet sommaren 2009. Det består av fem rättsakter och dessa är således politiskt förankrade och beslutade inom EU, där Sverige har varit delaktig i processen.

Utredningens uppdrag utförs således i ljuset av att de rättsakter som ska genomföras redan är politiskt förhandlade, förankrade och beslutade på EU-nivå. Detta innebär att utredningen inte har möjlighet att föreslå alternativa bestämmelser i dessa delar, utan utredningen ska föreslå hur de aktuella bestämmelserna kan genomföras i svensk rätt så smidigt och billigt som möjligt, dvs. på ett sådant sätt att skyddsintressena i direktiven uppnås med så lite påverkan för företagen som möjligt.

Detta innebär för utredningens vidkommande att arbetet fokuseras på att analysera i vilken utsträckning det svenska regelverket överensstämmer med de reviderade direktiven och förordningarna samt den nya byråförordningen. Denna analys utmynnar i utredningens bedömning av vilka åtgärder som är nödvändiga för att införa direktivens bestämmelser i det svenska regelverket och säkerställa att det svenska regelverket överensstämmer med direktivens och förordningarnas bestämmelser. Huvuddelen av förslagen avses införas i ellagen respektive naturgaslagen, men även elförordningen och naturgasförordningen berörs. Därutöver föreslår utredningen förändringar i Energimarknadsinspektionens, Svenska kraftnäts, Energimyndighetens, Konsumentverkets samt Konkurrentverkets instruktioner. Likaså föreslår utredningen en förordning om certifiering, den s.k. certifieringsförordningen.

Utredningen har valt att begränsa regelförändringarna till ett minimum, dvs. utredningen föreslår endast förändringar nödvändiga för att uppfylla direktivens uttalade krav. Den bakomliggande politiska processen samt att rättsakterna redan är antagna på EU-nivå och endast ska genomföras i svensk lagstiftningen i enlighet med EU:s intentioner har gjort att utredningens fokus inte varit att ta fram alternativa sätt att genomföra bestämmelserna. Detta förhållningssätt har exempelvis inneburit att de allmänna avtalsvillkor

som utgör praxis för stora delar av de berörda företagen legat till grund för många av utredningens förslag. I de frågor där utredningens handlingsutrymme varit större har utredningen diskuterat kring olika vägval under arbetets gång.

Utredningen har även övervägt hur olika förslag påverkar konkurrensförhållandena på de nationella marknaderna för el och naturgas, den nordiska elmarknaden och den inre marknaden, hur olika typer av företag påverkas (främst el- och gashandelsföretag, el- och gasnätsföretag, elproduktionsföretag). En ytterligare aspekt som utredningen har lagt stor vikt vid under arbetet är att konsumenternas rättigheter tryggas i enlighet med det tredje paketets intentioner.

Som beskrivits tidigare i betänkandet tillämpar Sverige redan i dagsläget bestämmelser liknande de som direktiven anger för konsumenter inom ramen för de allmänna avtalsvillkor som tillämpas av flertalet företag på el- och naturgasmarknaderna. Mot denna bakgrund har utredningen, där så varit möjligt, valt att föreslå bestämmelser som i möjligaste mån överensstämmer med befintlig praxis i syfte att undvika större kostnadsökningar än nödvändigt för de berörda företagen. Nödvändiga anpassningar enligt direktivens bestämmelser har dock skett även vad gäller sådana bestämmelser.

Sammantaget innebär detta att utredningen i samband med konsekvensbedömningen valt att på ett övergripande sätt diskutera konsekvenserna av de bedömningar och förslag som utredningen tagit fram med utgångspunkt från uppdraget.

Utöver genomförandet av det tredje inre marknadspaketet har utredningen även i uppdrag att utreda behovet av förändrade bestämmelser om funktionell åtskillnad på naturgasmarknaden. Då utredningen inte lägger något förslag om detta kommer denna del av uppdraget inte att beröras vidare här.

15.2 Konsekvenser för tillsynen på el- och gasmarknaderna samt övriga konsekvenser för berörda myndigheter

Föreslagna nya utredningar

Utöver de myndighetsspecifika förslagen har utredningen även föreslagit att Sverige bör utreda vissa frågor vidare. Utredningen har inte tagit ställning till vem som bör utföra nedanstående tre uppdrag.

På elmarknaden rör dessa frågor undantagsmöjligheterna för företag med färre än 100 000 anslutna elkunder.

På naturgasmarknaden anser utredningen att hanteringen av systemansvaret på den svenska naturgasmarknaden skyndsamt bör utredas och att den svenska marknadsmodellen för naturgas bör utredas närmare för att avgöra om den behöver anpassas för att harmonisera med gällande regelverk inom EU. Om så bedöms vara nödvändigt bör även förslag lämnas till hur anpassningen bör ske. En viktig aspekt att överväga i dessa sammanhang är hur hanteringen av systemansvaret och valet av marknadsmodell effektiviserar den svenska naturgasmarknaden och ökar möjligheterna till konkurrens på den inre marknaden.

Därutöver föreslår utredningen att Energimarknadsinspektionen ska ges i uppdrag att göra en ekonomisk bedömning av de kostnader och den nytta de smarta mätarna för el och naturgas för med sig för såväl marknaden som för konsumenten. Den faktiska resursåtgången p.g.a. utredningens förslag beror på hur uppdragen till inspektionen utformas mer konkret. Denna typ av uppdrag ligger dock inom ramen för de uppgifter som Energimarknadsinspektionen hanterar som en del av sitt nuvarande uppdrag. Uppgifterna torde därmed kunna hanteras utan någon extra resurstilldelning.

Energimarknadsinspektionen

Det tredje energimarknadspaketet och utredningens förslag innebär att Energimarknadsinspektionen kommer att få nya uppgifter samt att vissa befintliga uppgifter påverkas vad gäller omfattning och nivå.

Rättsakterna omfattar även bestämmelser som syftar till att säkerställa tillsynsmyndigheternas oberoende och självständighet. Utredningen föreslår här en bestämmelse som anger att inspektionens chef ska förordnas för en period av fem till sju år samt att förordnandet endast ska kunna förnyas vid ett tillfälle. Denna bestämmelse innebär en kodifiering av befintlig praxis då det för närvarande inte finns något bindande regelverket som säkerställer att så sker. Då bestämmelsen i princip inte avviker från gällande praxis kommer den inte att föranleda några ekonomiska konsekvenser.

Energimarknadsinspektionens instruktion ska uppdateras med *hänvisningar till de reviderade el- och gasmarknadsdirektiven och naturgasförordningen samt kompletteras med hänvisningar till elförordningen och byråförordningen*. För att säkerställa att Energimarknadsinspektionen ska ha möjlighet att genomföra de nya uppgifter som åläggs den genom det tredje energimarknadspaketet är det viktigt att inspektionens ges tillgång till nödvändiga resurser och kompetens.

Utredningen lägger ett förslag som innebär att varje part som har ett klagomål mot ett el- eller naturgasnätsföretag *avseende dennes skyldigheter enligt ellagen respektive naturgaslagen får klaga hos Energimarknadsinspektionen* som ska fatta beslut inom två månader. Besluten ska gälla omedelbart och vara överklagbara. De nya bestämmelserna omfattar inte tvister som redan är reglerade i ellagen. Detta förslag kan innebära ett begränsat behov av utökade resurser, då flera aspekter redan i dag omfattas av möjligheten att klaga hos Energimarknadsinspektionen.

Utredningen föreslår att de ansvariga för överföringssystem för el respektive naturgas, dvs. transmissionsföretagen ska *certifieras*. Företaget ska certifieras en gång och sedan underrätta inspektionen om sådana förändrade förhållanden som kan påverka förutsättningarna för certifieringen. Certifieringen kommer att förorsaka en inledande hantering, men processen berör ett fåtal företag och kommer inte att föranleda något större behov av löpande resurser. Energimarknadsinspektionen ska dock på eget initiativ även kontrollera att den som certifierats fortlöpande uppfyller kraven, samt har möjlighet att utfärda närmare föreskrifter om certifieringsprocessen och hur den löpande övervakningen av de certifierade ska verkställas. Vad gäller naturgas föreslår utredningen även bestämmelser som rör *certifiering i förhållande till tredje land*. Inte heller detta bedöms förorsaka något behov av löpande resurser hos

inspektionen. Enligt utredningens bedömning ryms därmed dessa uppgifter inom Energimarknadsinspektionens budgetram.

Energimarknadsinspektionen ska *offentliggöra beskrivningar av roller och ansvarsområden* för företag som bedriver nätverksamhet för el eller naturgas, el- eller naturgashandlare och kunder samt vid behov andra aktörer. Enligt utredningens bedömning ingår detta som en del av Energimarknadsinspektionens befintliga uppdrag. Denna uppgift kan dock i ett inledande skede förväntas ta vissa resurser i anspråk. I syfte att tydliggöra uppdraget anser utredningen att man bör överväga att ge inspektionen i uppdrag att ta fram dessa beskrivningar genom inspektionens regleringsbrev. Härigenom ges regeringen möjlighet att genom resursavsättningen i samband med formuleringen av uppdraget avgöra hur omfattande beskrivningarna ska göras, och därmed vilka resurser som kommer att krävas. Att fortsatt hålla beskrivningarna aktuella torde kräva betydligt mindre resurser, och därmed rymmas inom Energimarknadsinspektionens budgetram.

Utredningen föreslår att Energimarknadsinspektionen ska *fatta beslut om intäktsramar för stamnätet*. Enligt ellagens bestämmelser ska Energimarknadsinspektionen i dag ta fram ett beslutsunderlag med förslag på intäktsram för stamnätet. Regeringen har sedan att anta eller förkasta detta förslag. Inga ytterligare resurser torde krävas p.g.a. utredningens förslag varför denna uppgift bedöms rymmas inom Energimarknadsinspektionens budgetram.

Utredningen föreslår även att Energimarknadsinspektionens instruktion ska kompletteras med en hänvisning till inspektionens uppgifter enligt byråförordningen. Detta förslag bottnar i de uppgifter som Energimarknadsinspektionen åläggs genom byråförordningen.

Byråförordningen innebär dock även i sig att det kommer att uppstå ytterligare behov av resurser hos Energimarknadsinspektionen samt statsförvaltningen i övrigt. Här torde det vara mest angeläget att lyfta fram dels de möten i tillsynsnämnden i vilka en representant från Energimarknadsinspektionen kan förväntas delta, dels Sveriges möjlighet att utstationera nationella experter vid ACER, dvs. den europeiska byrån för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter.

Den företrädare för Energimarknadsinspektionen som kan förväntas delta i tillsynsnämndens möten ska utgöras av en person med en ställning på hög nivå inom myndigheten. Det framgår inte av förordningen hur ofta tillsynsnämnden ska mötas. Det är

därmed inte möjligt att avgöra hur frekventa mötena kommer att bli. Vid respektive möte kommer dock ett antal frågor att hanteras och det är därmed rimligt att anta att det kommer att ske ett förberedelsearbete vid de nationella tillsynsmyndigheterna inför tillsynsnämndens möten i syfte att ta fram ett underlag för Energimarknadsinspektionens företrädare. Tillsammans kan detta förutsättas ta vissa av Energimarknadsinspektionens resurser i anspråk.

Det är i dag även svårt att avgöra hur stora resurser Energi- marknadsinspektionen i övrigt kan komma att behöva avsätta för samarbetet inom ramen för ACER. Det är i dagsläget även osäkert i vilken utsträckning befintliga internationella samarbeten såsom de inom ERGEG och CEER kommer att minska eller helt ersättas genom att denna byrå inrättas. I dagsläget är dessa samarbeten resurskrävande, men dessa resurser skulle potentiellt sett i vart fall till en del kunna omfördelas.

Det finns även en möjlighet att utstationera personal från statsförvaltningen i form av nationella experter. Villkoren för en sådan person återfinns i avtal om utlandskontrakt och riktlinjer för anställningsvillkor vid tjänstgöring utomlands (URA). Detta avtal används för anställda vid myndigheter som ska vara utlandsstationerade som nationella experter. Enligt 7 § i avtalet ska den svenska myndighet där personen är anställd svara för lönen inklusive sociala avgifter. Det torde vara rimligt att anta att Sverige önskar utstationera en nationell expert vid ACER dels i syfte att bistå i harmoniseringen av den inre marknaden, dels i syfte att skapa en kanal för att överföra kunskap till den svenska statsförvaltningen kring arbetet inom ramen för ACER. Kostnaden kan antas motsvara kostnaden för en anställd per år. Det är dock inte möjligt att i detta läge säga vilken del av statsförvaltningen som kommer att bära denna kostnad.

Mot ovanstående bakgrund har utredningen i dagsläget svårt att bedöma hur mycket resurser som inspektionen kan behöva tillföras, då en betydande del av de uppgifter som omfattas av det tredje energimarknadspaketet redan i dag ska rymmas inom inspektionens verksamhet. Det måste dock påpekas att syftet bakom det tredje energimarknadspaketet är ökade krav på samarbete i syfte att uppnå harmoniserade och integrerade marknader för el och naturgas, varför det är av betydelse att inspektionen ges möjlighet att utöka men även förändra sina nuvarande resurser och sin kompetens för att svara mot de nya och utökade kraven på myndigheten.

Svenska kraftnät

Utredningen föreslår bestämmelser som innebär att Svenska kraftnätets instruktion ska kompletteras så att det framgår att Svenska kraftnät ska inkassera kapacitetsavgifter, delta i utvecklingen av regionala marknader för el och naturgas inom Norden och EU, delge Energimarknadsinspektionen resultatet av sin tillsyn över det nationella elsystemets driftssäkerhet samt utföra de uppgifter som åligger den systemansvariga för överföringssystem för el enligt elförordningen (EG) nr 714/2009.

Svenska Kraftnät bedriver sedan länge ett betydande internationellt samarbete genom medlemskap i ett antal organisationer som behandlar tekniska, marknadsmässiga och ekonomiska aspekter på stora överföringssystem. Det ökade samarbetet inom ENTSO-E, ENTSOG och andra regionala samarbeten som blir följden av utredningens förslag torde påverka Svenska Kraftnätets kostnader i liten utsträckning. Dessa kostnader för ökat internationellt samarbete täcks liksom hittills av stamnätstariffen. De nya mer omfattande samarbeten som föranleds av bestämmelserna i det tredje inre marknadspaketet för el och naturgas torde dock innebära att Svenska kraftnät behöver utöka sina personella resurser för att driva frågorna i enlighet med intentionerna i paketet. På längre sikt torde nyttovärdena vara avsevärda genom en ökad integrering och effektivisering av den nordiska och nordeuropeiska marknaden.

Utredningen föreslår även en bestämmelse som tydliggör att Svenska kraftnät har uppdraget att *inkassera kapacitetsavgifter (s.k. flaskhalsintäkter)* samt att Svenska kraftnät ska få möjlighet att fondera dessa från år till år för att använda dem till att bibehålla eller öka kapaciteten på aktuell förbindelse eller för mothandel. Förslaget om inkasserandet av flaskhalsintäkter utgör enbart ett förtydligande av den existerande hanteringsordningen och förväntas därmed inte föranleda några konsekvenser. Utredningens förslag som innebär att Svenska kraftnät ska ges möjlighet att *fondera flaskhalsintäkter* är mer svårbedömt och värdet av detta för Svenska kraftnät beror av den framtida omfattningen av flaskhalsintäkter. I princip innebär förslaget att alla eller delar av de erhållna flaskhalsintäkterna får behållas i Svenska kraftnätets verksamhet över åren. Härigenom skulle Svenska kraftnät kunna minska sina upplåningskostnader för investeringar som syftar till att bygga bort flaskhalsarna.

Svenska kraftnät ska även *delge Energimarknadsinspektionen resultatet av sin tillsyn över det nationella elsystemets driftssäkerhet*. Denna rapportering av uppgifter som sedan tidigare åligger Svenska kraftnät torde inte föranleda något behov av ökade resurser.

Övriga myndigheter

Utredningens förslag berör även tre andra myndigheter. Energimyndigheten föreslås *bistå Svenska kraftnät och andra certifierade systemansvariga med hjälp vad gäller energiprognoser för el och naturgas*. Energimyndigheten arbetar redan i dag med att ta fram prognoser för energi. Oavsett detta är det rimligt att anta att uppdraget att bistå de certifierade systemansvariga med prognoshjälp kommer att ta myndighetens resurser i anspråk. Svenska kraftnät och andra certifierade kommer att behöva specifika typer av el- och naturgasprognoser i syfte att kunna genomföra sina uppgifter i organisationerna ENTSO-E och ENTSO-G, som bl.a. arbetar med att ta fram gemenskapstäckande planer. Dock arbetar i vart fall Svenska kraftnät med prognoser i egen regi, varför det extra resursbehovet bedöms som ringa.

Detsamma gäller för Konsumentverket där utredningens förslag i huvudsak innebär att *Konsumentverket ska bistå Energimarknadsinspektionen med information om konsumenterna på el- och naturgasmarknaderna*. Härmed avses främst att verket i vart fall årligen ska informera inspektionen om de ärenden som Konsumentverket hanterat under föregående rapporteringsperiod. De insamlade uppgifterna ska användas till Energimarknadsinspektionens årliga rapport och förväntas utgöras av uppgifter som Konsumentverket redan har tillgång till varför ett eventuellt ökande resursbehov bedöms som ringa i denna del.

Utredningen föreslår att *Konkurrensverkets instruktion ändras så att verket nu ska bistå Energimarknadsinspektionen med underlag vid inspektionens årliga rapportering om el- och naturgasmarknaderna*. Detta innebär dels ett förtydligande av den befintliga hanteringen av rapporteringen kring elmarknaden, samt ett tillägg vad gäller rapportering kring naturgasmarknaden. Vad gäller rapporteringen kring elmarknaden innebär förslaget inga förändringar i Konkurrensverkets befintliga uppdrag. Vad gäller naturgasmarknaden gör utredningen bedömningen att Konkurrensverkets uppgifter i huvudsak torde omfatta en avrapportering av verkets befintliga

uppgifter, varför uppgifterna torde kunna rymmas inom verkets befintliga verksamhet.

Sammanfattningsvis anser utredningen att de uppgifter som åläggs Energimyndigheten, Konsumentverket och Konkurrensverket rymms inom dessa verksamheters befintliga ramar, varför någon resursförstärkning inte torde vara aktuell.

Övriga organisationer

Utredningen föreslår även att Konsumenternas elrådgivningsbyrå ska utses till *kontaktpunkt för konsumenterna vad gäller el- och gashandelsfrågor, samt el- och gasnätsfrågor*. Byrån utför redan motsvarande uppgifter på elmarknaden. Verksamheten är branschfinansierad. Emellertid menar utredningen att om Konsumenternas elrådgivningsbyrå av regeringen utses till kontaktpunkt bör staten bidra till de ökade kostnader den nya rollen medför. En sådan finansiering kan exempelvis ske genom att pengar avsätts till detta ändamål hos en av de myndigheter som ingår i byråns styrelse. Detta skulle lämpligen kunna ske genom att Energimarknadsinspektionens anslag utökas till att även omfatta denna del. Inspektionens anslag föreslås därmed omfatta ersättningen till den kontaktpunkt som föreslås utses för konsumenterna på el- och naturgasmarknaderna. De utökade uppgifterna hos byrån kan antas motsvara ungefär 1,5 årsarbetskraft, varav 1 beräknas avse el och den resterande halva avser naturgas. Därutöver kommer byrån initialt även att behöva uppdatera sin hemsida till att omfatta nödvändig information för att utgöra kontaktpunkt även för konsumenter på naturgasmarknaden samt bygga upp sina kunskaper om naturgasmarknaden. Annan verksamhet vid byrån oavsett om den rör el eller naturgas förutsätts dock finansieras av berörd bransch på samma sätt som tidigare gjorts för el.

Direktiven innehåller även bestämmelser som anger att konsumenter ska ha tillgång till *ett tvistlösningsinstitut utanför domstol* som är snabbt, enkelt och billigt. Dessa bestämmelser är huvudsakligen redan införda. Utredningen har dock övervägt om de nya skrivningarna i kombination med de förhållanden som i dag råder på el- och naturgasmarknaden innebär ett behov av ett förändrat regelverk. Här har utredningen diskuterat alternativa lösningar för ett sådant tvistlösningsinstitut. Utredningen gör dock bedömningen att den befintliga hanteringen vid ARN är tillfyllest och att

det i dagsläget inte finns anledning att förändra regelverket i denna del.

15.3 Konsekvenser för företagen på el- och naturgasmarknaderna

Utredningens förslag kommer att innebära konsekvenser för företag som verkar inom olika delar av el- respektive naturgasmarknaderna. Företagsgrupper som berörs är elhandelsföretag, elproduktionsföretag, elnätsföretag, samt gashandelsföretag och gasnätsföretag. Till viss del kan även företag som bedriver verksamhet inom biogasproduktion påverkas av regelverket.

Utredningen har lagt ett flertal förslag med anledning av de bestämmelser i direktiven vars egentliga syfte är att förstärka och förtydliga kundernas ställning på el- och naturgasmarknaderna. En rad av dessa förslag rör relationen mellan konsumenter och el- eller gashandelsföretag respektive el- eller gasnätsföretag. De föreslagna bestämmelserna om konsumentskydd avses införas i ellagen respektive naturgaslagen.

Som nämnts ovan har utredningen valt att föreslå bestämmelser som i möjligaste mån överensstämmer med befintlig praxis och de befintliga allmänna avtalsvillkoren i berörda branscher i syfte att minimera kostnadsökningarna för de berörda företagen, samtidigt som direktivet genomförs på nödvändigt sätt.

Utredningens förslag anger även vilka *uppgifter som ska finnas i avtalet mellan en konsument och en el- eller naturgasleverantör*. Utredningen föreslår att *ett avtal mellan en konsument och en el- eller gasleverantör ska innehålla uppgifter om leverantörens namn, adress och telefonnummer, leverantörens åtagande gentemot konsumenten, datum när avtalet ingåtts, var konsumenten kan finna information om leverantörens priser och övriga villkor samt jämförpriser, när fakturering ska ske och med vilket intervall, den tid som avtalet löper, vad som gäller med avseende på förlängning av avtalet om det löper under en viss tid, villkoren för uppsägning av avtalet, principen för hur kostnaden ska beräknas för att i förtid avbryta ett avtal som löper under viss tid, villkoren för ersättning och återbetalning om tjänster inte tillhandahålls enligt avtalet med avseende på felaktig eller försenad fakturering och vad som gäller när preliminär fakturering i större utsträckning än vad som avtalats skett, hur ett tvistlösningsförfarande enligt ellagen respektive naturgaslagen inleds samt konsu-*

mentens övriga rättigheter gentemot el- och naturgasleverantören. Här rör det sig i huvudsak om en kodifiering av befintliga allmänna avtalsvillkor. Därmed innebär detta en mindre kostnad för flertalet företag, med undantag för sådana företag som tidigare inte följt de allmänna avtalsvillkoren. Flertalet berörda företag på el- och naturgasmärknaderna följer de allmänna avtalsvillkoren.

I den information som utredningen föreslår ska ingå i avtalen enligt ellagens respektive naturgaslagens bestämmelser ingår därmed information om konsumenternas rättigheter och möjligheter till tvistlösning. En bestämmelse införs som anger att en konsument får säga upp ett avtal om leverans av el eller naturgas, som inte är tidsbestämt, utan att påföras någon kostnad, avgift eller annan förpliktelse till följd av uppsägningen. Syftet är att konsumenterna fritt ska kunna byta el- eller naturgasleverantör vilket bidrar till en dynamisk marknad. Rätten är avgränsad till avtal som inte är tidsbestämda. Utredningen har gjort bedömningen att om en sådan bestämmelse även gällde under pågående tidsbestämda avtal skulle detta kunna leda till att denna typ av avtal inte längre erbjuds av företagen på marknaden då riskmomentet och därmed riskkostnaderna skulle bli för stora för många företag. I syfte att tydliggöra vad som gäller när en konsument önskar bryta ett tidsbestämt avtal i förtid föreslår utredningen att en bestämmelse införs som tydliggör att företagen nu måste ange principerna för att beräkna kostnaderna för att avbryta ett tidsbundet avtal i förtid. Detta bör inte utgöra någon större kostnad för företagen, samtidigt som det innebär en tydlig nytta för konsumenter och marknadens funktion. Konsumenterna ges härigenom ökade möjligheter att förutse dels att ett förtida brytande av ett avtal medför en kostnad, samt vad denna kostnad kommer att bli.

Utredningen föreslår även att företagen ska skicka information till konsumenterna innan en villkorsändring träder i kraft, samt att konsumenterna ska ha rätt att utan kostnad häva avtalet om de inte accepterar villkorsändringen. Företagen aviserar redan i dag villkorsändringar, varför detta inte innebär några förändringar för företagen vad gäller utskicken. Däremot skulle företagen kunna få en viss ökad risk genom att de nu måste avisera en prisändring en längre tid i förväg. När en enskild konsument bryter ett avtal har detta förhållandevis liten effekt på företagets verksamhet, varför denna eventuella riskökning får anses godtagbar då det inte vore rimligt att föra över denna risk på konsumenten. Det finns dock en potentiell möjlighet att en villkorsändring föranleder ett större antal

konsumenter att byta leverantör, vilket innebär att riskmomentet i detta fall skulle bli större. Ett sådant massavhopp torde dock kunna förväntas orsakas av väsentligt försämrade avtalsvillkor, varvid även skyddsintresset för konsumenterna torde vara större. Detta avspeglas i utredningens förslag genom att utredningen i denna punkt avviker från direktivens bestämmelser och föreslår att avisering av villkorsförändringar ska ske innan de träder i kraft.

De aktuella förslagen omfattar bl.a. bestämmelser som anger att det ska finnas en hänvisning på fakturan till företagets hemsida där det ska finnas *information om var det finns möjligheter till tvistlösning*. Företagens hemsida ska *innehålla information om konsumenternas rättigheter*. Detta kommer att innebära vissa kostnader för företagen då de behöver anpassa sina fakturor samt lägga ut information på sin hemsida. Dessa kostnader bedöms dock vara av begränsad omfattning.

Utredningen föreslår även bestämmelser som begränsar *hur länge företagen kan ta ut förskottsbetalning* samt när det ska ske en förnyad prövning av om kravet på förskottsbetalning ska kvarstå. Även detta är en kodifiering av de allmänna avtalsvillkoren på elmarknaden. För naturgaskonsumenter innebär bestämmelsen att tiden för hur länge företagen kan ta ut förskottsbetalning förkortas. Dessa bestämmelser kan medföra en ökad risk för naturgasföretagen genom att den period de kan ta förskottsbetalning kortas. Även principer för *hur förskottsbetalningen ska beräknas* införs, vilket kan innebära vissa administrativa kostnader för el- och naturgasföretagen. Även i denna del måste den ökade risk dessa företag kan utsättas för vägas mot det skyddsintresse som finns för konsumenter som exempelvis kan ha haft tillfälliga problem men som nu ges skäligena möjligheter att visa betalningsförmåga.

Utredningen föreslår även en bestämmelse som *förbjuder diskriminerande avtalsvillkor beroende av valt betalningssätt* i syfte att undvika diskriminering mellan olika grupper av konsumenter beroende på deras val av betalningssätt. Bestämmelsen innebär dock inte att något specifikt betalningssätt inte får användas utan syftar till att företagen inte får låta en konsuments val av betalningssätt innebära att konsumenten diskrimineras. Kostnaderna för ett visst betalningssätt får återspeglas i villkoren, vilket torde innebära att kostnadsökningen för företagen torde vara begränsad.

Utredningen föreslår även att *slutavräkning ska ske inom sex veckor, dvs. konsumenten ska få en slutfaktura inom sex veckor vid*

byte av el- eller gasleverantör. Detta förslag förväntas inte leda till några mer omfattande konsekvenser eller kostnader då nuvarande hantering på både el- och naturgasmarknaderna medger sådana tidsgränser. Det bör även finnas ett incitament för el- och gashandelsföretagen att slutfakturera och därigenom få tillgång till denna ersättning så snabbt som möjligt. Samtidigt torde det innebära en förbättring för konsumenterna genom att de inom en förutsägbar tidsperiod kan avsluta sina mellanhavanden med en tidigare el- eller gasleverantör.

Utredningens förslag om *en förkortning av bytesprocessen för el- och naturgasleverantörer till tre veckor* kommer att innebära ökade kostnader för företagen. Förkortningen av tiden för bytesprocessen kommer att medföra kostnader för el- och gashandelsföretag samt el- och gasnätsföretag genom att de måste anpassa sina IT-system och rutiner för att kunna hantera den förkortade tiden för bytesprocessen. Att göra ändringar i IT-system är förhållandevis kostsamt, även om det är svårt att säga vilka kostnader ett individuellt företag kommer att åsamkas då detta beror på ett antal faktorer som kan variera stort mellan olika företag.

Förslaget innebär dock även vissa positiva effekter för företagen, framför allt för nätföretagen, eftersom det innebär att ett företag inte måste ha personal som kan hantera alla byten under en mycket kort period utan de kan anpassa sina personalbehov till att bytena sprids mer jämnt över månaden. Vad gäller el- och gashandelsföretagen vill utredningen här även peka på att dessa företag själva har möjlighet att ta ställning till när de avtal de erbjuder tar sin början i enlighet med principen om avtalsfrihet samt de förutsättningar som gäller på en konkurrensutsatt marknad. Utredningens förslag fokuserar på själva bytesprocessen, dvs. den tid inom vilken man kan kräva att ett byte ska kunna genomföras.

Utredningen föreslår även att det ska införas regler i el- respektive naturgaslagen om *skyldigheten för el- och gashandelsföretag samt el- och gasnätsföretag att ha en väl fungerande klagomålshantering*. Energimarknadsinspektionen ska såsom tillsynsmyndighet övervaka företagens klagomålshantering och företagen kan därför komma att bli uppgiftsskyldiga till myndigheten. Genom denna bestämmelse formaliseras kraven på företagen att ha en organiserad klagomålshantering. En sådan hantering är redan i dag en viktig funktion hos många av de etablerade företagen på marknaden. För dessa företag innebär bestämmelsen i huvudsak att de kan komma att behöva överlämna relevant information till Energimarknads-

inspektionen, vilket torde innebära begränsade kostnadsökningar då det är rimligt att förutsätta att företagen redan i dag sammanställer i vart fall delar av denna information för intern uppföljning. I de fall detta inte redan sker finns här en nytta för både de berörda företagen och konsumenterna. Då det övervägande syftet är att stärka konsumenternas ställning på marknaden kan eventuella kostnadsökningar anses befogade.

Utredningen föreslår även en bestämmelse som innebär att *elnätsföretagen är skyldiga att tillhandhålla konsumenterna information om dennes elförbrukning minst en gång per månad*. Detta kommer att medföra kostnader för de elnätsföretag som i dag inte redovisar dessa uppgifter. Uppgifterna måste vara tillgängliga per kalendermånad samt vara tillgängliga på ett sådant sätt att samtliga kunder har möjlighet att ta del av dem. Ett förhållandevis enkelt sätt att hantera detta vore exempelvis att uppgifterna görs tillgängliga via Internet samt att konsumenterna även kan erhålla uppgifterna via telefon. Förslaget innebär dock fördyrningar för elnätsföretagen i den utsträckning de inte redan erbjuder denna tjänst på ett sätt som motsvarar de föreslagna bestämmelserna. Utredningen har övervägt motsvarande bestämmelse för naturgas, men mot bakgrund av förhållandena på den svenska naturgasmarknaden väljer utredningen att inte lägga ett sådant förslag.

Utredningen föreslår även att *elnätsföretag med fler än 100 000 anslutna kunder som ingår i vertikalt integrerade koncerner ska ange avsändaren i samband med kommunikation med en eller flera kunder*. Utredningens förslag bygger på att det i anslutning till nätföretagets namn tydligt ska framgå att avsändare är ett elnätsföretag genom att det till företagets namn fogas ett förtydligande. Syftet är att det ska vara tydligt när det är monopolföretaget inom en koncern som är avsändare och när det är övriga företag. Detta förslag bör endast föranleda marginella kostnader då det inte krävs ändringar av företagets namn eller dylikt utan endast att företaget anpassar sin kommunikation så att det tydligt framgår vem som är avsändare, vilket innebär att företagen inom en koncern kan behålla ett gemensamt företagsnamn om så önskas. Den aktuella bestämmelsen kommer endast att beröra de fem största koncernerna givet dagens förhållanden. Utredningen har övervägt att låta bestämmelsen omfatta samtliga företag på elmarknaden oavsett storlek eller verksamhet. Då en sådan bestämmelse skulle gå utöver direktivens krav har utredningen valt att avgränsa bestämmelsen till enbart elnätsföretag. I syfte att inte i onödan fördyra för mindre företag

föreslår utredningen att undantaget för företag med färre än 100 000 anslutna kunder ska tillämpas.

Utredningen föreslår också att *alla vertikalt integrerade el- och gasnätsföretag oavsett antal anslutna kunder ska utse en övervakningsansvarig* som ska ansvara för företagets övervakningsplan. Sedan tidigare har dessa företag varit ålagda att ta fram övervakningsplaner. Vad som nu tillförs är att en ansvarig för övervakningen ska utses. En sådan person kan utses inom företaget, varför kostnaderna för detta förslag torde vara begränsade. Även små företag kommer att bära dessa kostnader. Det är dock inte orimligt att anta att dessa uppgifter blir mindre tidskrävande på ett litet företag då omfattningen av deras verksamhet torde vara mer begränsad.

För att underlätta tillträde till elnäten ska *elnätsföretagen avge motiverade beslut i de fall de vägrar tillträde för tredje part till nätet eller vägrar överföra el för annans räkning på sitt nät*. Syftet med bestämmelsen är underlätta hanteringen av sådana fall dels genom att underlätta för den part som vägrats tillträde att bedöma om det finns möjlighet att klaga på beslutet, dels underlättas hanteringen av eventuella överklaganden. Då ett icke-diskriminerande tillträde till nätet är en av grundbultarna i en väl fungerande marknad för el, synes kostnaderna för att även formellt sett redogöra för motiven för ett vägrat tillträde vara befogade.

Utredningens förslag att *Energimarknadsinspektionen ska utvärdera införandet av smarta mätare för el och naturgas* föranleder i dagsläget inga kostnader för företagen. Sådana kostnader kan komma att uppstå i ett senare skede beroende av vad Energimarknadsinspektionens analys utmynnar i. I detta sammanhang är det viktigt att hålla isär el- och naturgasmarknaderna, då förhållandena skiljer sig åt på ett flertal punkter mellan dessa marknader. Exempelvis finns det ett begränsat och sjunkande antal gaskunder, medan det finns ett stort antal elkunder. Det är även förhållandevis få företag som är verksamma på naturgasmarknaden jämfört med elmarknaden.

Införandet av smarta mätare är dock av intresse även från samhällets perspektiv då införandet av sådana mätare tillsammans med en förhållandevis snabb återkoppling av konsumtionsdata förväntas leda till en mer effektiv, och prismedveten användning av energi även hos konsumenterna. Det kan även finnas ett kostnadsincitament från politiskt håll för att styra energiförbrukningen på

ett sådant sätt att risken för effekttoppar minskar och därmed behovet av gemensamt finansierade effektreserver minskar.

Vissa delar av de redovisade förslagen skulle med fördel kunna hanteras genom standardiserade lösningar. Det finns därmed potentiella kostnadsbesparingar i genomförande i de fall branschorganisationerna kan bistå i sådana delar. Detta skulle kunna bidra till att minska vissa av de administrativa kostnader som utredningens förslag kommer att ge upphov till för de berörda företagen.

Utredningen har även lagt förslag som rör *reglerna kring åtskillnad på naturgasmarknaden*. Ett av utredningens förslag innebär att naturgaslagen kompletteras med en bestämmelse som nu anger att *ett företag som bedriver överföring av naturgas inte får bedriva produktion och/eller handel med naturgas eller annan typ av gas som är tekniskt möjlig och säker att föra in i naturgassystemet*. Den del av bestämmelsen som är ny rör produktion och omfattar även biogasproduktion. Syftet är här att upprätthålla strikta krav på åtskillnad mellan nätföretag och konkurrensutsatt verksamhet då biogas kan utgöra sådan gas som kan överföras via naturgasnätet. Bestämmelsen medför bl.a. att kostnader förenade med biogas tydliggörs och inte kan döljas inom ramen för tarifferna. Utredningen bedömer att bestämmelsen teoretiskt sett skulle kunna komma att beröra ett fåtal företag. Liknande bestämmelser finns redan på elmarknaden.

Kraven på åtskillnad föreslås även omfatta krav på *åtskillnad mellan elnätsverksamhet och produktion och/eller handel med gas, respektive åtskillnad mellan gasnätsverksamhet och produktion och/eller handel med el*. Detta regelverk kommer att röra ett begränsat antal företag i Sverige, då den svenska gasmarknaden är av begränsad omfattning både geografiskt och vad gäller marknadens omfattning. Dock träffas ett mindre antal energiföretag som bedriver verksamhet längs de naturgasledningar som finns främst i västra Sverige och som samtidigt bedriver verksamhet på elmarknaden. Förslaget kan komma att innebära vissa administrativa kostnader för eventuellt berörda företag.

Utöver förslagen om åtskillnad ovan lägger utredningen bl.a. följande två förslag som enbart berör naturgasmarknaden. Här föreslår utredningen att det ska införas *bestämmelser om slutna distributionssystem i naturgaslagen*. Ett slutet distributionssystem ska vara undantaget från kravet på koncession och kravet på tredje-partstillträde. Tarifferna ska endast prövas om någon av användarna begär det. Förslaget är utformat för att bidra till att befästa dagens väl fungerande praxis samtidigt som de bidrar till en ökad tydlighet

och långsiktighet för marknadens aktörer. Förslaget bedöms därmed inte medföra några mer konkreta konsekvenser för de berörda företagen.

Vad beträffar lagring av naturgas föreslår utredningen att en bestämmelse införs i naturgaslagen som anger att *tillsynsmyndigheterna ska samråda med systemanvändarna i samband med utarbetandet av tarifferna för lager och för lagring i transmissionsledning eller metoderna för deras fastställande*. Detta kommer att innebära en administrativ kostnad för de berörda företag som utgörs av fysiska och juridiska personer som levererar till eller får leveranser från systemet. Denna administrativa kostnad får anses uppvägas genom möjligheten att lämna synpunkter på villkoren för användandet av en resurs av betydelse för de berörda företagen. Utredningen utgår även från att ett sådant samråd är frivilligt för det enskilda företaget och att det därmed är upp till företaget att avgöra om det vill acceptera kostnaderna för att delta.

Särskilt om transmissionsföretag

Transmissionsföretag, m.fl. berörda företag, kommer dock också att tvingas hantera sina respektive ansökningar om *certifiering* samt löpande säkerställa att Energimarknadsinspektionen underrättas om förändringar i sådana förhållanden som ligger till grund för certifieringen. Detta kommer att åsamka företagen administrativa kostnader för hanteringen av ansökan. Det finns dock inga alternativ till att genomföra bestämmelserna om certifiering som är att se som viktiga från ett europeiskt perspektiv då de avses bidra till att åtskillnadsreglerna vad gäller transmissionsföretag upprätthålls. Kostnaden torde även bli begränsad då det räcker med en ansökan. Vilka kostnader företagen kan komma att få för den löpande uppföljningen och vid förändringar av förhållanden som kan påverka certifieringen är beroende av de föreskrifter som Energimarknadsinspektionen föreslås kunna utfärda. Då myndigheten utfärdar föreskrifter görs en särskild konsekvensanalys av dessa.

För de företag som inte uppfyller villkoren för certifiering blir konsekvenserna mer omfattande och kostnaderna större. Utredningen har inte möjlighet att bedöma omfattningen av konsekvenserna eller kostnadernas storlek då dessa kommer att bero av hur ett sådant företag väljer att hantera situationen.

Små företag

Bland de företag som berörs av utredningens förslag ingår både stora och små företag. El- och gasmarknadsdirektiven ger här vissa möjligheter att undanta företag från vissa krav om de har färre än 100 000 anslutna kunder. Sverige tillämpar detta undantag implicit på gasmarknaden och explicit på elmarknaden. Detta innebär att det enbart är ca fem av de större företagen på elmarknaden som inte omfattas av undantaget, och som därmed måste tillämpa regelverket fullt ut.

Utredningen har föreslagit *en översyn av gränsen för vilka företag som ska omfattas av undantaget på elmarknaden*. Syftet med översynen är inte att de allra minsta företagen ska omfattas av det mest rigorösa regelverket utan snarare att undantaget bättre ska avspegla de faktiska förhållandena på den svenska marknaden där undantaget i dag omfattar alla utom ca fem företag. Översynen syftar till att fastställa en lämplig gräns för undantaget givet svenska förhållanden. Utredningen förutsätter att man därvid kommer att beakta de små företagens förutsättningar och kostnader för att uppfylla villkoren. De små företagens intressen måste dock även här vägas mot samhällets intresse att värna både marknadens funktion och kunderna på elmarknaden.

Utredningen har även valt att *undanta företag med färre än 100 000 kunder från förslaget att elnätsföretag ska ange avsändaren vid kommunikation och varumärkesprofilering*. Därmed omfattas endast ca fem företag av dessa bestämmelser, och det rör sig därmed om stora företag.

Flertalet av utredningens förslag träffar dock såväl stora som små företag på el- och naturgasmarknaderna. Flertalet av förslagen som diskuteras ovan syftar till att stärka eller tydliggöra konsumenternas ställning på marknaden. Detta innebär att det från samhällets sida finns ett intresse av att säkerställa att konsumenterna i möjligaste mån åtnjuter samma nivå av skydd oberoende av storleken på det beröra el- och gashandelsföretaget respektive el- eller gasnätsföretaget. Vid genomförandet av bestämmelserna i det tredje inre marknadspaketet har utredningen sökt begränsa antalet tillkommande regler genom att i möjligaste mån utgå från sådana lösningar som redan fungerar och att anpassa dessa lösningar till bestämmelserna i direktivet. Utredningen har löpande övervägt förslagets effekter på små företag och är medveten om att vissa av förslagen ovan är mer kostnadsdrivande. Utredningen har dock

gjort bedömningen att det aktuella regelverket bör anpassas på förslaget sätt för att bestämmelserna i det tredje paketet ska anses vara genomförda.

De små företagen träffas i princip av samma kostnader och konsekvenser som träffar större företag, se genomgången ovan. Utredningen är medveten om att dessa kostnader kan upplevas som mer betungande av mindre företag, men har gjort bedömningen att förslagen är motiverade från ett helhetsperspektiv.

15.4 Konsekvenser för kunderna

I ellagen respektive naturgaslagen kan en konsument bara vara en fysisk person till vilken el eller naturgas överförs eller levereras huvudsakligen för ändamål som faller utanför näringsverksamhet. Direktiven talar ibland om konsumenter i den bemärkelse som ordet har i det svenska regelverket, ibland om kunder varvid avses samtliga kunder, dvs. både juridiska och fysiska personer. Vissa av utredningens förslag berör bara konsumenter medan andra berör hela kundkollektivet.

En tydlig trend i det tredje inre marknadspaketet för el och naturgas är ett utökat skydd för kunderna, och då särskilt konsumenterna. Bestämmelser som ger uttryck för detta skydd återfinns främst i artikel 3 samt bilaga I i elmarknadsdirektivet respektive gasmarknadsdirektivet. Direktivens bestämmelser omfattar ett flertal åtgärder som för svenskt vidkommande sedan tidigare hantearas genom de allmänna avtalsvillkor som tagits fram gemensamt av branschorganisationerna och Konsumentverket. *De villkor som även omfattas av direktivens bestämmelser förs nu in i ellagen respektive naturgaslagen.* Härigenom kommer de nya bestämmelserna i dessa lagar att träffa samtliga berörda el- och gashandelsföretag samt el- och gasnätsföretag. Detta kommer att bidra till att förbättra *skyddet för konsumenterna* bl.a. genom att förtydliga konsumenternas rättigheter. Genom de nya bestämmelser som införs i el- och naturgaslagen är en enskild konsument inte beroende av att hans eller hennes el- eller gasföretag själv väljer att använda sig av de allmänna avtalsvillkoren. Detta bidrar till att förstärka regelverket för konsumentkollektivet som helhet i dessa delar. Vad gäller konsumenternas avtal med nätföretagen har konsumenterna inte någon möjlighet att välja nätföretag utan måste acceptera det elnätsföretag som har koncession för nätet på

den plats där uttagspunkten är belägen, eller det gasnätsföretag som driver distributionsnätet till vilket konsumenten är ansluten. Därmed är det från samhällets synpunkt än mer intressant att konsumentskyddet omfattar samtliga berörda konsumenter samt är bindande. Utredningen vill dock peka på att flertalet företag dock använt sig av de allmänna avtalsvillkoren.

Genom att utredningen valt att begränsa regelförändringarna, dvs. att om möjligt endast överföra befintlig branschpraxis till ellagen respektive naturgaslagen, uppfylls två syften. Dels minimeras kostnaderna för företagen, dels minskas kostnadsökningen som i förlängningen kan förväntas bäras av el- och naturgaskunderna. Syftet med regleringen är också att öka effektiviteten bland företagen och därigenom bidra till att hålla nere prisökningarna. En bedömning av konsekvenserna för företagen har gjorts ovan.

Förslagen omfattar bl.a. ökade informationsinsatser riktade mot konsumenterna, hänvisning på kundens faktura om var tvistlösning finns att tillgå, bestämmelser som möjliggöra snabbare byten av el- och gasleverantörer, förtydligade möjligheter att frånträda avtal vid villkorsändringar samt att principerna för att beräkna kostnaden för att i förtid frånträda tidsbegränsade avtal ska anges i avtalet.

Utredningen lägger även förslag som i förlängningen syftar till att förbättra kundernas möjligheter att påverka sin energiförbrukning genom att konsumenterna ska få tillgång till uppgifter om sin elförbrukning en gång per kalendermånad. Härigenom förbättras konsumenternas möjligheter att påverka sin energiförbrukning genom en förhållandevis snabb återkoppling.

Utredningen gör därmed bedömningen att förslagen kommer att innebära en förbättrad ställning för el- och naturgaskunder på den svenska marknaden. Det är svårt att bedöma vilka kostnadsökningar förslagen kommer att innebära för kunderna. Utredningen har dock löpande beaktat kostnadsaspekterna i sitt arbete bl.a. genom att diskutera kring vilka förändringsbehov förslagen ger upphov till samt vilka resurser som kommer att krävas för att genomföra dem. I de delar förslagen ger upphov till kostnadsökningar hos företagen kan dessa kostnader dock i slutändan komma att bäras av kunderna genom ökade el- och naturgaspriser, samt nättariffer. Vad gäller nätföretagen torde dock deras möjligheter att genom höjning av nättariffen kompensera för sådana kostnader begränsas av regelverket för nättarifferna, inklusive den tillsyn som ska utövas över intäktsramarna. Vad gäller el- och naturgaspriser sätts dessa på en konkurrensutsatt marknad.

15.5 Konsekvenser för miljö och samhälle m.m.

Utredningens förslag avses *förtydliga de berörda myndigheternas och företagens roller och uppgifter, samtidigt som kundernas ställning stärks och förtydligas*. Härigenom skapas förutsättningar att förbättra förtroendet för marknads funktion, dels genom att de villkor företagen har att verka under förstärks, dels genom att kundernas ställning tydliggörs. Genom ett ökat förtroende för el- och naturgasmarknaderna ökar kundernas incitament att göra aktiva val på marknaden vilket i förlängningen stärker marknads funktion.

Utredningen har i sin analys även pekat på *områden på naturgasmarknaden som bör utredas närmare* i syfte att säkerställa att den lösning som senare väljs avspeglar de aspekter som är av intresse från samhället sida och då inte minst behovet av att säkerställa att den svenska naturgasmarknaden på ett effektivt sätt kan interagera med marknaderna i berörda medlemsstater. Utredningen har under sina överväganden om *marknadsmodellen på den svenska naturgasmarknaden* främst diskuterat kring den svenska marknadsmodellen samt en s.k. shippermodell som representerar de lösningar som är mer vanliga i andra medlemsstater. I samband med dessa diskussioner gjorde utredningen bedömningen att konsekvenserna av en eventuell anpassning av nuvarande marknadsmodell på den svenska naturgasmarknaden kan kräva stora resurser och vara kostnadskrävande i vart fall initialt. Utredningen gjorde bedömningen att en utredning av behovet samt konsekvenserna av en eventuell anpassning av marknadsmodellen bör genomföras i en separat utredning för att säkerställa att det finns utrymme för att göra en mer uttömmande analys av effekterna av valet av marknadsmodell, inte minst för samhället som helhet. Utredningen föreslår även att hanteringen av systemansvaret på naturgasmarknaden utreds i närmare detalj tillsammans med frågan om den svenska marknadsmodellen. De konsekvenser som utredningen i dag kan ta ställning till i dessa delar är det behov av resurser som krävs för att de föreslagna utredningarna ska kunna genomföras. Vilka kostnader och konsekvenser dessa i slutändan kommer att medföra är inte möjligt att ta ställning till i detta skede.

Utredningen föreslår att *en definition av utsatta kunder* ska tas in i el- respektive naturgaslagen. Förslaget bedöms inte föranleda några kostnader då det befintliga regelverket kring anvisad leve-

rantör samt eventuell avstängning av el eller naturgas inte avses förändras.

Utredningens förslag bedöms inte ge upphov till några effekter på miljön. Förslagen bedöms inte heller ge effekter på jämställdheten mellan kvinnor och män, på brottsligheten och det brottsförebyggande arbetet eller möjligheterna att uppnå de integrationspolitiska målen. Inte heller bedöms förslagen få några konsekvenser för den kommunala självstyrelsen. De kommuner som i viss mån kan komma att beröras av utredningens förslag torde vara sådana kommuner som äger och driver verksamheter på el- och naturgasmarknaderna.

15.6 Finansiering av utredningens förslag

Som nämnts ovan kommer Svenska kraftnäts kostnader för internationellt samarbete att på samma sätt som tidigare täckas av stamnätstariffen. I den mån detta leder till högre stamnätstariffer kommer dessa att betalas av de företag som nyttjar de svenska näten för el och naturgas samt i vart fall till en del av deras kunder. De uppgifter som därutöver åläggs Svenska kraftnät rörande verkets myndighetsutövning är av begränsad omfattning och torde rymmas inom verkets befintliga ramar.

Utredningen bedömer att de föreslagna uppdragen att utreda systemansvaret och marknadsmodellen för naturgas till stor del kan inrymmas i den utredningsverksamhet som bedrivs inom departementet eller Energimarknadsinspektionen. Detsamma gäller för en utvärdering av den nu gällande gränsen för undantag för företag med färre än 100 000 anslutna kunder.

Utredningens förslag innebär dock att Energimarknadsinspektionen kommer att få utökade uppgifter. Inspektionens verksamhet finansieras till övervägande del genom anslag. Energimarknadsinspektionens behov av utökade resurser föreslås därmed fortsatt finansieras genom inspektionens anslag.

Inspektionens anslag föreslås också omfatta ersättningen till den kontaktpunkt som föreslås utses för konsumenterna på el- och naturgasmarknaderna. Annan verksamhet rörande både el och naturgas vid Konsumenternas elrådgivningsbyrå förutsätts dock finansieras av branschen på samma sätt som tidigare gjorts för el.

De förslag som innebär ekonomiska konsekvenser för el- och gasnätsföretag samt el- och naturgashandelsföretag kommer att

bäras av dessa företag. I förlängningen kan detta innebära att i vart fall delar av de ökade kostnaderna förs över till kunderna. Vad gäller nätföretagen kommer dock deras tariffer att begränsas av de framtida intäktsramarna och vad gäller el- och gashandelsföretagen bedriver dessa sina verksamheter på konkurrensutsatta marknader där kunder kan välja vilken leverantör de ska anlita.

16 Författningskommentar

16.1 Förslag till lag om ändring i ellagen (1997:857)

1 kap. Inledande bestämmelser

8 § Med utsatta kunder avses de elkonsumenter som är berättigade till bistånd enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453).

* * *

Den svenska skyddslagstiftningen i de fall en person inte kan sörja för sin egen person återfinns huvudsakligen i socialtjänstlagen (2001:453). Den definition som ska finnas i ellagen bör därför överensstämma med de överväganden som görs inom ramen för socialtjänstlagstiftningen.

2 kap. Nätkoncession m.m.

Förutsättningar för meddelande av nätkoncession

10 § Nätkoncession får beviljas endast den som från allmän synpunkt är lämplig att utöva nätverksamhet. Nätkoncession för område får beviljas endast den som dessutom är lämplig att bedriva nätverksamhet inom det begärda området.

Nätkoncession för en utlandsförbindelse får beviljas och innehas av endast den som innehar nätkoncession för stamnätet eller största delen därav eller en juridisk person där denne har ett bestämmande inflytande. Nätkoncession får dock beviljas även andra om ledningen är av mindre betydelse för det samlade överföringsnätet till utlandet.

Nätkoncession får inte beviljas den som söker nätkoncession för linje och avser stamnätet eller större delen därav om inte certifiering enligt 12 kap. 14 § har beslutats.

* * *

Fjärde stycket i paragrafen är nytt. Bestämmelsen innebär att certifiering är en förutsättning för att beviljas koncession för stamnätet eller större delen därav.

Överlåtelse och upphörande av nätkoncession

18 § En nätkoncession ska återkallas helt eller delvis,

1. om en ledning eller ett ledningsnät inte längre behövs för en säker elförsörjning,

2. om staten, med stöd av 1 kap. 5 § lagen (2004:875) om särskild förvaltning av vissa elektriska anläggningar, löser in den eller de ledningar som avses med nätkoncessionen,

3. om koncessionshavaren inte längre uppfyller villkoren enligt 10 § andra stycket första meningen för att inneha nätkoncessionen, eller

4. om den som innehar koncession för linje som avser stamnätet eller största delen därav inte blir certifierad eller får certifieringen återkallad enligt 12 kap. 14 §.

Frågor om återkallelse av nätkoncession prövas av nätmyndigheten. Avser nätkoncessionen en utlandsförbindelse, prövas dock frågan om återkallelse av regeringen.

* * *

Paragrafens fjärde punkt är ny. Den medför att koncessionen ska återkallas för den som har koncession för stamnätet eller största delen därav i de fall nätkoncessionshavaren inte blir certifierad i enlighet med 12 kap. 14 §.

3 kap. Nätverksamhet m.m.

Avgränsning av nätverksamhet

1 a § En juridisk person som bedriver nätverksamhet får inte bedriva produktion av eller handel med el.

Utan hinder av första stycket får produktion av el bedrivas tillsammans med nätverksamhet av samma juridiska person, om produktionen

1. uteslutande är avsedd att täcka nätförluster, eller
2. sker tillfälligt i syfte att ersätta utebliven el vid elavbrott.

En juridisk person som har nätkoncession för linje som avser stamnätet eller största delen därav får inte bedriva produktion av eller handel med naturgas.

* * *

Paragrafens tredje stycke är nytt. Bestämmelsen införs i ellagen i syfte att tydliggöra att ett företag som har koncession för stamnätet eller största delen därav inte får bedriva produktion och/eller handel med naturgas.

Skyldighet att ansluta anläggning

6 § Den som har nätkoncession för linje är, om det inte finns särskilda skäl, skyldig att på skäligena villkor ansluta en elektrisk anläggning till ledningen. *Om anslutning vägras, ska koncessionshavaren skriftligen motivera sitt beslut. Av motiveringen ska framgå vilka ekonomiska eller tekniska skäl som beslutet grundar sig på.*

Tvister om koncessionshavarens skyldigheter enligt första stycket prövas av nätmyndigheten. Beslut i ett sådant ärende ska fattas inom två månader från det att ansökan kommit in till nätmyndigheten. Om myndigheten behöver ytterligare tid för att avgöra ärendet får nätmyndigheten förlänga tiden med två månader eller, om sökanden medger det, med den ytterligare tid som kan behövas för att ärendet ska kunna avgöras.

Nätmyndighetens beslut enligt andra stycket gäller omedelbart.

En tvist om villkoren för anslutning prövas inte, om det visas att ansökan om prövning kommit in till nätmyndigheten senare än två år efter det att nätkoncessionshavaren sänt ett skriftligt ställningstagande till berörd part under dennes senaste kända adress.

* * *

En nätkoncessionshavare är enligt huvudregeln skyldig att ansluta den som önskar bli ansluten till sin ledning. Det kan dock finnas vissa godtagbara skäl för att inte godkänna en anslutning. Den som önskar bli ansluten och vägras detta kan vända sig till nätmyndigheten för att få frågan prövad. Enligt artikel 32 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/72/EG av den 13 juli 2009 om gemensamma regler för den inre marknaden för el och om upphävande av direktiv 2003/54/EG ska ett beslut om vägrat tillträde omfatta vederbörligen motiverade skäl vilka ska belysa artikel 3 samma direktiv (skyldighet att tillhandahålla allmännyttiga tjänster och skyddet av kunderna) samt grundas på objektiva, samt tekniskt och ekonomiskt motiverade kriterier. Detta innebär att den nätkoncessionshavare som vägrar tillträde till det nät för vilket denne har koncession ska motivera ett sådant avslag. Eftersom ställningstagandet kan komma att prövas av nätmyndigheten ska motiveringen lämnas skriftligen.

7 § Den som har nätkoncession för område är, om det inte finns särskilda skäl, skyldig att på skäliga villkor ansluta en elektrisk anläggning inom området till ledningsnätet. *Om anslutning vägras, ska koncessionshavaren skriftligen motivera sitt beslut. Av motiveringen ska framgå vilka ekonomiska eller tekniska skäl som beslutet grundar sig på.*

Twister om koncessionshavarens skyldigheter enligt första stycket prövas av nätmyndigheten. Beslut i ett sådant ärende ska fattas inom två månader från det att ansökan kommit in till nätmyndigheten. Om myndigheten behöver ytterligare tid för att avgöra ärendet får nätmyndigheten förlänga tiden med två månader eller, om sökanden medger det, med den ytterligare tid som kan behövas för att ärendet ska kunna avgöras.

Nätmyndighetens beslut enligt andra stycket gäller omedelbart.

En tvist om villkoren för anslutning prövas inte, om det visas att ansökan om prövning kommit in till nätmyndigheten senare än två år efter det att nätkoncessionshavaren sänt ett skriftligt ställningstagande till berörd part under dennes senaste kända adress.

* * *

En nätkoncessionshavare är enligt huvudregeln skyldig att ansluta den som önskar bli ansluten till sin ledning. Det kan dock finnas vissa godtagbara skäl för att inte godkänna en anslutning. Den som önskar bli ansluten och vägras detta kan vända sig till nätmyndigheten för att få frågan prövad. Enligt artikel 32 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/72/EG av den 13 juli 2009 om gemensamma regler för den inre marknaden för el och om upphävande av direktiv 2003/54/EG ska ett beslut om vägrat tillträde omfatta vederbörligen motiverade skäl vilka ska belysa artikel 3 samma direktiv (skyldighet att tillhandahålla allmännyttiga tjänster och skyddet av kunderna) samt grundas på objektiva, samt tekniskt och ekonomiskt motiverade kriterier. Detta innebär att den nätkoncessionshavare som vägrar tillträde till det nät för vilket denne har koncession ska motivera ett sådant avslag. Eftersom ställningstagandet kan komma att prövas av nätmyndigheten ska motiveringen lämnas skriftligen.

Skyldighet att överföra el

9 § Den som har nätkoncession är skyldig att på skäliga villkor överföra el för annans räkning. *Om överföring vägras, ska koncessionshavaren skriftligt motivera sitt beslut. Av motiveringen ska framgå vilka ekonomiska eller tekniska skäl som beslutet grundar sig på.*

Överföringen av el *ska* vara av god kvalitet.

En nätkoncessionshavare är skyldig att avhjälpa brister hos överföringen i den utsträckning kostnaderna för att avhjälpa bristerna är rimliga i förhållande till de olägenheter för elanvändarna som är förknippade med bristerna.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vilka krav som *ska* vara uppfyllda för att överföringen av el *ska* vara av god kvalitet.

* * *

En nätkoncessionshavare är enligt huvudregeln skyldig att överföra el för annans räkning. Det kan dock finnas godtagbara skäl för vägran. Den som önskar få el överförd och vägras detta kan vända sig till nätmyndigheten för att få frågan prövad. Enligt artikel 32 i

Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/72/EG av den 13 juli 2009 om gemensamma regler för den inre marknaden för el och om upphävande av direktiv 2003/54/EG ska ett beslut om vägrat tillträde omfatta vederbörligen motiverade skäl vilka ska belysa artikel 3 samma direktiv (skyldighet att tillhandahålla allmännyttiga tjänster och skyddet av kunderna) samt grundas på objektiva, samt tekniskt och ekonomiskt motiverade kriterier. Detta innebär att den nätkoncessionshavare som vägrar överföra el för annans räkning på det nät för vilket denne har koncession ska motivera ett sådant avslag. Eftersom ställningstagandet kan komma att prövas av nätmyndigheten ska motiveringen lämnas skriftligen.

Upprättande av övervakningsplan

17 § Den som har nätkoncession *ska* upprätta en övervakningsplan och se till att övervakningsplanen följs.

Av övervakningsplanen *ska* det framgå vilka åtgärder som *ska* vidtas för att motverka diskriminerande beteende gentemot övriga aktörer på elmarknaden. I planen *ska* särskilt anges de särskilda skyldigheter som de anställda har för att detta mål *ska* uppnås.

Koncessionshavaren *ska* årligen upprätta en rapport över de åtgärder som vidtagits enligt planen. Rapporten *ska* offentliggöras samt ges in till nätmyndigheten. *Då en övervakningsansvarig utsetts enligt 17 a § ska denne ansvara för att rapporten upprättas samt ges in till nätmyndigheten.*

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten får meddela närmare föreskrifter om innehållet i övervakningsplanen och om offentliggörandet av den årliga rapporten.

* * *

Paragrafens tredje styckes andra mening är ny och innebär att den skyldighet att upprätta en övervakningsplan och lämna den till nätmyndigheten som åvilar den som har nätkoncession i det fall en övervakningsansvarig utsetts enligt 17 a § så är det i stället denne som ansvarar för detta. Skyldigheten för den övervakningsansvarige innebär att denne ska se till att det inom nätföretaget upprättas en övervakningsplan enligt gällande regler och att planen lämnas till nätmyndigheten.

17 a § Ett företag som bedriver nätverksamhet och som ingår i en koncern, vari det också ingår företag som bedriver produktion eller handel med el, ska utse en övervakningsansvarig. Den övervakningsansvarige ska vara helt oberoende och självständigt svara för att den övervakningsplan som stadgas i 17 § har upprättats på rätt sätt samt att den följs av nätföretaget.

Den övervakningsansvarige ska påpeka de brister i hanteringen av övervakningsplanen han finner för nätföretaget. Den övervakningsansvarige ska vid behov samråda med nätmyndigheten om hur bestämmelserna om övervakningsplanen ska tillämpas.

Den övervakningsansvarige ska årligen upprätta en rapport över de åtgärder som vidtagits enligt övervakningsplanen. Rapporten ska offentliggöras och ges in till nätmyndigheten.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten får meddela föreskrifter om utnämmandet av den övervakningsansvarige och dennes uppdrag.

* * *

Skyldigheten att utse en övervakningsansvarig gäller alla vertikalt integrerade elnätsföretag. Den möjlighet som finns att undanta vertikalt integrerade elnätsföretag med färre än 100 000 anslutna kunder utnyttjas således inte. Kravet att upprätta övervakningsplaner åligger samtliga elnätsföretag. Företag som bedriver elnätverksamhet och som inte är vertikalt integrerade ska dock inte vara skyldiga att utse en övervakningsansvarig.

Den övervakningsansvarige ska vara helt oberoende enligt det första stycket. Det hindrar inte att den övervakningsansvarige utses inom nätföretaget, men att denne ska ha en självständig ställning. Det betyder att den som utses bör vara erfaren och ha god integritet samt mycket goda kunskaper inom området. Den övervakningsansvarige ska även ges befogenheter att genomföra uppdraget.

Den övervakningsansvarige ska självständigt se till att en övervakningsplan har upprättats på rätt sätt och att den följs. Vidare har den övervakningsansvarige ett ansvar att, i den mån det förekommer, påpeka brister i hanteringen av övervakningsplanen och rapportera till tillsynsmyndigheten om företaget brister i framtagandet eller följandet av övervakningsplanen.

De närmare reglerna för vem som kan utses till övervakningsansvarig och dennes skyldigheter och befogenheter regleras lämpligen i föreskrift.

Kommunicering med kunder

23 § *Ett företag som avses i 1 b § ska tydligt ange avsändarens identitet då det kommunicerar med kunder.*

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten får meddela ytterligare föreskrifter om hur avsändarens identitet ska anges.

* * *

Den kommunikation som avses i paragrafen är all kommunikation mellan nätföretag och kund. Därmed omfattas både massreklam och direktreklam, samt även fakturor och medskick med fakturor, hemsidor etc. samt all annan s.k. varumärkesprofilering. I anslutning till företagsnamnet, som kan vara gemensamt för koncernen, ska det framgå om det är elnätsföretaget som är avsändare.

Det väsentliga är att konsumenten på ett enkelt sätt ska kunna skilja på elnätsföretaget och andra företag som ingår i koncernen. Syftet med bestämmelsen är att ett vertikalt integrerat företag inte ska kunna dra otillbörlig nytta av den vertikala integrationen.

Det andra stycket ger regeringen eller nätmyndigheten efter regeringens bemyndigande en möjlighet att närmare föreskriva hur företagen ska förtydliga sin identitet vid kommunikation.

Nätmyndighetens hantering av klagomål mot nätkoncessionshavare

24 § *Om nätmyndigheten får in en anmälan mot en nätkoncessionshavare med påstående om att koncessionshavaren inte efterlever någon av bestämmelserna i 3 kap. 9 a §, 9 d §, 10 §, 16 §, 23 §, 4 kap. 1–6 §§, 8–9 a §§, 11 §, 8 kap. 4 §, 4 d–10 §§, 12 och 13 §§ samt 11 kap., ska nätmyndigheten fatta beslut i ärendet inom två månader från det att anmälan kom in till myndigheten.*

Om nätmyndigheten behöver begära in ytterligare uppgifter för att avgöra ärendet, får myndigheten förlänga tiden med två månader.

*Om sökanden medger det, får myndigheten förlänga tiden med den ytterligare tid som behövs för att ärendet ska kunna avgöras.
Nätmyndighetens beslut ska gälla omedelbart.*

* * *

Paragrafen är ny och innebär att nätmyndigheten får en utökad roll avseende att hantera tvister mellan en nätkoncessionshavare och någon part på elmarknaden. Paragrafen anger att varje part som har ett klagomål mot ett elnätsföretag vad avser deras skyldigheter enligt lagen får inge klagomål till nätmyndigheten. Nätmyndigheten ska besluta i ärendet inom två månader. Tiden kan förlängas med två månader om nätmyndigheten behöver begära in ytterligare uppgifter för att kunna ta ställning. Behöver nätmyndigheten ytterligare tid för att avgöra frågan måste sökanden medge detta. Besluten är omedelbart gällande och de kan överklagas vilket framgår av 13 kap. 5 § denna lag.

5 kap. Skälighetsbedömning av nätkoncessionshavares intäkter

18 § Nätmyndigheten är beslutande myndighet enligt 3, 10–13 och 15–17 §§.

* * *

Paragrafens första stycke, andra mening, andra och tredje stycke upphävs. Enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/72/EG av den 13 juli 2009 om gemensamma regler för den inre marknaden för el och om upphävande av direktiv 2003/54/EG ska den nationella tillsynsmyndigheten vara beslutande i frågor som rör fastställande eller godkännande av överförings- eller distributionstariffer eller metoder för beräkning av dem. Något utrymme att undanta tarifferna, intäktsramarna, för det s.k. stamnätet finns inte i direktivet.

8 kap. Övergripande systemansvar och balansansvar m.m.

Balansansvar

6 § En elleverantör, som *ska* börja leverera el i en uttagpunkt *ska* omedelbart anmäla detta till berörd innehavare av nätkoncession. Anmälan *ska* även innehålla en uppgift om vem som har åtagit sig balansansvaret i uttagpunkten.

En elleverantör kan överta leveranserna till en elanvändare i dennes uttagpunkt varje dag i månaden. En anmälan enligt första stycket ska innehålla uppgift om när bytet ska träda i kraft. Om inte annat överenskommits mellan parterna ska bytet genomföras inom tre veckor från dagen för anmälan.

Bestämmelserna i första och andra styckena gäller inte de elleverantörer som avses i 7 §.

En innehavare av nätkoncession som tar emot en anmälan enligt första stycket *ska* sända underrättelser i anledning därav enligt de närmare föreskrifter som meddelas av regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten får meddela närmare föreskrifter om elleverantörers skyldigheter enligt första och andra styckena.

* * *

Den nya bestämmelsen innebär en snabbare bytesprocess. Kunderna har rätt att få sitt byte benomfört inom tre veckor om det inte har avtalats om en senare tidpunkt. Eventuell uppsägningstid från det gamla avtalet ska beaktas.

11 kap. Särskilda bestämmelser om överföring och leverans av el till konsumenter

Avtal om leverans av el

13 § *Ett avtal mellan en konsument och en elleverantör ska innehålla uppgifter om*

- 1. elleverantörens namn, adress och telefonnummer,*
- 2. elleverantörens åtagande gentemot konsumenten,*
- 3. datum när avtalet ingåtts,*

4. var konsumenten kan finna information om elleverantörens priser och övriga villkor samt jämförpriser,
  5. när fakturering ska ske och med vilket intervall,
  6. den tid som avtalet löper,
  7. vad som gäller med avseende på förlängning av avtalet i fråga om avtal som löper under en viss tid,
  8. villkoren för uppsägning av avtalet,
  9. principen för hur kostnaden ska beräknas för att i förtid avbryta ett avtal som löper under viss tid,
  10. villkoren för ersättning och återbetalning om tjänster inte tillhandahålls enligt avtalet med avseende på
    - a) felaktig eller försenad fakturering och
    - b) vad som gäller när preliminär fakturering har skett i större utsträckning än vad som avtalats,
  11. hur ett tvistlösningsförfarande enligt denna lag inleds samt
  12. konsumentens övriga rättigheter gentemot elleverantören.
- Information om avtalets innehåll ska lämnas till konsumenten innan avtal ingås. En skriftlig bekräftelse på att avtal har ingåtts och vad som avtalats ska lämnas till konsumenten snarast efter avtalets ingående.

* * *

Paragrafen är ny. Ändamålet med bestämmelsen är att ange de villkor som ska finnas med i konsumentens avtal med elleverantören.

Punkten 1 innebär att det av avtalet ska framgå hur man kan nå elleverantören. I punkten 2 ska elleverantörens åtaganden gentemot konsumenten anges. Samtliga elleverantörens åtaganden ska finnas med, exempelvis att elleverantören ska leverera el till konsumenten, att ett fast pris avtalats, hur ofta fakturering ska ske eller andra åtaganden från elleverantörens sida. Har man avtalat om köp av el från exempelvis vindkraft eller vattenkraft, ska det framgå. Punkten 3 avser det datum då konsumenten och elleverantören överenskommit om avtalet. Punkten 4 ska ge konsumenten vägledning till var denne kan få ytterligare information om priser inklusive jämförpriser och vilka andra villkor elleverantören tillämpar. Vidare ska upplysas om var konsumenten kan finna jämförpriser så att han kan jämföra elleverantörens priser med andra elleverantörer. Det faktureringsintervall som har överenskommit ska framgå av avtalet enligt punkten 5. I punkten 6 föreskrivs att avtalstiden ska anges och enligt punkten 7 ska det, i fråga om avtal som löper under viss

tid, anges hur avtalet förlängs och vad som gäller i dessa fall. Villkor för uppsägning av avtalet som ska finnas med enligt punkten 8 kan exempelvis gälla uppsägningstider. I punkten 9 finns en bestämmelse om att principerna för hur kostnaden ska beräknas för att i förtid avbryta ett avtal som löper under viss tid ska anges. En elleverantör har rätt till ersättning för vad denne kan beräknas förlora till följd av att en konsument avbryter avtalsförhållandet i förtid. Elleverantören ska redovisa principerna för hur en sådan beräkning görs även om exakta summor inte kan redovisas i avtalet. Syftet är att konsumenten ska få en uppfattning om vad det kostar att i förtid avbryta avtalsförhållandet. Avsikten är att rörligheten på marknaden därigenom kan öka. Punkten 10 föreskriver att det av avtalet ska framgå vilka villkor som gäller för ersättning och återbetalning till konsumenten om tjänster inte tillhandahålls enligt avtalet. Det är viktigt för kundernas förtroende för marknaden att detta framgår. I punkten 11 föreskrivs att det av avtalet framgå hur konsumenten kan få hjälp i det fall det uppstår en tvist med elleverantören. Den rätten regleras i ellagen. Slutligen i punkt 12 föreskrivs att konsumentens övriga rättigheter gentemot elleverantören ska framgå av avtalet. Det kan exempelvis gälla konsumentens ångerrätt då sådan föreligger.

I andra stycket anges att konsumenten ska få information om avtalets innehåll innan det ingås. Konsumenten har också rätt till en skriftlig bekräftelse på avtalets innehåll då avtalet ingåtts. Den skriftliga bekräftelsen ska lämnas snarast efter det att avtalet ingåtts.

14 § Elleverantörer eller nätkoncessionshavare får inte diskriminera mellan konsumenter beroende på valt betalningssätt.

* * *

Paragrafen är ny och innebär att det inte är tillåtet att försöka styra konsumenten mot ett visst betalningssätt genom att erbjuda sämre villkor om konsumenten väljer något annat sätt. Det torde framför allt vara faktureringsavgiftens storlek som kan utnyttjas i diskriminerande syfte men även andra avtalsvillkor kan ha samma effekt. Viss styrning kan dock vara motiverad av exempelvis riksdagsbeslut eller att det medför högre kostnader för företagen. En högre faktureringsavgift kan exempelvis vara motiverad för pappersfakturer

jämfört med en elektronisk faktura för att täcka kostnaden för papper och porto samt administrativ kostnad för att hantera utskick av fakturor.

15 § Om elleverantören ändrar avtalsvillkoren, ska konsumenten underrättas om ändringen i god tid före den dag då de ändrade villkoren ska börja gälla. Sådan underrättelse ska ske genom ett särskilt meddelande till konsumenten eller genom annonsering i den dagstidning som har störst spridning i den kommun där leveransen sker och med information på elleverantörens webbplats. I underrättelsen ska en upplysning lämnas om att konsumenten har rätt att säga upp avtalet om avtalsvillkoren förändrats till nackdel för konsumenten och vad konsumenten i sådant fall har att iakttä.

Vad som stadgas i första stycket ska inte gälla vid förändringar som är hänförliga till skatter eller avgifter till det allmänna.

Om konsumenten säger upp avtalet på grund av ändrade avtalsvillkor och inom tre veckor ingår ett nytt avtal om köp av el, får ändringarna inte träda i kraft för det aktuella avtalet. Det nya avtalet ska träda i kraft när konsumenten inte längre är bunden av det gamla avtalet.

En konsument får säga upp ett avtal om elleverans, som inte är tidsbestämt, utan att påföras någon kostnad, avgift eller annan förpliktelse till följd av uppsägningen.

* * *

Paragrafen är ny och syftar till att stärka konsumentens ställning vid förändring i avtalsvillkoren. Stadgandet ska tillämpas i situationer då konsumenten har ett avtal som inte är bundet i tid.

I första stycket föreskrivs en rätt för konsumenten att frånträda ett avtal om avtalsvillkoren ändras till nackdel för konsumenten. Exempel på förändringar till konsumentens nackdel kan vara prishöjningar, ändringar i faktureringsintervall eller ändring av avtalad produktionskälla, exempelvis vindkraft eller vattenkraft. Om avtalet är ett avtal om rörligt pris anses inte prisförändringen i sig vara till nackdel för konsumenten eftersom det var syftet med avtalet då det ingicks. Av andra stycket framgår att ändringar som är hänförliga till förändrade skatter eller avgifter till det allmänna inte omfattas av skyldigheten i första stycket. Elleverantören ska informera konsumenten om avtalsvillkorsändringar i god tid innan

de träder i kraft. I god tid innebär att elleverantören bör meddela konsumenten så fort ändringarna av avtalsvillkoren beslutats samt att det alltid ska finnas en tidsfrist så konsumenten hinner reagera och eventuellt ingå ett nytt avtal om elleverans.

Underrättelse om avtalsvillkorsändringen ska införas i den dagstidning som har störst spridning i den kommun där leveransen sker, om företaget väljer att annonsera. Ändringarna får inte träda i kraft för den konsument som väljer att säga upp avtalet. Dock krävs att ett nytt avtal om elleverans sluts med en ny elleverantör eller befintlig elleverantör och att det nya avtalet träder i kraft så snart kan ske. Gällande avtal ska omedelbart sägas upp och det nya avtalet ska träda i kraft så snart kan ske med hänsyn till avtalad uppsägningstid för innevarande avtal och den tid bytesprocessen tar.

Av informationen som lämnas av elleverantören om avtalsvillkorsändringen ska framgå att konsumenten i det fall han inte accepterar villkorsändringen måste ingå nytt avtal om elleverans och att det avtalet måste träda i kraft så snart det kan ske för att villkorsändringarna inte ska träda i kraft. Avtalad uppsägningstid ska beaktas varunder avtalsvillkorsändringen inte får träda i kraft om konsumenten gjort vad som åligger denne.

I fjärde stycket anges att en konsument ska ha möjlighet att frånträda ett avtal som löper tills vidare utan kostnad eller annan förpliktelse. Uppsägningstiden ska beaktas. Syftet med bestämmelsen är att tillförsäkra konsumenten möjlighet att byta elleverantör utan kostnad.

Information till konsumenten

16 § Information om konsumentens rättigheter enligt detta kapitel ska finnas angiven på elleverantörens och på nätkoncessionshavarens webbplats. Informationen ska på konsumentens begäran kunna lämnas på annat sätt. Informationen ska vara tydlig.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten meddelar närmare föreskrifter om den information som konsumenten har rätt till enligt första stycket.

* * *

Paragrafen är ny. I bestämmelsen anges att konsumentens rättigheter enligt ellagen 11 kap. ska anges på företagets webbplats. Det är viktigt att informationen är korrekt och utformad på ett sätt att missförstånd undviks och att den är lätt att förstå för konsumenterna.

För den konsument som begär det måste informationen också kunna tillhandahållas på annat teknikneutralt sätt. Det kan vara i skriftlig form eller via en kundtjänst t.ex.

I det andra stycket bemyndigas regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten att utfärda närmare föreskrifter om den information som konsumenten har rätt till.

Förskottsbetalning

17 § En elleverantör eller nätkoncessionshavare som har skälig anledning att befara att en konsument inte kommer att fullgöra sina betalningsförpliktelser har rätt att begära förskottsbetalning för försäljning eller överföring av el.

Om förskottsbetalning har begärts enligt första stycket får förskottet inte utgöra ett större belopp än vad som motsvarar fyra månaders beräknade avgifter för leveransen eller överföringen.

Har konsumenten under en tid av åtta kalendermånader från det att förskottsbetalning första gången betalades i rätt tid fullgjort sina betalningsförpliktelser ska kravet på förskottsbetalning avbrytas.

* * *

Paragrafen är ny. Systemen för förskottsbetalningar ska vara rättvisa och adekvata samt återspegla beräknade avgifter för leveranser eller överföring av el under fyra månader. De beräknade avgifterna avser såväl fasta som rörliga avgifter.

Första stycket reglerar företagens möjligheter att begära förskottsbetalning. Skälig anledning kan exempelvis vara brister eller förseningar beträffande tidigare betalningsförpliktelser till elhandelsföretaget, kännedom om att konsumenten ådragit sig betalningsanmärkningar eller vetskap om att konsumenten har uppenbar oförmåga att göra rätt för sig.

Av andra stycket framgår att förskottsbetalningen ska återspegla fyra månaders beräknade avgifter för leveransen eller överföringen. Förskottsbetalning får endast användas under en begränsad tid

varefter en ny bedömning av betalningsförmågan ska ske. Av det tredje stycket framgår att då konsumenten under en tid av åtta kalendermånader från det att förskottsbetalning första gången betalades i rätt tid har fullgjort sina betalningsförpliktelser ska kravet på förskottsbetalning avbrytas. Det finns naturligtvis ingenting som hindrar företagen att upphöra med kravet på förskottsbetalning tidigare än den stipulerade tiden.

Företaget ska kunna visa hur beräkningarna gjorts. I den beräknade avgiften ska ingå ersättning för till exempel elcertifikat och skatter.

Byte av elleverantör

18 § Ett byte av elleverantör i enlighet med 8 kap. 6 § andra stycket ska genomföras utan särskild kostnad för konsumenten. I det fall en konsument byter elleverantör under löpande avtalstid kan konsumenten bli skyldig att ersätta frånträdande elleverantör.

Vid byte av elleverantör i enlighet med 8 kap. 6 § andra stycket ska konsumenten ha fått en slutavräkning senast inom sex veckor från dagen då den frånträdande elleverantörens leverans upphörde.

* * *

Paragrafen är ny. Varken ett företag som bedriver nätverksamhet eller elleverantören får ta ut några avgifter av en konsument då denne byter elleverantör. Den kostnad som kan komma att belasta konsumenten är om konsumenten byter elleverantör under pågående avtalstid. Principen för hur denna kostnad beräknas ska framgå av avtalet.

Konsumenten har rätt till en slutavräkning från den frånträdande elleverantören inom sex veckor räknat från dagen då elleverantörens leverans upphörde.

Rätt till förbrukningsavgifter

19 § Konsumenten har rätt till sina förbrukningsavgifter en gång per kalendermånad från nätkoncessionshavaren. Konsumenten ska utan kostnad och på ett enkelt sätt få del av förbrukningsavgifterna.

Uppgifterna ska lämnas per uttagspunkt. Det är den som är abonnent i uttagspunkten som har rätt till uppgiften.

* * *

Paragrafen är ny. Konsumenten har rätt till sina förbrukningsuppgifter en gång per kalendermånad. Uppgifterna ska vara månadsvisa. Det är viktigt att alla konsumenter som så önskar kan ta del av informationen varför flera informationskanaler kan behövas. Uppgifterna ska lämnas per uttagspunkt eftersom det endast är i uttagspunkten elförbrukningen mäts. Det kan få till följd att en konsument som t.ex. bor i ett hus där det bara finns en mätare som registrerar hela husets elförbrukning, inte kan få sina enskilda mätvärden från koncessionshavaren.

Klagomålshantering

20 § Elleverantörer och nätkoncessionshavare ska ha fastställda rutiner för hantering av klagomål från konsumenter.

Elleverantörer och nätkoncessionshavare ska till nätmyndigheten lämna uppgifter om sin hantering av klagomål från konsumenter.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten får meddela närmare föreskrifter om lämnandet av uppgifter enligt andra stycket.

* * *

Paragrafen är ny och ålägger elleverantörsföretag och elnätsföretag att ha rutiner för hantering av klagomål från konsumenter.

Konsumenten har rätt till en väl fungerande hantering av klagomål hos sin elleverantör och sitt elnätsföretag. Detta innebär att alla företag ska ha en process för klagomålshantering. Enligt paragrafens andra stycke finns en skyldighet för företagen att lämna uppgifter om sin hantering av klagomål från konsumenter till tillsynsmyndigheten. I tredje stycket ges regeringen eller tillsynsmyndigheten ett bemyndigande att utfärda närmare föreskrifter. Föreskrifter för rutiner kring klagomålshanteringen kan utgöra minikrav på hanteringen. Det är viktigt ur ett konsumentperspektiv att företagens hantering av klagomålen blir så enhetlig som möjlig.

Det är även viktigt att uppgifterna som tillsynsmyndigheten samlar in enkelt kan användas i myndighetens arbete.

12 kap. Tillsyn m.m.

Tillsynsmyndigheter m.m.

1 § Tillsynen över efterlevnaden av denna lag och av föreskrifter eller villkor som har meddelats med stöd av lagen utövas, såvitt avser frågor om elsäkerhet och driftsäkerheten hos det nationella elsystemet, av den eller de myndigheter som regeringen bestämmer.

Tillsynen i övrigt över efterlevnaden av denna lag och av föreskrifter och villkor som har meddelats med stöd av lagen utövas av nätmyndigheten.

Tillsynen enligt andra stycket omfattar inte bestämmelserna i 7, 10 och 11 kap. 1–15 §§, 17 och 18 §§, och inte heller efterlevnaden av elleverantörernas skyldigheter enligt 8 kap. 1–4 §§, 5 § första och andra styckena och 6–11 a §§.

Nätmyndigheten är tillsynsmyndighet enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 714/2009 av den 13 juli 2009 om villkor för tillträde till nät för gränsöverskridande elhandel.

* * *

Av paragrafens tredje stycke framgår att nätmyndigheten ska ha tillsyn över bestämmelserna om den information till konsumenter som ska finnas på elföretagens webbplats, konsumentens rätt att få tillgång till sina förbrukningsuppgifter en gång per kalendermånad samt elföretagens hantering av konsumenternas klagomål.

Paragrafens fjärde stycke har uppdaterats med hänvisning till gällande EG-förordning.

1 a § Ärenden om undantag enligt artikel 17.1, 17.2 och 17.3 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 714/2009 av den 13 juli 2009 om villkor för tillträde till nät för gränsöverskridande elhandel prövas av regeringen.

Nätmyndigheten *ska* utreda ärenden som anges i första stycket och därefter, med eget yttrande, överlämna ärendet till regeringens prövning. Nätmyndigheten *ska* därvid offentliggöra sitt yttrande.

* * *

Paragrafen har uppdaterats med hänvisning till gällande EG-förordning och till de artiklar som är aktuella.

Nätmyndighetens ledning

1 b § Regeringen ska förordna generaldirektören för nätmyndigheten för en period av fem till sju år. Förordnandet kan endast förnyas en gång.

* * *

Paragrafen är ny. Enligt bestämmelsen ska regeringen förordna generaldirektören för nätmyndigheten för en period av fem till sju år. Stadgandet är i överensstämmelse med rådande praxis i Sverige för utnämmande av myndighetschefer. Dock kan förordnandet endast förnyas vid ett tillfälle.

Certifiering

14 § Den som innehar, eller söker, koncession för stamnätet eller största delen därav ska ansöka om certifiering hos nätmyndigheten. För att bli certifierad krävs att nätföretaget uppfyller bestämmelserna i 3 kap. 1 a–1 d §§.

En certifiering ska återkallas av nätmyndigheten om nätföretaget inte längre uppfyller kraven i andra stycket.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten meddelar föreskrifter om certifieringsprocessen samt hur den löpande kontrollen av den certifierade ska genomföras.

* * *

Paragrafen är ny och föreskriver ett krav på certifiering av den som innehar koncession för stamnätet eller största delen därav. Det är nätföretaget som ska ansöka om certifiering. Det är också nätföretaget som ska visa att de uppfyller ellagens krav på åtskillnad i det fall företaget är vertikalt integrerat. Nätföretaget ska också kunna visa att det inte är vertikalt integrerat om nätföretaget påstår detta. Är ett nätföretag certifierat i enlighet med ellagens bestämmelser behöver det inte ansöka om certifiering igen om ny koncession sökes.

För att bli certifierad krävs att nätföretaget uppfyller ellagens krav på åtskillnad om det är ett vertikalt integrerat företag. Prövningen torde avse huruvida nätföretaget är vertikalt integrerat och om så, det genomfört kraven på åtskillnad. En certifiering ska återkallas om det framkommer att nätföretaget inte längre uppfyller kravet för certifiering. Nätmyndigheten beslutar om återkallelse.

Om det vid paragrafens ikraftträdande finns företag som innehar koncession för stamnätet måste en certifieringsprocess sättas igång snarast.

13 kap. Övriga bestämmelser

Överklagande

5 § Beslut av nätmyndigheten enligt 2 kap. 18–20 §§, 3 kap. 3, 6–8, 9 b, 11, 14, 15 och 24 §§ 4 kap. 6, 7 och 10 §§, 5 kap. 3, 11–13, 15–17, 26 och 27 §§, 8 kap. 4 a § samt 12 kap. 8, 11 och 14 §§, beslut av en tillsynsmyndighet enligt 12 kap. 2–4 §§ samt beslut av den systemansvariga myndigheten om ersättning till den som enligt 8 kap. 2 § beordrats öka eller minska produktionen av el får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Regeringen får meddela föreskrifter om överklagande av andra beslut enligt denna lag eller enligt föreskrifter som meddelats med stöd av lagen.

* * *

Av första stycket framgår bl.a. att nätmyndighetens beslut i tvister enligt 3 kap. 24 § och beslut om certifiering enligt 12 kap. 14 § kan överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Innehållet i andra stycket är oförändrat.

16.2 Förslag till lag om ändring i naturgaslagen (2005:403)

1 kap. Inledande bestämmelser

8 a § Med systemanvändare avses i denna lag varje fysisk eller juridisk person som levererar naturgas till eller får leveranser av naturgas från naturgassystemet.

* * *

Paragrafen är ny. En definition av begreppet systemanvändare införs i naturgaslagen. Med systemanvändare avses i lagen varje fysisk eller juridisk person som levererar naturgas till eller får leveranser av naturgas från naturgassystemet.

8 b § Med slutet distributionssystem avses i denna lag en naturgasledning eller ett nät av naturgasledningar som uteslutande används för att överföra naturgas inom en geografiskt avgränsad industriell eller kommersiell plats och där överföring av naturgas inte sker till konsumenter.

* * *

Paragrafen är ny. En definition av vad som avses med slutna distributionssystem införs i naturgaslagen.

Utsatta kunder

10 § Med utsatta kunder avses de naturgaskonsumenter som är berättigade till bistånd enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453).

* * *

Den svenska skyddslagstiftningen i de fall en person inte kan sörja för sin egen person återfinns huvudsakligen i socialtjänstlagen (2001:453). Den definition som ska finnas i naturgaslagen bör därför överensstämma med de överväganden som görs inom ramen för socialtjänstlagstiftningen.

2 kap. koncession

Allmänt om koncession

1 § En naturgasledning får inte byggas eller användas utan tillstånd (koncession) av regeringen. Åtgärder för att bereda plats för en naturgasledning, såsom sprängning, schaktning, skogsavverkning, markberedning eller liknande åtgärder, får inte vidtas innan koncession har meddelats.

Koncession krävs inte för en naturgasledning

1. vars huvudsakliga användning är att överföra naturgas till slutförbrukare inom ett avgränsat geografiskt område, eller

2. som utgör ett slutet distributionssystem eller en del av ett sådant.

För att omfattas av undantaget från koncession enligt andra stycket 2 ska driften eller produktionsprocessen hos systemanvändarna vara integrerad av tekniska skäl eller av säkerhetsskäl, eller att systemet huvudsakligen distribuerar naturgas till ägaren av systemet eller den driftsansvarige för systemet eller till företag med anknäpning till ägaren av eller den driftsansvarige för systemet.

Regeringen får meddela föreskrifter om undantag från kravet på koncession enligt första stycket i fråga om vissa slag av naturgasledningar eller vissa slag av åtgärder med naturgasledningar.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får i det enskilda fallet medge undantag från kravet på koncession enligt andra stycket. Undantag ska ges för en bestämd tid.

* * *

Paragrafens andra stycke har fått en ny lydelse. Enligt bestämmelsen krävs inte koncession för en naturgasledning vars huvudsakliga användning är att överföra naturgas till slutförbrukare inom ett avgränsat geografiskt område, eller som utgör ett slutet distributionssystem eller en del av ett sådant.

Vidare anges vad som krävs för att omfattas av undantaget från koncession.

Paragrafens fjärde stycke är nytt och anger att regeringen, eller tillsynsmyndigheten efter bemyndigande från regeringen, får besluta i det enskilda fallet om en eller flera naturgasledningar ska omfattas av undantaget från kravet på koncession enligt andra stycket.

8 a § Koncession får inte beviljas den som innehar koncessionspliktiga naturgasledningar om inte certifiering enligt 10 kap. 14 § har beslutats.

* * *

Paragrafen är ny. Bestämmelsen innebär att certifiering är en förutsättning för att den som innehar koncessionspliktiga naturgasledningar ska beviljas koncession.

Återkallelse av koncession

14 § En koncession får återkallas helt eller delvis

1. om den berörda ledningen eller anläggningen inte har använts under tre år i följd och inte längre behövs för en säker energiförsörjning, eller

2. om koncessionshavaren i väsentlig mån inte fullgör sina skyldigheter enligt denna lag, enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen, enligt villkoren i koncessionen eller enligt de säkerhetsföreskrifter som gäller för den berörda ledningens eller anläggningens drift, eller

3. om den som innehar koncessionspliktiga naturgasledningar inte certifieras enligt 10 kap. 14 § eller får certifieringen återkallad.

* * *

Paragrafens tredje punkt är ny. Den innebär att en koncession får återkallas i de fall den som innehar koncessionspliktiga naturgasledningar inte blir certifierad i enlighet med bestämmelserna i 10 kap. 14 § naturgaslagen. En koncession får också återkallas i de

fall den som innehar naturgasledningar får sin certifiering återkallad.

3 kap. Skyldigheter för innehavare av naturgasledningar

Juridisk och personell åtskillnad

2 § Ett företag som bedriver överföring av naturgas får inte bedriva *produktion av eller handel* med naturgas.

I ett företag som innehar koncession för naturgasledning får inte en styrelseledamot, verkställande direktör eller firmatecknare samtidigt vara styrelseledamot, verkställande direktör eller firmatecknare i ett företag som bedriver handel med naturgas.

Ett företag som bedriver överföring av naturgas får inte bedriva produktion av eller handel med el.

* * *

Paragrafens första stycke har kompletterats. Av artikel 1 punkten 2 i gasmarknadsdirektivet framgår att de bestämmelser som fastställs för naturgas även ska gälla biogas och gas från biomassa liksom andra typer av gaser. Förutsättningen är att det är tekniskt möjligt och säkert att föra in dessa gaser och överföra dem genom naturgassystemet. Bestämmelsen har därför kompletterats för att tydliggöra att ett företag som bedriver överföring av naturgas inte får bedriva produktion och/eller handel med naturgas eller annan typ av gas som är tekniskt möjlig och säker att föra in i naturgassystemet.

Paragrafens tredje stycke är nytt. Bestämmelsen införs i naturgaslagen i syfte att tydliggöra att ett företag som bedriver överföring av naturgas inte heller får bedriva produktion av eller handel med el.

Anslutning av naturgasledning m.m.

5 § Den som innehar en naturgasledning är skyldig att på skäliga villkor ansluta andra naturgasledningar samt lagringsanläggningar och förgasningsanläggningar. Detsamma gäller vid återinkoppling av en befintlig naturgasledning, ändring av den avtalade kapaciteten i anslutningspunkten samt ändring av tiden för överföringen.

Skyldighet föreligger inte om den först nämnda ledningen saknar kapacitet för den begärda åtgärden eller om det annars finns särskilda skäl.

Skyldigheten gäller inte den som innehar en naturgasledning som

1. uteslutande används för egen räkning, *eller*
2. *utgör ett slutet distributionssystem eller en del av ett sådant system.*

* * *

Paragrafens tredje stycke andra punkten är ny och anger att den som har en naturgasledning som utgör ett slutet distributions-system eller en del av ett sådant system inte är skyldig att ansluta andra ledningar och anläggningar enligt första stycket. Detsamma gäller vid återinkoppling av en befintlig naturgasledning, ändring av den avtalade kapaciteten i anslutningspunkten samt ändring av tiden för överföringen.

Överföring av naturgas

6 § Den som innehar en naturgasledning är skyldig att på skäliga villkor överföra naturgas.

Skyldigheten gäller inte den som innehar en naturgasledning som

1. uteslutande används för egen räkning, *eller*
2. *utgör ett slutet distributionssystem eller en del av ett sådant system.*

* * *

Paragrafen har fått en ny utformning. Enligt den nya bestämmelsen i andra punkten är den som har en naturgasledning som utgör ett slutet distributionssystem eller en del av ett sådant system inte skyldig att ansluta andra ledningar och anläggningar enligt första stycket. Detsamma gäller vid återinkoppling av en befintlig naturgasledning, ändring av den avtalade kapaciteten i anslutningspunkten samt ändring av tiden för överföringen.

Övervakningsplan

9 § Den som bedriver överföring av naturgas *ska* upprätta en övervakningsplan och se till att övervakningsplanen följs.

Av övervakningsplanen *ska* det framgå vilka åtgärder som *ska* vidtas för att motverka diskriminerande beteende gentemot övriga aktörer på naturgasmarknaden. I planen *ska* dessutom anges de särskilda skyldigheter som de anställda har för att detta mål *ska* uppnås.

Den som bedriver överföring av naturgas *ska* årligen upprätta en rapport över de åtgärder som vidtagits. Rapporten *ska* ges in till tillsynsmyndigheten och i samband därmed offentliggöras av ingivaren. *Då en övervakningsansvarig utsetts enligt 10 § ska denne ansvara för att rapporten upprättas samt ges in till tillsynsmyndigheten.*

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela närmare föreskrifter om innehållet i övervakningsplanen och om offentliggörandet av den årliga rapporten.

* * *

Paragrafens tredje stycke har fått en ny lydelse och innebär att den skyldighet att upprätta en övervakningsplan och lämna den till tillsynsmyndigheten som åvilar den som bedriver överföring av naturgas i de fall en övervakningsansvarig har utsetts enligt 10 § så är det i stället denne som ansvarar för detta. Skyldigheten för den övervakningsansvarige innebär att denne *ska* se till att det inom nätföretaget upprättas en övervakningsplan enligt gällande regler och att planen lämnas till tillsynsmyndigheten.

10 § Ett företag som bedriver nätverksamhet och som ingår i en koncern, vari det också ingår företag som bedriver produktion eller handel med naturgas, ska utse en övervakningsansvarig. Den övervakningsansvarige ska vara helt oberoende och självständigt svara för att den övervakningsplan som anges i 9 § har upprättats på rätt sätt samt att den följs av nätföretaget.

Den övervakningsansvarige ska påtala brister i hanteringen av övervakningsplanen för nätföretaget. Den övervakningsansvarige ska vid behov samråda med tillsynsmyndigheten om hur bestämmelserna i övervakningsplanen ska tillämpas.

Den övervakningsansvarige ska årligen upprätta en rapport över de åtgärder som vidtagits enligt övervakningsplanen. Rapporten ska offentliggöras och ges in till tillsynsmyndigheten.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela föreskrifter om utnämnannde av den övervakningsansvarige och dennes uppdrag.

* * *

Paragrafen är ny. Skyldigheten att utse en övervakningsansvarig gäller alla vertikalt integrerade naturgasnätsföretag. Den möjlighet som finns att undanta vertikalt integrerade naturgasnätsföretag med färre än 100 000 anslutna kunder utnyttjas således inte. Kravet att upprätta övervakningsplaner åligger samtliga naturgasnätsföretag. Företag som bedriver gasnätsverksamhet och som inte är vertikalt integrerade ska dock inte vara skyldiga att utse en övervakningsansvarig.

Den övervakningsansvarige ska vara helt oberoende enligt det första stycket. Det hindrar inte att den övervakningsansvarige utses inom nätföretaget, men att denne ska ha en självständig ställning. Det innebär att den som utses bör vara erfaren och ha integritet samt mycket goda kunskaper inom området. Den övervakningsansvarige ska även ges befogenhet att genomföra uppdraget.

Den övervakningsansvarige ska självständigt se till att en övervakningsplan har upprättats på rätt sätt och att den följs av nätföretaget. Vidare har den övervakningsansvarige ett ansvar att, i den mån det förekommer, påpeka brister i hanteringen av övervakningsplanen och att rapportera till tillsynsmyndigheten om företaget brister i framtagandet eller följandet av övervakningsplanen. De närmare reglerna för vem som kan utses till övervakningsansvarig och dennes skyldigheter och befogenheter regleras lämpligen i föreskrift.

Tillsynsmyndighetens hantering av klagomål mot naturgasföretag

11 § Om tillsynsmyndigheten får in en anmälan mot en innehavare av naturgasledning eller en innehavare av förgasningsanläggning med påstående om att företaget inte efterlever någon av bestämmelserna i 3–4 kap., 7 kap. 4–9 §§ och 12 och 13 §§ samt 8 kap. denna lag ska tillsynsmyndigheten fatta beslut i ärendet inom två månader från det att anmälan kom in till myndigheten.

Om tillsynsmyndigheten behöver begära in ytterligare uppgifter för att avgöra ärendet, får myndigheten förlänga tiden med två månader. Om sökanden medger det, får myndigheten förlänga tiden med den ytterligare tid som behövs för att ärendet ska kunna avgöras. Tillsynsmyndighetens beslut ska gälla omedelbart.

Paragrafen är ny och innebär att tillsynsmyndigheten får en utökad roll avseende att hantera tvister mellan en innehavare av naturgasledning eller en innehavare av förgasningsanläggning och någon part på naturgasmarknaden. Paragrafen anger att varje part som har ett klagomål mot en innehavare av naturgasledning eller en innehavare av förgasningsanläggning vad avser deras skyldigheter enligt direktivet får inge klagomål till tillsynsmyndigheten. Tillsynsmyndigheten ska besluta i ärendet inom två månader. Tiden kan förlängas med två månader om myndigheten behöver begära in ytterligare uppgifter för att kunna ta ställning. Behöver tillsynsmyndigheten ytterligare tid för att avgöra frågan måste sökanden medge detta. Besluten är omedelbart gällande och de kan överklagas vilket framgår av 11 kap. 4 § denna lag.

6 kap. Anslutningsavgifter och tariffer

Tariffer för överföring, lagring och förgasning

2 § Tariffer för överföring och lagring av naturgas samt för tillträde till en förgasningsanläggning ska vara skäliga, objektiva och icke-diskriminerande.

Tillsynsmyndigheten ska i fråga om tariffer för lagring av naturgas samråda med systemanvändarna vid utarbetandet av tarifferna eller metoderna för deras fastställande.

* * *

Paragrafens andra stycke har fått en ny lydelse. Den nya lydelsen anger att tillsynsmyndigheten i fråga om tariffer för lagring av naturgas har en skyldighet att samråda med systemanvändarna i samband med utarbetandet av tarifferna eller metoderna för deras fastställande. Med lagring av naturgas avses även lagring av naturgas i transmissionsledningar.

5 § Den som bedriver överföring av naturgas får inte börja tillämpa sin avgift och övriga villkor för sådan anslutning som avses i 3 kap. 5 § eller sin överföringstariff förrän de metoder som har använts för att utforma avgiften eller tariffen har godkänts av tillsynsmyndigheten. Godkännande *ska* lämnas, om metoderna kan antas leda till att avgiften eller tariffen uppfyller kraven på att den ska vara objektiv och icke-diskriminerande.

När det gäller en naturgasledning som utgör ett slutet distributionssystem eller en del av ett sådant krävs godkännande enligt första stycket endast om en kund begär det.

Om tillsynsmyndigheten inte godkänner de metoder som avses med en ansökan, *ska* myndigheten i beslutet ange de metoder som i stället *ska* tillämpas.

Beslut enligt första och *tredje* styckena gäller omedelbart. Tillsynsmyndigheten *ska* delge sådana beslut enligt 16 § första stycket och 17 § första stycket delgivningslagen (1970:428).

* * *

Paragrafens andra stycke är nytt och anger att det endast är efter begäran av en kund som tarifferna för en naturgasledning som utgör ett slutet distributionssystem ska godkännas av tillsynsmyndigheten.

7 kap. Övergripande systemansvar och balansansvar

Balansansvar

8 § En leverantör av naturgas, som *ska* börja leverera naturgas till en uttagpunkt, *ska* omedelbart anmäla detta till innehavaren av naturgasledningen. Anmälan *ska* även innehålla en uppgift om vem som har åtagit sig balansansvaret i uttagpunkten.

En leverantör av naturgas kan överta leveransen till en naturgasförbrukare i dennes uttagpunkt varje dag i månaden. En anmälan enligt första stycket ska innehålla uppgift om när bytet ska träda i kraft. Om inte annat överenskommits mellan parterna ska bytet genomföras senast tre veckor från dagen för anmälan.

En innehavare av naturgasledning som tar emot en anmälan enligt första stycket *ska* sända underrättelser i anledning därav

enligt de närmare föreskrifter som meddelas av regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela närmare föreskrifter om naturgasleverantörens skyldigheter enligt första och andra styckena.

* * *

Den nya lydelsen i andra stycket innebär en snabbare bytesprocess. Kunderna har rätt att få sitt byte genomfört inom tre veckor om parterna inte har avtalat om en senare tidpunkt. Eventuell uppsägningstid i det gamla avtalet ska dock beaktas.

8 kap. Särskilda bestämmelser om överföring av naturgas till konsumenter

Avtal om leverans av naturgas

13 § *Ett avtal mellan en konsument och en leverantör av naturgas ska innehålla uppgifter om*

1. *naturgasleverantörens namn, adress och telefonnummer,*
2. *naturgasleverantörens åtagande gentemot konsumenten,*
3. *datum när avtalet ingåtts,*
4. *var konsumenten kan finna information om naturgasleverantörens priser och övriga villkor samt jämförpriser,*
5. *när fakturering ska ske och med vilket intervall,*
6. *den tid som avtalet löper,*
7. *vad som gäller med avseende på förlängning av avtalet i fråga om avtal som löper under viss tid,*
8. *villkoren för uppsägning av avtalet,*
9. *principen för hur kostnaden ska beräknas för att i förtid avbryta ett avtal som löper under viss tid,*
10. *villkoren för ersättning och återbetalning om tjänster inte tillhandahålls enligt avtalet med avseende på*
  - a) *felaktig eller försenad fakturering och*
  - b) *vad som gäller när preliminär fakturering har skett i större utsträckning än vad som avtalats,*
11. *hur ett tvistlösningsförfarande enligt denna lag inleds samt*
12. *konsumentens övriga rättigheter gentemot naturgasleverantören.*

Information om avtalets innehåll ska lämnas till konsumenten innan avtal ingås. En skriftlig bekräftelse på att avtal har ingåtts och vad som avtalats ska lämnas till konsumenten snarast efter avtalets ingående.

* * *

Paragrafen är ny. Ändamålet med bestämmelsen är att ange de villkor som ska finnas med i konsumentens avtal med naturgasleverantören.

Punkten 1 innebär att det av avtalet ska framgå hur man kan nå naturgasleverantören. I punkten 2 ska naturgasleverantörens åtagande gentemot konsumenten anges. Samtliga naturgasleverantörens åtaganden ska finnas med, exempelvis att gasleverantören ska leverera gas till konsumenten, att ett fast pris avtalats, hur ofta fakturering ska ske eller andra åtaganden från gasleverantörens sida. Punkten 3 avser det datum då konsumenten och naturgasleverantören kommit överens om avtalet. Punkten 4 ska ge konsumenten vägledning om var denne kan få ytterligare information om priser inklusive jämförpriser och vilka andra villkor gasleverantören tillämpar. Vidare ska upplysas om var konsumenten kan finna jämförpriser så att denne kan jämföra gasleverantörens priser med andra gasleverantörer. Det faktureringsintervall som har överenskommit ska framgå av avtalet enligt punkten 5. I punkten 6 föreskrivs att avtalstiden ska anges och enligt punkten 7 ska det, i fråga om avtal som löper under viss tid, anges hur avtalet förlängs och vad som gäller i dessa fall. Villkor för uppsägning av avtalet som ska finnas med enligt punkten 8 kan exempelvis gälla uppsägningstider. I punkten 9 finns en bestämmelse om att principerna för hur kostnaderna ska beräknas för att i förtid avbryta ett avtal som löper under viss tid ska anges. En naturgasleverantör har rätt till ersättning för vad denne kan beräknas förlora till följd av att en konsument avbryter avtalsförhållandet i förtid. Naturgashandlaren ska redovisa principerna för hur en sådan beräkning görs även om exakta summor inte kan redovisas i avtalet. Syftet är att konsumenten ska få en uppfattning om vad det kostar att i förtid avbryta avtalsförhållandet. Avsikten är att rörligheten på marknaden därigenom kan öka. Punkten 10 föreskriver att det av avtalet ska framgå vilka villkor som gäller för ersättning och återbetalning till konsumenten om tjänster inte tillhandahålls enligt avtalet. Det är viktigt för kundernas förtroende för marknaden att detta framgår. I

punkten 11 föreskrivs att det av avtalet ska framgå hur konsumenten kan få hjälp i de fall det uppstår en tvist med naturgasleverantören. Den rätten regleras i naturgaslagen. Slutligen i punkt 12 föreskrivs att konsumentens övriga rättigheter gentemot naturgasleverantören ska framgå av avtalet. Det kan exempelvis gälla konsumentens ångerrätt då sådan föreligger.

I andra stycket anges att konsumenten ska få information om avtalets innehåll innan avtalet ingås. Konsumenten har också rätt till en skriftlig bekräftelse på avtalets innehåll då avtalet ingåtts. Den skriftliga bekräftelsen ska lämnas till konsumenten snarast efter det att avtalet ingåtts.

14 § En leverantör av naturgas eller ett företag som bedriver gasnätverksamhet får inte diskriminera mellan konsumenter beroende av valt betalningssätt.

* * *

Paragrafen är ny och innebär att det inte är tillåtet att styra konsumenten mot ett visst betalningssätt genom att erbjuda sämre villkor om konsumenten väljer något annat sätt. Det torde framförallt vara faktureringsavgiftens storlek som kan utnyttjas i diskriminerande syfte, men även andra avtalsvillkor kan ha samma effekt. Viss styrning kan dock vara motiverad av exempelvis riksdagsbeslut eller att det medför högre kostnader för företagen. En högre faktureringsavgift kan exempelvis vara motiverad för pappersfakturer jämfört med en elektronisk faktura för att täcka kostnaden för papper och porto samt administrativ kostnad för att hantera utskick av fakturer.

15 § Om en leverantör av naturgas ändrar avtalsvillkoren, ska konsumenten skriftligen underrättas om ändringen i god tid före den dag då de ändrade avtalsvillkoren ska börja gälla. Sådan underrättelse ska ske genom ett särskilt meddelande till konsumenten eller genom annonsering i den dagstidning som har störst spridning i den kommun där leveransen sker och med information på naturgasleverantörens webbplats. I underrättelsen ska en upplysning lämnas om att konsumenten har rätt att säga upp avtalet om avtalsvillkoren ändras till

nackdel för konsumentent och vad konsumenten i sådant fall har att iakttä

Vad som stadgas i första stycket ska inte gälla vid ändringar som är hänförliga till skatter eller avgifter till det allmänna.

Om en konsument säger upp avtalet på grund av ändrade avtalsvillkor och inom tre veckor ingår ett nytt avtal om köp av naturgas får ändringarna inte träda i kraft för det aktuella avtalet. Det nya avtalet ska träda i kraft när konsumenten inte längre är bunden av det gamla avtalet.

En konsument får säga upp ett avtal om leverans av naturgas, som inte är tidsbestämt, utan att påföras någon kostnad, avgift eller annan förpliktelse till följd av uppsägningen.

* * *

Paragrafen är ny och syftar till att stärka konsumentens ställning vid förändring i avtalsvillkoren. Stadgandet ska tillämpas i situationer då konsumenten har ett avtal som inte är bundet i tid.

I första stycket föreskrivs en rätt för konsumenten att frånträda ett avtal om avtalsvillkoren ändras till nackdel för konsumenten. Exempel på ändringar till konsumentens nackdel kan vara prishöjningar och ändringar i faktureringsintervall. Om avtalet är ett avtal om rörligt pris anses inte priset förändringen i sig vara till nackdel för konsumenten eftersom det var syftet med avtalet då det ingicks. Av andra stycket framgår att ändringar som är hänförliga till förändrade skatter och avgifter till det allmänna inte omfattas av skyldigheten i första stycket. Naturgasleverantören ska informera konsumenten om avtalsvillkorsändringar i god tid innan de träder i kraft. I god tid innebär att naturgasleverantören bör meddela konsumenten så fort ändringarna av avtalsvillkoren beslutats samt att det alltid ska finnas en tidsfrist så att konsumenten hinner reagera och eventuellt ingå ett nytt avtal om leverans av naturgas.

Underrättelse om avtalsvillkorsändringar ska införas i den dagstidning som har störst spridning i den kommun där gasleveransen sker, om företaget väljer att annonsera. Ändringarna får inte träda i kraft för den konsument som väljer att säga upp avtalet. Dock krävs att ett nytt avtal om leverans av naturgas sluts med antingen en ny leverantör eller en befintlig leverantör och att det nya avtalet träder i kraft så snart det kan ske. Gällande avtal ska omedelbart sägas upp och det nya avtalet ska träda i kraft så snart kan ske med

hänsyn till avtalad uppsägningstid för innevarande avtal och den tid bytesprocessen tar.

Av informationen som lämnas av naturgasleverantören om avtalsvillkorsändringen ska framgå att konsumenten, i de fall denne inte accepterar villkorsändringen, måste ingå nytt avtal om leverans av naturgas och att detta avtal ska träda i kraft så snart det kan ske för att villkorsändringarna inte ska träda i kraft. Avtalad uppsägningstid ska beaktas under vilken avtalsvillkorsändringen inte får träda i kraft om konsumenten gjort vad som åligger denne.

I fjärde stycket anges att en konsument ska ha möjlighet att frånträda ett avtal som löper tills vidare utan kostnad eller annan förpliktelse. Uppsägningstiden ska beaktas. Syftet med bestämmelsen är att tillförsäkra konsumenten möjlighet att byta naturgasleverantör utan kostnad.

Information till konsumenter

16 § Information om konsumentens rättigheter enligt detta kapitel ska finnas angiven på naturgasleverantörens och på företag som bedriver gasnätverksamhets webbplats. Informationen ska på konsumentens begäran lämnas på annat sätt. Informationen ska vara tydlig.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten meddelar närmare föreskrifter om den information som konsumenten har rätt till enligt första stycket.

* * *

Paragrafen är ny. I bestämmelsen anges att konsumentens rättigheter enligt naturgaslagens 8 kap. ska anges på företagets webbplats. Det är viktigt att informationen är korrekt och tydlig och utformad på ett sätt så att missförstånd undviks och att den är lätt att förstå för konsumenterna.

För den konsument som begär det måste informationen också kunna tillhandahållas på annat teknikneutralt sätt. Det kan t.ex. vara i skriftlig form eller via en kundtjänst.

I det andra stycket bemyndigas regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten att meddela närmare föreskrifter om den information som konsumenten har rätt till.

Förskottsbetalning

17 § En leverantör av naturgas eller ett företag som bedriver naturgasnätsverksamhet som har skälig anledning att befara att en konsument inte kommer att fullgöra sina betalningsförpliktelser har rätt att begära förskottsbetalning för försäljning eller överföring av naturgas.

Om förskottsbetalning har begärts enligt första stycket får förskottet inte utgöra ett större belopp än vad som motsvarar fyra månaders beräknade avgifter för leveransen eller överföringen.

Har konsumenten under en tid av åtta kalendermånader från det att förskottsbetalning första gången betalades i rätt tid fullgjort sina betalningsförpliktelser ska kravet på förskottsbetalning avbrytas.

* * *

Paragrafen är ny och reglerar förskottsbetalning. Systemen för förskottsbetalningar ska vara rättvisa och adekvata samt återspegla beräknade avgifter för leveranser eller överföring av gas under fyra månader. De beräknade avgifterna avser såväl fasta som rörliga avgifter.

Första stycket reglerar företagens möjligheter att begära förskottsbetalning. Förskottsbetalning kan exempelvis vara motiverad av konsumentens brister och förseningar beträffande tidigare betalningsförpliktelser till företaget, kännedom om att konsumenten ådragit sig betalningsanmärkningar eller vetskap om att konsumenten har uppenbar oförmåga att göra rätt för sig.

Av andra stycket framgår att förskottsbetalningen ska återspegla fyra månaders beräknade avgifter för leveransen eller överföringen. Förskottsbetalning får endast användas under en begränsad tid varefter en ny bedömning av betalningsförmågan ska ske. Av det tredje stycket framgår att då konsumenten under en tid av åtta kalendermånader från det att förskottsbetalning första gången betalades i rätt tid har fullgjort sina betalningsförpliktelser ska kravet på förskottsbetalning avbrytas. Det finns dock inget som hindrar företagen från att upphöra med kravet på förskottsbetalning tidigare än den stipulerade tiden.

Företaget ska kunna visa hur beräkningarna gjorts. I den beräknade avgiften ska ingå ersättning för till exempel skatter.

Byte av leverantör av naturgas

18 § Ett byte av naturgasleverantör enligt 7 kap. 8 § ska genomföras utan särskild kostnad för konsumenten. I det fall en konsument byter naturgasleverantör under pågående avtalstid kan konsumenten bli skyldig att ersätta frånträdande leverantör.

Vid byte av naturgasleverantör enligt 7 kap. 8 § ska konsumenten ha fått en slutavräkning senast inom sex veckor från dagen då leveransen av naturgas upphörde.

* * *

Paragrafen är ny. Enligt bestämmelsen får varken gasnätsföretaget eller naturgasleverantören ta ut några avgifter av en konsument då denne byter leverantör av naturgas. Den kostnad som kan komma att belasta konsumenten är om konsumenten byter leverantör under pågående avtalstid. Principen för hur denna kostnad beräknas ska framgå av avtalet. Konsumenten har rätt till en slutavräkning från den frånträdande gashandlaren inom sex veckor räknat från dagen då leverantörens naturgasleverans upphörde.

Klagomålshantering

19 § Leverantörer av naturgas och naturgasnätsföretag ska ha fastställda rutiner för hantering av klagomål från konsumenter.

Leverantörer av naturgas och naturgasnätsföretag ska till tillsynsmyndigheten lämna uppgifter om sin hantering av klagomål från konsumenter.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela närmare föreskrifter om lämnandet av uppgifter enligt andra stycket.

* * *

Paragrafen är ny och ålägger leverantörer av naturgas och naturgasnätsföretag att ha rutiner för hantering av klagomål från konsumenter.

Konsumenten har rätt till en väl fungerande hantering av klagomål hos sin naturgasleverantör och sitt naturgasnätsföretag. Detta innebär att alla företag ska ha en process för klagomålshan-

tering. Enligt paragrafens andra stycke finns en skyldighet för företagen att lämna uppgifter om sin hantering av klagomål från konsumenter till tillsynsmyndigheten. I tredje stycket ges regeringen eller tillsynsmyndigheten ett bemyndigande att utfärda närmare föreskrifter. Föreskrifter för rutiner kring klagomålshandlingen kan utgöra minimikrav på hanteringen. Det är viktigt ur ett konsumentperspektiv att företagens hantering av klagomålen blir så enhetlig som möjlig. Det är även viktigt att uppgifterna som tillsynsmyndigheten samlar in enkelt kan användas i myndighetens arbete.

10 kap. Tillsyn m.m.

Tillsyn

1 § Tillsynsmyndigheten utövar tillsyn över efterlevnaden av

1. denna lag och föreskrifter och villkor som har meddelats med stöd av lagen, och
2. Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 715/2009 av den 13 juli 2009 om villkor för tillträde till naturgasöverföringsnät.

Tillsynen omfattar inte efterlevnaden av bestämmelserna i 7 kap. med undantag för 5 och 6 §§, 8 a kap. med undantag för 1 § och inte heller efterlevnaden av bestämmelserna i 5 och 8 kap. *med undantag för 16 och 19 §§.*

* * *

Paragrafens första stycke 2 har uppdaterat med hänvisning till gällande EG-förordning.

Av paragrafens andra stycke framgår att Energimarknadsinspektionen ska ha tillsyn över bestämmelserna om den information till konsumenter som ska finnas på naturgasföretagens webbplats och naturgasnätsföretagens hantering av konsumenternas klagomål.

Tillsynsmyndighetens ledning

3 a § Regeringen ska förordna generaldirektören för tillsynsmyndigheten för en period av fem till sju år. Förordnandet kan endast förnyas en gång.

* * *

Paragrafen är ny. Enligt bestämmelsen ska regeringen förordna generaldirektören för tillsynsmyndigheten för en period av fem till sju år. Stadgandet är i överensstämmelse med rådande praxis i Sverige för utnämning av myndighetschefer. Dock kan förordnandet endast förnyas vid ett tillfälle.

Certifiering

14 § Den som innehar koncessionspliktiga naturgasledningar ska ansöka om certifiering hos tillsynsmyndigheten.

För att bli certifierad krävs att den som innehar koncessionspliktiga naturgasledningar uppfyller bestämmelserna i 3 kap. 2 §.

En certifiering ska återkallas av Energimarknadsinspektionen om den som innehar koncessionspliktiga naturgasledningar inte längre uppfyller kraven i andra stycket.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten meddelar närmare föreskrifter om certifieringsprocessen samt hur den löpande kontrollen av den certifierade ska genomföras.

* * *

Paragrafen är ny och föreskriver krav på certifiering av den som är systemansvarig för överföringssystem enligt gasmarknadsdirektivet. Det är den som innehar koncessionspliktiga naturgasledningar som ska ansöka om certifiering. Det är också den sökande som ska visa att den uppfyller naturgaslagens krav på åtskillnad i det fall företaget är vertikalt integrerat. Den som är certifierad i enlighet med naturgaslagens bestämmelser behöver inte ansöka om certifiering igen.

För att bli certifierad krävs att den sökande uppfyller naturgaslagens krav på åtskillnad. Prövningen torde avse om naturgasföre-

taget är vertikalt integrerat och om företaget i så fall genomfört kravet på åtskillnad.

En certifiering ska återkallas om det framkommer att naturgasföretaget inte längre uppfyller kraven på certifiering. Tillsynsmyndigheten beslutar om återkallelse.

Om det vid bestämmelsernas ikraftträdande finns företag som innehar koncessionspliktiga naturgasledningar måste en certifieringsprocess påbörjas snarast.

* * *

15 § Tillsynsmyndigheten ska vägra certifiering om

1. sökanden inte uppfyller bestämmelserna enligt 3 kap. 2 §, eller

2. om sökanden inte kan visa att ett beviljande av certifiering inte kommer att äventyra en trygg energiförsörjning i Sverige och Europeiska unionen.

* * *

Paragrafen är ny. Enligt bestämmelsen ska tillsynsmyndigheten vägra certifiering om den sökande inte uppfyller kraven i 3 kap. 2 § om åtskillnad eller om sökanden inte kan visa att ett beviljande av certifiering inte äventyrar en trygg energiförsörjning i Sverige och Europeiska unionen.

11 kap. Övriga bestämmelser

Överklagande

4 § Beslut av tillsynsmyndigheten enligt 2 kap. 15 och 16 §§, 3 kap. 11 §, 6 kap. 5 § första stycket, 7 kap. 5 § andra stycket samt 10 kap. 3, 4, 7, 10, och 14–15 §§ samt beslut av den systemansvariga myndigheten om ersättning enligt 7 kap. 2 § samt om åtgärder och ersättning enligt 8 a kap. 5 och 6 §§ får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Regeringen får meddela föreskrifter om överklagande av andra beslut enligt denna lag eller enligt föreskrifter som meddelats med stöd av lagen.

* * *

Av första stycket framgår att tillsynsmyndighetens beslut i tvister enligt 3 kap. 11 § och beslut om certifiering enligt 10 kap. 14–15 §§ kan överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Innehållet i andra stycket är oförändrat.

Särskilda yttranden

Särskilt yttrande av experten Mari Gremlin

Tredje inre marknadspaketet för el och naturgas

Nedanstående yttrande gäller, med ett undantag, både el och naturgas. Mina kommentarer avseende de föreslagna ändringarna i ellagen avser följaktligen motsvarande ändringar i naturgaslagen. Beträffande det absoluta kravet på fakturering grundad på faktisk förbrukning ser jag i dagsläget inte att det är realistiskt att ställa detta krav inom naturgasområdet på grund av att det där ännu inte finns någon skyldighet att utföra mätaravläsning varje månad och således är heller inte fjärravläsning lika vanligt inom detta område.

Bilaga 1 och artikel 3 – konsumentfrågor

Månadsvis fakturering efter faktisk förbrukning/tillgång till förbrukningsuppgifter en gång per månad

Utredningen föreslår en begränsad lagändring där elföretagen ges en skyldighet att endast informera konsumenterna om deras månatliga förbrukning. Jag är av uppfattningen att detta torde medföra nackdelar för konsumenterna och inte stå i samklang med direktivets syfte att främja en mer effektiv energianvändning. Att få information om sin verkliga förbrukning, men faktureras efter en schablon riskerar att bli förvirrande för konsumenterna och inte utgöra ett incitament för dem att förändra sin energiförbrukning. Elrådgivningsbyråns statistik för de senaste åren visar att ett av de största konsumentproblemen inom elområdet är relaterat till avstämningsfakturor; uteblivna, försenade eller svårbegripliga sådana.

Av detta skäl är det min uppfattning att det i ellagen bör införas ett krav på elföretagen att fakturera efter faktiskt förbrukning och, om inte annat begärs av konsumenten, bör denna fakturering ske månadsvis. För att möjliggöra att konsumenterna får tillgång till sina förbrukningsuppgifter i de fall en längre faktureringsintervall har valts kan för dessa fall en informationsskyldighet för elnät-företaget införas i lagen. De tekniska förutsättningarna för en dylik ordning torde finnas med beaktande av att ändringen av ellagen med krav på månadsvis avläsning av el trädde i kraft den 1 juli 2009. Lagändringen var känd för elbolagen i flera år dessförinnan.

I samband med ikraftträdandet av ändringarna i ellagen den 1 juli 2009 infördes i de allmänna avtalsvillkoren för elnät och handel, som Konsumentverket och Svensk Energi står bakom, ett krav på att elföretagens fakturering ska baseras på faktisk förbrukning. Dessa villkor är dock inte tvingande för parterna, och samtliga elbolag är inte heller medlemmar i Svensk Energi, vilket innebär att en lagändring krävs för att alla elkonsumenter ska få rätt att få en faktura baserad på faktisk förbrukning.

Som ytterligare argument kan tilläggas att det i EU:s direktiv om effektiv slutanvändning av energi och energitjänster (2006/32/EG) anges att medlemsstaterna ska se till att fakturering från energiföretag, när det är lämpligt, ska grundas på faktisk förbrukning. Som en jämförelse kan också nämnas att Energimarknadsinspektionen den 19 mars 2010 publicerade en rapport där myndigheten föreslår att alla fjärrvärmekunder ska få sin förbrukning avläst minst en gång per månad och att faktureringen ska grundas på avlästa mätvärden. Med hänsyn till ovanstående samt det faktum att man inom elområdet kommit betydligt längre än inom andra energiområden, med installation av fjärravlästa mätare och mätning varje månad av konsumenternas elförbrukning, är det naturligt att ta steget fullt ut och införa lagkrav på fakturering grundad på faktisk förbrukning.

Byte av elleverantör

Utredningen föreslår en lagändring med innebörd att elleverantörsbyte ska genomföras inom tre veckor. I författningskommentaren anges att eventuell uppsägningstid ska beaktas. Enligt ovan nämnda EU-direktiv ska medlemsstaterna se till att de konsumenter som så önskar, och om avtalet tillåter, ska kunna byta elleverantör inom tre veckor. Intentionen torde vara att öka konsumenternas rörlighet på

marknaden genom att korta ned tiden för bytesprocessen. Elleverantörerna har emellertid i dag för alla typer av avtal uppsägningstider som varierar mellan en månad upp till tre månader vilket i praktiken omöjliggör ett byte inom tre veckor. För att möjliggöra elleverantörsbyten inom den stipulerade tiden bör uppsägningstiden därför regleras i lag till max tre veckor, åtminstone i fall där konsumenterna har avtal som löper tillsvidare. Detta skulle ha en positiv inverkan på konkurrensen på marknaden.

Ändrade avtalsvillkor

Enligt utredningens förslag om ändring av ellagen ska information om ändring av elleverantörens avtalsvillkor ges till konsumenterna ”i god tid”. En sådan bestämmelse riskerar skapa oklarhet och tolkningssvårigheter vilket kan verka menligt på konsumentskyddet. Jag menar därför att det bör fastslås att sådan information ska ges senast sex veckor innan ändringen träder i kraft. I kombination med den ovan föreslagna lagstadgade uppsägningstiden på max tre veckor har då konsumenterna möjlighet att byta elleverantör i det fall konsumenten inte accepterar ändringen.

Förskottsbetalning och säkerhet

Utredningen föreslår att det i lagen införs en begränsning av elföretagens möjlighet att begära förskott av konsumenterna. Mitt förslag är att även krav på ställd säkerhet bör omfattas av samma lagändring då detta annars förblir ett oreglerat område till nackdel för ekonomiskt svaga konsumenter. Lagen bör även kompletteras med ett förbud mot avstängning endast på den grunden att konsumenterna inte förmår att prestera förskott eller säkerhet. I annat fall finns risk att konsumenter som kan betala sin elfaktura ändå blir avstängda på grund av oförmåga att få ihop pengar till förskott/säkerhet.

Art. 26 p. 3 Kommunikation och varumärkesprofilering

För att öka tydligheten i elföretagens kommunikation och varumärkesprofilering instämmer jag i utredningens förslag att det i ellagen bör införas regler om att avsändarens identitet ska framgå vid kommunikation riktad mot en eller flera konsumenter. Detta bör

emellertid gälla såväl elnätsföretaget som elleverantörerna och inget undantag bör göras för vertikalt integrerade företag med färre än 100 000 anslutna kunder. För konsumenterna torde behovet av tydlig information vara detsamma oavsett hur många kunder företaget har och merkostnaden för elföretagen torde vara begränsade.

Terminologin

Det finns ett stort generellt behov av en översyn av ellagens terminologi. Som ett första led vore det önskvärt om skillnaden mellan elnät och elhandel kunde tydliggöras i ellagen. Trots att det varit möjligt i flera år visar statistik att många konsumenter fortfarande inte utnyttjat möjligheten att välja elhandlare och detta kan delvis bero på okunskap om hur elmarknaden fungerar. Genom att ändra "elleverantör" till "elhandelsföretag", vilket är det ord som används i de allmänna avtalsvillkoren och som också används i direktivets svenska version, skulle terminologin bli enhetlig och detta skulle sannolikt bidra till att minska elkonsumenternas förvirring. För att ansluta till utredarens val av terminologi har jag valt att skriva "elleverantör" i yttrandet i övrigt.

Särskilt yttrande av experten Thomas Sundqvist

Tredje inre marknadspaketet för el och naturgas

Jag ansluter mig till det särskilda yttrandet av Mari Gremlin i följande delar. Dels delar jag uppfattningen om att det är viktigt att det införs ett krav på att elkonsumenten faktureras efter faktisk förbrukning. Dels bör, vid kommunikation gentemot elkonsumenter, avsändarens identitet framgå oavsett det vertikalt integrerade elföretagets storlek och verksamhet.

Särskilt yttrande av experten Göran Morén

Tredje inre marknadspaketet för el och naturgas

Jag instämmer i experten Mari Gremlins uppfattning och skälen för att det bör införas ett krav på elföretagen att fakturera efter faktisk förbrukning.

Särskilt yttrande av experten Lars Gustafsson beträffande NELGA-utredningens slutsatser i systemansvarsfrågan

Vi delar inte NELGAS slutsatser att Sverige har möjligheter att behålla dagens ordning med delat systemansvar i gasmarknaden. Svenska Gasföreningen med marknadens aktörer anser att Sveriges agerande leder till allvarliga hinder för gasmarknadens utveckling och att det skulle vara en stor fördel för Sverige att införa den ordning som vi menar är den enda som är förenlig med direktiv och förordning och dess intentioner. Ett hinder för utveckling av dagens gasmarknad inkluderar också hinder för utveckling av biogasmarknaden.

Syftet med det tredje energimarknadspaketet är att inrätta en välfungerande och effektiv inre marknad och att uppnå detta på ett bättre sätt än vad som blivit resultatet av det andra energimarknadspaketet. Tydligare regler avseende systemansvar är en del i detta.

Vi uppmanar NELGA-utredningen att ompröva sina skrivningar i kapitel 9.2, där ett delat systemansvar sägs kunna accepteras trots att utredningen slår fast att ett sammanhållet systemansvar är mera effektivt, en slutsats som delas med marknadens aktörer. Vi anser även att det tydligare kunde framgå av lagtexten direktivets implementering baseras på dess Artikel 9 (TSO).

SGF anser det önskvärt att antalet aktörer i det svenska transmissionsnätet för naturgas skall kunna reduceras till en. Denne aktör, som skall kunna uppfylla de åtskillnadskrav som direktivet ställer, skall uppfylla samtliga krav som direktivet anger för en TSO. SGF konstaterar att en sådan aktör inte kan skapas inom ramen för dagens lagstiftning och vill därför att de legala hindren för detta undanröjs.

- SGF vill alltså att lagen skall ge utrymme för att de operativa uppgifter som i dag utförs av SvK, Swedegas, och E.ON Gas Sverige skall kunna utföras av en aktör d.v.s. möjliggöra för parterna att etablera en sådan.
- SGF har inga synpunkter på om lagen även skulle ge utrymme för att behålla dagens ordning.
- SGF pekar inte ut vem denna aktör skulle vara, det är en senare fråga.

De operativa uppgifter som den nya aktören skall utföra framgår av direktivets artikel 13. Utgående från dagens naturgaslag innebär detta i korthet att aktören skall:

- Utföra det transmissionsnätägarna gör i dag genom att tillhandahålla överförings- och lagringstjänster och ansvara för drift, underhåll, anslutning av kunder och utbyggnad vid behov.
- Ansvara för att systemets balans upprätthålls.
- Ta ett övergripande operativt ansvar för försörjningstrygghetsfrågor.

SGF anser att en nyordning enligt ovan skulle ge Sverige en aktör som effektivt kan ta ansvar för systemets och marknadens utveckling, både nationellt och internationellt gentemot TSO:er i angränsande länder och det arbete som bedrivs inom ENTSOG. Enkelt uttryckt innebär det att skapa en aktör för gasmarknaden som liknar det som SvK är för elmarknaden.

Särskilt yttrande av experten Magnus Thorstensson rörande transmissionsfrågan

Utredningens arbete har präglats av en stark tidspress, men också av stor öppenhet. Detta har också kännetecknat mötena med expertgruppen, där diskussionerna varit mycket givande. Utredaren och sekretariatet har inbjudit till dialog och välkomnat skriftliga kommentarer under arbetets gång. Det är min uppfattning att utredningen också hörsammat inkomna synpunkter och på ett förtjänstfullt sätt balanserat skrivningarna.

Jag menar dock att utredningen inte i tillräcklig omfattning beaktat utvecklingen mot en gemensam europeisk elmarknad, vilket ligger till grund för de rättsakter som utredningen haft att implementera.

EU:s tredje inre marknadspaket för el och naturgas speglar en mycket stark avsikt att stärka de kompetenta myndigheternas roll, framförallt när det gäller områden som gränsöverskridande handel och utvecklingen av den nödvändiga infrastrukturen. Det framgår också tydligt av texterna att EU Kommissionen önskar att implementeringen av direktivet leder till ökad transparens på marknaden när det gäller såväl driften av näten som utvecklingen av dessa.

Ett bärande inslag i det tredje inre marknadspaketet är ett transparent upprättande av tioåriga nationella nätutvecklingsplaner i samråd med olika berörda parter. Tyvärr ger det tredje paketet ingen uttrycklig skyldighet för en ägaråtskild systemoperatör (TSO) som Svenska kraftnät att upprätta bindande tioåriga nätutvecklingsplaner under reglerarens översyn och i samråd med berörda parter. Utan det formella kravet faller stora delar av den transparenta och samrådande process som utgör direktivets innebörd. En implementering av det tredje inre marknadspaketet i enlighet med vad som krävs för icke ägaråtskilda systemoperatörer skulle på ett avgörande sätt bidra till att stärka trovärdigheten i stamnätsoperatörernas långsiktiga förmåga att transparent och kostnadseffektivt planera infrastrukturutvecklingen.

Det finns många fördelar med en stärkt nationell reglerare. För det första kan en sådan skapa trovärdiga forum för diskussioner om marknadens design och infrastrukturutveckling. För det andra skulle en nationell reglerare med tillsyn även över Svenska kraftnäts långsiktiga planeringsprocess på ett trovärdigt sätt matcha den av Kommissionen instiftade byrån för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter, vars uppgifter blir liknande på europeisk nivå. För det tredje kan en stärkt reglerare vara instrumentell i utvecklingen av

investeringsplaner som delvis omfattar ”nyttor” för tillkommande kunder i andra länder än där investeringen bör ske. Det är i denna fråga närmast orimligt att anvisa åt stamnätsoperatörerna att både driva sin verksamhet kostnadseffektivt samt utan stark anvisning från regleringsmyndigheten (och i förlängningen andra politiska instanser) investera till gagn för kunder utanför det egna kontrollområdet.

Det finns också ett antal brister med den självreglering av Svenska kraftnät som idag råder, vilket också står i motsats till intentionerna i det tredje inre marknadspaketet. En fortsatt självreglering innebär att planeringen av infrastrukturen saknar politisk och institutionell legitimitet om inte kompetenta myndigheter trovärdigt kan stödja planerna. Detsamma gäller om planerna visar sig skilja avsevärt från intressenternas syn eller de politiska intentionerna rörande t.ex. förverkligandet av förnybarhetsmålet.

Utredningens tolkning av det tredje inre marknadspaketet medför också att reglermyndigheten även fortsättningsvis saknar tydliga incitament att förstå och underlätta planeringsprocessen för utvecklingen av infrastrukturen.

Sannolikt vore det också mer effektivt att utnyttja Svenska kraftnäts expertis som utförare, och överlåta den naturliga rollen som facilitator av intressentdialogen kring infrastrukturutvecklingen åt Energimarknadsinspektionen. Naturligt är också att bedömningar av framtagna planers rimlighet och förmåga att möta marknadens och de politiska institutionernas önskemål införlivas i Energimarknadsinspektionens uppdrag genom intressentdialogen.

För att öka transparensen och stärka förtroendet för elsystemets långsiktiga utveckling finner jag det både rimligt och ändamålsenligt att en motsvarande process formaliseras i regelverk och läggs under Energimarknadsinspektionens godkännande.

Jag menar därför att utredningen med fördel, och med endast små justeringar, kunnat implementera även artikel 22 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/72/EG om gemensamma regler för den inre marknaden för el. Enligt Svenska kraftnät arbetar man redan idag i enlighet med intentionerna i artikel 22, varför det i praktiken inte innebär några ytterligare arbetsuppgifter för Svenska kraftnät.

Särskilt yttrande av experten Bertil Persson

Enligt min bedömning innebär inte utredarens förslag till utformning av naturgaslagen att artiklarna 13 och 33 i gasmarknadsdirektivet genomförs på ett korrekt sätt.

Artikel 13.2 innehåller nya bestämmelser jämfört med motsvarande bestämmelser i det äldre direktivet och kan därför inte, som görs gällande, sedan tidigare vara införlivad i svensk lagstiftning. Den i punkten 3 föreskrivna skyldigheten att fastställa transmissionsnätägarnas avgifter för användande av deras nät för obalanser i energitillförseln på ett sätt som är förenligt med artikel 41.6 saknas också i naturgaslagen.

Utredaren bedömer att artikel 33 föranleder ett behov av ändringar i naturgaslagen. Den föreslagna författningsändringen i 6 kap. 2 § naturgaslagen är dock enligt min mening inte tillräcklig för att uppfylla direktivets krav.

Det bör i naturgaslagen införas bestämmelser som ålägger transmissionsnätägarna att på skäligena villkor erbjuda tillträde till linepack för hantering av obalanser i energitillförseln. Vidare bör bestämmelser införas som föreskriver en reglering ex ante av villkoren, inklusive avgifterna, för denna tjänst på samma sätt som för överförings- och balansavtal. Dessutom bör det säkerställas att samråd sker vid utarbetandet av metoderna för fastställandet av tariffen.

Övervakningsplaner för icke vertikalt integrerade företag

Utredaren har inte funnit anledning att föreslå någon ändring av att även icke vertikalt integrerade nätföretag skall upprätta en övervakningsplan och vidta de åtgärder som följer av en sådan skyldighet. För mig framstår ett sådant krav på företag som inte är vertikalt integrerade vara en onödig byråkratisk överbyggnad som inte fyller någon vettig funktion. I motsats till utredaren anser jag därför att kravet kan tas bort.

Referenser

Commission Staff Working Paper, Interpretative Note on Directive 2009/72/EC Concerning Common Rules for the Internal Market in Electricity and Directive 2009/73/EC Concerning Common Rules for the Common Rules for the Internal Market I Natural Gas, The unbundling Regime.

Energimarknadsinspektionen, *Funktionell åtskillnad mellan företag som ingår i koncerner som bedriver nätverksamhet och produktion av eller handel med el*, 2007.

Energimarknadsinspektionen, *Investeringar i elproduktion Nya och mindre aktörers betydelse för minskad koncentration* (EMIR 2007:05).

Energimarknadsinspektionen, *Kundaktivitet på naturgasmarknaden*, (EI R2008:11).

Energimarknadsinspektionen, *Årsrapport 2008*.

Energimarknadsinspektionen, *Energimarknadsinspektionens rapport enligt EG:s direktiv för de inre marknaderna för el och naturgas 2009*, (EI R2009:08).

Energimyndigheten, *Energiläget i siffror 2009*.

Energy infringements. Country fact sheets MEMO/09/296.

Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/89/EG om åtgärder för att trygga elförsörjning och infrastrukturinvesteringar

Förordning (EG) nr 139/2004 av den 20 januari 2004 om kontroll av företagskoncentrationer (EG:s koncentrationsförordning).

Kommissionen agerar för en effektiv och konkurrensutsatt europeisk energimarknad (IP/09/1035).

Kommissionens rekommendation 98/257/EG av den 30 mars 1998 om principer som ska tillämpas på de instanser som är ansvariga för förfaranden för reglering av konsumenttvister utanför domstol.

Koncessioner för el- och gasnät (SOU 2009:48)

Mål C-239/07 Julius Sabatauskas m.fl.

Mål C-274/08 Kommissionen ./ . Sverige.

Mål C-439/06 Citiworks AG.

NordREG approach to the 3rd Legislative Package on retail and consumer issues, Report 1/2010. NordREG Nordic Energy Regulators.

Proposition 2004/05:62 Genomförande av EG:s direktiv om gemensamma regler för de inre marknaderna för och naturgas m.m.

Proposition 2008/09:162 En sammanhållen klimat- och energipolitik – Klimat.

Proposition 2008/09:163 En sammanhållen klimat- och energipolitik – Energi.

Proposition 2009/10:113 Effektreserven i framtiden.

Public Consultation on Draft Advice on Customer Complaint Handling, Reporting and Classification, Ref: E09-CEM-26-03 17 September 2009, ERGEG.

Rådets beslut av den 28 juni 1999 om de förfaranden som skall tillämpas vid utövandet av kommissionens genomförandebefogenheter (ändrat genom rådets beslut 2006/512/EG, av den 17 juli 2006).

SOU 2003:113, *El- och naturgasmarknaderna – Europeisk harmonisering.*

Status review of the definitions of vulnerable customer, default supplier and supplier of last resort, ERGEG, 2009.

Status Review on Regulatory Aspects of Smart Metering [Electricity and Gas] as of May 2009, ERGEG.

Svensk elmarknadshandbok.

Svenska kraftnät, *Svenska anmälningsområden – En lägesrapport*
Dnr 2009/35; 2009-03-31.

Svenska kraftnät, *Årsredovisning 2009*.

www.energiemarkkinavirasto.fi.

www.finlex.fi/sv.

www.retsinformation.dk.

Kommittédirektiv

**Genomförandet av det tredje inre
marknadspaketet för el och naturgas m.m.**

**Dir.
2009:21**

Beslut vid regeringssammanträde den 30 juli 2009

Sammanfattning av uppdraget

En särskild utredare ska

- följa det pågående arbetet inom EU med att utforma gemensamma regler för den inre marknaden för el och naturgas och lämna förslag till lagstiftning och regelverk i övrigt som krävs för att genomföra Europeiska gemenskapens reviderade el- och gasmarknadsdirektiv samt, i förekommande fall,
- föreslå anpassningar i lagstiftning och regelverk i övrigt till Europaparlamentets och rådets förordning om villkor för tillträde till nätet för gränsöverskridande handel med el, förordningen om villkor för tillträde till naturgasöverföringsnäten samt till den föreslagna förordningen om inrättande av en byrå för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter,
- utreda behovet av förändrade bestämmelser om funktionell åtskillnad på naturgasmarknaden och, om utredaren finner det lämpligt, lämna förslag till sådana förändringar.

Uppdraget ska redovisas senast den 1 mars 2010.

Bakgrund

Ett gemensamt europeiskt regelverk för energimarknaderna

Energimarknaderna inom EU började liberaliseras på 1990-talet. Det första inre marknadspaketet för energi inkluderade två direktiv, dels Europaparlamentets och rådets direktiv 96/92/EG om

gemensamma regler för den inre marknaden för el (elmarknadsdirektivet), dels Europaparlamentets och rådets direktiv 98/30/EG om gemensamma regler för den inre marknaden för naturgas (gasmarknadsdirektivet). För naturgasmarknaden i Sverige innebar direktivet ett första steg i arbetet med att skapa en konkurrensutsatt naturgasmarknad.

Den 26 juni 2003 antogs det andra inre marknadspaketet för energi av Europaparlamentet och rådet. Paketet bestod av Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/54/EG av den 26 juni 2003 om gemensamma regler för den inre marknaden för el och om upphävande av direktiv 96/92/EG¹, Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/55/EG av den 26 juni 2003 om gemensamma regler för den inre marknaden för naturgas och om upphävande av direktiv 98/30/EG² samt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1228/2003 av den 26 juni 2003 om villkor för tillträde till nät för gränsöverskridande elhandel³ (elförordningen). Direktiven skulle vara genomförda i nationell lagstiftning senast den 1 juli 2004.

Direktiven innehöll bestämmelser om en ökad marknadsöppning och ett antal kvalitativa ändringar om rättslig och funktionell åtskillnad för systemoperatörer för överföring och distribution av el och gas, krav på särredovisning, regler för nättillträde samt inrättandet av en självständig tillsynsmyndighet som i förväg godkänner åtminstone metoderna för tariffsättningen. Därutöver innehåller direktiven vissa regler som gäller allmännyttiga tjänster, försörjningstrygghet och rapportering. Förutom dessa huvudpunkter innehöll paketet ett omfattande och detaljerat regelverk som specifikt för elmarknaden även behandlade angivande av elens ursprung, upphandling av ny kapacitet, regler för anskaffande av el för att täcka nätförluster och handel med tredjeländ.

Elförordningen innehöll bl.a. regler om en ekonomisk kompensationsmekanism mellan systemansvariga för gränsöverskridande elflöden, information om kapacitet på utlandsförbindelser och principer för utformning av nationella nättariffer samt principer och riktlinjer för tilldelning av kapacitet på utlandsförbindelser.

Något senare antogs Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1775/2005 av den 28 september 2005 om villkor för till-

---

¹ EUT L 176, 15.7.2003, s. 37 (Celex 32003L0054).

² EUT L 176, 15.7.2003, s. 57 (Celex 32003L0055).

³ EUT L 176, 15.7.2003, s. 1 (Celex 32003R1228).

träde till naturgasöverföringsnäten⁴ (gasförordningen). Förordningen innebär i korthet en närmare detaljreglering av hur den systemansvarige för transmissionsnätet ska utöva sin verksamhet.

Energimarknaderna i Sverige

Förutsättningarna på el- och naturgasmarknaderna skiljer sig åt i flera väsentliga avseenden. Detta gäller framför allt tillgången till infrastrukturen, antalet aktörer på marknaden och i vilken takt marknaderna har liberaliserats.

Elmarknaden omreglerades 1996 och alla elkunder har sedan dess kunnat välja elleverantör. Liberaliseringen av naturgasmarknaden påbörjades år 2000 då alla naturgaskunder med en förbrukning över 25 miljoner normalkubikmeter per år fick möjlighet att välja naturgasleverantör. Sedan den 1 juli 2007 har samtliga svenska gaskunder rätt att välja gasleverantör.

Elmarknaden

Den 1 januari 1996 trädde ett nytt regelverk i kraft på den svenska elmarknaden (prop. 1994/95:222, bet. 1995/96:NU1, rskr. 1995/96:2). Den nya ellagen (1997:857) trädde därefter i kraft den 1 januari 1998.

Det första elmarknadsdirektivet genomfördes i svensk rätt genom propositionen Genomförande av Europaparlamentets och rådets direktiv om gemensamma regler för den inre marknaden för el, m.m. (prop. 1997/98:159, bet. 1998/99:NU4, rskr. 1998/99:53) som trädde i kraft den 1 januari 1999. Ändringarna innebar bl.a. att det infördes bestämmelser om skyldighet för nätkoncessionshavare att offentliggöra sin nättariff.

Det reviderade elmarknadsdirektivet i det andra marknadspaketet för energi genomfördes i svensk rätt genom propositionen Genomförande av EG:s direktiv om gemensamma regler för de inre marknaderna för el och naturgas, m.m. (prop. 2004/05:62, bet. 2004/05:NU14, rskr. 2004/05:246) som trädde i kraft den 1 juli 2005. Ändringarna innebar bl.a. att det infördes mer preciserade bestämmelser om utformningen av nättariffer, krav på funktionell åtskillnad mellan nätföretag och elhandelsföretag, regler om angivande av elens ursprung, regler om anskaffandet av el för att täcka

⁴ EUT L 289, 3.11.2005, s. 1 (Celex 32005R1775).

förluster vid överföring samt regler om överförings- och anslutningsavgifter.

För att det inte skulle råda någon tvekan om att den svenska lagstiftningen uppfyllde kraven i direktivet, angavs det också i propositionen att lagstiftningen behövde kompletteras med bestämmelser av innebörden att tillsynsmyndigheten ska göra en förhandsprövning av tarifferna för överföring av el och anslutning (prop. 2004/05:62, s. 82).

Regeringen beslutade den 30 mars 2006 att en särskild utredare skulle få i uppdrag att bl.a. lämna förslag till den lagstiftning och det regelverk i övrigt som krävs för att införa en ny ordning där tillsynsmyndigheten godkänner eller fastställer nätföretagens överförings- och anslutningsavgifter innan de får börja gälla (dir. 2006:39). Utredaren redovisade i december 2007 sitt uppdrag i denna del i delbetänkandet Förhandsprövning av nättariffer m.m. (SOU 2007:99). Den 5 mars 2009 fattade regeringen beslut om propositionen Förhandsprövning av nättariffer (prop. 2008/09:141).

EG-kommissionen väckte under 2008 talan mot Sverige vid EG-domstolen och gjorde gällande att Sverige underlåtit att uppfylla sina skyldigheter enligt det nuvarande elmarknadsdirektivet, bl.a. genom att inte anta lämpliga åtgärder för att säkerställa kraven på funktionell åtskillnad (mål C-274/08). I målet ifrågasätts om Sverige har genomfört bestämmelserna om funktionell åtskillnad för distributionsnätföretag. Sverige har medgett kommissionens talan i denna del.

Regeringen beslutade att i Energimarknadsinspektionens regleringsbrev för 2008 ge i uppdrag att se över om elmarknadsdirektivets bestämmelser avseende funktionell åtskillnad var korrekt genomförda i svensk rätt och att föreslå ändringar om så bedömdes vara nödvändigt. Energimarknadsinspektionen har redovisat uppdraget i rapporten Funktionell åtskillnad mellan företag som ingår i koncerner som bedriver nätverksamhet och produktion av eller handel med el (N2008/6395/E). Rapporten har remissbehandlats. Ärendet bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Naturgasmarknaden

Det första gasmarknadsdirektivet genomfördes genom införandet av naturgaslagen (2000:599) som trädde i kraft den 1 augusti 2000. Bestämmelser i lagen (1978:160) om vissa rörledningar överfördes

till den nya naturgaslagen. Vidare infördes bl.a. bestämmelser som i huvudsak innebar att innehavare av naturgasledningar blev skyldiga att, på skäliga villkor, ansluta naturgasföretag och berättigade kunder till sina ledningar samt att transportera naturgas.

Det reviderade gasmarknadsdirektivet i det andra marknads paketet för energi genomfördes i svensk lagstiftning genom en helt ny lag, naturgaslagen (2005:403), som ersatte den tidigare naturgaslagen. Till grund för den nya lagstiftningen låg förslagen i regeringens proposition Genomförande av EG:s direktiv om gemensamma regler för de inre marknaderna för el och naturgas, m.m. (se ovan). Lagen trädde i kraft den 1 juli 2005. Genom den nya lagstiftningen blev innehavare av naturgasledningar skyldiga att på skäliga villkor ansluta andra naturgasledningar och naturgasanläggningar samt att på skäliga villkor överföra naturgas. Vidare ställdes bl.a. krav på juridisk, funktionell och redovisningsmässig åtskillnad för den som bedriver verksamhet med transmission och lager. Den som innehar en lagringsanläggning är även skyldig att på skäliga villkor låta kunder mata in naturgas i lagret och ta ut naturgas (se 4 kap. 5 § första stycket naturgaslagen). Sverige har härigenom genomfört reglerat tillträde till lager.

Det tredje inre marknadspaketet för energi

Den 19 september 2007 presenterade Europeiska kommissionen sina förslag till nytt regelverk för de europeiska energimarknaderna. Förslagen följde upp den energihandlingsplan som antogs av ministerrådet den 8 och 9 mars 2007. Energihandlingsplanen framhöll behovet av att fullborda liberaliseringen av den inre marknaden för el och naturgas. Paketet är det tredje i ordningen och utgör en revidering av det lagstiftningspaket som antogs 2003 och den gasförordning som antogs 2005. Paketet innehåller fem rättsakter, dels ändringar av gällande el- respektive gasmarknadsdirektiv samt el- och gasförordningar, dels en ny förordning om inrättande av en byrå för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter (byråförordningen).

I de fem rättsakterna föreslås en rad åtgärder för att stärka konkurrensen på el- och naturgasmarknaderna. Bland de mer centrala åtgärderna återfinns förslag för att åstadkomma en effektiv åtskillnad mellan transmissionsverksamhet respektive handel och produktion, dvs. den konkurrensutsatta marknaden. De nationella till-

synsmyndigheterna föreslås få stärkt oberoende och mer harmoniserade befogenheter, liksom utökade uppgifter. Byrån för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter ska få till uppgift att stärka tillsynen över marknaderna och agera som tvistelösare i vissa frågor som rör gränsöverskridande förbindelser, dvs. ledningar som sammankopplar minst två medlemsländer. Ytterligare åtgärder som föreslås för att förbättra marknadens funktion är exempelvis inrättande av organ för europeiskt samarbete mellan transmissionsföretagen för dels el (preliminärt benämnt ENTSO-E), dels för naturgas (preliminärt benämnt ENTSO-G). Vidare finns det förslag i syfte att stärka informationsutbyte och öppenhet på marknaden, liksom förslag i syfte att stärka kundens rättigheter på marknaderna.

Beredningsläget

Vid rådsmötet (transport, telekommunikation och energi) den 10 oktober 2008 träffades en politisk överenskommelse om hela inre-marknadspaketet. Därefter har en gemensam ståndpunkt om paketet i sin helhet antagits i januari 2009. Målsättningen är att paketet ska kunna antas under den andra behandlingen i Europaparlamentet. Europaparlamentet planeras rösta om de fem rättsakterna i april 2009. Ikraftträdandet av det nya regelverket kan i så fall sannolikt ske under det första halvåret 2009. Om Europaparlamentet och rådet misslyckas med att nå en överenskommelse blir det en uppgift för Sverige i egenskap av EU:s ordförande att försöka nå en förlikning under hösten 2009.

Genomförande

Om paketet kan antas under den andra behandlingen i Europaparlamentet bör detta kunna ske under det första halvåret 2009. Ikraftträdandet sker 20 dagar efter det att rättsakterna har offentliggjorts i Europeiska unionens officiella tidning. I huvudsak ska direktivens bestämmelser genomföras av medlemsstaterna inom 18 månader efter det att bestämmelserna har trätt i kraft. När det gäller bestämmelserna om åtskillnad mellan transmissionsverksamhet och handel och produktion är genomförandetiden i vissa fall 42 månader.

Medlemsstaterna ska omedelbart efter direktivens genomförande informera kommissionen om vilka åtgärder som vidtagits och till kommissionen överlämna texterna till de viktigaste bestämmelserna i den nationella lagstiftningen. Kommissionen ska årligen överlämna en framstegsrapport till Europaparlamentet och rådet. Senast inom två år efter införandet ska en särskild rapport överlämnas som beskriver hur åtskillnad och effektivt oberoende har genomförts.

Uppdraget

Det tredje inre marknads paketet för energi

En särskild utredare ska se över behovet av ytterligare förändringar av lagstiftning och regelverk i övrigt på el- och naturgasmarknaderna. Uppdraget består av två delar. I den första delen ska utredaren följa det pågående arbetet inom EU med att utforma gemensamma regler för den inre marknaden för el och naturgas och lämna förslag till den lagstiftning och det regelverk i övrigt som krävs för att genomföra Europeiska gemenskapens reviderade el- och gasmarknadsdirektiv samt, i förekommande fall, lämna förslag till de anpassningar som föranleds av tillhörande el- och gasförordningar samt byråförordningen.

I den andra delen av uppdraget ska utredaren göra en översyn av nu gällande regler för funktionell åtskillnad på naturgasmarknaden enligt följande.

Funktionell åtskillnad på naturgasmarknaden

På den svenska naturgasmarknaden omfattas inte distributörerna av krav på funktionell åtskillnad eftersom Sverige har utnyttjat den möjlighet som finns i gasmarknadsdirektivet att undanta små distributionsföretag med färre än 100 000 anslutna kunder från vissa åtskillnadskrav. I nuläget finns inget distributionsföretag på den svenska naturgasmarknaden som har mer än 100 000 kunder (hela naturgasmarknaden omfattar i dag endast ca 48 000 kunder). Enligt naturgaslagen omfattas distributionsföretagen endast av skyldigheten att genomföra juridisk åtskillnad, att särredovisa samt att, om de ingår i en vertikalt integrerad koncern, upprätta en övervakningsplan.

Frågan om i vilken omfattning Sverige har genomfört direktivets krav på funktionell åtskillnad kan dock komma att aktualiseras på transmissionsnivå, dvs. för de privata företag som bedriver överföringsverksamhet. Detta beror på att de nuvarande bestämmelserna om funktionell åtskillnad fortsatt kommer att gälla för ägare till ett transmissionsnät och för systemansvariga för ett lagringssystem. Detta gäller oavsett vilken åtskillnadslösning som aktualiseras för dessa företag. Frågan om Sverige har genomfört den funktionella åtskillnaden kan även komma att aktualiseras i samband med certifiering av transmissionsföretagen. Det är därför lämpligt att behandla frågeställningen i samband med den anpassning av naturgaslagen som behöver göras för att genomföra det tredje marknadspaketet för energi.

Utredaren ska därför se över behovet av förändrade regler när det gäller funktionell åtskillnad på naturgasmarknaden. Om utredaren finner det lämpligt, ska förslag till ändrade bestämmelser på området lämnas.

Konsekvensbeskrivning

Om utredaren föreslår åtgärder som innebär kostnadsökningar ska han lämna förslag till hur dessa ska finansieras. Utredaren ska även bedöma vilken miljöpåverkan som förslagen får om de genomförs. Utredaren ska inhämta synpunkter från Regelrådet när det gäller redovisning av förslagets konsekvenser för små företag. Dessutom ska han bedöma konsekvenserna för resursbehovet för tillsynen av el- och naturgasmarknaderna av de förslag som läggs fram.

Arbetets genomförande, tidsplan m.m.

Utredaren ska i fråga om funktionell åtskillnad på naturgasmarknaden följa det arbete som bedrivs med att formulera regler för funktionell åtskillnad när det gäller den svenska elmarknaden. Utredaren ska beakta de förslag till förändringar av ellagstiftningen som föranleds av detta arbete.

Uppdraget ska redovisas senast den 1 mars 2010.

(Näringsdepartementet)

Kommittédirektiv

**Tilläggsdirektiv till Nya el- och
gasmarknadsutredningen (N 2009:04)**

**Dir.
2010:39**

Beslut vid regeringssammanträde den 4 mars 2010

Sammanfattning

Regeringen beslutar om förlängd tid för utredningsuppdraget. Uppdraget ska redovisas senast den 30 april 2010.

Förlängd redovisningstid för utredningsuppdraget

Med stöd av regeringens bemyndigande den 16 april 2009 gav chefen för Näringsdepartementet en särskild utredare i uppdrag att se över behovet av ytterligare förändringar av lagstiftning och regelverk i övrigt på el- och naturgasmarknaderna i enlighet med direktiv (2009:21) för ett genomförande av det tredje inre marknadspaketet för el och naturgas. Utredaren skulle slutredovisa uppdraget senast den 1 mars 2010. Tiden för redovisning av utredningsuppdraget behöver förlängas. Uppdraget ska i stället redovisas senast den 30 april 2010.

(Näringsdepartementet)